

ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ 2007 - 2013

Δεκέμβριος 2006

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΔΙΑΦΟΡΩΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ
της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Κύπρο
οι ιδέες μας, πράξη και ανάπτυξη

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΤΑΙΡΙΚΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΑΝΑΦΟΡΑΣ.....	6
1.1 ΕΤΑΙΡΙΚΟΤΗΤΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΟΥ ΕΣΠΑ	6
1.2 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΟΥ ΕΣΠΑ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	12
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	12
2.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ – ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	12
2.3 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	18
2.4 ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	21
2.5 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ – ΤΟΜΕΑΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.....	22
2.5.1 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	23
2.5.2 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	25
2.5.3 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	26
2.6 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	29
2.7 ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ - ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	30
2.7.1 ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ / ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	31
2.7.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ / ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ.....	36
2.7.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ /ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ.....	39
2.8 ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ.....	41
2.8.1 ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	41
2.8.2 ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ.....	44
2.8.3 ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ.....	45
2.9 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	46
2.9.1 ΣΤΕΡΕΑ ΚΑΙ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ ΑΠΟΒΑΝΤΑ.....	46
2.9.2 ΥΓΡΑ ΑΠΟΒΑΝΤΑ.....	47
2.9.3 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ (ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ) ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.....	47
2.10 ΕΝΕΡΓΕΙΑ.....	48
2.11 ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ.....	49
2.12 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ.....	51
2.12.1 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ.....	51
2.12.2 ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2004-2006: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ.....	53
2.13 ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.....	55
2.13.1 ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ.....	55
2.13.2 ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.....	57
2.13.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2004 – 2006.....	58
2.14 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ, ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ, ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΠΕΙΛΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (SWOT ANALYSIS).....	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ.....	71
3.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	71
3.1.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	71
3.1.2 ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	76
3.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ.....	82
3.2.1 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	82
3.2.2 ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ.....	84
3.2.3 ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ.....	87
3.2.4 ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ.....	93
3.2.5 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΒΙΩΣΙΜΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ.....	98
3.4 ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΣΠΑ.....	101
3.4.1 ΓΕΝΙΚΑ: ΟΡΓΑΝΩΣΗ – ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΗ.....	101
3.4.2 ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.....	102

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΜΕ ΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΕ.....	105
4.1 ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗΣ .	105
4.2 ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ	109
4.3 ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΜΕ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΙΕΙΑ	113
4.4 ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ	115
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	116
5.1 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	116
5.2 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ..	117
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	119
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ	120
7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΣΤΟΧΟΙ.....	120
7.2 ΟΡΓΑΝΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ.....	120
7.2.1 ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ	120
7.2.2 ΕΝΙΑΙΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ	121
7.2.3 ΕΘΝΙΚΗ ΑΡΧΗ.....	121
7.3. ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΜΕ ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ	122
7.4 ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΜΕ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΓΤΑΑ) ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΛΙΕΙΑΣ (ΕΤΑ)	123
7.5 ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ	124
7.5.1 ΓΕΝΙΚΑ	124
7.5.2 ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ - ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ	124
7.5.3.ΜΕΤΡΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ.....	126
7.5.4 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ.....	127
7.5.5 ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ.....	127
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΣΥΝΘΕΣΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ	129
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΙ ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟΧΩΝ	130

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς για την Πολιτική Συνοχής* (ΕΣΠΑ), 2007-2013, είναι ένα στρατηγικό προγραμματικό έγγραφο, στο οποίο αναλύεται η αναπτυξιακή στρατηγική στα πλαίσια της οποίας θα αξιοποιηθούν οι συνολικοί πόροι των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής της ΕΕ που θα παραχωρηθούν στην Κύπρο κατά την περίοδο 2007-2013. Σκοπός της ετοιμασίας του ΕΣΠΑ, το οποίο εισάγεται για πρώτη φορά κατά τη νέα προγραμματική περίοδο, είναι να προσδώσει ένα πιο στρατηγικό χαρακτήρα στον προγραμματισμό για αξιοποίηση των πόρων της Πολιτικής Συνοχής. Ειδικότερα στο ΕΣΠΑ, με βάση τις πρόνοιες του σχετικού Κανονισμού, διασφαλίζεται ότι η συνδρομή των Ταμείων της ΕΕ συμβαδίζει με τις *Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για τη Συνοχή* και καταδεικνύεται η ουσιαστική συνεισφορά τους στην επίτευξη των στόχων του *Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης* (ΕΠΜ) στα πλαίσια της Αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Η διάρθρωση του ΕΣΠΑ, το οποίο καταρτίστηκε σύμφωνα με τις πρόνοιες του Κεφαλαίου II (άρθρα 27-28) του Κανονισμού 1083/2006, είναι η ακόλουθη:

Στο **πρώτο κεφάλαιο** γίνεται αναλυτική παρουσίαση της διασφάλισης της εταιρικότητας κατά την κατάρτιση του ΕΣΠΑ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και δίνονται λεπτομέρειες για τη διαδικασία που ακολουθήθηκε για την κατάρτιση του ΕΣΠΑ.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** παρουσιάζεται η υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση και οι προοπτικές της κυπριακής οικονομίας, συμπεριλαμβανομένης και ανάλυσης ευκαιριών, δυνατοτήτων, απειλών και αδυναμιών (ανάλυση SWOT).

Το **τρίτο κεφάλαιο** αφορά την αναπτυξιακή στρατηγική. Ειδικότερα στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται οι βασικές παράμετροι για τη διαμόρφωση της στρατηγικής, οι γενικοί και ειδικοί στρατηγικοί στόχοι και η εξειδίκευση των θεματικών προτεραιοτήτων.

Στο **τέταρτο κεφάλαιο** καταδεικνύεται η συνάφεια της προτεινόμενης στρατηγικής του ΕΣΠΑ με τις *Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής* και την Αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας και αναλύεται η συμβολή της αναπτυξιακής στρατηγικής στην επίτευξη των στόχων του *Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης*. Επίσης εξετάζεται η συμπληρωματικότητα και συνέργεια με το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης, 2007-2013 και το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αλιείας, 2007-2013.

Στο **πέμπτο και έκτο κεφάλαιο** παρουσιάζονται ο κατάλογος και η βασική δομή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και το χρηματοδοτικό πλαίσιο με τους σχετικούς χρηματοδοτικούς πίνακες.

Τέλος, **στο έβδομο κεφάλαιο** παρουσιάζεται το οργανωτικό και διοικητικό πλαίσιο, μέσω του οποίου θα διασφαλίζεται η στρατηγική παρακολούθηση του ΕΣΠΑ, η συνεκτικότητα και συνέργεια εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και ο συντονισμός με τις εθνικές πολιτικές, καθώς και με άλλα Ταμεία της ΕΕ, πιο συγκεκριμένα το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ). Καταγράφονται επίσης οι βασικές πτυχές του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΤΑΙΡΙΚΟΤΗΤΑ - ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

1.1 Εταιρικήτητα: Βασικοί Εταίροι και Όργανα για την κατάρτιση του ΕΣΠΑ

Για την κατάρτιση του ΕΣΠΑ ακολουθήθηκε ευρύτατη διαβούλευση με όλους τους εταίρους, συμπεριλαμβανομένης και της διαδικασίας του Δημοσίου Διαλόγου που εφαρμόστηκε με επιτυχία για πρώτη φορά στα πλαίσια του γενικότερου μεσοπρόθεσμου στρατηγικού προγραμματισμού στην Κύπρο.

Η αρχή της εταιρικήτητας, με βάση τις πρόνοιες του Κανονισμού 1083/2006, για το στρατηγικό σχεδιασμό και προγραμματισμό εφαρμόστηκε μέσα από διαδικασίες που διασφαλίζουν ευρύτατο διάλογο με όλους τους εταίρους και με όρους πλήρους διαφάνειας. Πιο συγκεκριμένα για την κατάρτιση του ΕΣΠΑ το Γραφείο Προγραμματισμού, ως η αρμόδια Αρχή Προγραμματισμού, συνεργάστηκε στενά με εκπροσώπους των τριών κύριων κατηγοριών εταίρων:

- Υπουργεία/Υπηρεσίες, ημικρατικούς οργανισμούς και αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους καθώς και μη-κυβερνητικές οργανώσεις/ιδρύματα.
- Γενικές Διευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Με στόχο την καλύτερη δυνατή οργάνωση της διαβούλευσης για το στρατηγικό σχεδιασμό, τα όργανα τα οποία έχουν συσταθεί, σύμφωνα με σχετική Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, στην νέα προγραμματική περίοδο είναι:

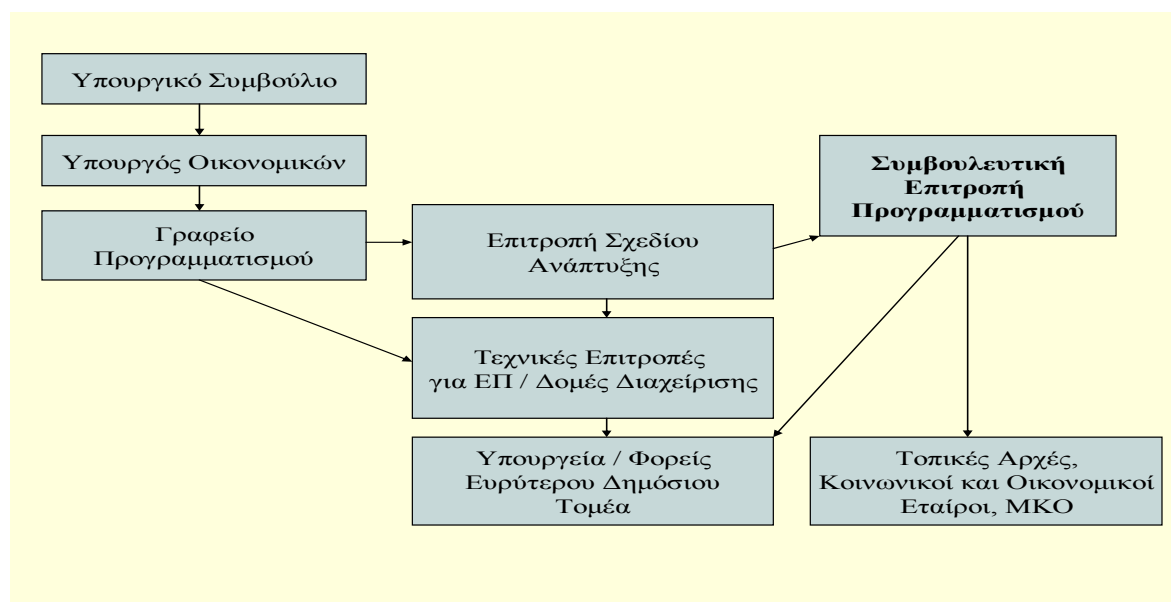
- (α) Η **Συμβουλευτική Επιτροπή Προγραμματισμού** στην οποία συμμετέχουν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς περιλαμβανομένων των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων και μη-κυβερνητικών οργανώσεων. Η πλήρης σύνθεση της Συμβουλευτικής Επιτροπής Προγραμματισμού επισυνάπτεται (**Παράρτημα 1**). Η αρμοδιότητα της Συμβουλευτικής Επιτροπής Προγραμματισμού είναι να εκφράζει απόψεις ως προς το περιεχόμενο του Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης και των προγραμματικών εγγράφων (ΕΣΠΑ, Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης, Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Αλιεία και Επιχειρησιακά Προγράμματα) που θα υποβληθούν στην ΕΕ και να υιοθετήσει τα τελικά κείμενα.
- (β) Η **Επιτροπή Σχεδίου Ανάπτυξης**, αρμοδιότητα της οποίας είναι η έγκαιρη και αποτελεσματική διεκπεραίωση της όλης διαδικασίας στρατηγικού σχεδιασμού και κατάρτισης των προγραμματικών εγγράφων. Της Επιτροπής προεδρεύει ο Γενικός

Διευθυντής του Γραφείου Προγραμματισμού. Μέλη της είναι οι Γενικοί Διευθυντές των Υπουργείων Οικονομικών, Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Εσωτερικών, Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Παιδείας και Πολιτισμού, Συγκοινωνιών και Έργων και Υγείας. Η Επιτροπή έχει συσταθεί στο ανώτατο τεχνοκρατικό επίπεδο Γενικών Διευθυντών ώστε σε αυτή να γίνονται εισηγήσεις για αποφάσεις πολιτικής οι οποίες να προωθούνται άμεσα στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση. Σημειώνεται ότι στην εκπροσώπηση του Υπουργείου Οικονομικών συμμετέχει και ο Συντονιστής για την Στρατηγική της Λισσαβόνας.

(γ) **Τεχνικές Επιτροπές** για κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (*Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Αειφόρο Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή*) καθώς και ειδική Τεχνική Επιτροπή για το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου. Βασική ευθύνη των Τεχνικών Επιτροπών είναι ο συντονισμός της κατάρτισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και υποβολή εισηγήσεων στην Επιτροπή Σχεδίου Ανάπτυξης. Στις Τεχνικές Επιτροπές μόνιμα μέλη είναι εκπρόσωποι Υπουργείων και φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, ενώ συμμετέχουν σε ειδικές συσκέψεις, αν απαιτείται, εκπρόσωποι κοινωνικών και οικονομικών φορέων και εκπρόσωποι της Ένωσης Δήμων Κύπρου και της Ένωσης Κοινοτήτων Κύπρου.

Οι πιο πάνω Επιτροπές, η λειτουργική σχέση μεταξύ τους και η εμπλοκή όλων των εταίρων στο στάδιο του προγραμματισμού, παρουσιάζονται διαγραμματικά στο **Σχεδιάγραμμα 1.1**

Σχεδιάγραμμα. 1.1: Εμπλοκή των Εταίρων στη Διαδικασία Προγραμματισμού

Μια σημαντική καινοτομία στα πλαίσια του προγραμματισμού για την περίοδο 2007-2013 ήταν η διαδικασία Δημόσιου Διαλόγου, η οποία ακολουθήθηκε συνολικά για το νέο Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης. Στόχος και επιδίωξη του Δημόσιου Διαλόγου ήταν η διασφάλιση της συναίνεσης και η ευρύτερη δυνατή ενεργός συμμετοχή όλων των αναπτυξιακών φορέων και οργανώσεων και των αντιπροσωπευτικών οικονομικών και

κοινωνικών ομάδων, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, στη διαμόρφωση της κατάλληλης αναπτυξιακής στρατηγικής και προγραμμάτων τα οποία να είναι όσο είναι δυνατό πιο κοντά στις απαιτήσεις και ανάγκες των πολιτών. Στις συναντήσεις του Δημοσίου Διαλόγου, οι οποίες διοργανώθηκαν μέσα από δημόσια πρόσκληση και κινητοποίηση όλων των αντιπροσωπευτικών φορέων, γινόταν εκτενής παρουσίαση του προτεινόμενου γενικότερου πλαισίου στρατηγικής, των αξόνων προτεραιότητας της αναπτυξιακής πολιτικής της Κύπρου για την περίοδο 2007-2013, των κονδυλίων που θα διατεθούν από την ΕΕ στα πλαίσια των Πολιτικών Συνοχής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Αλιείας και των γενικότερων κατευθύνσεων της ΕΕ. Στη συνέχεια διεξαγόταν συζήτηση για παράθεση θέσεων, ιδεών ακόμα και προτεινόμενων παρεμβάσεων.

Οι συναντήσεις στα πλαίσια του Δημοσίου Διαλόγου στις πόλεις και επαρχίες της Κύπρου, διοργανώθηκαν από το Γραφείο Προγραμματισμού, την περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου του 2006. Ειδικότερα οι συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν στις επαρχίες Πάφου, Λεμεσού, Λάρνακας και Αμμοχώστου έγιναν σε συνεργασία με τις Επαρχιακές Διοικήσεις και τους τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς και αφορούσαν όλους τους προτεινόμενους Άξονες Προτεραιότητας. Αντίστοιχα, στην Λευκωσία οι συναντήσεις διοργανώθηκαν σε συνεργασία με τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους και αγροτικές οργανώσεις και ήταν εξειδικευμένες κατά Άξονα Προτεραιότητας και συμμετείχαν σε αυτές όλες οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και φορείς στον κάθε τομέα πολιτικής. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν παγκύπρια δέκα συναντήσεις, στις οποίες συμμετείχαν πέραν των 1200 ατόμων που εκπροσώπησαν όλο το φάσμα των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων, των φορέων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης, επιχειρηματιών και απλών πολιτών. Όλες οι εισηγήσεις κωδικοποιήθηκαν και καταγράφηκαν και αποτέλεσαν σημαντική εισροή στη διαδικασία κατάρτισης των προγραμματικών εγγράφων, ενώ παράλληλα το Υπουργικό Συμβούλιο, ενημερώθηκε για τα βασικά συμπεράσματα του Δημοσίου Διαλόγου.

1.2 Διαδικασία Διαβούλευσης για την Κατάρτιση του ΕΣΠΑ

Η όλη διαδικασία διαβούλευσης για την κατάρτιση του ΕΣΠΑ, άρχισε επίσημα τον Σεπτέμβριο του 2005. Το πρώτο στάδιο της προγραμματικής διαδικασίας ήταν η έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο, στις αρχές Σεπτεμβρίου 2005, του *Περιγράμματος Αναπτυξιακής Στρατηγικής*, στο οποίο καθορίζονται οι βασικές προτεινόμενες στρατηγικές επιδιώξεις και οι αναπτυξιακές προτεραιότητες της κυπριακής οικονομίας για την περίοδο 2007-2013.

Με βάση το τελικό *Περίγραμμα Αναπτυξιακής Στρατηγικής*, βρίσκεται υπό ετοιμασία το *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2007-2013*, το οποίο περιλαμβάνει το σύνολο των μεσοπρόθεσμων αναπτυξιακών επιδιώξεων με ανάλυση των αξόνων προτεραιότητας και των μέτρων, τόσο εκείνων που περιλαμβάνονται στα προγραμματικά έγγραφα τα οποία θα συγχρηματοδοτηθούν από τα Ταμεία της ΕΕ, όσο και εκείνα τα οποία θα χρηματοδοτηθούν εξ ολοκλήρου από τον κρατικό προϋπολογισμό. Μέσω του *Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης* διασφαλίζεται η συνοχή της όλης αναπτυξιακής πολιτικής, αφού κάτω από αυτό το έγγραφο

εντάσσονται όλα τα έγγραφα τα οποία πρέπει να υποβληθούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα πλαίσια της Πολιτικής Συνοχής, της Αγροτικής Ανάπτυξης και της Πολιτικής της Αλιείας.

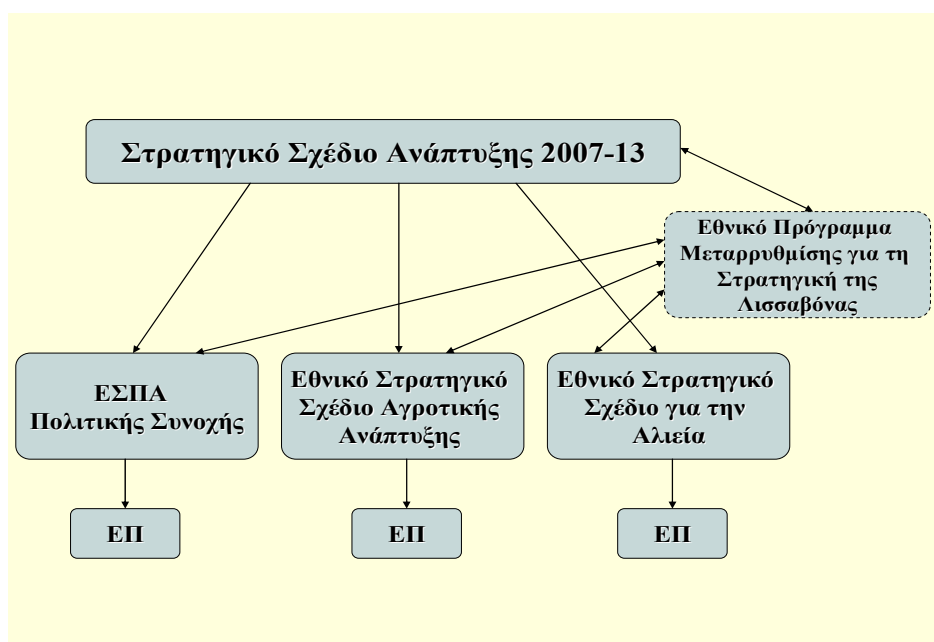
Συγκεκριμένα τα έγγραφα τα οποία ετοιμάζονται και αφορούν την αξιοποίηση Κοινοτικών Πόρων είναι τα ακόλουθα:

- Το ΕΣΠΑ και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΕΠ) για την Πολιτική Συνοχής.
- Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο και το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης.
- Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Αλιεία.

Παράλληλα στην όλη διαδικασία κατάρτισης των εν λόγω προγραμματικών εγγράφων διασφαλίζεται η συνέργεια και η συνάφεια με τις προτεραιότητες και τους στόχους που έχουν τεθεί στο *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας 2005-2008*, το οποίο θα καλύπτει τα πρώτα χρόνια της νέας προγραμματικής περιόδου.

Το πλαίσιο στρατηγικού προγραμματισμού στην Κύπρο για την περίοδο 2007-2013 και η σύνδεση των προγραμματικών εγγράφων παρουσιάζεται στο **Σχεδιάγραμμα 1.2**.

Σχεδιάγραμμα. 1.2: Πλαίσιο Στρατηγικού Προγραμματισμού, 2007 – 2013

Σύμφωνα με την Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, με αρ. 62585 και ημερομηνία 5/9/2005, για την ετοιμασία του *Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης* και των προγραμματικών εγγράφων για την περίοδο 2007-2013, η συνολική ευθύνη και ο γενικός συντονισμός έχουν ανατεθεί στο Γραφείο Προγραμματισμού. Τα βασικά βήματα/στάδια και επίπεδα στρατηγικού σχεδιασμού ήταν τα ακόλουθα:

- Το *Περίγραμμα Αναπτυξιακής Στρατηγικής 2007 – 2013*, αποστάληκε το Σεπτέμβριο του 2005, στα Υπουργεία και τους άλλους εμπλεκόμενους εταίρους για να υποβάλουν τις

απόψεις και εισηγήσεις τους για τους στόχους, προτεραιότητες και ιεραρχημένες παρεμβάσεις στον τομέα ευθύνης τους για να περιληφθούν στο *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2007-2013*.

- Στη συνέχεια, τον Νοέμβριο του 2005, το Γραφείο Προγραμματισμού διοργάνωσε σεμινάριο όπου προσκλήθηκαν όλοι οι αρμόδιοι και οι εμπλεκόμενοι φορείς και οργανώσεις στην Κύπρο και όπου παρουσιάστηκαν οι νέοι προτεινόμενοι Κανονισμοί της ΕΕ, η απαιτούμενη βασική δομή του ΕΣΠΑ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, καθώς και οι επιλέξιμοι τομείς και δράσεις, ώστε να διευκολυνθεί η συμμετοχή όλων στη διαδικασία διαμόρφωσης των προγραμματικών εγγράφων. Επίσης, κοινοποιήθηκαν σε όλους του εμπλεκόμενους φορείς και δημοσιοποιήθηκαν στην ιστοσελίδα του Γραφείου Προγραμματισμού τα βασικά υποστηρικτικά έγγραφα για το σχεδιασμό.
- Η ανταπόκριση όλων των φορέων, τόσο κυβερνητικών όσο και μη υπήρξε πολύ μεγάλη και υποβλήθηκε σειρά θέσεων / εισηγήσεων / προτάσεων, οι οποίες αποτέλεσαν τη βάση για το σχεδιασμό και τον καθορισμό των στρατηγικών επιλογών του ΕΣΠΑ.
- Τον Ιανουάριο του 2006, η **Επιτροπή Σχεδίου Ανάπτυξης**, η οποία αναφέρθηκε πιο πάνω, συνεδρίασε για πρώτη φορά, όπου έγινε παρουσίαση και ανταλλαγή απόψεων για το προτεινόμενο πλαίσιο αναπτυξιακών στρατηγικών επιλογών του ΕΣΠΑ και λήφθηκαν αποφάσεις για τις βασικές κατευθύνσεις, την οργάνωση και τις διαδικασίες των περαιτέρω διαβουλεύσεων.
- Ακολούθως, κατά την διάρκεια διαμόρφωσης του ΕΣΠΑ διεξήχθησαν ειδικές τεχνικές συναντήσεις για συζήτηση με τις αρμόδιες υπηρεσίες και οργανώσεις για τους τομείς προτεραιότητας κατά θεματική ενότητα και τομέα παρέμβασης που θα μπορούσαν να περιληφθούν κάτω από κάθε προτεραιότητα.
- Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν συνεδρίες των Τεχνικών Επιτροπών, μια για κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και για το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου. Στις συσκέψεις των Τεχνικών Επιτροπών εξετάστηκαν και θέματα στρατηγικού σχεδιασμού σε επίπεδο ΕΣΠΑ στους τομείς της ευθύνης τους.
- Το Μάρτιο του 2006 αποστάληκε σε όλα τα Μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής Προγραμματισμού το πρώτο προσχέδιο της αναπτυξιακής στρατηγικής και του ΕΣΠΑ, για υποβολή σχολίων, παρατηρήσεων και εισηγήσεων πάνω στις βασικές στρατηγικές επιλογές. Οι εισηγήσεις και παρατηρήσεις των φορέων λήφθηκαν υπόψη στην αναμόρφωση του ΕΣΠΑ.
- Μετά την υποβολή του πρώτου προσχεδίου του ΕΣΠΑ τον Μάιο του 2006 στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κλήθηκαν όλα τα αρμόδια Υπουργεία, υπηρεσίες και άλλοι δημόσιοι φορείς να υποβάλουν τεκμηριωμένες προτάσεις για τις παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν. Οι προτάσεις των Υπουργείων αποτέλεσαν βασική εισροή για τη

διαμόρφωση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων αλλά λήφθηκαν υπόψη και στην αναθεώρηση του ΕΣΠΑ.

- Παράλληλα ο Σύμβουλος της εκ των προτέρων αξιολόγησης (*ex ante*) των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της Κύπρου για τη νέα προγραμματική περίοδο, στα πλαίσια των Όρων Εντολής του μελέτησε το πρώτο Προσχέδιο του ΕΣΠΑ, και υπέβαλε σχόλια και παρατηρήσεις ιδιαίτερα όσον αφορά την ανάλυση της υφισταμένης κατάστασης και το περιεχόμενο της στρατηγικής. Παράλληλα παραβρέθηκε σε συναντήσεις με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς (ανάλυση της εργασίας του Συμβούλου Αξιολόγησης και τα βασικά του συμπεράσματα παρουσιάζονται στην **Ενότητα 3.4**).

Όσον αφορά τις διαβουλεύσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πέραν της συνεχούς επικοινωνίας με τις αρμόδιες Γενικές Διευθύνσεις, πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες συναντήσεις:

- Τον Οκτώβριο 2005 πραγματοποιήθηκε η εναρκτήρια συνάντηση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την κατάρτιση του ΕΣΠΑ.
- Ακολούθως, πραγματοποιήθηκε συνάντηση στις αρχές Απριλίου 2006, όπου συζητήθηκαν με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι αναπτυξιακές προτεραιότητες και οι προτεινόμενες θεματικές ενότητες.
- Επιπρόσθετα τον Ιούλιο και το Σεπτέμβριο του 2006, πραγματοποιήθηκαν άτυπες τεχνικές συσκέψεις, στα πλαίσια τροποποίησης του πρώτου προσχεδίου του ΕΣΠΑ.

Επίσης πραγματοποιήθηκαν ειδικές τεχνικές συσκέψεις για τις νέες Πρωτοβουλίες στα πλαίσια της Πολιτικής Συνοχής, *JASPERS* και *JEREMIE*. Πιο συγκεκριμένα:

- Το Σεπτέμβριο του 2006 πραγματοποιήθηκε εναρκτήρια τεχνική συνάντηση με εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και του Ευρωπαϊκού Επενδυτικού Ταμείου για την Πρωτοβουλία *JEREMIE*.
- Τον Ιανουάριο του 2006 πραγματοποιήθηκε εναρκτήρια τεχνική συνάντηση με εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων για την Πρωτοβουλία *JASPERS*.

Μετά από την ολοκλήρωση της διαβούλευσης επί του στρατηγικού μέρους και την έγκριση του ολοκληρωμένου ΕΣΠΑ από το Υπουργικό Συμβούλιο, θα συγκληθεί η Συμβουλευτική Επιτροπή Προγραμματισμού, για έγκριση του ΕΣΠΑ. Στη συνέχεια το έγγραφο θα υποβληθεί επίσημα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

2.1 Εισαγωγή

Η μικρή και ανοικτή οικονομία της Κύπρου αν και ευάλωτη στις εξελίξεις στη διεθνή αγορά έχει επιδείξει ικανότητα προσαρμογής σε ραγδαία μεταβαλλόμενες συνθήκες στην παγκόσμια οικονομία, επιτυγχάνοντας διαχρονικά πολύ καλές μακροοικονομικές επιδόσεις.

Παρά τις πολύ καλές μακροοικονομικές επιδόσεις και τη σημαντική βελτίωση που παρουσιάζεται τα τελευταία χρόνια σε ορισμένους από τους βασικούς τομείς – στόχους της Αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας, η Κυπριακή οικονομία συνεχίζει να παρουσιάζει, όπως θα καταδειχθεί στις επόμενες επιμέρους ενότητες του κεφαλαίου, σοβαρές αποκλίσεις και εμφανίζει σημαντική υστέρηση σε σχέση με την ΕΕ σε βασικούς τομείς, οι οποίοι αποτελούν προσδιοριστικούς παράγοντες για το σχετικά χαμηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας με κίνδυνο να ανακοπεί η ομαλή πορεία της οικονομίας για την πλήρη ενσωμάτωση της στην ΕΕ. Παράλληλα, στο παρόν κεφάλαιο θα αναλυθούν οι προοπτικές που διανοίγονται στους επιμέρους τομείς της κυπριακής οικονομίας τόσο από την καλύτερη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας όσο και από τις διεθνείς τάσεις και εξελίξεις.

2.2 Οικονομικές Εξελίξεις – Μακροοικονομικό Περιβάλλον

Την τελευταία πενταετία παρά τις αρνητικές επιπτώσεις από κάποιες εξελίξεις στη διεθνή αγορά, ο ρυθμός ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας συνέχισε να είναι πολύ ικανοποιητικός μέσα σε συνθήκες σχεδόν πλήρους απασχόλησης. Παράλληλα, χάριν στη σωστή νομισματική και δημοσιονομική πολιτική που ακολουθήθηκε διατηρήθηκαν οι συνθήκες εσωτερικής και εξωτερικής μακροοικονομικής σταθερότητας. Η διαχρονική εξέλιξη των κυριότερων μακροοικονομικών δεικτών και η σύγκριση με τους αντίστοιχους μέσους όρους της ΕΕ παρουσιάζεται στον **Πίνακα 2.1**.

Πίνακας 2.1: Κύριοι Μακροοικονομικοί Δείκτες

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2001-2005	2001-2005
							E25	E25
Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής (%)								
ΑΕΠ	5,2	4,1	2,1	1,9	4,1	3,9	3,2	1,7
Πληθωρισμός ¹	4,9	2,0	2,8	4,0	1,9	2,0	2,5	2,2
Απασχόληση ²	2,2	3,0	1,9	1,8	3,0	2,6	2,5	0,7
Ποσοστό Ανεργίας ³	5,0	4,0	3,3	4,1	4,7	5,3	4,2	8,8
Παραγωγικότητα	2,7	0,8	0	0,1	0,9	1,2	0,6	1,9 ⁴

¹ Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή.

² Βασισμένο στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού.

³ Βασισμένο στην Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού.

⁴ Ο μέσος όρος για την ΕΕ αφορά το έτος 2004.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2001-2005	2001-2005 E25
Ως % του ΑΕΠ								
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-5,3	-3,3	-4,5	-3,4	-5,7	-5,2	-4,4	μ.δ
Δημοσιονομικό Έλλειμμα	-2,4	-2,3	-4,4	-6,3	-4,1	-2,3	-3,9	-2,3
Δημόσιο Χρέος	61,6	61,9	64,7	69,1	70,4	69,2	67,1	62,1

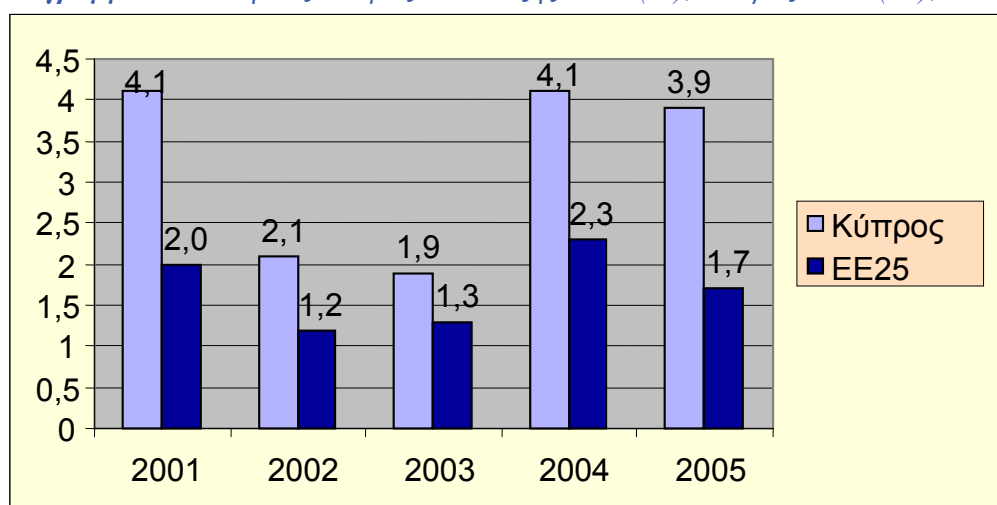
μ.δ: μη διαθέσιμο

Πηγή: Eurostat, Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, 2006

Οικονομική Μεγέθυνση της Οικονομίας – Σύγκλιση με ΕΕ

Κατά την τελευταία πενταετία (2001-2005), ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ σε πραγματικούς όρους ήταν 3,2%, ο οποίος ήταν υψηλότερος του αντίστοιχου μέσου όρου των 25 Κρατών Μελών της ΕΕ που κυμάνθηκε στο 1,7% (βλ. **Διάγραμμα 2.1**). Ωστόσο, ο ρυθμός ανάπτυξης υστέρησε έναντι του μεσοπρόθεσμου ρυθμού ανάπτυξης προηγούμενων περιόδων, ιδιαίτερα κατά το 2002 και 2003 λόγω του δυσμενούς εξωτερικού περιβάλλοντος που επέδρασε αρνητικά στην εξωτερική ζήτηση τόσο των τουριστικών υπηρεσιών όσο και των αγαθών. Πέραν από τους εξωγενείς παράγοντες, κύριος ανασταλτικός παράγοντας είναι η ύπαρξη διαρθρωτικών προβλημάτων τα οποία αναλύονται στις επί μέρους ενότητες του κεφαλαίου. Το 2005 ο ρυθμός ανάπτυξης έφθασε στο 3,9% και το 2006 εκτιμάται ότι θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα.

Διάγραμμα 2.1: Ετήσιος Ρυθμός Ανάπτυξης ΑΕΠ (%), Κύπρος – ΕΕ (25), 2001-2005

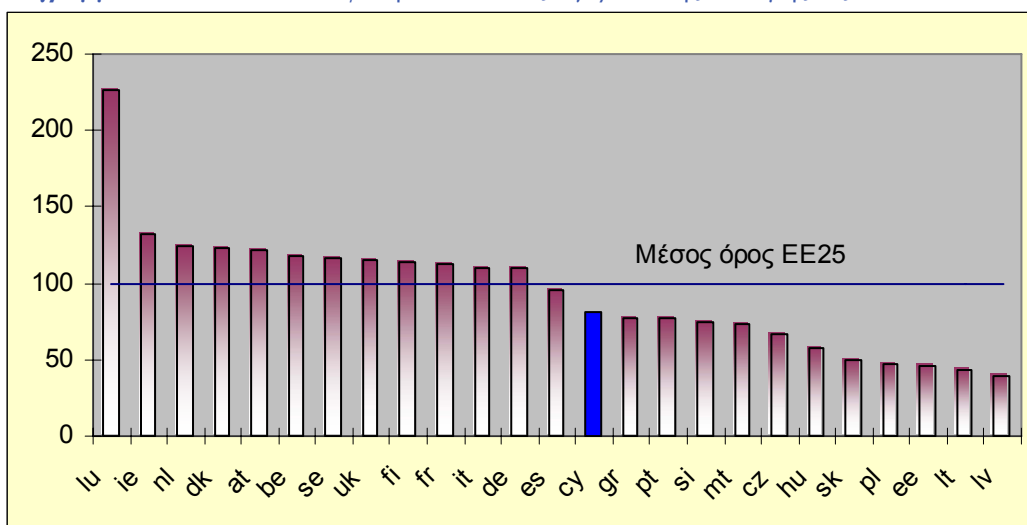
Πηγή: Eurostat, Διαρθρωτικοί Δείκτες, Σεπτέμβριος 2006

Η ανάπτυξη στηρίχθηκε κυρίως στη ζήτηση για ιδιωτική κατανάλωση και στις εξαγωγές υπηρεσιών. Ιδιαίτερη δυναμικότητα επέδειξαν οι τριτογενείς τομείς των Υπηρεσιών και κυρίως οι τομείς των Μεταφορών και Επικοινωνιών, της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας, της Πληροφορικής και άλλων Επιχειρηματικών Δραστηριοτήτων καθώς και των Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών. Ο τομέας των Εστιατορίων και Ξενοδοχείων παρουσίασε αρνητικό μέσο ρυθμό ανάπτυξης κατά την τελευταία πενταετία 2001-2005 επιβεβαιώνοντας τον ευάλωτο χαρακτήρα του τομέα του τουρισμού σε εξωγενείς και αστάθμητους παράγοντες. Θετική εξέλιξη αποτέλεσε η πολύ ικανοποιητική ανάπτυξη του τομέα των

Κατασκευών. Ο ρυθμός ανάπτυξης του τομέα της μεταποίησης ήταν σημαντικά χαμηλότερος από εκείνο του συνόλου των τριτογενών τομέων, ενώ ο τομέας της γεωργίας παρουσίασε επίσης πολύ χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. (Ανάλυση της διάρθρωσης της οικονομίας παρουσιάζεται στην **Ενότητα 2.5** του παρόντος κεφαλαίου).

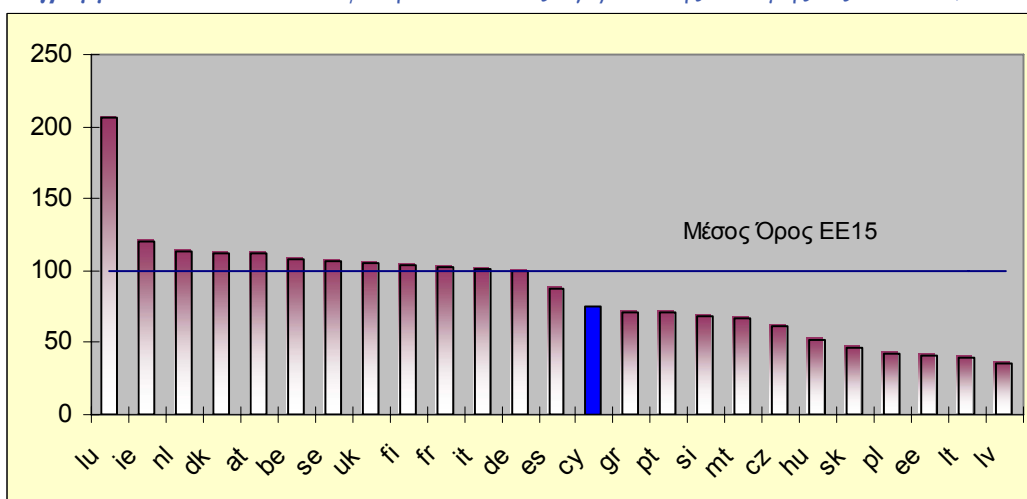
Παρά τους σχετικά ψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Κύπρου, σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης, υπολείπεται αρκετά του μέσου όρου των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ιδιαίτερα των 15 παλαιών Κρατών Μελών. Συγκεκριμένα, κατά την πενταετή περίοδο 2000 – 2004 κυμάνθηκε στο 81,7% του μέσου όρου της ΕΕ-25 (**Διάγραμμα 2.2**) ή στο 74,7% του μέσου όρου της ΕΕ-15 (**Διάγραμμα 2.3**).

Διάγραμμα 2.2: ΑΕΠ κατά κεφαλή σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης ως % ΕΕ25, 2000-2004,

Πηγή: Eurostat – Διαρθρωτικοί Δείκτες, Απρίλιος 2006

Διάγραμμα 2.3: ΑΕΠ κατά κεφαλή σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης ως % ΕΕ15, 2000-2004

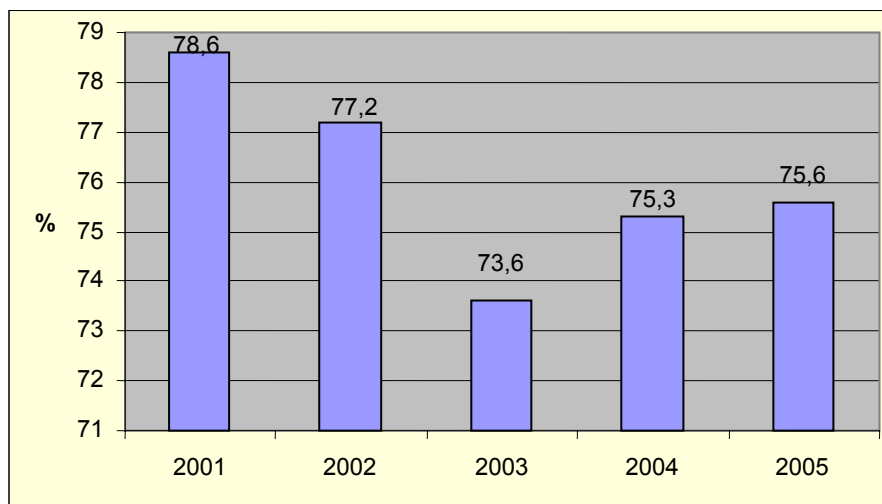

Πηγή: Eurostat – Διαρθρωτικοί Δείκτες, Απρίλιος 2006

Παραγωγικότητα

Η παραγωγικότητα της εργασίας (ΑΕΠ ανά εργαζόμενο)⁵ παρουσίασε οριακή βελτίωση τα τελευταία χρόνια (ο μέσος ρυθμός μεταβολής ήταν 0,6% κατά την περίοδο 2001-2005) και το 2005 ανήλθε στο 1,2%. Εξακολουθεί όμως να υστερεί σημαντικά έναντι του μέσου όρου των Κρατών Μελών της ΕΕ15 και ορισμένων νέων κρατών μελών. Συγκεκριμένα, το επίπεδο παραγωγικότητας της Κύπρου την περίοδο 2001-2005 κυμαινόταν στο 76% του μέσου όρου της ΕΕ25 (βλέπε **Διάγραμμα 2.4**), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό έναντι του μέσου όρου των 15 παλαιών κρατών μελών της ΕΕ ήταν ακόμη χαμηλότερο, 71,4%. Το σχετικά χαμηλό επίπεδο παραγωγικότητας είναι και ο βασικός λόγος για την υστέρηση του κατά κεφαλή ΑΕΠ της Κύπρου σε σχέση με την ΕΕ. Κυριότεροι ανασταλτικοί παράγοντες στη βελτίωση της παραγωγικότητας στην Κύπρο αποτελούν, η μη επαρκής αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας, καινοτομίας και σύγχρονων μεθόδων διεύθυνσης, παραγωγής και εμπορίας ιδιαίτερα λόγω του μικρού μεγέθους των επιχειρήσεων. Επίσης άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τη βελτίωση της παραγωγικότητας αφορούν την προσαρμοστικότητα του ανθρώπινου δυναμικού, τις ελλείψεις ορισμένων δεξιοτήτων και άλλες διαρθρωτικές αδυναμίες στην αγορά εργασίας (ανάλυση των εν λόγω παραγόντων παρουσιάζεται στις επιμέρους ενότητες του παρόντος κεφαλαίου).

Διάγραμμα 2.4: Παραγωγικότητα Εργασίας σε σύγκριση με την ΕΕ25 (ΕΕ25=100)

Πηγή: Eurostat, Διαρθρωτικοί Δείκτες, Οκτώβριος 2006

Ανεργία

Το ποσοστό ανεργίας, με βάση την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, έφθασε το 5,3% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού το 2005. Παρόλο ότι το επίπεδο ανεργίας συγκρίνεται ευνοϊκά με το μέσο όρο της ΕΕ, παρουσιάζει ανοδική τάση τα τελευταία χρόνια (το 2006 η ανεργία προβλέπεται να ανέλθει στο 5,5%). Ιδιαίτερα ανοδική τάση παρουσιάζεται στην

⁵ Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την παραγωγικότητα εργασίας ανά ώρα εργασίας.

ανεργία στις γυναίκες και στους νέους, η οποία είναι δυνατό να αποδοθεί στον αυξανόμενο αριθμό γυναικών που αναζητά πιο ευέλικτες μορφές εργασίας λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων καθώς και νέων που αναζητούν καλύτερες θέσεις εργασίας ανάλογες των προσόντων τους (περαιτέρω ανάλυση για την ανεργία περιέχεται στην **Ενότητα 2.7.1**)

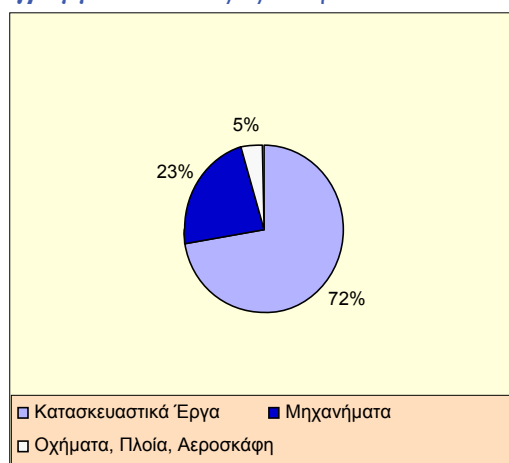
Επενδύσεις

Οι πάγιες επενδύσεις παρουσιάζουν διαχρονικά πτωτική τάση, παρά τη σχετική άνοδο που σημείωσαν κατά την περίοδο 2001-2005. Πιο συγκεκριμένα, οι πάγιες επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ έχουν μειωθεί από 34% το 1980 στο 24,5% το 1990 και στο 19,2% το 2005, πλησιάζοντας τον αντίστοιχο μέσο όρο των Κρατών Μελών της ΕΕ (19,9%). Η συμμετοχή των πάγιων επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα (Business Investment) στο ΑΕΠ κυμαινόταν το 2005 περί το 16%, ποσοστό χαμηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 17,4% κατά το ίδιο έτος.

Η διάρθρωση των επενδύσεων (**Διάγραμμα 2.5**) συνεχίζει να παρουσιάζει αδυναμίες, δεδομένου ότι το 2005 το 72% του συνόλου διοχετεύτηκε σε κατασκευαστικά έργα (κατοικίες (41%), λοιπά κτίρια (15,6%) και λοιπά κατασκευαστικά έργα (15,6%).

Αντίθετα, οι επενδύσεις σε μηχανικό εξοπλισμό, παρά την αύξηση τους τα τελευταία χρόνια, κυμαίνονταν μόνο στο 23% του συνόλου των επενδύσεων το 2005 και εξακολουθούσαν να υστερούν έναντι του αντίστοιχου ποσοστού σε ορισμένες ανεπτυγμένες χώρες, που κυμαίνεται μεταξύ του 40% και 50%. Το χαμηλό επίπεδο των επενδύσεων σε μηχανολογικό εξοπλισμό αποτελεί ένδειξη του σχετικά χαμηλού επιπέδου αξιοποίησης σύγχρονης τεχνολογίας στη χώρα, γεγονός που επιδρά ανασταλτικά στο ρυθμό της παραγωγικότητας, κυρίως στο δευτερογενή τομέα.

Διάγραμμα 2.5: Διάρθρωση Επενδύσεων 2005

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις παρουσιάζουν, διαχρονικά, αυξητική τάση. Κατά την περίοδο 2001-2005 παρουσίασαν μέσο ρυθμό αύξησης γύρω στο 3%, αντιπροσωπεύοντας το 2005 το

7,2% του ΑΕΠ και το 37,9% του συνόλου των επενδύσεων. Οι επενδύσεις προέρχονται κυρίως από τα Κράτη-Μέλη της ΕΕ και επικεντρώνονται στους τομείς του εμπορίου, ενδιάμεσων χρηματοοικονομικών οργανισμών, της διαχείρισης περιουσίας και άλλων επαγγελματικών υπηρεσιών ενώ σε τομείς υψηλής τεχνολογίας ήταν συγκριτικά πολύ χαμηλές.

Πληθωρισμός

Ο ρυθμός πληθωρισμού κυμάνθηκε σε χαμηλά επίπεδα κάτω του 3% κατά μέσο όρο την περίοδο 2001-2005. Το 2006 και το 2007 εκτιμάται ότι ο ρυθμός πληθωρισμού θα παραμείνει σε χαμηλά επίπεδα (2,5% και 2,3% αντίστοιχα). Η εφαρμογή αξιόπιστης νομισματικής πολιτικής καθώς και οι αυξανόμενες συνθήκες ανταγωνισμού που επικράτησαν συνέβαλαν στη διατήρηση του ρυθμού πληθωρισμού σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Όσον αφορά το σχετικό επίπεδο τιμών, η Κύπρος σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat), αν και φθηνότερη σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ15, είναι η πιο ακριβή χώρα από τα νέα Κράτη Μέλη της ΕΕ.

Δημοσιονομικό Έλλειμμα – Δημόσιο Χρέος

Η Κυβέρνηση υιοθέτησε ένα αυστηρό πλαίσιο πολιτικής για την εμπέδωση συνθηκών μακροοικονομικής σταθερότητας μετά την επιδείνωση των δημόσιων οικονομικών το 2002 και 2003. Η πορεία προς δημοσιονομική εξυγίανση και οικονομική σταθερότητα καταγράφεται στο αναθεωρημένο *Πρόγραμμα Σύγκλισης 2005-2009*, που υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Δεκέμβριο του 2005 και στηρίζει ουσιαστικά τις προσπάθειες για επιτυχή αντιμετώπιση της πρόκλησης για ένταξη στην Ευρωζώνη την 1/1/2008. Το δημοσιονομικό έλλειμμα μειώθηκε στο 2,3% του ΑΕΠ το 2005 από 4,1% το 2004 και αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω γύρω στο 1,9% του ΑΕΠ το 2006. Το δημόσιο χρέος, εξαιρουμένου του ενδοκυβερνητικού χρέους, μειώθηκε στο 69,2% του ΑΕΠ το 2005 σε σύγκριση με 70,4% το 2004, αλλά παραμένει ψηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο για την ΕΕ25 (63,4% το 2005). Για το 2006 εκτιμάται ότι θα μειωθεί στο 64,7% του ΑΕΠ. Η βελτίωση της δημοσιονομικής κατάστασης αποδίδεται κυρίως στη συγκράτηση των δημόσιων δαπανών και στη βελτίωση της φορολογικής αποτελεσματικότητας, χωρίς την αύξηση των φορολογικών συντελεστών.

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών κυμάνθηκε γύρω στο 5,2% του ΑΕΠ το 2005. Τόσο διαρθρωτικοί λόγοι που σχετίζονται κυρίως με τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και τη μεγάλη εξάρτηση της από εισαγωγές, όσο και προσωρινοί λόγοι συνέβαλαν στο σχετικά ψηλό έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Οι ραγδαία αυξανόμενες τιμές του πετρελαίου έχουν αυξήσει σημαντικά το κόστος των εισαγωγών πετρελαϊκών προϊόντων, τάση η οποία αναμένεται να ανατραπεί μεσοπρόθεσμα. Η πορεία παράλληλα πραγματικής σύγκλισης θα τείνει να διατηρεί το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών το οποίο όμως θα μπορεί να χρηματοδοτηθεί χωρίς τη δημιουργία

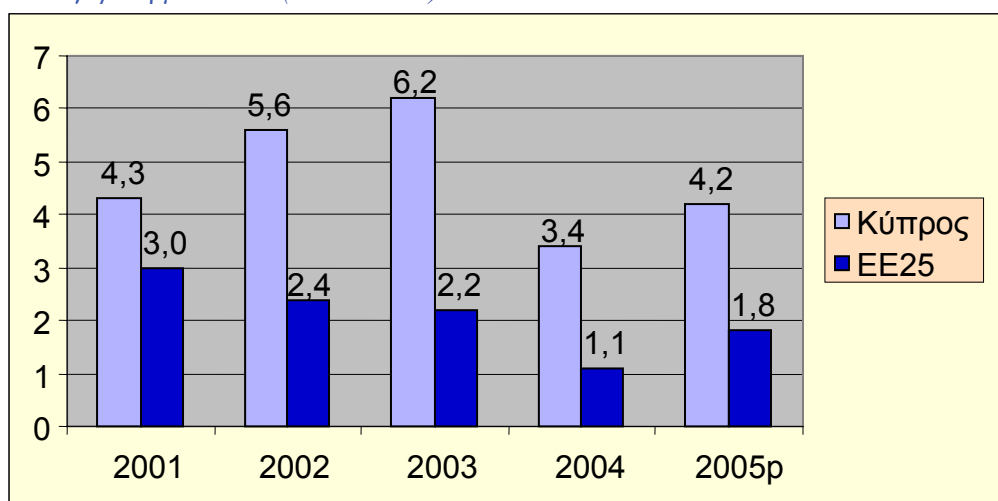
χρέους, ιδιαίτερα αν η προσπάθεια για βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας επιτύχει.

2.3 Συνολική Αποτίμηση της Ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής Οικονομίας

Παρά την επίτευξη ικανοποιητικών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης και τις συνθήκες μακροοικονομικής σταθερότητας που επικράτησαν διαχρονικά στην κυπριακή οικονομία, το επίπεδο ανταγωνιστικότητας της, με βάση διάφορους δείκτες επιμέτρησης, παραμένει συγκριτικά χαμηλό, γεγονός που αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στην πορεία της χώρας προς την πραγματική σύγκλιση με την ΕΕ. Το χαμηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας είναι δυνατό επίσης να επηρεάσει αρνητικά τη διατήρηση συνθηκών πλήρους απασχόλησης και να οδηγήσει σε χαμηλή ποιότητα των νέων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται.

Η εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας επιμετράται με διάφορες μεθοδολογίες και τρόπους χρησιμοποιώντας ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες. Η ανάλυση της διαχρονικής εξέλιξης των Μοναδιαίων Εργατικών Κόστων (Unit Labour Costs) έναντι των αντίστοιχων σε ανταγωνιστικές χώρες και της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας (real effective exchange rate), ποσοτικοί δείκτες που χρησιμοποιούνται ευρέως προς αυτό το σκοπό, δεικνύει ότι παρουσιάζεται γενικά μια επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της Κυπριακής οικονομίας. Ειδικότερα ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των Μοναδιαίων Εργατικών Κόστων, κατά την περίοδο 2001 – 2005, ήταν ψηλότερος από τον αντίστοιχο μέσο όρο των 25 Κρατών Μελών της ΕΕ (βλ. **Διάγραμμα 2.6**). Επίσης η πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία την τελευταία πενταετία (βλ. **Διάγραμμα 2.7**) παρουσιάζει μια τάση διάβρωσης της ανταγωνιστικότητας.

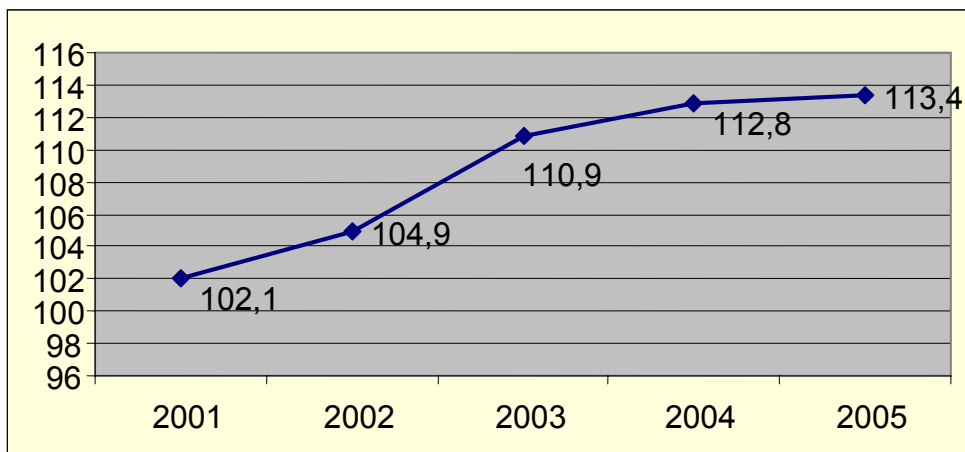
Διάγραμμα 2.6: Ρυθμός Αύξησης Μοναδιαίου Εργατικού Κόστους Κύπρου σε σύγκριση με ΕΕ25 (2001-2005)

Πηγή: *European Economy, No 2/2006, Υπουργείο Οικονομικών*

* Τα στοιχεία για το 2005 είναι προκαταρκτικά.

Διάγραμμα 2.7: Πραγματική Συναλλαγματική Ισοτιμία (έτος βάσης 2000=100)

Πηγή: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Επιπρόσθετα με βάση τις εκτιμήσεις του Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ (*World Economic Forum*), το οποίο προσμετρά την ανταγωνιστική θέση 117 κρατών στα πλαίσια του Προγράμματος Διεθνούς Ανταγωνιστικότητας, η Κύπρος, παρά τη σχετική βελτίωση της ανταγωνιστικής της θέσης το 2005, παραμένει σε χαμηλές θέσεις κατάταξης όταν συγκριθεί με τα υπόλοιπα 24 Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς 16 από αυτά παρουσιάζονται σε υψηλότερη θέση.

Η πρόσφατη μέτρηση της ανταγωνιστικότητας του Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ, η οποία στηρίζεται στην επιμέτρηση διάφορων παραγόντων (με ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες) στηρίζεται σε δύο επιμέρους δείκτες, το Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Ανάπτυξης και το Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Επιχειρήσεων.

Σε σχέση με το Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Ανάπτυξης, η Κύπρος καταλαμβάνει την 34η θέση μεταξύ 117 χωρών το 2005, παρουσιάζοντας μικρή βελτίωση σε σχέση με το 2004 (38^η θέση). Με βάση τους τρεις επιμέρους δείκτες του Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Ανάπτυξης, η Κύπρος το 2005 κατατάσσεται 45^η ως προς το μακροοικονομικό περιβάλλον, 27^η ως προς τους δημόσιους θεσμούς και 36^η ως προς το τεχνολογικό περιβάλλον.

Παράλληλα, σε σχέση με το Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Επιχειρήσεων, η Κύπρος κατατάσσεται 36^η σε σύνολο 116 κρατών το 2005, βελτιώνοντας κατά 8 θέσεις την κατάταξή της σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η βελτίωση αυτή εκτιμάται από το Διεθνές Οικονομικό Φόρουμ ότι υπήρξε αποτέλεσμα της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και συνακόλουθα της βελτίωσης της προσβασιμότητάς της από ξένες επιχειρήσεις. Η περεταίρω αξιοποίηση των ευκαιριών που παρέχονται από την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ είναι το ζητούμενο. Αναφορικά προς τις δύο συνιστώσες του ίδιου δείκτη σημειώνεται ότι παρόλο που ως προς το επιχειρηματικό περιβάλλον η Κύπρος αξιολογείται σχετικά ψηλά (36^η θέση) παραμένει προβληματική η διάσταση εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας των κυπριακών επιχειρήσεων (48^η θέση).

Οι διάφοροι παράγοντες, στους οποίους οφείλονται οι πιέσεις στην ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας είναι συνοπτικά οι ακόλουθοι:

- Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του παραγωγικού συστήματος της κυπριακής οικονομίας που αφορούν κυρίως το πολύ μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, τον προσανατολισμό των παραγωγικών τομέων της οικονομίας σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας, το χαμηλό επίπεδο και την ανεπαρκή σύνδεση της καινοτομίας με την παραγωγική διαδικασία, τα εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα των δαπανών για την έρευνα και τεχνολογία (τόσο από το δημόσιο όσο κυρίως από τον ιδιωτικό τομέα), την περιορισμένη διείσδυση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και ειδικά των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών και το πολύ χαμηλό επίπεδο άμεσων ξένων παραγωγικών επενδύσεων ιδιαίτερα σε τεχνολογικά προηγμένους τομείς.
- Παράλληλα, η χαμηλή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας είναι συνάρτηση και των παραμέτρων που προσδιορίζουν την αγορά εργασίας (π.χ. προβλήματα στην ευελιξία της αγοράς) καθώς και προβλημάτων στην προσαρμοστικότητα και ποιότητα των ανθρώπινων πόρων όπως η χαμηλή συμμετοχή σε προγράμματα δια βίου μάθησης και η ανεπαρκής σύνδεση της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας.
- Περιοριστικοί παράγοντες για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Κύπρου είναι επίσης, τα ιδιαίτερα εδαφικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά της Κύπρου: το πολύ μικρό μέγεθος σε συνδυασμό με το νησιώτικο χαρακτήρα της χώρας, η απομακρυσμένη γεωγραφική θέση σε σχέση με το κέντρο δραστηριοτήτων της ΕΕ γεγονός το οποίο αυξάνει κατά πολύ το μεταφορικό κόστος αγαθών και υπηρεσιών, τα προβλήματα απομόνωσης και η αδυναμία διασύνδεσης με βασικούς διαδρόμους Διευρωπαϊκών Δικτύων. Τα εν λόγω προβλήματα για να αντιμετωπιστούν απαιτούν σημαντικές επενδύσεις σε βασικές και άλλες υποστηρικτικές υποδομές.
- Οι ελλείψεις σε βασικές υποδομές στον τομέα του περιβάλλοντος υπονομεύουν επίσης την αειφόρο ανάπτυξη και δε διευκολύνουν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.
- Τέλος παρά τη σημαντική πρόοδο στη βελτίωση των βασικών υποδομών τα τελευταία 20 χρόνια παρουσιάζονται επιμέρους ποιοτικές ανεπάρκειες και έλλειψη δημόσιων υποδομών στήριξης των επιχειρήσεων καθώς και άλλων υποστηρικτικών υποδομών που απαιτούνται προκειμένου να διευκολυνθεί η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των παραγωγικών κλάδων της οικονομίας.

Οι πιο πάνω παράγοντες, οι οποίοι θα αναλυθούν και τεκμηριωθούν στις επόμενες επιμέρους ενότητες του παρόντος κεφαλαίου, αντιμετωπίζονται με μέτρα που περιλαμβάνονται στο *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης* το οποίο καλύπτει την περίοδο 2005 – 2008 και σε μια πιο μεσοπρόθεσμη βάση με το *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2007 - 2013*. Στη επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στα εν λόγω στρατηγικά έγγραφα καλείται να συμβάλει η αξιοποίηση των πόρων της Πολιτικής Συνοχής.

2.4 Μέγεθος των Επιχειρήσεων - Επιχειρηματικότητα

Η εικόνα που παρουσιάζεται όσον αφορά το μέγεθος των επιχειρήσεων είναι η πλήρης κυριαρχία των «Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων» (Micro Enterprises) δηλαδή των μονάδων με λιγότερους από 10 απασχολούμενους. Συγκεκριμένα, οι «πολύ μικρές επιχειρήσεις» σύμφωνα με την τελευταία *Απογραφή Επιχειρήσεων* (2005), συνέχισαν να αποτελούν το 92,6% του συνόλου των επιχειρήσεων με το 49,9% του συνόλου να απασχολούν μόνο ένα άτομο (βλ. **Πίνακα 2.2**). Η κατηγορία «μικρές επιχειρήσεις», δηλαδή με προσωπικό 10-49 εργαζομένους αποτελούν το 6,2% του συνόλου και οι «μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις» με 50-249 εργαζόμενους αποτελούν το 1,0% του συνόλου. Οι «μεγάλες» επιχειρήσεις με 250 ή περισσότερους εργαζομένους αποτελούν μόνο 0,2% του συνόλου των επιχειρήσεων. Το μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων αν και παραμένει πολύ μικρό και φθάνει μόλις τους 5,6 απασχολούμενους ανά επιχείρηση, παρουσίασε ελαφρά αύξηση σε σχέση με το 2000 (4,4 απασχολούμενοι ανά επιχείρηση) και το 1995 (4,3 απασχολούμενοι ανά επιχείρηση), ενώ είναι χαμηλότερο του αντίστοιχου μέσου μεγέθους (7 εργαζόμενοι) των 15 παλαιών κρατών μελών της ΕΕ.

Πίνακας 2.2: Μέγεθος Επιχειρήσεων

Μέγεθος Επιχειρήσεων ανά αριθμό απασχολούμενων	2000		2005	
	Αριθμός Επιχειρήσεων	% του συνόλου	Αριθμός Επιχειρήσεων	% του συνόλου
0-9	50565	94,1	49397	92,6
10-49	2654	5,0	3325	6,2
50-249	431	0,8	523	1,0
250+	70	0,1	85	0,2
ΣΥΝΟΛΟ	53720	100	53330	100

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, *Απογραφή Επιχειρήσεων 2000 και 2005*

Η αδυναμία να διαφοροποιηθεί διαχρονικά το πολύ μικρό μέγεθος των επιχειρηματικών μονάδων σε όλους τους παραγωγικούς τομείς, είναι ένα από τα σοβαρότερα διαρθρωτικά προβλήματα της κυπριακής οικονομίας, το οποίο επενεργεί ανασταλτικά:

- Στην αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας στην παραγωγή και εμπορία προϊόντων καθώς και στην παροχή υψηλής στάθμης υπηρεσιών.
- Στην υιοθέτηση προηγμένης τεχνολογίας και στη διενέργεια υψηλών ανάλογων επενδύσεων σε μηχανικό εξοπλισμό και ερευνητικές δραστηριότητες.
- Στην αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρονται από τις ραγδαίες εξελίξεις στις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών.
- Στην υιοθέτηση σύγχρονων καινοτόμων μεθόδων διεύθυνσης και οργάνωσης.
- Στη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση τόσο των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που παρέχει η γεωγραφική θέση της Κύπρου όσο και των ευκαιριών που παρέχονται με την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ.

Παρόλα αυτά, η ροπή προς την επιχειρηματικότητα στην Κύπρο γενικά είναι σε ικανοποιητικά επίπεδα δεδομένου ότι το ποσοστό αυτοαπασχολουμένων, σε μικρές ατομικές επιχειρήσεις με προσωπικό ή χωρίς προσωπικό, στο σύνολο του εργατικού δυναμικού στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες - αν και παρουσιάζει τάσεις μείωσης τα τελευταία χρόνια – το 2003 έφθασε περίπου στο 23,5%⁶ το οποίο είναι συγκριτικά πολύ ψηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 13,5%⁷. Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι η συμμετοχή των γυναικών στο σύνολο των αυτοαπασχολουμένων έχει παρουσιάσει τάσεις μείωσης τα τελευταία χρόνια και φθάνει μόλις στο 15,7%, το οποίο είναι χαμηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ (28,7% το 2003) και κατατάσσει την Κύπρο στις τελευταίες θέσεις μεταξύ των Κρατών Μελών όσον αφορά τη γυναικεία επιχειρηματικότητα.

Παρόλο ότι δεν υπάρχει επαρκής αριθμός συγκριτικών στοιχείων και δεικτών για τις ποιοτικές πτυχές της επιχειρηματικότητας και γενικότερα της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Κύπρο, διαφαίνεται από διάφορες μελέτες και έρευνες/μετρήσεις ότι ένα μεγάλο μέρος των επιχειρήσεων συγκεντρώνεται σε κλάδους με χαμηλή προστιθέμενη αξία και εξωστρέφεια με παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών περιορισμένων προοπτικών μεγέθυνσης. Αυτό το πρόβλημα εντείνεται από το διεθνή ανταγωνισμό λόγω της άρσης των προστατευτικών μέτρων και της παγκοσμιοποίησης καθώς και της ανάδειξης νέων ανταγωνιστικών χωρών στην περιοχή οι οποίες παράγουν προϊόντα υψηλής έντασης εργασίας και χαμηλού κόστους. Παράλληλα παρατηρούνται δυσκολίες στις επιχειρήσεις στην εξασφάλιση επαρκούς και κατάλληλης χρηματοδότησης (ειδικά αρχικά κεφάλαια για νεοεισερχομένους επιχειρηματίες και για δραστηριότητες υψηλού κινδύνου). Λόγω επίσης του τόσο μικρού μεγέθους των επιχειρήσεων είναι προφανές ότι υπάρχει χάσμα πληροφόρησης ιδιαίτερα όσον αφορά την προώθηση της καινοτομίας (ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης στην καινοτομία παρουσιάζεται στην **Ενότητα 2.8.2**) και των ευκαιριών συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων. Περεταίρω το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων επιδρά ανασταλτικά στην αξιοποίηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της στρατηγικής σημασίας γεωγραφικής θέσης της Κύπρου. Παρόλα αυτά η δυνατότητα ευκαιριών για διακρατικές συνεργασίες επιχειρήσεων στα πλαίσια χρηματοδοτικής βοήθειας της ΕΕ, είναι σημαντική.

Οι καλές πρακτικές που αναπτύσσονται σε άλλα κράτη όσον αφορά νέες μορφές συνεργασίας επιχειρήσεων σε τοπικό και τομεακό επίπεδο (π.χ. συστάδες επιχειρήσεων) προσφέρουν ευκαιρίες για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα των μικρών επιχειρήσεων.

2.5 Διάρθρωση της Οικονομίας – Τομεακή Ανάλυση

Η διάρθρωση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας χαρακτηρίζεται από τη δεσπόζουσα και συνεχώς διευρυνόμενη σημασία του τομέα των υπηρεσιών με παράλληλη σμίκρυνση του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στο ΑΕΠ αυξήθηκε από 55,1% το 1980 στο 77,3% το 2005, κατατάσσοντας τη χώρα στις πρώτες θέσεις ανάμεσα

⁶ Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2004, Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου.

⁷ Eurostat.

στα Κράτη Μέλη, αναφορικά με το μέγεθος του τομέα των υπηρεσιών (στον **Πίνακα 2.3** παρουσιάζεται η διάρθρωση της παραγωγής κατά οικονομική δραστηριότητα). Παράλληλα παρουσιάζεται μια συνεχής μείωση της σημασίας του γεωργικού τομέα (από 10% το 1980 στο 2,7% του ΑΕΠ το 2005) ενώ ο κλάδος της μεταποίησης συρρικνώθηκε σταδιακά στο 9% του ΑΕΠ το 2005 κατατάσσοντας την Κύπρο στην προτελευταία θέση μεταξύ των 25 Κρατών Μελών της ΕΕ (μετά το Λουξεμβούργο) όσον αφορά τη συμμετοχή της βιομηχανίας στην οικονομία. Πιο κάτω παρουσιάζεται συνολική ανάλυση των βασικών τομέων και κλάδων της οικονομίας (στον **Πίνακα 2.4** παρουσιάζεται επίσης ο ρυθμός ανάπτυξης της παραγωγής κατά τομέα ενώ στον **Πίνακα 2.5** παρουσιάζεται η παραγωγικότητα εργασίας κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας).

Πίνακας 2.3: Διάρθρωση της Παραγωγής ως % του ΑΕΠ

	1980	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΤΟΜΕΙΣ	11,3	7,4	5,4	3,9	4,0	4,0	3,7	3,3	3,2
Γεωργία	10,0	7,1	4,8	3,4	3,6	3,6	3,3	2,7	2,7
Αλιεία			0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Ορυχεία και Λατομεία	1,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΤΟΜΕΙΣ	33,6	26,9	22,9	18,8	18,5	19,0	19,1	19,4	19,5
Μεταποίηση	18,2	14,7	12,1	9,9	9,5	9,5	9,2	9,2	9,0
Κατασκευές	14,0	9,9	8,3	6,8	6,9	7,4	7,6	8,0	8,3
Ηλεκτρισμός, Υγραέριο και Νερό	1,4	2,3	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2
ΤΡΙΤΟΓΕΝΕΙΣ ΤΟΜΕΙΣ	55,1	65,7	72,5	77,3	77,5	77,0	77,2	77,3	77,3
Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο	12,2	11,6	13,5	12,7	12,5	12,6	11,9	12,6	12,4
Ξενοδοχεία και Εστιατόρια	3,6	10,6	9,2	9,5	9,7	8,7	7,9	7,5	7,3
Μεταφορές, Επικοινωνίες	8,2	9,4	8,0	8,9	9,1	8,6	8,1	8,2	8,2
Ενδιάμεσοι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	Μδ	μδ	5,4	7,7	7,1	6,3	6,2	6,7	6,9
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, Εκμίσθωση, Πληροφορική, Έρευνα και άλλες Επαγγελματικές Υπηρεσίες	14,8	15,9	15,6	16,1	16,9	17,5	17,6	17,6	17,7
Άλλες Υπηρεσίες	16,3	18,2	23,8	22,4	20,2	23,3	25,5	24,7	24,8

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Εθνικοί Λογαριασμοί 2006

2.5.1 Πρωτογενής Τομέας

Ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας παρουσίασε σημαντική μείωση κατά τις τελευταίες δεκαετίες και το 2005 ο τομέας αντιπροσώπευε το 3,2% του συνολικού ΑΕΠ της Κύπρου. Η εξέλιξη αυτή αντικατοπτρίζει την πτωτική πορεία του τομέα της γεωργίας που αποτελεί το

83,1% του πρωτογενή τομέα της οικονομίας, με τον τομέα της αλιείας να αντιπροσωπεύει το 6,0% και τον τομέα των ορυχείων και λατομείων το 10,9% (2005).

Γεωργία

Η συνεισφορά του κλάδου της Γεωργίας, Θήρας και Δασοκομίας στο ΑΕΠ παρουσιάζει διαχρονικά πτωτική τάση (10% το 1980, 7,1% το 1990 και 2,7% το 2005). Η τάση αυτή αντικατοπτρίζει κυρίως το στάδιο ανάπτυξης στο οποίο έχει φτάσει η κυπριακή οικονομία αλλά είναι και αποτέλεσμα μιας σειράς ανασταλτικών παραγόντων στην ανάπτυξη του τομέα της γεωργίας όπως οι μικροί γεωργικοί κλήροι που εμποδίζουν τη χρήση σύγχρονων μεθόδων παραγωγής και την αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας καθώς και το χρόνιο πρόβλημα της έλλειψης νερού για άρδευση. Η μείωση του τομέα επηρεάζει πολύ αρνητικά τις περιοχές της υπαίθρου, οι κάτοικοι των οποίων εξακολουθούν να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το γεωργικό εισόδημα, δεδομένου ότι δεν υπάρχουν ακόμη επαρκείς εναλλακτικές πηγές απασχόλησης. (Περαιτέρω ανάλυση στην **Ενότητα 2.13.1**).

Πίνακας 2.4: Ρυθμός Ανάπτυξης ανά οικονομική δραστηριότητα (2000-2005)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2001-2005
Πρωτογενείς Τομείς	-1,1	9,9	3,0	-2,1	-4,2	3,2	2,0
Γεωργία	-1,7	12,1	2,1	-3,1	-9,9	4,6	1,2
Αλιεία	-8,1	-0,6	2,8	-14,7	65,6	-13,9	9,3
Ορυχεία και Λατομεία	11,9	-7,4	15,9	17,3	18,5	3,9	9,6
Δευτερογενείς Τομείς	4,8	5,2	5,2	6,6	8,9	6,5	6,5
Μεταποίηση	4,0	2,7	2,2	3,0	7,5	3,2	3,7
Κατασκευές	2,1	8,3	9,1	9,8	12,2	10,2	9,9
Ηλεκτρισμός, Υγραέριο και Νερό	20,0	7,2	5,7	11,8	4,0	7,2	7,2
Τριτογενείς Τομείς	9,4	7,2	1,8	6,1	7,5	6,5	5,7
Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο	8,9	5,4	3,5	0,0	13,2	4,1	5,2
Ξενοδοχεία / Εστιατόρια	12,2	8,4	-7,9	-3,7	2,1	3,0	0,4
Μεταφορές, Επικοινωνίες	10,9	8,4	-3,3	0,2	8,6	5,5	3,9
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	8,4	-0,9	-8,8	3,5	15,4	10,6	4,0
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, Εκμίσθωση, Πληροφορική, Έρευνα και άλλες Επαγγελματικές Υπηρεσίες	7,8	11,6	6,4	6,4	7,5	6,2	7,6
Άλλες Υπηρεσίες	9,1	7,0	7,1	15,3	4,2	7,0	8,1

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Εθνικοί Λογαριασμοί 2006

2.5.2 Δευτερογενής Τομέας

Ο δευτερογενής τομέας παρουσίασε επίσης σταδιακά πτωτική πορεία ως προς τη συμμετοχή του στο συνολικό ΑΕΠ κατά τις δύο προηγούμενες δεκαετίες. Παρόλα αυτά, την τελευταία πενταετία (2001-2005) ο τομέας παρουσίασε σχετική σταθερότητα και το 2005 αντιπροσώπευε το 19,5% του ΑΕΠ.

Μεταποίηση

Ο τομέας της Μεταποίησης, που αποτελεί το σημαντικότερο κλάδο του δευτερογενή τομέα, χαρακτηρίζεται από χρόνια προβλήματα ανταγωνιστικότητας και παρουσίασε πτωτική τάση στη συνεισφορά του στο ΑΕΠ από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 (18,2% το 1980, 14,7% το 1990 και περίπου 9% το 2005). Ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης του τομέα της μεταποίησης την τελευταία πενταετία (2001-2005) ήταν 3,7%.

Τα προβλήματα που προκύπτουν από το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, που έχουν αναλυθεί στην **Ενότητα 2.4**, παρουσιάζονται με ιδιαίτερη οξύτητα στο μεταποιητικό τομέα και επενεργούν αρνητικά στην παραγωγικότητα ορισμένων κλάδων του. Επιπρόσθετα, η κλαδική διάρθρωση της μεταποίησης, η οποία είναι επικεντρωμένη σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας, όπου η ποιότητα, ο σχεδιασμός και η καινοτομία είναι χαμηλή, επιδεινώνει την ανταγωνιστική θέση του τομέα.

Θετική εξέλιξη στον τομέα αποτελεί ο δυναμισμός που παρουσιάζουν κάποιοι κλάδοι του όπως ο φαρμακευτικός, αλλά και κάποιες μεταποιητικές μονάδες σε παραδοσιακούς τομείς, οι οποίες δίνουν έμφαση στην παραγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και προϊόντα «έντασης γνώσης».

Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις σε συνδυασμό με την καλύτερη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Κύπρου δημιουργούν νέες προοπτικές για ανάπτυξη μεταποιημένων προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και έντασης γνώσης συμβάλλοντας στην ενδυνάμωση της βιομηχανικής βάσης της οικονομίας. Παράλληλα η κατάλληλη πολιτική, η οποία θα συμπεριλάβει στοχευμένες δράσεις και επενδυτικά κίνητρα, μπορεί να ωθήσει τον τομέα στις επιδιωκόμενες κατευθύνσεις και στην αύξηση της παραγωγικότητας.

Κατασκευές

Ο κλάδος των Κατασκευών, συνείσφερε το 8,3% του ΑΕΠ της χώρας το 2005. Μετά από μια πτωτική πορεία τη δεκαετία του 1980 και 1990, ο κλάδος παρουσιάζει σημαντική δυναμική κατά τα τελευταία χρόνια με το μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης κατά την περίοδο 2001-2005 να κυμαίνεται στο 9,9%. Η εξέλιξη αυτή αποδίδεται κυρίως στη διεύρυνση της επενδυτικής ζήτησης του ιδιωτικού τομέα σε κατοικίες. Παράλληλα, παρατηρήθηκε και αυξημένη ζήτηση για δεύτερη κατοικία από αλλοδαπούς.

2.5.3 Τριτογενής Τομέας

Η δεσπόζουσα θέση του τριτογενή τομέα, 77,3% του ΑΕΠ το 2005, αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η Κύπρος στους τομείς των Υπηρεσιών έχουν αξιοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό από ορισμένους κλάδους. Τα πλεονεκτήματα αυτά, πέραν από τη στρατηγική γεωγραφική θέση της χώρας, το υψηλό μορφωτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού και το ψηλό επίπεδο υποδομών ιδιαίτερα στους τομείς των τηλεπικοινωνιών και μεταφορών, απορρέουν από το ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα, το ψηλό επίπεδο του τραπεζικού συστήματος και των επαγγελματικών υπηρεσιών. Παρόλα αυτά, οι πλείστοι κλάδοι του τομέα δεν βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στην προηγμένη τεχνολογία και παρουσιάζουν, όπως και οι υπόλοιποι τομείς της οικονομίας, προβλήματα στην υιοθέτηση καινοτόμων μεθόδων διεύθυνσης και λειτουργίας.

Πίνακας 2.5: Παραγωγικότητα κατά τομέα οικονομικής Δραστηριότητας (τρέχουσες τιμές, % του συνολικού επιπέδου παραγωγικότητας)

	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΤΟΜΕΙΣ	51,2	47,1	50,8	52,9	50,2	46,7	47,2
Γεωργία	49,3	44,4	48,8	50,4	47,4	41,5	42,6
Αλιεία	57,6	46,1	47,6	48,7	39,9	63,4	52,8
Ορυχεία και Λατομεία	118,5	156,1	139,2	160,5	181,0	205,8	206,8
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΙΣ ΤΟΜΕΙΣ	88,5	90,4	91,6	94,3	93,6	94,8	95,9
Μεταποίηση	78,2	83,2	85,3	88,0	86,6	88,1	88,4
Κατασκευές	87,4	81,1	80,6	82,9	81,9	83,9	85,7
Ηλεκτρισμός, Υγραέριο και Νερό	436,3	427,6	441,4	464,2	498,8	467,0	455,7
ΤΡΙΤΟΓΕΝΕΙΣ ΤΟΜΕΙΣ	112,4	109,0	107,8	106,5	106,9	106,7	106,1
Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο	79,4	72,8	70,7	71,8	68,2	71,0	69,5
Ξενοδοχεία και Εστιατόρια	89,2	90,1	91,3	83,8	77,3	74,9	73,3
Μεταφορές, Επικοινωνίες	131,1	130,1	131,0	124,3	119,8	120,6	119,4
Ενδιάμεσοι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	127,8	149,5	142,8	132,8	133,8	147,2	156,4
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, Εκμίσθωση, Πληροφορική, Έρευνα και άλλες Επαγγελματικές Υπηρεσίες	360,7	330,9	327,5	326,9	319,7	309,8	301,2
Δημόσια Διοίκηση, Άμυνα, Υποχρεωτική Κοινωνική Ασφάλιση	99,4	91,2	88,2	91,4	106,9	105,7	106,5
Εκπαίδευση	103,7	101,1	99,9	102,4	111,4	109,1	112,2
Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα	94,2	91,7	92,4	95,9	101,6	99,0	98,7

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, 2006

Κύριο χαρακτηριστικό του τριτογενή τομέα είναι ο σημαντικός ρόλος του τουρισμού, ενός κλάδου πολύ μεγάλης σημασίας για την οικονομία της Κύπρου, όχι μόνο λόγω των πολλαπλασιαστικών επιπτώσεων που έχει στους άλλους τομείς της οικονομίας, αλλά και επειδή αποτελεί επίσης μια από τις σημαντικότερες πηγές ξένου συναλλάγματος. Από τη

δεκαετία του 1990 όμως και μετά, ενώ ο τομέας του τουρισμού παρουσίασε αυξομειώσεις, άλλοι τομείς των υπηρεσιών όπως το Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, οι Μεταφορές και Επικοινωνίες και η Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας, Εκμίσθωση και Επιχειρηματικές Δραστηριότητες παρουσιάζουν ιδιαίτερο δυναμισμό και συμβάλλουν στη μεγέθυνση του τριτογενή τομέα.

Τουρισμός

Η συνεισφορά του τομέα των ξενοδοχείων και εστιατορίων στο ΑΕΠ ακολούθησε ανοδική τάση τη δεκαετία του 1980 και ανήλθε σε 10,6% το 1990 από 3,6% το 1980. Κατά τη δεκαετία του 1990, όμως, ο τομέας παρουσίασε αυξομειώσεις και η συνεισφορά περιορίστηκε στο 7,3% το 2005, επιβεβαιώνοντας τον ευάλωτο χαρακτήρα των τουριστικών δραστηριοτήτων. Σημειώνεται ότι ο τομέας αυτός είναι ο μοναδικός της κυπριακής οικονομίας ο οποίος, λόγω της σχετικά πολύ μικρής μεγέθυνσης του, 0,4% για το 2001-2005, παρουσιάζει αρνητική μέση μεταβολή της συνεισφοράς του στο ΑΕΠ κατά την τελευταία πενταετία, αντικατοπτρίζοντας όχι μόνο τις εξαγωγικές επιδράσεις αλλά και τις αδυναμίες του τομέα, ιδιαίτερα όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και το εύρος των προσφερόμενων υπηρεσιών.

Η συνολική συνεισφορά του τομέα του τουρισμού στο ΑΕΠ είναι κατά πολύ ευρύτερη της συμβολής του τομέα των ξενοδοχείων και εστιατορίων, λαμβάνοντας υπόψη την προστιθέμενη αξία που δημιουργείται άμεσα από τις δαπάνες των τουριστών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών αλλά και έμμεσα μέσω των διατομεακών σχέσεων όπως για παράδειγμα στον τομέα των μεταφορών, των ασφαλίσεων, της μεταποίησης κλπ.

Ειδικότερα η συνολική συνεισφορά του τομέα του τουρισμού στο ΑΕΠ, λαμβάνοντας υπόψη τις διατομεακές επιπτώσεις, κυμαινόταν μεταξύ 21% και 22,5% περίπου του ΑΕΠ κατά την περίοδο 1990-2001. Παρά τις περιοδικές αυξομειώσεις που παρουσίασε ο τομέας, παρατηρήθηκε σημαντική μείωση της συνολικής συνεισφοράς του κατά την τελευταία πενταετία, η οποία το 2005 ήταν μόλις 13,5% του ΑΕΠ. Η μείωση στη συνεισφορά του τομέα στο ΑΕΠ ήταν αποτέλεσμα της συρρίκνωσης τόσο των αφίξεων τουριστών όσο και της κατά κεφαλής τους δαπάνης (**Πίνακας 2.6**). Παρά τη σημαντική συρρίκνωση του τομέα, η συνεισφορά του σε ξένο συνάλλαγμα παραμένει ιδιαίτερα σημαντική αφού το 2005 συνεισέφερε γύρω στο 29% του συνόλου των εσόδων από τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών.

Πίνακας 2.6: Βασικά Στατιστικά Στοιχεία Τουρισμού

	1980	1990	2001	2005
Συνολική Συνεισφορά Τουρισμού στο ΑΕΠ (%)	9,5	22,5	20,9	13,5
Κατά Κεφαλή Δαπάνη τουρίστα (ευρώ)	356,4	635,2	813,3	702,2
Αφίξεις Τουριστών (χιλιάδες)	348,5	1.561,5	2.696,7	2.470,1
Έσοδα από Τουρισμό (εκ. ευρώ)	-	-	2.193,5	1.734,8

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου

Η συρρίκνωση του τομέα είναι αποτέλεσμα των σοβαρών προβλημάτων ανταγωνιστικότητας του τομέα. Το κυπριακό τουριστικό προϊόν παρουσιάζει αδυναμίες, που αντικατοπτρίζονται μεταξύ άλλων, στη μονοδιάστατη ανάπτυξη και τυποποίηση του σύμφωνα με πρότυπα μαζικού τουρισμού, τη χωρική συγκέντρωση του (παράκτιες περιοχές) που έχει ως αποτέλεσμα την σχετική εποχικότητα του τουριστικού ρεύματος, αλλά παράλληλα και στην ανεπάρκεια των υποδομών με κυριότερο πρόβλημα τις ελλείψεις στο συγκοινωνιακό δίκτυο - δημόσιες μεταφορές, ειδικά όσον αφορά τις συνδέσεις με κύριες υπηρεσίες και σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος εντός των αστικών/τουριστικών περιοχών, της ενδοχώρας και μεταξύ τους. Υπάρχει επίσης έλλειψη βασικών υποστηρικτικών υποδομών (π.χ. πολιτιστικές υποδομές, μεγάλης εμβέλειας και υψηλής ποιότητας συνεδριακά κέντρα, κτλ) που είναι δυνατό να εμπλουτίσουν το τουριστικό προϊόν και να προωθήσουν εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί επίσης το υψηλό λειτουργικό κόστος σε συνάρτηση με τη γενικότερη έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού με εξειδίκευση στην τουριστική βιομηχανία. Οι αδυναμίες αυτές επιδεινώνονται από τον εντονότερο ανταγωνισμό τόσο από νέες χώρες χαμηλότερου κόστους, όσο και από παραδοσιακούς ανταγωνιστές.

Σε μία προσπάθεια αντιμετώπισης των αρνητικών αυτών εξελίξεων και του κινδύνου περαιτέρω συρρίκνωσης του τομέα λόγω εντεινόμενου ανταγωνισμού καθώς και αξιοποίησης των διεθνών τάσεων στον τουρισμό, ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού ετοίμασε το *Στρατηγικό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης*, με ορίζοντα το έτος 2010, σε στενή συνεργασία με τους εταίρους του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, το οποίο εγκρίθηκε από την Κυβέρνηση. Το Στρατηγικό Σχέδιο επιδιώκει να επανατοποθετήσει την Κύπρο στη διεθνή τουριστική αγορά στη βάση της αειφορίας και της ποιότητας, με μία σειρά παρεμβάσεων για τη βελτίωση ποιότητας και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος περιλαμβανομένης της δημιουργίας υποστηρικτικών υποδομών που θα βοηθήσουν την Κύπρο να αναδείξει την ταυτότητα και ιδιαιτερότητά της, να απαμβλύνει την εποχικότητα της τουριστικής κίνησης, να προσελκύσει τις επιθυμητές κατηγορίες πελατείας και να ικανοποιήσει τους κοινωνικοοικονομικούς της στόχους με σεβασμό στο περιβάλλον και τον πολιτισμό της.

Η Κύπρος διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν σε μεγαλύτερο βαθμό, για διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Αυτά εντοπίζονται στο φυσικό περιβάλλον που ευνοεί ανάπτυξη πολλαπλών τουριστικών δραστηριοτήτων (θαλάσσιος τουρισμός, ορεινός τουρισμός κλπ), τις ευνοϊκές κλιματικές συνθήκες, την ύπαρξη σημαντικών φυσικών πόρων σε περιοχές NATURA 2000 και την ύπαρξη σημαντικών πολιτιστικών πόρων τόσο στις αστικές όσο και τις περιοχές της υπαίθρου, ορισμένα των οποίων έχουν χαρακτηριστεί ως μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Παράλληλα, οι διεθνείς τάσεις και η αυξανόμενη ζήτηση διαφοροποιημένων τουριστικών προϊόντων παρέχουν νέες ευκαιρίες για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα. Η επέκταση της τουριστικής περιόδου θα μειώσει τον κίνδυνο υπέρμετρης πίεσης στο περιβάλλον ιδιαίτερα στις παράκτιες ζώνες με αρνητικές επιπτώσεις στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Λοιποί Κλάδοι του Τριτογενή Τομέα

Οι υπόλοιποι κλάδοι του τριτογενή τομέα επιδεικνύουν έντονο δυναμισμό, που αντικατοπτρίζεται σε ψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Σημαντικότερες είναι οι εξελίξεις σε κλάδους όπως ο κλάδος των Μεταφορών – Επικοινωνιών (8,2% του ΑΕΠ το 2005) που παρουσίασε μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 3,9% για την περίοδο 2001-2005, ο κλάδος της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας, Εκμίσθωση και Επιχειρηματικές Δραστηριότητες (17,7% του ΑΕΠ το 2005) που σημείωσε μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 7,6%, ο κλάδος των Ενδιάμεσων Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών (6,9% του ΑΕΠ το 2005) που παρουσίασε μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 4,0%. Ενδεικτικό του δυναμισμού που παρουσιάζουν οι τομείς των υπηρεσιών, πέραν του τομέα των Εστιατορίων και Ξενοδοχείων είναι η αύξηση του μεριδίου των εξαγωγών τους από περίπου 24% του ΑΕΠ το 2000 σε μεγαλύτερο του 26% το 2004 και 2005. Συναφώς αναφέρεται ότι οι εξαγωγές υπηρεσιών, πέραν του τουρισμού, αποτελούν την κυριότερη πηγή εσόδων από τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών και αντιστοιχούσαν στο 52% του συνόλου το 2005.

Η εξέλιξη αυτή υπήρξε αποτέλεσμα, όπως αναφέρθηκε, της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Κύπρου σε ότι αφορά την προσφορά αναβαθμισμένης ποιότητας υπηρεσιών, τόσο στην εγχώρια αγορά όσο και στο εξωτερικό όπως επίσης και της υψηλής εισοδηματικής ελαστικότητας που χαρακτηρίζει τις υπηρεσίες αυτές. Η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ και ιδιαίτερα το δικαίωμα εγκατάστασης και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών έχει δημιουργήσει πρόσθετες ευκαιρίες στον τομέα των υπηρεσιών.

Θετικές προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης παρουσιάζουν οι Επαγγελματικές Υπηρεσίες, η ιδιωτική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, η Υγεία, οι Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες, η Ναυτιλία και οι Τηλεπικοινωνίες νοουμένου ότι θα επικεντρωθούν στην παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών και αξιοποιώντας σε μεγαλύτερο βαθμό τις νέες τεχνολογίες, την καινοτομία, το υψηλής ποιότητας ανθρώπινο δυναμικό και τις ευκαιρίες που προσφέρονται για συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων.

2.6 Δημογραφικά Στοιχεία

Ο συνολικός πληθυσμός σύμφωνα με την Απογραφή Πληθυσμού του 2001, ανήλθε σε 703.529 άτομα, σημειώνοντας αύξηση σε σχέση με το 1991 κατά 14,4% (615.013 κάτοικοι το 1992), ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις για το 2005 ο συνολικός πληθυσμός ανέρχεται σε 766.400. Στο σύνολο του πληθυσμού της χώρας, το 49,1% είναι άνδρες και το 50,9% γυναίκες. Το 90,6% του συνολικού πληθυσμού είναι Κύπριοι υπήκοοι και το υπόλοιπο 9,4% αλλοδαποί (από τους οποίους 49,7% πολίτες Κρατών Μελών της ΕΕ και το 50,3% πολίτες άλλων χωρών).

Αναφορικά με την ηλικιακή δομή, το 21,5% είναι μέχρι 14 ετών, το 11,7% άνω των 65 ετών και το 66,8% εντάσσεται στις παραγωγικές ομάδες ηλικιών από 15 έως 64 ετών.

Σημαντικό δημογραφικό χαρακτηριστικό της τελευταίας δεκαετίας αποτελεί η συνεχής μείωση της γεννητικότητας στη χώρα (8.167 γεννήσεις το 2001, έναντι περισσότερων των 10.000 στις αρχές της δεκαετίας του 1990), η οποία περιόρισε το ακαθάριστο ποσοστό γεννητικότητας ανά 1000 κατοίκους σε 11,6 το 2001, έναντι 18,3 στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Παράλληλα, το ποσοστό θνησιμότητας περιορίστηκε σε 6,9 ανά 1000 κατοίκους το 2001 (8,4 το 1990) και το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας σε 4,9 ανά 1000 γεννήσεις το 2001 έναντι 11,0 το 1990.

Οι παραπάνω εξελίξεις αντανακλώνονται και στην εξέλιξη των συντελεστών γήρανσης και εξάρτησης για το σύνολο της χώρας⁸. Ειδικότερα:

- Ο συντελεστής γήρανσης⁹ διαμορφώθηκε σε 54,2% το 2001 έναντι 43,5% το 1991, σημειώνοντας επιβάρυνση λόγω της μεγάλης μείωσης των νεαρότερων ομάδων ηλικιών στο συνολικό πληθυσμό. Παρόλα αυτά παραμένει αρκετά χαμηλότερος από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 94,7 %.
- Ο συντελεστής εξάρτησης¹⁰ διαμορφώθηκε σε 49,6% το 2001 έναντι 57,3% το 1991, σημειώνοντας μείωση, λόγω επίσης της μείωσης της συμμετοχής των ατόμων ηλικίας 0-14 ετών στο συνολικό πληθυσμό και βρίσκεται περίπου στα ίδια επίπεδα με τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 49%.

Οι μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις για τις δημογραφικές μεταβολές προβλέπουν σταδιακή μέχρι το 2050 αύξηση του πληθυσμού άνω των 65 χρόνων σε σχέση με τον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας και θέτουν σοβαρές προκλήσεις, όπως και σε άλλα Κράτη Μέλη, για τη βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικών ασφαλίσεων και στις συντάξεις. Οι συνέπειες της σταδιακής γήρανσης προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό και το περιεχόμενο της μεσοπρόθεσμης στρατηγικής για την αγορά εργασίας και την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού. Τα εν λόγω θέματα αντιμετωπίζονται ήδη στα πλαίσια των μέτρων που περιέχονται στο *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης*.

2.7 Ανθρώπινο Δυναμικό - Αγορά Εργασίας

Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί βασικό παράγοντα για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη της οικονομίας, ιδιαίτερα μέσα σ' ένα περιβάλλον ραγδαία μεταβαλλόμενων συνθηκών όπου η εύρυθμη λειτουργία όλων των τομέων της στηρίζεται στην «Οικονομία της γνώσης». Η επιτυχία στον τομέα αυτό εξαρτάται από την κινητοποίηση του συνόλου των ανθρώπινων πόρων και ειδικότερα από τη διαθεσιμότητα ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης με δεξιότητες οι οποίες είναι απαραίτητες για την κατανόηση και χρησιμοποίηση προηγμένων τεχνολογιών και την προσαρμογή στις αλλαγές. Τα κυριότερα

⁸ Τα παραπάνω μεγέθη αφορούν στο σύνολο της χώρας και δεν είναι περιγραφικά των σημαντικών ανισοτήτων που σημειώνονται τόσο μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, όσο και στο εσωτερικό των αγροτικών περιοχών, αναλυτική αναφορά στις οποίες γίνεται σε επόμενη ενότητα.

⁹ Τα άτομα ηλικίας 65+ ετών προς τον πληθυσμό των ατόμων ηλικίας 0-14 ετών.

¹⁰ Τα άτομα ηλικίας 0-14 ετών και 65+ ετών προς τον πληθυσμό ατόμων ηλικίας 15-64 ετών.

χαρακτηριστικά που συνθέτουν την αγορά εργασίας και το ανθρώπινο δυναμικό αναλύονται πιο κάτω.

2.7.1 Αγορά Εργασίας / Απασχόληση

Τα κυριότερα μεγέθη και τάσεις της αγοράς εργασίας παρουσιάζονται στον **Πίνακα 2.7**.

Πίνακας 2.7: Βασικοί Δείκτες της Αγοράς Εργασίας

Δείκτης	2000	2001	2002	2003	2004	2005	ΕΕ25 2005
Ποσοστό πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας 15-64	66,4	66,8	67,3	68,1	68,9	69,5	67,1 ^α
Ποσοστό Απασχόλησης (15-64)	65,4	67,9	68,5	69,2	69,1	68,5	63,8
Άντρες	78,6	79,4	78,8	78,8	80,0	79,2	71,3
Γυναίκες	53,0	57,1	59,0	60,2	59,0	58,4	56,3
Ποσοστό Απασχόλησης (55-64)	49,5	49,1	49,2	50,2	50,1	50,6	42,5 ^α
Άντρες	67,4	66,8	67,0	68,7	70,9	70,8	51,8
Γυναίκες	32,1	32,2	32,1	32,6	30,4	31,5	33,7
Ανεργία	5,0	4,0	3,3	4,1	4,7	5,3	8,7
Άντρες	3,2	2,6	2,6	3,8	3,5	4,3	7,9
Γυναίκες	7,3	5,7	4,2	4,6	6,2	6,5	9,8
Ανεργία νέων	10,2	8,2	7,7	8,9	10,7	13,9	18,7 ^β
Άντρες	6,7	6,0	8,0	9,0	9,3	13,2	18,1 ^β
Γυναίκες	13,3	10,2	7,6	8,8	12,2	14,7	19,3 ^β
Μακροχρόνια Ανεργία	1,3	0,9	0,7	1,0	1,3	1,2	3,9
Άντρες	0,5	0,6	0,4	0,8	0,9	0,8	3,7
Γυναίκες	2,3	1,1	0,9	1,3	1,7	1,8	4,5
Ποσοστό Συμμετοχής (15-64)	69,1	70,6	71,2	72,4	72,6	72,4	70,2
Άντρες	81,4	81,5	81,3	82,2	83,0	82,9	77,8
Γυναίκες	57,7	60,6	61,8	63,3	62,9	62,5	62,5

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat, 2006

α: Τα στοιχεία αφορούν το 2003

β: Τα στοιχεία αφορούν το 2004

Ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (15-64), αυξήθηκε με μεγαλύτερους ρυθμούς στην Κύπρο σε σύγκριση με την ΕΕ κατά την πενταετία 2001-2005 ενώ ο γυναικείος πληθυσμός υπερτερεί διαχρονικά του ανδρικού (52% έναντι 48%), σε σύγκριση με την ΕΕ25 όπου σχεδόν ισοκατανέμονται άνδρες και γυναίκες.

Όσον αφορά στην ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας, οι πληθυσμιακές ομάδες 15-24 και 25-54 αντιπροσωπεύουν αντίστοιχα το 19% και 66% του συνόλου, με μια (1) ποσοστιαία μονάδα διαφορά από τα αντίστοιχα ποσοστά σε επίπεδο ΕΕ. Αντίθετα

αυξήθηκε το ποσοστό του ηλικιωμένου πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας, φθάνοντας το 2005 στο 15,4% έναντι 17,1% στην ΕΕ, όπου και εκεί παρατηρούνται τάσεις μικρής αύξησης.

Το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας, αυξήθηκε διαχρονικά στην Κύπρο, φθάνοντας στο 72,4% το έτος 2005, υπερτερώντας κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου της ΕΕ, και παρουσιάζοντας υψηλότερους ρυθμούς αύξησης από εκείνους της ΕΕ. Το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών παρέμεινε σχετικά χαμηλό, αν και αυξάνεται διαχρονικά, και υστερεί κατά 20,4 ποσοστιαίες μονάδες περίπου του αντίστοιχου των ανδρών, ενώ είναι ίσο περίπου με το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην ΕΕ (62,5%).

Στην ηλικιακή ομάδα των νέων (15-24) παρατηρούνται χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής διαχρονικά έναντι των αντίστοιχων στην ΕΕ, οφειλόμενα κατά κύριο λόγο στην αυξημένη συμμετοχή στην εκπαίδευση (στην Κύπρο και στο εξωτερικό). Αντίθετα παρατηρούνται υψηλά ποσοστά συμμετοχής στις ηλικιακές ομάδες 25-54 και 55-64, με εντονότερους ρυθμούς αύξησης στην πρώτη ηλικιακή ομάδα, διατηρώντας έτσι μια θετική διαφορά από τα αντίστοιχα ποσοστά συμμετοχής στην ΕΕ της τάξης των δύο (2) και επτά (7) ποσοστιαίων μονάδων στις αντίστοιχες ηλικιακές ομάδες.

Κατ' αντιστοιχία με τα προαναφερόμενα ποσοστά συμμετοχής, ο συνολικός μη ενεργός οικονομικά πληθυσμός στην Κύπρο αντιπροσωπεύει σχετικά χαμηλό ποσοστό επί του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας (27,2%), φθίνοντας διαχρονικά. Αντίθετα το αντίστοιχο ποσοστό για το γυναικείο μη ενεργό οικονομικά πληθυσμό βρίσκεται σε υψηλό επίπεδο (37%), παρόλο που είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό της ΕΕ. Το φαινόμενο αυτό αποτελεί πρόβλημα για την αγορά εργασίας της Κύπρου, στο πλαίσιο της κινητοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού. Παράλληλα, πρόκληση αποτελεί η χαμηλή συμμετοχή στην αγορά εργασίας ορισμένων ομάδων που παραδοσιακά συγκαταλέγονται στο αδρανές εργατικό δυναμικό όπως τα άτομα με αναπηρίες, άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, ηλικιωμένοι, άτομα που εξαρτώνται από κρατικές προνοιακές παροχές εισοδηματικού χαρακτήρα κλπ.

Το ποσοστό απασχόλησης, αυξανόμενο διαχρονικά έφθασε στο 68,5% το έτος 2005, το οποίο είναι υψηλότερο στην Κύπρο από το αντίστοιχο της ΕΕ (63,8%) και πλησιάζει το στόχο που έχει τεθεί για το 2010 στα πλαίσια της *Αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας* (70%). Αύξηση παρατηρήθηκε επίσης και στον αριθμό των απασχολούμενων, κατά την περίοδο 2000-2005, με ετήσιους ρυθμούς της τάξης του 3%. Παρ'ότι οι ετήσιοι ρυθμοί αύξησης του αριθμού απασχολούμενων γυναικών ήταν μεγαλύτεροι των αντίστοιχων των ανδρών (4% έναντι 2,3%), το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών παρέμεινε σε σχετικά χαμηλά επίπεδα (58,4%) το 2005, έστω και αν ήταν μεγαλύτερο από το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο ΕΕ (56,3%). Το δε ποσοστό των ηλικιωμένων εργαζομένων έφθασε τον ίδιο χρόνο στο 50,6%, το οποίο ξεπέρασε ελαφρώς το στόχο της Λισσαβόνας (50%).

Το ποσοστό της μερικής απασχόλησης παραμένει πολύ χαμηλότερο για την Κύπρο (8,9% το 2005) από το μέσο όρο της ΕΕ (18,4%) καταδεικνύοντας τη μη επαρκή προσφορά ευέλικτων μορφών απασχόλησης. Σε αντίθεση, το ποσοστό για την προσωρινή απασχόληση ήταν στο

ίδιο περίπου επίπεδο με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (14% για την Κύπρο και 14,5% για την ΕΕ).

Η διαφορά στο επίπεδο των αμοιβών μεταξύ αντρών και γυναικών μειώθηκε κατά τα τελευταία 10 χρόνια, από 29% το 1995 σε 25% το 2004. Παρά τη μείωση που σημειώθηκε στο χάσμα αμοιβών μεταξύ των δύο φύλων, αυτό εξακολουθεί να είναι μεγάλο σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ (15%), γεγονός που υπαγορεύει εντατικοποίηση των μέτρων για ισότητα των ευκαιριών.

Αναφορικά με τη διάρθρωση της απασχόλησης, ανά οικονομική δραστηριότητα (**Πίνακας 2.8**), ο κυρίαρχος τριτογενής τομέας παρουσίασε διαχρονικά αυξητικές τάσεις και απορροφούσε το 71,3% των απασχολούμενων τα έτη 2002 και 2003 και το 71,2% περίπου το 2004. Αντίστοιχα η συμμετοχή του δευτερογενή και πρωτογενή τομέα στην απασχόληση παρουσίασε πτωτική τάση, περιορίζοντας την στο 21% και 7,6% αντίστοιχα το 2004.

Πίνακας 2.8: Διάρθρωση της Απασχόλησης ανά Οικονομική Δραστηριότητα

	1980	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	20,5	14	10,7	8,5	8,1	7,9	7,7	7,6
Γεωργία			10,1	7,8	7,5	7,3	7,2	7,0
Αλιεία			0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
Ορυχεία και Λατομεία			0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	33,7	28,8	25,7	21,2	20,8	20,7	20,9	21,2
Μεταποίηση			15,5	12,1	11,6	11,1	10,8	10,6
Κατασκευές			9,7	8,6	8,8	9,3	9,8	10,2
Ηλεκτρισμός, υγραέριο και νερό			0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	45,8	57,2	64,7	70,3	71,1	71,3	71,3	71,2
Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο			17,4	17,8	18,0	18,0	17,7	17,6
Ξενοδοχεία και Εστιατόρια			10,6	10,8	10,8	10,2	10,0	10,0
Μεταφορές, αποθηκείσεις και επικοινωνίες			6,3	7,0	7,1	7,0	6,8	6,8
Ενδιάμεσοι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί			4,3	5,2	5,0	5,0	5,0	5,0
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, Εκμίσθωση, Πληροφορική, Έρευνα και άλλες Επαγγελματικές Υπηρεσίες			4,4	5,0	5,0	5,2	5,3	5,5
Άλλες υπηρεσίες			21,7	24,5	25,2	25,9	26,5	26,3

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, 2006

Ο τομέας της γεωργίας απορροφά τη συντριπτική πλειοψηφία των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα. Στο δευτερογενή τομέα, ο κλάδος της μεταποίησης απορροφά το 10,6% ενώ οι κατασκευές το 10,2% της απασχόλησης. Στον τριτογενή τομέα, ο κλάδος του

εμπορίου απορροφά το 17,6% της συνολικής απασχόλησης ενώ ο κλάδος των ξενοδοχείων/εστιατορίων το 10% περίπου. Η συνολική συμμετοχή του τομέα του τουρισμού στην απασχόληση όμως είναι κατά πολύ μεγαλύτερη λαμβανομένου υπόψη των διατομεακών συνδέσεων του τομέα.

Περαιτέρω, το 53% των απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα είναι γυναίκες, και αντιπροσωπεύουν το 86,5% των συνολικά απασχολούμενων γυναικών. Τα ποσοστά αυτά όπως και ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων γυναικών στον τομέα των υπηρεσιών αυξάνονται διαχρονικά. Στο δευτερογενή τομέα, η εικόνα διαφέρει σημαντικά με το ποσοστό γυναικών που απασχολούνται στον τομέα να ανέρχεται μόνο στο 19%, αντιπροσωπεύοντας το 11% περίπου των απασχολούμενων γυναικών. Στον πρωτογενή τομέα τα ποσοστά απασχόλησης είναι μεγαλύτερα για τους άνδρες.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της αγοράς εργασίας της Κύπρου, το οποίο συνδέεται άμεσα με τη δομή της οικονομίας της και τις αλλαγές στο παραγωγικό και τεχνολογικό περιβάλλον, είναι οι ποσοτικές και ποιοτικές ανισοσκελίες που παρατηρούνται τόσο σε επίπεδο κλάδων / υποτομέων οικονομικής δραστηριότητας, όσο και σε επίπεδο επαγγελμάτων. Ιδιαίτερα έντονες ανισοσκελίες μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας υπάρχουν στους κλάδους / υποτομείς των ξενοδοχείων και εστιατορίων, των κατασκευών, της μεταποίησης και του τομέα της γεωργίας. Αυτοί οι κλάδοι / υποτομείς και τομείς εμφανίζουν και χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας. Όσον αφορά στις ανισοσκελίες σε επίπεδο επαγγελμάτων, παρατηρούνται ελλείψεις σε τεχνικά επαγγέλματα και επαγγέλματα χαμηλής εξειδίκευσης.

Αξιοσημείωτο δεδομένο της αγοράς εργασίας στην Κύπρο είναι επίσης ο σχετικά μεγάλος αριθμός των ξένων εργατών (μη υπηκόων των Κρατών Μελών της ΕΕ), η πλειονότητα των οποίων βρίσκονται στην Κύπρο με μικρής διάρκειας σύμβαση εργασίας και απασχολούνται σε επαγγέλματα που δεν απαιτούν υψηλή ειδίκευση καθώς και σε κλάδους υψηλής έντασης εργασίας. Πιο συγκεκριμένα το 2005 ο αριθμός των ξένων εργατών αντιπροσώπευε το 13,3% των απασχολούμενων. Το γεγονός αυτό απαιτεί ολοκληρωμένη πολιτική για τους ξένους εργάτες, η οποία να συμβαδίζει με τις επιδιωκόμενες στρατηγικές κατευθύνσεις της οικονομίας. Παράλληλα όσον αφορά τους εργάτες που προέρχονται από τα άλλα 24 Κράτη Μέλη, το ποσοστό των οποίων ανέρχεται στο 2,4% της απασχόλησης, απαιτούνται στοχευμένες παρεμβάσεις. Στα πλαίσια του *Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης* προωθείται ήδη η υλοποίηση μιας νέας ολοκληρωμένης πολιτικής.

Μια από τις κυριότερες επιπτώσεις των διαρθρωτικών προβλημάτων της οικονομίας και της δομής και χαρακτηριστικών του ανθρώπινου δυναμικού είναι η ανεργία, η οποία στην Κύπρο κυμαίνεται συγκριτικά σε χαμηλά επίπεδα, με εμφάνιση τάσεων αύξησης τα τελευταία χρόνια, φθάνοντας το 5,3% το 2005. Παρ' όλα αυτά συνεχίζει να είναι χαμηλότερη από το μέσο όρο της ΕΕ των 25, κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες. Αντίστοιχα χαμηλότερη εμφανίζεται και η μακροχρόνια ανεργία στην Κύπρο, έναντι του μέσου όρου της ΕΕ των 25 (1,2% έναντι 3,9%).

Εντούτοις διαπιστώνονται κάποια διαρθρωτικά στοιχεία της ανεργίας τα οποία υποδεικνύουν προβλήματα σε συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες και πέραν του κινδύνου διατάραξης της κοινωνικής συνοχής, εφ' όσον δεν αντιμετωπισθούν έγκαιρα και αποτελεσματικά, δημιουργούν δυσλειτουργίες στην αγορά εργασίας. Τα προβλήματα αυτά αναφέρονται στην αυξημένη ανεργία και στους μεγαλύτερους ρυθμούς αύξησης της ανεργίας των γυναικών έναντι των ανδρών, στη σχετικά αυξημένη ανεργία των νέων (15-24 ετών), δηλαδή 13,9% το 2005, καθώς και στη σχετικά χαμηλή ακόμα ανεργία του μεγάλης ηλικίας εργατικού δυναμικού, αλλά με έντονους ρυθμούς αύξησης κατά τα τελευταία χρόνια.

Παρά την αρνητική αυτή εξέλιξη επί της ανεργίας των συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων, οι εν λόγω δείκτες συνεχίζουν να είναι ευνοϊκότεροι των αντίστοιχων του μέσου όρου της ΕΕ των 25, γεγονός όμως το οποίο δεν σημαίνει ότι δεν απαιτείται βελτίωση τους.

Παράλληλα, ένα άλλο διαρθρωτικό χαρακτηριστικό της ανεργίας στην Κύπρο είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος της αφορά την ανεργία των ατόμων με δευτεροβάθμια εκπαίδευση (56% το έτος 2005), και σε μικρότερο βαθμό στην ανεργία ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση (26%).

Από τα παραπάνω στοιχεία της αγοράς εργασίας της Κύπρου, τα οποία σε γενικές γραμμές μπορούν να θεωρηθούν θετικά, συγκρινόμενα με τους αντίστοιχους μέσους όρους της ΕΕ των 25, διαπιστώνονται επιγραμματικά τα εξής ως προς τρεις βασικές πληθυσμιακές ομάδες.

Γυναίκες

- Χαμηλό ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας έναντι του αντίστοιχου των ανδρών.
- Ποσοστό ανεργίας υψηλότερο από εκείνο των ανδρών.
- Χαμηλά ποσοστά απασχόλησης, σε σχέση με τα αντίστοιχα των ανδρών.
- Συντριπτική πλειοψηφία του γυναικείου εργατικού δυναμικού στον τριτογενή τομέα.
- Μεγάλο χάσμα στο επίπεδο των αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Νέοι (15-24 ετών)

- Ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας μικρότερο από το αντίστοιχο της ΕΕ.
- Ανεργία της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας μεγαλύτερη από το συνολικό ποσοστό ανεργίας στην Κύπρο.
- Ποσοστό απασχόλησης πολύ χαμηλό σε σχέση με τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες.

«Ηλικιωμένοι» (55-64 ετών)

- Σημαντική αύξηση του ποσοστού συμμετοχής της ηλικιακής αυτής ομάδας στον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας.
- Ανεργία μικρότερη από το συνολικό ποσοστό ανεργίας στην Κύπρο.
- Αυξητική τάση του ρυθμού ανεργίας της ηλικιακής αυτής ομάδας.

Στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο αναλήφθηκαν συγκεκριμένες δράσεις για διεύρυνση της απασχόλησης με την ένταξη αδρανούς εργατικού δυναμικού αλλά και άλλες δράσεις για

αντιμετώπιση των ιδιαίτερων προβλημάτων στην αγορά εργασίας (π.χ. η επέκταση και αναβάθμιση των Δημόσιων Υπηρεσιών Απασχόλησης). Αρκετές από τις δράσεις αυτές συγχρηματοδοτήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στα πλαίσια του Ενιαίου Εγγράφου Προγραμματισμού για το Στόχο 3 (2004-2006). Παρόλα αυτά υπάρχει ανάγκη για ενίσχυση των μέτρων που εντάσσονται στις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης.

2.7.2 Εκπαίδευση – Κατάρτιση / Δια βίου μάθηση

Το εργατικό δυναμικό, αλλά και το σύνολο του πληθυσμού της Κύπρου χαρακτηρίζεται γενικά από υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο (βλ. Πίνακα 2.9).

Πίνακας 2.9: Στατιστικά στοιχεία εκπαίδευσης

Δείκτης	2000	2001	2002	2003	2004	2005	ΕΕ25 2005
Ποσοστό πληθυσμού με δευτεροβάθμια εκπαίδευση	79,0	80,5	83,5	79,5	77,6	80,7	76,9
Ποσοστό πληθυσμού με δευτεροβάθμια εκπαίδευση Προσαρμοσμένα στοιχεία ¹¹	83,3	84,7	87,4	85,7	86,8	88,5	μ/δ
Ποσοστό πληθυσμού με τριτοβάθμια εκπαίδευση στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 20 ετών κι άνω	25,1	26,8	29,1	25,9	29,4	28,7	21,9*
Συμμετοχή σε εκπ. & κατάρτιση	3,1	3,4	3,7	7,9	5,9	5,9	10,2
- Άνδρες	3,1	3,4	3,6	7,1	9,0	5,4	9,4
- Γυναίκες	3,2	3,4	3,8	8,5	9,6	6,3	11,0
Σχολική Διαρροή ¹²	18,5	17,9	15,9	17,4	20,6	18,2	15,2
- Άνδρες	25,0	23,9	22,3	24,2	27,2	26,6	17,3
- Γυναίκες	13,9	13,1	11,0	11,8	14,9	10,6	13,1
Σχολική Διαρροή Προσαρμοσμένα στοιχεία ¹¹	14,9	14,4	12,6	12,3	11,6	9,8	

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat,

*Τα στοιχεία αφορούν το 2004

Οι δημόσιες δαπάνες για όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης από το 2000 μέχρι και το 2005, αυξήθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό της τάξης του 10%, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 6% του ΑΕΠ και αντίστοιχα το 15% - 16% του κρατικού προϋπολογισμού και ήταν ψηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο για την ΕΕ 25 (5% του ΑΕΠ και 11% των κρατικών προϋπολογισμών).

¹¹ Προσαρμοσμένα στοιχεία για να περιληφθούν οι Κύπριοι που σπουδάζουν στο εξωτερικό, οι νέοι οι οποίοι τελούν την υποχρεωτική στρατιωτική τους θητεία και να αφαιρεθούν οι μη-κύπριοι.

¹² Ποσοστό νέων που εγκαταλείπουν πρόωρα τα ιδρύματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20-24 ετών που συμπλήρωσε τουλάχιστον δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανήλθε το 2005 στο 80,7%, εξακολουθώντας να υπερβαίνει το μέσο όρο της ΕΕ που το 2005 ήταν 76,9%. (Σημειώνεται ότι, ο ορισμός της Eurostat για τον εν λόγω δείκτη δεν δίνει την πραγματική εικόνα για την Κύπρο. Πιο συγκεκριμένα, αν ο δείκτης αυτός προσαρμοστεί για να λάβει υπόψη τις ιδιαιτερότητες της Κύπρου, και να περιλάβει το ψηλό ποσοστό Κυπρίων που σπουδάζουν στο εξωτερικό και αυτών που τελούν την υποχρεωτική στρατιωτική τους θητεία και να εξαιρέσει τους ξένους εργάτες, τότε το ποσοστό ανέρχεται στο 88,5%). Ο αριθμός των νέων που εγκαταλείπουν πρόωρα τα ιδρύματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζεται επίσης αυξημένος τα τελευταία χρόνια (18,2%¹³, το 2005) και είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο μέσο όρο για την ΕΕ. (15,2%). Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι ο δείκτης αυτός δεν λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες της Κύπρου που προαναφέρθηκαν, κι αν προσαρμοστεί ανάλογα το ποσοστό είναι σημαντικά μικρότερο (9,8%). Παρόλα αυτά η μείωση της σχολικής διαρροής αποτελεί ένα από τους πρωταρχικούς στόχους της πολιτικής στον τομέα της εκπαίδευσης.

Το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έφθασε το 29,4% το 2004, σε σύγκριση με 21,9% που είναι ο μέσος όρος της ΕΕ. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2004/05, το 63% των αποφοίτων της μέσης εκπαίδευσης συνέχισαν τις σπουδές τους σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο και στο εξωτερικό, σε σύγκριση με 49% το 2000/01. Από τα άτομα αυτά, όμως, μόνο το 43,9% σπουδάζουν στην Κύπρο λόγω κυρίως της περιορισμένης προσφοράς κλάδων σπουδών και άλλων αδυναμιών των υφισταμένων ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Συναφώς σημειώνεται ότι οι απόφοιτοι σε κλάδους θετικών και τεχνικών επιστημών από ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο ανά 1000 κατοίκους ηλικίας 20-29 ανήλθε στο 4,2 το 2004 και είναι πολύ χαμηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ (12,7). Παρόλο ότι ο εν λόγω δείκτης δεν περιλαμβάνει τους Κυπρίους αποφοίτους θετικών και τεχνικών επιστημών από ιδρύματα του εξωτερικού, υπαγορεύει την ανάγκη ενίσχυσης των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων στην Κύπρο στους εν λόγω τομείς.

Παρά το ψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, έχει διαπιστωθεί μια σχετική αδυναμία / έλλειψη σύνδεσης της βασικής εκπαίδευσης με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και την αγορά εργασίας, παρά τις προσπάθειες ανάπτυξης του Συστήματος Μαθητείας, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται ανισοσκελίες μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας, τόσο σε επίπεδο παραγωγικών τομέων / υποτομέων, όσο και σε επίπεδο επαγγελμάτων.

Ειδικότερα σημειώνεται ότι από το 99,7% των απόφοιτων υποχρεωτικής εκπαίδευσης που συνεχίζει τη φοίτηση του στο ανώτερο επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μόνο το 16,5% ακολουθεί κλάδους της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Είναι προφανές

¹³ Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-24 με ανώτατο μορφωτικό επίπεδο το γυμνάσιο - 3 χρόνια - και που τώρα δεν φοιτά σε σχολείο.

ότι η συμμετοχή στην τεχνική/επαγγελματική εκπαίδευση είναι αρκετά χαμηλή, ιδιαίτερα για τις γυναίκες οι οποίες αποτελούν το 15,5% των σπουδαστών των τεχνικών/επαγγελματικών σχολών.

Η ενίσχυση του εργατικού δυναμικού της Κύπρου για απόκτηση δεξιοτήτων και ενίσχυση του γνωστικού του αντικειμένου παρέχεται κυρίως από τα προγράμματα κατάρτισης τα οποία οργανώνονται από την *Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού* και περιλαμβάνουν αρχική και συνεχιζόμενη κατάρτιση.

Παρόλο ότι το ποσοστό συμμετοχής των ατόμων ηλικίας 25-64 σε προγράμματα δια βίου μάθησης αυξήθηκε σημαντικά από 3,1% το 2000, σε 5,9% το 2005, εξακολουθεί να είναι ουσιαστικά χαμηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ. για το 2005 το οποίο ήταν 11%, καθώς και το στόχο που έχει καθοριστεί στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Απασχόλησης (12,5% το 2010).

Η συμμετοχή στο Σύστημα Μαθητείας είναι πολύ χαμηλή, και εκτιμάται στο 1.5% του συνολικού πληθυσμού της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στον τομέα της συνεχιζόμενης κατάρτισης, η συμμετοχή στα προγράμματα της *Αρχής Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού*, ανήλθε σε περίπου 54,366 συμμετοχές ατόμων το 2005.

Δεδομένου του κρίσιμου ρόλου της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για την αναπτυξιακή πορεία της Κύπρου, προωθούνται σημαντικές μεταρρυθμίσεις σε όλο το φάσμα της εκπαίδευσης στο πλαίσιο ενός διαλόγου που έχει αρχίσει για την συνολική μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος με στόχο την ποιοτική του βελτίωση. Στα πλαίσια του προγράμματος του Στόχου 3 στην παρούσα προγραμματική περίοδο καλύπτονται επίσης στοχευμένες δράσεις για αναβάθμιση των δεξιοτήτων της τεχνικής εκπαίδευσης.

Αυτή την περίοδο μελετάται επίσης η αναθεώρηση του Συστήματος Μαθητείας, προκειμένου να αντιμετωπισθούν τα δομικά προβλήματα που είχαν εμφανισθεί και τα οποία κυρίως αναφέρονται στα εξής:

- Χαμηλά εκπαιδευτικά πρότυπα των σπουδαστών.
- Έλλειψη ευκαιριών από τους εκπαιδευτικούς να υιοθετήσουν σύγχρονες τεχνικές διδασκαλίας.
- Ανεπαρκή υποδομή των τεχνικών σχολικών μονάδων για κάλυψη των αναγκών των εγγεγραμμένων σ' αυτές σπουδαστών.
- Πολύ μικρής κλίμακας / ανεπαρκείς εγκαταστάσεις στις επιχειρήσεις για κάλυψη των αναγκών τους στην επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων.
- Ανεπάρκεια και έλλειψη εκσυγχρονισμού των κανόνων λειτουργίας του συστήματος.

Στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προωθείται η αύξηση των ευκαιριών για πανεπιστημιακές σπουδές, όπως η δημιουργία του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου και του Ανοικτού Πανεπιστημίου, η ενδυνάμωση και επέκταση των προσφερόμενων σπουδών στο Πανεπιστήμιο Κύπρου καθώς και η προώθηση των Ιδιωτικών Πανεπιστημίων.

Ιδιαίτερη ανάγκη επίσης αποτελεί η περαιτέρω προώθηση του σχεδιασμού και εφαρμογής συστημάτων πιστοποίησης φορέων κατάρτισης και δεξιοτήτων-ικανοτήτων (πιστοποίηση επαγγελματιών).

Προκειμένου να επιτευχθούν τα αναγκαία αποτελέσματα απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες βελτίωσης του συστήματος εκπαίδευσης / κατάρτισης και γενικότερα να διαμορφωθεί και να υλοποιηθεί μια ολοκληρωμένη Στρατηγική για τη Δια Βίου Μάθηση λαμβάνοντας υπόψη τις αναγκαίες στρατηγικές κατευθύνσεις της οικονομίας. Η διαμόρφωση της Στρατηγικής για τη Δια Βίου Μάθηση αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2006.

2.7.3 Κοινωνική Συνοχή / Ενσωμάτωση

Οι δείκτες που επιμετρούν τις ανισότητες και τη φτώχεια στην Κύπρο παρουσίασαν βελτίωση τα τελευταία 10 χρόνια και καταδεικνύουν ότι οι ευρύτερες συνθήκες κοινωνικής συνοχής στην κυπριακή κοινωνία είναι σε σχετικά καλά επίπεδα. Ειδικότερα, σύμφωνα με την Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών που διεξάχθηκε το 2003, το ποσοστό φτώχειας στην Κύπρο, με βάση το 60% του διάμεσου εισοδήματος ανά ισοδύναμο ενήλικα, μειώθηκε στο 15,3% το 2003, από 16,3% το 1997, και ήταν ίσο με τον αντίστοιχο μέσο όρο στην ΕΕ για το 2003. Η ανισοκατανομή του εισοδήματος μειώθηκε σύμφωνα με το δείκτη S80/S20, στο 4,1 το 2003 σε σχέση με 4,4 το 1997. Παρόμοια, πορεία σημείωσε ο συντελεστής Gini ο οποίος μειώθηκε στο 0,27, κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 0,30, παρουσιάζοντας μια μακροχρόνια πτωτική τάση στην ανισοκατανομή των εισοδημάτων. Στον Πίνακα 2.10 παρουσιάζονται οι βασικοί δείκτες για την κοινωνική συνοχή.

Πίνακας 2.10: Δείκτες Κοινωνικής Συνοχής

Δείκτες (2003)	Κύπρος	ΕΕ25
Ανισοκατανομή εισοδήματος ¹⁴	4,1	4,8
Συντελεστής Gini	0,27	0,30
Ποσοστό φτώχειας μετά τις κοινωνικές παροχές ¹⁵	15,3	15,0
Άνδρες	14,0	14,0
Γυναίκες	17,0	16,0
Ποσοστό φτώχειας ηλικιωμένων ατόμων (+65)	52,0	18,0
Άνδρες	48,0	14,0
Γυναίκες	55,0	19,0
Ποσοστό φτώχειας ηλικιωμένων ατόμων (+65) που ζουν μόνοι τους	73,0	26,0
Ποσοστό παιδικής φτώχειας (<16)	11,0	20,0
Παιδιά ηλικίας 0-17 που ζουν σε νοικοκυριά χωρίς εργασία	3,4	9,6
Δαπάνες για κοινωνική προστασία (% ΑΕΠ)	18,3	28
Δαπάνες για υγεία (ιδιωτικός και δημόσιος τομέας) ως % ΑΕΠ*	6,2 ¹⁶	8,49

Πηγή: Eurostat και Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, *Τα στοιχεία αφορούν το 2004

¹⁴ Ποσοστό εισοδήματος που λαμβάνεται από το 20% του πληθυσμού με το ψηλότερο εισόδημα προς το εισόδημα του 20% του πληθυσμού με το χαμηλότερο εισόδημα.

¹⁵ Ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως το ποσοστό των ατόμων με ισοδύναμο εισόδημα, μετά τις κοινωνικές παροχές, που είναι κάτω από το 60% της εθνικής διαμέσου ισοδύναμων εισοδημάτων. Οι συντάξεις υπολογίζονται ως εισόδημα πριν τις κοινωνικές παροχές και όχι ως κοινωνικές παροχές.

¹⁶ Οι δημόσιες δαπάνες αποτελούν μόνο το 3% του ΑΕΠ.

Αυτές οι εξελίξεις οφείλονται κυρίως στο χαμηλό ποσοστό της ανεργίας, στο σημαντικό ρόλο που εξακολουθεί να διαδραματίζει το κοινωνικό δίκτυο για την κάλυψη κοινωνικών αναγκών και στις πολιτικές που εφαρμόζει το κράτος, σε συνεργασία με τους φορείς του εθελοντικού τομέα.

Παρά τις σχετικές βελτιώσεις, τα ηλικιωμένα άτομα (ηλικίας 65+) παραμένουν μια ομάδα πληθυσμού ιδιαίτερα ευάλωτη ως προς τον κίνδυνο της φτώχειας στην Κύπρο. Το ποσοστό της φτώχειας των ηλικιωμένων ατόμων παρόλο που μειώθηκε στο 52% το 2003, από 58% το 1997, εξακολουθεί να υπερβαίνει κατά πολύ τον αντίστοιχο μέσο όρο στην ΕΕ (17%). Εκτιμάται, ότι το ποσοστό φτώχειας ηλικιωμένων ατόμων θα μειωθεί στο 48% το 2006¹⁷. Επίσης παρατηρήθηκε σημαντική πτώση 10 ποσοστιαίων μονάδων στο ποσοστό φτώχειας των ηλικιωμένων ατόμων που ζούνε μόνοι τους και αποτελούν την πιο ευάλωτη ομάδα του πληθυσμού, από 83% το 1997 στο 73% το 2003.

Πέραν των ηλικιωμένων ατόμων και άλλες συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες ως προς τον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και αποτελούν απειλή για τη συνοχή του κοινωνικοοικονομικού ιστού της Κύπρου. Σύμφωνα με την *Εθνική Έκθεση για τις Στρατηγικές Κοινωνικής Προστασίας και Ενσωμάτωσης (2006 – 2008)*, οι άλλες ομάδες του πληθυσμού πέραν των ηλικιωμένων ατόμων που λόγω των ιδιαίτερων τους χαρακτηριστικών, αντιμετωπίζουν δυσχέρειες στην κοινωνική και εργασιακή τους ενσωμάτωση είναι: τα άτομα που ζουν σε μονομελή νοικοκυριά (με ποσοστό κινδύνου φτώχειας 3,5 φορές μεγαλύτερο από αυτό για το σύνολο του πληθυσμού) τα άτομα με αναπηρίες, οι μονογονικές οικογένειες (κίνδυνος φτώχειας 22%, μεγαλύτερος από το γενικό μέσο όρο που είναι 15%), οι οικογένειες με σοβαρά κοινωνικά ή άλλα προβλήματα, οι μετανάστες και τα άτομα που ζουν στην ύπαιθρο. Πιο συγκεκριμένα, στις περιοχές της υπαίθρου το εισόδημα είναι χαμηλό σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο (βλέπε ανάλυση στην Παράγραφο 2.13). Οι νέοι που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και οι νέοι με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, αποτελούν επίσης άλλη μια ευάλωτη ομάδα του πληθυσμού.

Με στόχο την περαιτέρω εμπέδωση της κοινωνικής συνοχής και τη μείωση της φτώχειας, η Κυβέρνηση παρέχει ένα πακέτο μέτρων πολιτικής. Ένα τέτοιο εργαλείο πολιτικής αποτελεί το Δημόσιο Βοήθημα, το οποίο διασφαλίζει, με τη χορήγηση χρηματικών παροχών ή και την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, το δικαίωμα για αξιοπρεπή διαβίωση σε κάθε πρόσωπο που διαμένει νόμιμα στην Κύπρο, εφόσον οι πόροι του δεν ικανοποιούν τις βασικές και ειδικές ανάγκες του, όπως αυτές καθορίζονται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Επιπρόσθετα, η ισχύουσα νομοθεσία για το δημόσιο βοήθημα ενσωματώνει κίνητρα ενεργοποίησης των ατόμων που λαμβάνουν κρατικές χρηματικές παροχές, προκειμένου να ενθαρρυνθεί η ένταξη/ επανένταξη στην αγορά εργασίας και η σταδιακή απεξάρτησή τους από το δημόσιο βοήθημα.

¹⁷ Αυτή η πτωτική τάση αναμένεται ως αποτέλεσμα της βαθμιαίας ωρίμανσης του γενικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και της αύξησης της συμμετοχής του εργατικού δυναμικού που παρατηρήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες, κυρίως από γυναίκες, η οποία θα έχει ως αποτέλεσμα μεγαλύτερες συντάξεις. Αν αυτές οι εκτιμήσεις επαληθευτούν τότε οι στόχοι του 2010 για μείωση της φτώχειας θα αναθεωρηθούν.

Πέραν αυτών όμως των κοινωνικών παρεμβάσεων διαπιστώνεται ότι υπάρχει ανάγκη ευαισθητοποίησης του κοινωνικού συνόλου και των κοινωνικών και ιδιαίτερα των υφισταμένων κοινωνικών, τοπικών φορέων και κοινωνικών δικτύων για ενεργή συμμετοχή τους στην υποστήριξη των ατόμων που ανήκουν σε κοινωνικά ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες, προκειμένου αυτά να ενσωματωθούν στον τοπικό κοινωνικό ιστό και να αποκτήσουν τις ανάλογες δεξιότητες, έτσι ώστε να ενταχθούν στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία ευρύτερα.

2.8 Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Κοινωνία της Πληροφορίας

2.8.1 Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σημαντική πρόοδος στον τομέα της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΤΑ), με τις ερευνητικές δαπάνες να αυξάνονται από το 0,18% του ΑΕΠ το 1992 στο 0,37% το 2004. Η πρόοδος αυτή αποδίδεται κυρίως στις δημόσιες δαπάνες σε ερευνητικές δραστηριότητες οι οποίες αντιστοιχούν στο 72% (2003) του συνόλου των δαπανών.

Η πρόοδος της χώρας όσον αφορά την εξέλιξη και τη διάρθρωση των δαπανών για ΕΤΑ (βλ. Πίνακα 2.11) κατά την τελευταία περίοδο αποτυπώνεται και στην τελευταία έκθεση του Innovation Scoreboard της ΕΕ, όπου η Κύπρος κατατάσσεται 2^η ως προς την εξέλιξη των δημόσιων δαπανών για ΕΤΑ, 1^η ως προς την εξέλιξη των δαπανών που διατίθενται από τον ιδιωτικό τομέα για ΕΤΑ και 3^η ως προς την εξέλιξη των δαπανών των πανεπιστημίων για έρευνα.

Πίνακας 2.11: Εξέλιξη δαπανών για Έρευνα και Ερευνητικό Δυναμικό

Δείκτης	2000	2001	2002	2003	2004	2003 ΕΕ25
Συνολικές Ερευνητικές Δαπάνες ως % ΑΕΠ	0,25	0,26	0,32	0,35	0,37	1,9
Ερευνητικό Δυναμικό - Ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης	680	690	822	922	943	2040667
- Γυναίκες	247	257	312	350	μ.δ	616308
Ερευνητικό δυναμικό ως % του εργατικού δυναμικού	0,52	0,54	0,59	0,61	μ.δ	1,36

Πηγή: Eurostat και Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, 2006

Παρά τη σημαντική ανάπτυξη του τομέα, το μερίδιο του ΑΕΠ που διατίθεται σε δραστηριότητες Έρευνας και Ανάπτυξης παραμένει εξαιρετικά χαμηλό συγκριτικά με άλλες χώρες, κατατάσσοντας την Κύπρο 24^η μεταξύ των 25 Κρατών Μελών της ΕΕ (μέσος όρος ΕΕ25, 1,95%). Πρόσθετα, η μικρή συνεισφορά του ιδιωτικού τομέα στη χρηματοδότηση ερευνητικών δραστηριοτήτων, η οποία έφθασε μόλις το 28% το 2003, απέχει πολύ από το στόχο του 67% που τέθηκε στο Συμβούλιο Υπουργών Ανταγωνιστικότητας της Βαρκελώνης, κατατάσσοντας την Κύπρο στην τελευταία θέση μεταξύ των Κρατών-Μελών της ΕΕ όσον αφορά αυτή την πτυχή.

Ο πιο καθοριστικός παράγοντας που συνέβαλε στη μέχρι τώρα ανάπτυξη του τομέα ήταν η δημιουργία του *Ιδρύματος Προώθησης Έρευνας (ΙΠΕ)*, ενός μη κερδοσκοπικού οργανισμού ο οποίος υποστηρίζεται πλήρως από το κράτος, με αποστολή να αναπτύξει, να υλοποιήσει και να διαχειριστεί τα εθνικά και ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα. Άλλοι παράγοντες και εξελίξεις που συνέβαλαν στην ανάπτυξη του τομέα της έρευνας στην Κύπρο είναι οι ακόλουθοι:

- Η λειτουργία του Πανεπιστημίου Κύπρου το 1992.
- Η συμμετοχή της Κύπρου, ακόμη πριν την πλήρη ένταξή της, στα Ερευνητικά Προγράμματα - Πλαίσια της Ένωσης.
- Η σημαντική ανάπτυξη των δραστηριοτήτων κοινωνικών Ερευνητικών Κέντρων όπως το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών, το Ινστιτούτο Νευρολογίας και Γενετικής, το Τμήμα Αλιείας και Θαλάσσιων Ερευνών, το Ογκολογικό Κέντρο και το Κρατικό Χημείο.

Το κύριο εργαλείο με το οποίο υλοποιείται η εθνική πολιτική είναι η *Δέσμη Προγραμμάτων για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη*, η οποία αναπτύσσεται και διαχειρίζεται από το ΙΠΕ. Το Εθνικό Πρόγραμμα, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, την υποστήριξη πολυ-θεματικών ερευνητικών δράσεων σε προκαθορισμένους τομείς, την ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων, τη δημιουργία συνεργασιών μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών προς όφελος των κυπριακών επιχειρήσεων σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Επιπρόσθετα, περιλαμβάνει την αναβάθμιση ή/και τη δημιουργία μικρών ερευνητικών εργαστηρίων, την προώθηση ερευνητικών συνεργασιών και την αξιοποίηση του ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού της Κύπρου.

Παράλληλα με την αύξηση των δαπανών, ο αριθμός των ερευνητών παρουσιάζει μια σημαντική αύξηση τα τελευταία χρόνια. Ο αριθμός των ατόμων που απασχολήθηκαν σε ερευνητικές δραστηριότητες κατά το 2004 ανήλθε σε 943 σε σύγκριση με 922 άτομα το 2003 σε όρους ισοδύναμου πλήρους απασχόλησης. Παρόλα αυτά, ο αριθμός των ερευνητών συνεχίζει να κινείται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, ειδικά αν ληφθεί υπόψη το υψηλό μορφωτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού στην Κύπρο (το ερευνητικό δυναμικό ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού ανήλθε το 2003 σε 0,61% στην Κύπρο όταν ο μέσος όρος των 25 χωρών – μελών είναι 1,36%), δημιουργώντας ένα ανασταλτικό παράγοντα για ευρύτερη ανάπτυξη της ερευνητικής δραστηριότητας. Στο πρόβλημα αυτό συμβάλλει επίσης το γεγονός ότι ένας σημαντικός αριθμός επιστημόνων ο οποίος φοιτά σε πανεπιστημιακές σχολές σε άλλες χώρες δεν επιστρέφει στην Κύπρο.

Η τάση αυτή επιβεβαιώνεται από παλαιότερη έρευνα της *Αρχής Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού* που έγινε το 1998, (Οδοιπορικό Σταδιοδρομίας Νέων Αποφοίτων) σύμφωνα με την οποία το 15% των αποφοίτων ξένων πανεπιστημίων δεν επέστρεψαν στην Κύπρο 2 χρόνια μετά την αποφοίτησή τους. Το αντίστοιχο ποσοστό για κατόχους μεταπτυχιακού διπλώματος (περιλαμβανομένου και διδακτορικού) 2 χρόνια μετά την απόκτηση του σχετικού τίτλου σπουδών ανήλθε στο 25%.

Παρά τη βελτίωση που παρατηρείται στον τομέα, ένας σημαντικός αριθμός παραγόντων περιορίζουν την ανάπτυξη του ερευνητικού συστήματος, όπως η σημαντική ανεπάρκεια υποδομών, ο μικρός αριθμός ερευνητικών κέντρων κυρίως στο δημόσιο τομέα και η πολύ μικρή εμπλοκή ιδιωτικών φορέων στην έρευνα και ιδιαίτερα των επιχειρήσεων, δεδομένου ότι η μεγάλη πλειονότητα των κυπριακών επιχειρήσεων ανήκει στην κατηγορία των μικρών επιχειρήσεων που δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν οικονομικά στο υψηλό κόστος των ερευνητικών δραστηριοτήτων. Επίσης ανασταλτικός παράγοντας είναι η έλλειψη ερευνητικής κουλτούρας που συνδέεται άμεσα με τη μη ύπαρξη μέχρι πρόσφατα ακαδημαϊκών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Υπάρχουν ωστόσο στην Κύπρο δυνατότητες ανάπτυξης της έρευνας, δεδομένου ότι υπάρχει σημαντικό επιστημονικό δυναμικό εντός και εκτός Κύπρου που μπορεί να αξιοποιηθεί. Τα λίγα ερευνητικά κέντρα και ιδιαίτερα η ερευνητική υποδομή του Πανεπιστημίου Κύπρου, καθώς και τα ερευνητικά εργαστήρια άλλων ιδρυμάτων της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έχουν επίσης σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης και αξιόλογη παρουσία στο διεθνή χώρο, η οποία τεκμηριώνεται από την επιτυχή συμμετοχή τους σε ανταγωνιστικά προγράμματα της ΕΕ. Οι ευκαιρίες που παρέχονται με την ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας είναι δυνατόν με τα κατάλληλα μέτρα να αξιοποιηθούν περαιτέρω.

Συναφώς αναφέρεται ότι σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Έκθεσης Παρακολούθησης του 2004 (Monitoring Report) για το 6^ο Πρόγραμμα Πλαίσιο, η Κύπρος κατατάσσεται 1^η ανάμεσα στα κράτη μέλη στην αξιοποίηση των διαφόρων χρηματοδοτικών εργαλείων/προγραμμάτων του Πλαισίου σε αναλογία πληθυσμού.

Όπως αναφέρεται στο *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης* στόχος της πολιτικής της Κυβέρνησης είναι η υπερπήδηση των παραγόντων που περιορίζουν την ανάπτυξη του τομέα της έρευνας, συμβάλλοντας ταυτοχρόνως στη διαφοροποίηση της οικονομίας προς την ανάπτυξη υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας. Για το σκοπό αυτό τέθηκε ο στόχος για αύξηση των συνολικών δαπανών για Έρευνα και Ανάπτυξη στο 1,0% του ΑΕΠ μέχρι το 2010.

Στα πλαίσια αυτά, έχει ήδη δρομολογηθεί ένα αριθμός πρωτοβουλιών και μέτρων που στοχεύουν στη βελτίωση των προοπτικών εργασίας για τους ερευνητές, στην ενθάρρυνση της μετακίνησης των ερευνητών καθώς και στην προώθηση της ερευνητικής κουλτούρας στο εκπαιδευτικό σύστημα. Συναφώς αναφέρεται η δημιουργία του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου, η προώθηση της αναβάθμισης των ιδιωτικών σχολών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε πανεπιστήμια, καθώς και η εκδήλωση ενδιαφέροντος για δημιουργία δημόσιων ερευνητικών υποδομών από κέντρα του εξωτερικού, εξελίξεις οι οποίες αναμένεται ότι θα συμβάλουν θετικά προς την ανάπτυξη του τομέα στην Κύπρο. Απαιτούνται όμως περισσότερο στοχευμένες δράσεις με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη των ερευνητικών υποδομών, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας.

2.8.2 Καινοτομία

Όπως και στον τομέα της έρευνας, το γενικότερο επίπεδο στον τομέα της καινοτομίας στην Κύπρο παρουσιάζεται συγκριτικά πολύ χαμηλό. Στην τελευταία έκθεση του Ευρωπαϊκού Δείκτη Καινοτομίας 2005 της ΕΕ (European Innovation Scoreboard), η Κύπρος κατατάσσεται στη 17^η θέση ανάμεσα στα 25 Κράτη – Μέλη σε σχέση με την ανάπτυξη της καινοτομίας (ο δείκτης καινοτομίας για την Κύπρο ήταν 0,26 το 2005, ενώ ο μέσος όρος της ΕΕ ήταν 0,43).

Στους επιμέρους δείκτες που αφορούν τη δημιουργία γνώσης, την αξιοποίηση καινοτόμων εφαρμογών και την κατοχύρωση πνευματικών δικαιωμάτων η Κύπρος κατατάσσεται επίσης συγκριτικά πολύ χαμηλά (βλ. Πίνακα 2.12 πιο κάτω).

Πίνακας 2.12: Επιλεγμένοι δείκτες σε σχέση με την Καινοτομία στην Κύπρο από το «European Innovation Scoreboard»¹⁹

Δείκτης	2000	2001	2002	2003	ΕΕ
- Νέες αιτήσεις για απόκτηση ευρεσιτεχνίας ανά εκατομμύριο κατοίκους	10,1	20	9,9	μ/δ	7 ^α
- Ποσοστό δαπανών για Ε&Α από τα πανεπιστήμια που χρηματοδοτείται από τις επιχειρήσεις	1,7	1,7	3,1	2,9	48 ^α
- Εξαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας ως ποσοστό των συνολικών εξαγωγών	3	4	3,5	4,2	24
- Πωλήσεις προϊόντων που κυκλοφορούν πρώτη φορά στην αγορά ως (% ποσοστό του κύκλου εργασιών)	1	1,4	μ/δ	μ/δ	30 ^β
- Πωλήσεις νέων προϊόντων της εταιρείας (% κύκλου εργασιών)	3,8	3,9	μ/δ	μ/δ	58 ^β

Πηγή: Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης, Έκθεση Προόδου Οκτ. 2006, Ευρωπαϊκός Δείκτης Καινοτομίας, Eurostat

α Τα στοιχεία αφορούν το 2002.

β Τα στοιχεία αφορούν το 2001.

Βασικοί περιοριστικοί παράγοντες που εμποδίζουν την ανάπτυξη της καινοτομίας, όπως και στην περίπτωση του τομέα της ΕΤΑ, είναι το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, το χαμηλό επίπεδο τεχνολογίας στον ιδιωτικό τομέα, καθώς και η δυσκολία εξεύρεσης επαρκούς και κατάλληλης χρηματοδότησης για καινοτόμες δραστηριότητες λόγω του υψηλού επιχειρηματικού κινδύνου που συχνά αυτές συνεπάγονται. Ως εκ τούτου, πέρα από τις προσπάθειες για δημιουργία πόλων καινοτομίας, όπως είναι η πρωτοβουλία για τη δημιουργία εκκολαπτηρίων – επιχειρήσεων, υπάρχει η ανάγκη για δημιουργία περαιτέρω δημόσιων υποδομών για προώθηση της καινοτομίας. Έχει επίσης καταρτιστεί στρατηγική

¹⁹ Στον Πίνακα 2.12 παρουσιάζονται επιπρόσθετοι επιλεγμένοι δείκτες για την καινοτομία.

στα πλαίσια σχετικού προγράμματος της ΕΕ «Περιφερειακή Στρατηγική για την Καινοτομία» (Regional Innovation Strategy).

2.8.3 Κοινωνία της Πληροφορίας

Η ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνίας της Πληροφορίας είναι ένα πολύ σημαντικό στοιχείο στη δημιουργία της «Οικονομίας της γνώσης» και στην επίτευξη «Ψηφιακής Σύγκλισης». Ο κίνδυνος επίσης διεύρυνσης του ψηφιακού χάσματος είναι ορατός αν δεν ληφθούν έγκαιρα τα κατάλληλα μέτρα, δεδομένης της ραγδαίας ανάπτυξης σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Κατά τα τελευταία χρόνια έχουν καταβληθεί έντονες προσπάθειες για τη διάδοση και αποτελεσματική αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Για το σκοπό αυτό διαμορφώνεται ολοκληρωμένη εθνική στρατηγική η οποία βασίζεται στο πλαίσιο στρατηγικής i2010 της ΕΕ για ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας. Έχουν ήδη ετοιμαστεί Σχέδια Δράσης για την προώθηση και ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου και της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Η Κύπρος έχει παρουσιάσει αξιόλογη πρόοδο τα τελευταία χρόνια σε επιμέρους τομείς της Κοινωνίας της Πληροφορίας όπως στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, στην πρόσβαση στο διαδίκτυο από νοικοκυριά και επιχειρήσεις, στην ιδιοκτησία κινητών τηλεφώνων, στην παροχή δημόσιων υπηρεσιών μέσω διαδικτύου και στη βελτίωση της σχετικής υποδομής στα σχολεία. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η χρήση του διαδικτύου από τις επιχειρήσεις ανέρχεται στο 90,2% το 2005 (88,1 % το 2004) ενώ ο αριθμός των νοικοκυριών που έχουν ηλεκτρονικούς υπολογιστές και πρόσβαση στο διαδίκτυο ανέρχεται περίπου στο 46,4% και 32% αντίστοιχα το 2005 (43% και 29% αντίστοιχα το 2004). Βελτίωση παρουσιάζεται και στις υποδομές στα σχολεία με τον αριθμό των ηλεκτρονικών υπολογιστών ανά 100 μαθητές να αυξάνεται από 1,3 το 2001 σε 12,5 το 2006 στη δημοτική εκπαίδευση, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα σχολεία μέσης εκπαίδευσης ήταν 6,5 το 2001 και 33,3 το 2006. Παρόλα αυτά, η αξιοποίηση των ΤΠΕ εξακολουθεί να παραμένει σε χαμηλά επίπεδα. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η σύνδεση των νοικοκυριών με ευρυζωνικά δίκτυα ανέρχεται μόνο στο 4,5% (2005) έναντι περίπου 10,6% του μέσου όρου της ΕΕ. Οι δε δείκτες για το ηλεκτρονικό εμπόριο (e-commerce) είναι πολύ χαμηλοί σε σχέση με τα περισσότερα Κράτη Μέλη της ΕΕ (το 2004 το ηλεκτρονικό εμπόριο αποτελούσε μόνο το 0,2% του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων σε σχέση με 2,5% που ήταν ο μέσος όρος των ΕΕ25).

Όσον αφορά το δημόσιο τομέα, τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των δημόσιων υπηρεσιών που προσφέρονται μέσω διαδικτύου αυξήθηκε σημαντικά και ανήλθε στο 25% το 2004, υστερεί όμως σημαντικά έναντι του μέσου όρου της ΕΕ-25 (41%). Παρά τη μεγάλη αύξηση, η χρήση των ηλεκτρονικών δημόσιων υπηρεσιών από τα νοικοκυριά παρουσιάζεται σχετικά χαμηλή (11%) σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση (22%). Το αντίστοιχο ποσοστό για τις επιχειρήσεις (40%), αν και μεγαλύτερο από το ποσοστό των νοικοκυριών, είναι επίσης χαμηλότερο από το μέσο ποσοστό της ΕΕ-25 (57%). Η περαιτέρω αναβάθμιση των δομών και υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα για την κυβέρνηση, αφού θα συμβάλει στην περαιτέρω προώθηση και ανάπτυξη και των άλλων επί

μέρους τομέων της Κοινωνίας της Πληροφορίας (π.χ ηλεκτρονικό εμπόριο, η-μάθηση, η-υγεία).

Σε πολύ χαμηλά επίπεδα βρίσκεται και η ανάπτυξη υπηρεσιών ηλεκτρονικής υγείας, αφού υπάρχει πολύ περιορισμένη χρήση ηλεκτρονικών υπηρεσιών στα νοσοκομεία και στα ιατρικά κέντρα. Επιπρόσθετα, δεν υπάρχει ενοποιημένο σύστημα μηχανογράφησης, ενώ η υφιστάμενη υποδομή του Υπουργείου Υγείας δεν ανταποκρίνεται στην πληθώρα πληροφοριών και δεδομένων που συγκεντρώνει και επεξεργάζεται το Υπουργείο.

Η Κυβέρνηση της Κύπρου έχει καθορίσει τη στρατηγική της για την ηλεκτρονική υγεία, η οποία περιλαμβάνει την αποτελεσματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών σε ένα ευρύ φάσμα εφαρμογών και λειτουργιών στον τομέα της υγείας (όπως ολοκληρωμένα συστήματα πληροφορικής νοσοκομείων, εισαγωγή της ηλεκτρονικής κάρτας ασθενούς, ιστοχώρος Υπουργείου Υγείας, εισαγωγή της τηλεϊατρικής) με στόχο να παρασχεθεί η καλύτερη υγειονομική περίθαλψη με χαμηλότερο κόστος. Η ανάπτυξη των υπηρεσιών τηλεϊατρικής θα συμβάλει επίσης στην αναβάθμιση των ιατρικών υπηρεσιών που παρέχονται στις περιοχές της υπαίθρου.

2.9 Περιβάλλον

Η μεγάλη τουριστική ανάπτυξη στις παραλίες, οι συγκρούσεις στις χρήσεις γης, η επιμονή στη χρήση παραδοσιακών μορφών ενέργειας και η υπερχρήση των φυσικών πόρων, έχουν συμβάλει στην καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος στην Κύπρο. Παράλληλα, η μεγάλη μείωση του πληθυσμού, η υποτονικότητα των οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές της υπαίθρου, αλλά και σε ορισμένες αστικές περιοχές, συμβάλλουν στην υποβάθμιση πολύτιμων στοιχείων του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.

Οι ελλείψεις σε βασικές υποδομές στους τομείς της διαχείρισης των στερεών, των υγρών και των επικίνδυνων αποβλήτων, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις του σχετικού κοινοτικού κεκτημένου, προκαλούν, σήμερα, τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Κύπρος.

2.9.1 Στερεά και Επικίνδυνα Απόβλητα

Η διαχείριση των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων είναι ένας τομέας όπου η Κύπρος υστερεί ιδιαίτερα, με σημαντικές ελλείψεις τόσο στα συστήματα διαχείρισης των στερεών αποβλήτων όσο και στις βασικές υποδομές. Συναφώς αναφέρεται ότι τα στερεά αστικά απόβλητα κατά άτομο στην Κύπρο ανήλθαν το 2004 στα 730 κιλά, ποσότητα πολύ ψηλότερη από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ (537 κιλά/άτομο). Επίσης, τα αστικά απόβλητα σε χώρους απόρριψης στην Κύπρο ανήλθαν το 2004 σε 657 κιλά/άτομο, που είναι επίσης κατά πολύ ψηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ (247 κιλά/άτομο). Αυτή τη στιγμή υπάρχει μόνο ένας χώρος υγειονομικής ταφής κατασκευασμένος σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα στην Πάφο, που όμως δεν αποτελεί ολοκληρωμένο σύστημα, αφού δεν διαθέτει εργοστάσιο διαλογής και ανακύκλωσης. Οι υπόλοιποι εγκεκριμένοι σκυβαλότοποι

παρουσιάζουν ουσιαστικά προβλήματα, με αποτέλεσμα να αποτελούν πηγή ρύπανσης, όχλησης και πυρκαγιών. Για τήρηση των υποχρεώσεων της Κύπρου για πλήρη συμμόρφωση με της πρόνοιες της Οδηγίας 99/31/ΕΚ, θα πρέπει να κατασκευαστούν επιπρόσθετα από το Χώρο Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων που βρίσκεται υπό κατασκευή για τις Επαρχίες Λάρνακας και Αμμοχώστου και ο οποίος συγχρηματοδοτείται από το Ταμείο Συνοχής, δύο ακόμα Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων, για την εξυπηρέτηση όλων των επαρχιών.

Στα πλαίσια της πιο πάνω Οδηγίας, για τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων, προβλέπεται, επίσης, η δημιουργία χώρου διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων. Σύμφωνα με σχετική μελέτη, στην Κύπρο παράγονται ετησίως 83.000 τόνοι επικίνδυνων αποβλήτων, εκ των οποίων οι 2.800 τόνοι είναι στερεά.

Η ανακύκλωση που γίνεται τώρα είναι πολύ περιορισμένη και μόλις που ανέρχεται στο 3% των αποβλήτων. Σύμφωνα με τις υποχρεώσεις για πλήρη συμμόρφωση με την Οδηγία 2004/12/ΕΕ και την Οδηγία 2005/20/ΕΚ υπάρχει σειρά υποχρεώσεων για την ανάκτηση των αποβλήτων συσκευασίας. Για το σκοπό αυτό το Υπουργικό Συμβούλιο έχει εγκρίνει ειδικό πρόγραμμα χορηγιών για την ενθάρρυνση της ανακύκλωσης. Πρόσφατα άρχισε η υλοποίηση ειδικού προγράμματος διαχείρισης των υλικών συσκευασίας το οποίο καλύπτει 16 δήμους των Επαρχιών Λευκωσίας και Λεμεσού.

2.9.2 Υγρά Απόβλητα

Παρόλο ότι έχουν υλοποιηθεί σημαντικά έργα αναφορικά με την κατασκευή αποχετευτικών συστημάτων στις πόλεις και στα μεγάλα τουριστικά κέντρα, οι ανάγκες εξακολουθούν να είναι πολύ μεγάλες. Το 2002, 65% του πληθυσμού δεν ήταν συνδεδεμένο με κεντρικό αποχετευτικό σύστημα, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην ΕΕ. κατά την ίδια περίοδο, ανερχόταν στο 10%. Σύμφωνα με το πρόγραμμα εφαρμογής της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ, το οποίο θα πρέπει να υλοποιηθεί μέχρι το 2012, απαιτείται η δημιουργία κεντρικών αποχετευτικών συστημάτων συλλογής και επεξεργασίας λυμάτων σε σύνολο 36 αγροτικών κοινοτήτων με ισοδύναμο πληθυσμό πέραν των 2.000 κατοίκων, καθώς και η επέκταση των αποχετευτικών συστημάτων και των σταθμών επεξεργασίας στα τέσσερα αστικά κέντρα (Λευκωσία, Λεμεσός, Λάρνακα και Πάφος) και σε δύο τουριστικές περιοχές (Αγία Νάπα και Παραλίμνι). Από τις 36 αγροτικές κοινότητες που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα εφαρμογής, οι 5 έχουν ήδη θέσει σε λειτουργία κεντρικά αποχετευτικά δίκτυα.

2.9.3 Προστασία της Φύσης (Βιοποικιλότητα) Παράκτιες Περιοχές

Για την προστασία της βιοποικιλότητας και των παράκτιων περιοχών έχουν ήδη επιλεγεί 37 συνολικά περιοχές που καλύπτουν το 14% περίπου της συνολικής έκτασης του εδάφους που ελέγχεται από την Κυπριακή Δημοκρατία για ένταξή τους στο Σχέδιο «ΦΥΣΗ (NATURA) 2000». Επίσης άρχισε το 2004 και θα ολοκληρωθεί το 2008 η ετοιμασία των διαχειριστικών σχεδίων για όλες τις προστατευόμενες περιοχές, η υλοποίηση των οποίων προβλέπεται ότι θα απαιτήσει σημαντικές επενδύσεις. Η αειφόρος αξιοποίηση των περιοχών NATURA και η

καλύτερη διαχείριση των παράκτιων περιοχών θα συμβάλει στη βελτίωση της ελκυστικότητας των εν λόγω περιοχών και γενικότερα των περιοχών της υπαίθρου. Για την αειφόρο διαχείριση της παράκτιας περιοχής της Κύπρου βρίσκεται σε εξέλιξη το Πρόγραμμα CAMP, το οποίο αποσκοπεί στη διαμόρφωση σχετικών προτάσεων.

2.10 Ενέργεια

Το ενεργειακό σύστημα της χώρας στηρίζεται υπέρμετρα στην εισαγωγή πετρελαιοειδών, τα οποία το 2003 κάλυπταν περίπου το 96% των συνολικών αναγκών, ενώ τον ίδιο χρόνο οι εγχώριες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας κάλυπταν μόνο το 4% των αναγκών που υστερεί σημαντικά του στόχου της ΕΕ που είναι 12%.

Παράλληλα, υπάρχει αδυναμία της υφιστάμενης ενεργειακής υποδομής στη χρήση εναλλακτικών συμβατικών καυσίμων, όπως το φυσικό αέριο. Περιοριστικός παράγοντας στη βελτιστοποίηση του ενεργειακού τομέα είναι ο νησιώτικος χαρακτήρας και το μικρό μέγεθος της Κύπρου, καθώς και η δυσκολία πρόσβασης σε ενεργειακά δίκτυα φυσικού αερίου.

Η παραγωγή ηλεκτρισμού βασίζεται στα πετρελαιοειδή και αποτελεί περίπου το 37% της ολικής κατανάλωσης ενέργειας. Η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας αυξάνεται με ετήσιο ρυθμό 5,5% περίπου τα τελευταία χρόνια και υπάρχει ανάγκη περαιτέρω επέκτασης του συστήματος ηλεκτροπαραγωγής.

Οι σχετικοί δείκτες για την ενεργειακή ένταση της οικονομίας²⁰ (278.61 χιλιόγραμμα ισοδύναμου πετρελαίου (kgoe) ανά 1000 €, 2003) και τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου για την Κύπρο (152,8 ισοδύναμου CO₂) είναι σε σημαντικά ψηλότερα επίπεδα από τους αντίστοιχους μέσους όρους για την ΕΕ (209.49 χιλιόγραμμα ανά 1000 Ευρώ και 92 αντίστοιχα).

Η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Κύπρο είναι πολύ περιορισμένη. Για την προώθηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την εξοικονόμηση ενέργειας, υλοποιείται από τον Φεβρουάριο του 2004 ειδικό πρόγραμμα. Ο κύριος στόχος του προγράμματος είναι η αύξηση της συνεισφοράς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας από 4% σε 9% μέχρι το 2010.

Εκτός από τον πολύ υψηλό βαθμό εξάρτησης από το εισαγόμενο πετρέλαιο και την περιορισμένη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αδυναμίες παρουσιάζονται επίσης στις υποδομές, καθώς και στην λειτουργία του ενεργειακού συστήματος, όπως η περιορισμένη χωρητικότητα των αποθηκευτικών χώρων πετρελαιοειδών, τα ενεργοβόρα πρότυπα συμπεριφοράς, ιδίως στον τομέα των μεταφορών.

²⁰ Ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας ως προς ΑΕΠ.

Παράλληλα, στα πλαίσια της πολιτικής της χώρας για διαφοροποίηση του ενεργειακού ισοζυγίου, με απώτερο στόχο την απεξάρτηση της εθνικής οικονομίας από μια μόνο ενεργειακή πηγή, προωθείται η χρήση του φυσικού αερίου ως εναλλακτική πηγή ενέργειας. Η λειτουργία του *Ενεργειακού Κέντρου* στη περιοχή Βασιλικού, το οποίο αναμένεται να τεθεί σε λειτουργία στα τέλη του 2010 αρχές του 2011, θα επιτρέψει την εισαγωγή φυσικού αερίου για πρώτη φορά στη Κύπρο, σε μορφή η οποία θα είναι περισσότερο αποδοτική και φιλική προς το περιβάλλον, συμβάλλοντας έτσι στην πιο αποτελεσματική παραγωγή ενέργειας και στη μείωση των αερίων θερμοκηπίου και άλλων εκπομπών. Η δημιουργία του *Ενεργειακού Κέντρου* συνεπάγεται και μεγάλες ανάγκες για δημιουργία δικτύου μεταφοράς του φυσικού αερίου σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά.

2.11 Μεταφορές

Λιμενικές Υποδομές

Λόγω του νησιώτικου της χαρακτήρα, της μεγάλης απόστασης από το κέντρο των οικονομικών δραστηριοτήτων της ΕΕ αλλά και του μικρού μεγέθους της, η Κύπρος αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα προσβασιμότητας.

Η Κύπρος στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στα λιμάνια της για εξυπηρέτηση του διεθνούς εμπορίου. Το 2004 τα δύο κύρια λιμάνια (Λεμεσού και Λάρνακας) τα οποία ήταν μικτής χρήσης, εξυπηρέτησαν 4297 πλοία καθαρής χωρητικότητας 15,6 εκ. κόρων, γύρω στα 7 εκ. τόνους φορτίου και 500 χιλ. περίπου επιβάτες (από τους οποίους το 50% ήταν επιβάτες που ταξίδευσαν με διεθνή κρουαζιερόπλοια τα οποία περιέλαβαν την Κύπρο στο πρόγραμμα περιήγησης τους στη Μεσόγειο). Το μεγαλύτερο μέρος εξυπηρετήθηκε από το λιμάνι Λεμεσού, δεδομένου ότι το λιμάνι της Λάρνακας σήμερα εξυπηρετεί κυρίως τις εξαγωγές κάποιων κυπριακών προϊόντων (ορυκτών και πατατών) και τις εισαγωγές περιορισμένου αριθμού προϊόντων όπως λιπάσματα, αυτοκίνητα, σίδηρο, άσφαλτο. Αν και τις τελευταίες δυο δεκαετίες τα κυπριακά λιμάνια έχουν αναπτυχθεί σημαντικά, εξακολουθούν να παρουσιάζουν αδυναμίες σε σχέση με τη δυνατότητα ικανοποίησης των σημερινών απαιτήσεων για εξυπηρέτηση σύγχρονων πλοίων (4^{ης} γενιάς) σε σχέση με άλλους λιμένες στην περιοχή, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει η ανταγωνιστικότητά τους. Ως εκ τούτου, χρειάζεται να γίνουν πρόσθετες επενδύσεις σε υποδομή και εξοπλισμό για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις σύγχρονες ανάγκες. Υπάρχουν σημαντικές προοπτικές, αξιοποιώντας τη θέση της Κύπρου για περαιτέρω αύξηση της κίνησης ιδιαίτερα όσον αφορά το λιμάνι της Λεμεσού, το οποίο μπορεί να αποτελέσει εμπορικό κόμβο, νοουμένου ότι προωθηθούν έγκαιρα οι απαραίτητες ενέργειες για αναβάθμιση των υποδομών και της χωρητικότητάς του.

Με βάση στοιχεία του 2003 οι θαλάσσιες μεταφορές αποτελούσαν το 11,6% της προστιθέμενης αξίας και 16% της απασχόλησης του ευρύτερου τομέα των μεταφορών και επικοινωνιών.

Οδικό Δίκτυο

Η διακίνηση προσώπων και αγαθών εντός της νήσου στηρίζεται αποκλειστικά στις οδικές συγκοινωνίες αφού λόγω του μεγέθους της χώρας δεν είναι βιώσιμοι άλλοι τρόποι / μέσα μεταφοράς όπως για παράδειγμα ένα σιδηροδρομικό δίκτυο.

Παρόλο ότι αναπτύχθηκε το οδικό δίκτυο με αυτοκινητόδρομους που συνδέουν όλες τις μεγάλες αστικές περιοχές, εξακολουθούν να υπάρχουν αδυναμίες που επικεντρώνονται, στη διασύνδεση του εθνικού οδικού δικτύου με τα λιμάνια και στην ανεπάρκεια δρόμων για τη παράκαμψη μεγάλων αστικών κέντρων καθώς και στην ελλιπή υποδομή σε περιμετρικούς δρόμους. Αδυναμίες παρουσιάζονται επίσης στη σύνδεση των περιοχών της υπαίθρου, κυρίως των ορεινών περιοχών με τα αστικά κέντρα, γεγονός που συμβάλει στη σταδιακή αποψίλωση των πληθυσμών των περιοχών αυτών.

Το συνολικό μήκος του δημόσιου οδικού δικτύου της χώρας ανέρχεται σε 12.134 χιλιόμετρα, όπως αναλύεται στον **Πίνακα 2.13**.

Πίνακας 2.13: Μήκος Δημόσιου Οδικού Δικτύου κατά κατηγορία

Μήκος Δημόσιου Οδικού Δικτύου 2004 (χιλιόμετρα)					
	Ασφαλτοστρωμένοι		Χωμάτινοι		Σύνολο
	Χλμ	%	Χλμ	%	
Υπεραστικοί Δρόμοι (Αυτοκινητόδρομοι)	276*	2,3	0	0	276
Αστικοί Δρόμοι					
Κύριοι Δρόμοι	347*	2,9	0	0	347
Δευτερεύοντες Δρόμοι	3.111	25,6	466	3,8	3.577
Επαρχιακοί Δρόμοι					
Κύριοι Δρόμοι	2.100*	17,3	0	0	2.100
Δευτερεύοντες Δρόμοι	1.812	14,9	829	6,8	2.641
Δασικοί Δρόμοι	101	0,8	3.092	25,5	3.193
Σύνολο χλμ	7.747	63,8	4.387	36,2	12.134

*Μήκος δρόμων - 2006

Πηγή: Τμήμα Δημοσίων Έργων, Τμήμα Συντήρησης

Συγκοινωνιακό Δίκτυο - Δημόσιες Μεταφορές

Η επιβατική διακίνηση εκτελείται κυρίως με ιδιωτικά οχήματα (το ποσοστό χρήσης ιδιωτικού οχήματος στην Κύπρο ανέρχεται σε 85%) ενώ οι δημόσιες συγκοινωνίες ακολουθούν μια συνεχή φθίνουσα πορεία, γεγονός που συμβάλλει στην αυξανόμενη συμφόρηση σε πολλά κομβικά και άλλα σημεία του οδικού δικτύου με δυσμενείς κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες εκτιμάται ότι το κόστος της κυκλοφοριακής συμφόρησης στις κεντρικές αστικές περιοχές ανέρχεται στα 40 εκατομμύρια ευρώ το χρόνο.

Υπολογίζεται ότι γύρω στο 2% των ταξιδιών γίνεται με δημόσιες συγκοινωνίες με την πληρότητα των λεωφορείων να ανέρχεται κατά μέσο όρο στο 20%, σε σύγκριση με 66% στην ΕΕ. Η πολύ χαμηλή χρήση των δημόσιων συγκοινωνιών οδήγησε σε χειροτέρευση της οικονομικής βιωσιμότητας τους καθώς και του επιπέδου εξυπηρέτησης. Το υφιστάμενο σύστημα δεν είναι αποδοτικό με αποτέλεσμα οι δημόσιες συγκοινωνίες να μην προσφέρονται ως ελκυστική υπαλλακτική λύση (χρησιμοποιούνται κυρίως από ηλικιωμένους και μαθητές). Οι κυριότερες αδυναμίες του συστήματος αφορούν τη μεγάλη ηλικία του στόλου των λεωφορείων (από τα 3.704 λεωφορεία που ήταν εγγεγραμμένα στην Κύπρο το 2004, το 60,6% ήταν ηλικίας τουλάχιστον 10 χρόνων, ενώ 24,7% ήταν πέραν των 20 χρόνων), τη μη ικανοποιητική συχνότητα (περίπου 45 λεπτά), τις περιορισμένες διαδρομές και ώρες λειτουργίας των λεωφορείων και την έλλειψη της αναγκαίας πληροφόρησης στις στάσεις λεωφορείων.

Η υπέρμετρη χρήση των Ι.Χ. αυτοκινήτων αλλά και οι ελλείψεις που παρουσιάζει το οδικό δίκτυο της Κύπρου συμβάλλει στους συγκριτικά ψηλούς δείκτες θανατηφόρων και σοβαρών ατυχημάτων που ανέρχονται κατά μέσο όρο στους εκατό νεκρούς ετησίως, με αρνητικές επιπτώσεις στο κοινωνικό σύνολο και στην οικονομία της Κύπρου. Υπολογίζεται ότι το κοινωνικό-οικονομικό κόστος των οδικών δυστυχημάτων στην Κύπρο ανέρχεται σε £150 εκατομμύρια ετησίως, που ισοδυναμεί με το 2% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Το 2004 η Κύπρος παρουσίασε την 3^η χειρότερη επίδοση σε όρους οδικής ασφάλειας με δείκτη 15,4 νεκρούς στους 100.000 κατοίκους όταν ο μέσος όρος της ΕΕ-25 ήταν 9,5. Η περεταίρω αξιοποίηση επίσης των νέων συστημάτων υψηλής τεχνολογίας (intelligent transport) θα συμβάλει στην καλύτερη διαχείριση του συγκοινωνιακού δικτύου.

2.12 Διοικητική Ικανότητα του Δημόσιου Τομέα

2.12.1 Υφισταμένη κατάσταση στη Δημόσια Διοίκηση

Ο δημόσιος τομέας της Κύπρου είναι αποφασιστικός παράγοντας για την εύρυθμη, αποτελεσματική και με αναπτυξιακή κατεύθυνση λειτουργία όλου του κοινωνικό-οικονομικού ιστού της χώρας.

Τα τελευταία χρόνια, στα πλαίσια αποτελεσματικής εφαρμογής του κοινοτικού κεκτημένου, ο ευρύτερος δημόσιος τομέας έχει ενισχυθεί ουσιαστικά με πρόσθετες θέσεις εργασίας, ενώ νέοι, κυρίως ανεξάρτητοι οργανισμοί με διευρυμένες αρμοδιότητες, έχουν συσταθεί και στελεχωθεί.

Η δημόσια διοίκηση διατηρεί ικανό και αξιόλογο προσωπικό, με πολύ υψηλό επίπεδο μόρφωσης και πλούσιες εμπειρίες. Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι 54% των δημόσιων υπαλλήλων έχουν τουλάχιστον δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ 33% κατέχουν προσόντα πανεπιστημιακής ή μεταπτυχιακής εκπαίδευσης.

Τα τελευταία χρόνια, έχουν αναληφθεί σημαντικές πρωτοβουλίες εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης, Ωστόσο, τα πολυσύνθετα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο δημόσιος τομέας, σε συνδυασμό με ορισμένες γραφειοκρατικές διαδικασίες και έλλειψη χρήσεων σύγχρονων μέσων, αποτελούν τη μεγαλύτερη τροχοπέδη στην προσπάθεια ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού.

Οι βασικές αδυναμίες στον τομέα της δημόσιας διοίκησης εστιάζονται:

- Στις ελλείψεις όσον αφορά τις οργανωτικές δομές, μηχανισμούς και εμπειρίες διαμόρφωσης και παραγωγής πολιτικής, σχεδιασμού και υλοποίησης αναπτυξιακών έργων.
- Στις ελλείψεις στις προσφερόμενες υπηρεσίες προς πολίτες, ιδιαίτερα στις κοινωνικές ομάδες και τις επιχειρήσεις.
- Στις πολύπλοκες διαδικασίες και νομοθεσίες και τις δύσκαμπτες οργανωτικές δομές.
- Περιορισμένος ρόλος των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης στην παροχή κοινωνικών και άλλων υπηρεσιών, λόγω περιορισμένης διοικητικής ικανότητας (προσωπικό, τεχνογνωσία, υποδομές).

Με σκοπό την αύξηση της αποδοτικότητας του δημόσιου τομέα, καθώς επίσης και την ενίσχυση της διαφάνειας, έχουν προωθηθεί διάφορα μέτρα, όπως:

- Τροποποίηση του περί Δημοσίας Υπηρεσίας Νόμου για να επιταχύνει τις διαδικασίες πρόσληψης προσωπικού.
- Περαιτέρω εκσυγχρονισμός των σχεδίων υπηρεσίας (που ορίζουν τα γενικά καθήκοντα και τις ευθύνες μιας υπηρεσίας / μιας θέσης και των προσόντων που απαιτούνται).
- Αναπτύσσεται ένας Κώδικας Δεοντολογίας για την Δημόσια Υπηρεσία στη βάση του κώδικα δεοντολογίας του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο οποίος καθορίζει τις ευθύνες/υποχρεώσεις και την αναμενόμενη συμπεριφορά των δημόσιων υπαλλήλων στη δημόσια υπηρεσία της Κύπρου.
- Έχει αναπτυχθεί νέο σύστημα αξιολόγησης απόδοσης σε συνεργασία με εξωτερικούς συμβούλους.

Το Σχέδιο «Εκπαίδευση Δημοσίων Υπαλλήλων σε εξειδικευμένα θέματα της ΕΕ» που προωθείται από την Κυπριακή Ακαδημία Δημόσιας Διοίκησης θα συμβάλει επίσης στην ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Υπηρεσίας για εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου και γενικότερα στην πιο αποτελεσματική λειτουργία της Δημόσιας Υπηρεσίας στα νέα Ευρωπαϊκά δεδομένα. Στα πλαίσια του σχεδίου που χρηματοδοτείται από πόρους της Μεταβατικής Διευκόλυνσης για το 2005, θα υλοποιηθούν περίπου 150 εκπαιδευτικές δραστηριότητες με 2000 συμμετοχές, για 800 λειτουργούς.

Η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ, προσφέρει νέες προκλήσεις και ευκαιρίες για τη διοίκηση στο δημόσιο τομέα καθώς και για τους άλλους θεσμικούς εταίρους, σε σχέση κυρίως με τις βέλτιστες πρακτικές που επικρατούν στον τομέα της διακυβέρνησης σε άλλα Κράτη Μέλη της Ε.Ε και μέσα στα πλαίσια της σχετικής πολιτικής που διαμορφώνεται στην ΕΕ.

2.12.2 Εμπειρίες από την Εφαρμογή των Προγραμμάτων και έργων κατά την Προγραμματική Περίοδο 2004-2006: Διοικητική και Διαχειριστική Ικανότητα

Κατά την περίοδο 2004-2006 υλοποιούνται στην Κύπρο με συγχρηματοδότηση των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ακόλουθα Προγράμματα:

- Πρόγραμμα του Στόχου 2 (περιοχές της υπαίθρου και υποβαθμισμένες αστικές περιοχές).
- Πρόγραμμα του Στόχου 3, (ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού).
- Πρόγραμμα αναδιάρθρωσης του τομέα της αλιείας.
- Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL.
- Πρόγραμμα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας INTERREG III.

Επίσης στα πλαίσια του Ταμείου Συνοχής συγχρηματοδοτούνται μεγάλα έργα υποδομής στους τομείς των μεταφορών και του περιβάλλοντος.

Στόχος για την τρέχουσα περίοδο, ενόψει της μικρής διάρκειας της προγραμματικής περιόδου, ήταν η επικέντρωση σε μικρό αριθμό σχεδίων και έργων των οποίων οι φορείς υλοποίησης είναι κυβερνητικά τμήματα ή ημικρατικοί οργανισμοί που έχουν εμπειρία στους σχετικούς τομείς, ώστε να καταστεί δυνατή η έγκαιρη απορρόφηση των πόρων, μέσα στα πλαίσια που τέθηκαν από τους σχετικούς Κανονισμούς της ΕΕ. Έμφαση έχει δοθεί στη διασφάλιση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας στην αξιοποίηση των πόρων της ΕΕ.

Το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ) για τα Διαρθρωτικά Ταμεία, το οποίο ετοιμάστηκε σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κανονισμού 438/2001, καθώς και το Σύστημα για το Ταμείο Συνοχής, το οποίο ετοιμάστηκε σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κανονισμού 1386/2002 έχουν υποβληθεί και ελεγχθεί από την ΕΕ και βρίσκονται σε πλήρη λειτουργία.

Κατά την υλοποίηση των Προγραμμάτων στην παρούσα, πρώτη περίοδο εφαρμογής των Διαρθρωτικών Ταμείων στην Κύπρο, μέχρι σήμερα έχουν εντοπιστεί αδυναμίες στα στάδια του σχεδιασμού των έργων, της διαχείρισης και της υλοποίησης με αποτέλεσμα να υπάρξει κάποια καθυστέρηση στην προώθηση των διαδικασιών για υλοποίηση των έργων. Ωστόσο η υλοποίηση των έργων προχωρά σύμφωνα με τους στόχους που έχουν τεθεί. Στόχος είναι παρόλα τα προβλήματα που εντοπίστηκαν και αντιμετωπίστηκαν, η πλήρης αξιοποίηση των πόρων. Το όλο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου έχει και αρκετά δυνατά σημεία, τα οποία θα πρέπει να αξιοποιηθούν και κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

Τα κυριότερα αδύνατα σημεία του υφιστάμενου ΣΔΕ, τα οποία έχουν εντοπιστεί μέχρι τώρα, είναι συνοπτικά τα ακόλουθα:

- Πολύπλοκες και χρονοβόρες διαδικασίες ένταξης (έγκρισης) έργων.
- Πολύπλοκες και χρονοβόρες διαδικασίες πρωτοβάθμιων ελέγχων.
- Μη έγκαιρη στελέχωση και οργάνωση των Τελικών Δικαιούχων και άλλων εμπλεκόμενων υπηρεσιών λόγω θεσμικών και άλλων αδυναμιών.

Από την άλλη πλευρά διαφάνηκε ότι τα ισχυρά σημεία του υφιστάμενου ΣΔΕ είναι:

- Η ύπαρξη ενός ενιαίου συστήματος για όλα τα προγράμματα, που συμβάλλει στη δημιουργία ενός κατάλληλου διαχειριστικού και επιχειρησιακού περιβάλλοντος και προσφέρει τη δυνατότητα για ενιαίες κατευθύνσεις στην αντιμετώπιση των προβλημάτων.
- Η διασφάλιση της χρηστής διαχείρισης και της δημοσιονομικής διαφάνειας, όπως προκύπτει από τη μη ύπαρξη παρατυπιών (επισημαίνεται ότι λόγω του μικρού βαθμού υλοποίησης έχει διεξαχθεί μικρός αριθμός ελέγχων).
- Η δυνατότητα ισχυρού κεντρικού συντονισμού και γρήγορης λήψης αποφάσεων μέσω της ύπαρξης μιας ενιαίας Διαχειριστικής Αρχής.

Με βάση τις εμπειρίες και τον εντοπισμό των πιο πάνω αδύνατων σημείων και με στόχο την αύξηση στην απορρόφηση των κοινοτικών πόρων, λήφθηκε μια σειρά μέτρων και υπάρχει πολύ στενή παρακολούθηση της υλοποίησης των έργων. Η Διαχειριστική Αρχή σε συνεργασία με τους Ενδιάμεσους Φορείς λειτουργούν ένα *Σύστημα Λεπτομερούς Παρακολούθησης των Έργων* με σκοπό τον έγκαιρο εντοπισμό και άμεση αντιμετώπιση οποιωνδήποτε προβλημάτων, αδυναμιών και καθυστερήσεων που μπορεί να παρουσιαστούν στην υλοποίηση των έργων, αλλά και τη λήψη προληπτικών μέτρων. Επιπρόσθετα έγιναν οι απαραίτητες ενέργειες για ενδυνάμωση όλων των φορέων και ιδιαίτερα των Τελικών Δικαιούχων τόσο με την στελέχωση τους, όσο και με την πρόσληψη Τεχνικών Συμβούλων από τον ιδιωτικό τομέα για να τους βοηθήσει στη γρήγορη υλοποίηση. Για την έγκαιρη υλοποίηση των έργων λήφθηκαν μια σειρά μέτρων τα κυριότερα από τα οποία είναι: (α) προώθηση της ένταξης πρόσθετων νέων ώριμων έργων και σχεδίων, (β) τροποποίηση/απλούστευση διαδικασιών με στόχο την επίσπευση/προώθηση διαφόρων ενεργειών ώστε να συντομευτεί, όσο το δυνατόν περισσότερο, η χρονική περίοδος για τις διαδικασίες δημόσιων συμβάσεων, και (γ) συνεχής στήριξη των Τελικών Δικαιούχων από τον αρμόδιο Ενδιάμεσο Φορέα και τη Διαχειριστική Αρχή.

Με στόχο την περαιτέρω βελτίωση της αποτελεσματικότητας του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου που εφαρμόζεται στην Κύπρο και την προσαρμογή του στις απαιτήσεις των Προγραμμάτων και των προνοιών του προτεινόμενου Κανονιστικού πλαισίου της περιόδου 2007-2013 ανατέθηκε τον Αύγουστο του 2006 σε εξωτερικούς εμπειρογνώμονες σχετική μελέτη αξιολόγησης. Η αξιολόγηση περιλήφθηκε στο Σχέδιο Αξιολόγησης για την προγραμματική περίοδο και χρηματοδοτείται από τα Μέτρα Τεχνικής Βοήθειας. Παράλληλα με την διεξαγωγή της προαναφερόμενης αξιολόγησης, στα πλαίσια της ετοιμασίας του ΕΣΠΑ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων έχει συσταθεί, όπως προαναφέρθηκε, ειδική Τεχνική Επιτροπή, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της Διαχειριστικής Αρχής, της Αρχής Πληρωμής και των Ενδιάμεσων Φορέων, για επεξεργασία του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής για την προγραμματική περίοδο 2007-2013. (Οι βασικές παράμετροι του νέου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου των επιχειρησιακών προγραμμάτων κατά την περίοδο 2007 – 2013 παρουσιάζονται στο **Κεφάλαιο 7**).

2.13 Χωρική Ανάλυση

Στην Κύπρο παρουσιάζονται φυσικές και γεωγραφικές αδυναμίες λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα και του μικρού μεγέθους της χώρας τόσο σε έκταση όσο και σε πληθυσμό. Επίσης, παρά το γενικά ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο είναι εμφανής και η ύπαρξη χωρικών εσωτερικών ανισοτήτων, τόσο μεταξύ των περιοχών της υπαίθρου και των αστικών, όσο και στο εσωτερικό των δύο επιμέρους χωρικών ενοτήτων.

2.13.1 Περιοχές της Υπαίθρου

Οι περιοχές της υπαίθρου²¹ παρουσιάζουν γενικά μαρασμό και είναι αραιοκατοικημένες με έντονες τάσεις αστυφιλίας και γήρανσης του πληθυσμού. Ως αποτέλεσμα, παρόλο που οι περιοχές της υπαίθρου αποτελούν το 82,6% της έκτασης της Κύπρου, διαμένει σε αυτές μόνο το 24,3% του πληθυσμού (Απογραφή Πληθυσμού 2001). Η μείωση του πληθυσμού είναι ιδιαίτερα αισθητή στις ορεινές περιοχές.

Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού της υπαίθρου μεταξύ 1992 και 2001 ανήλθε στο 9,7% και υστέρησε σημαντικά έναντι του αντίστοιχου ποσοστού για το σύνολο της Κύπρου (14,5%). Με βάση τα στοιχεία της Απογραφής Πληθυσμού 2001, ο συντελεστής γήρανσης στο σύνολο των περιοχών της υπαίθρου διαμορφώθηκε στο 60,3 %, έναντι 51,2% των αστικών περιοχών και 54,2 % του συνόλου της χώρας. Αντίστοιχα ο συντελεστής εξάρτησης στις περιοχές της υπαίθρου κυμαίνεται στο 57,7 %, έναντι 46,3 % των αστικών περιοχών και 49,6% στο σύνολο της χώρας.

Οι σχετικοί δείκτες παρουσιάζουν εξαιρετική επιβάρυνση στις περιοχές της υπαίθρου των Επαρχιών Πάφου και Λεμεσού. Πιο συγκεκριμένα, στις περιοχές της υπαίθρου της Επαρχίας Πάφου ο συντελεστής γήρανσης διαμορφώνεται στο 132,1% και ο συντελεστής εξάρτησης στο 71,3% και στην Επαρχία Λεμεσού ο συντελεστής γήρανσης στο 81,8% και ο συντελεστής εξάρτησης στο 63,2%. Σχετικά βελτιωμένες είναι οι τιμές των δεικτών αυτών στις περιοχές της υπαίθρου των υπολοίπων Επαρχιών, επιβεβαιώνοντας ότι τα αναπτυξιακά προβλήματα των περιοχών της υπαίθρου είναι σε μεγάλο βαθμό συνάρτηση του ορεινού τους χαρακτήρα και της απόστασης από τα αστικά κέντρα.

Τα πιο πάνω προβλήματα είναι πολύ πιο έντονα σε εκείνο το τμήμα των περιοχών της υπαίθρου (κυρίως τις ορεινές) που δεν περιλαμβάνει τις περιοχές οι οποίες βρίσκονται περιμετρικά των αστικών κέντρων καθώς και τις παραθαλάσσιες. Στο εν λόγω υποσύνολο των περιοχών της υπαίθρου το οποίο καλύπτει το 53,7% της συνολικής έκτασης της χώρας αλλά είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένο αφού σ' αυτό διαμένει μόλις το 9% του συνολικού πληθυσμού, η εικόνα που διαμορφώνεται είναι η ακόλουθη:

- Ο συνολικός πληθυσμός παρουσιάζει μείωση σε σχέση με το 1991 κατά 5,1%, έναντι αύξησης 14,5% που παρουσιάζει η χώρα στο σύνολο της.

²¹ Ως περιοχές της υπαίθρου καθορίζονται οι περιοχές οι οποίες δεν χαρακτηρίζονται αστικές σύμφωνα με Τοπικό Σχέδιο. Ο ορισμός είναι ο ίδιος με το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης.

- Ο συντελεστής γήρανσης ανέρχεται σε 119,7% έναντι 54,2% για το σύνολο της χώρας.
- Ο συντελεστής εξάρτησης διαμορφώνεται σε 68,8% έναντι 49,6% για το σύνολο της χώρας.

Σημαντικός παράγοντας του μαρασμού αυτών των περιοχών, είναι η εξάρτηση ως πηγή κύριας απασχόλησης από τη γεωργία, τομέας ο οποίος παρουσιάζει σαφείς πτωτικές τάσεις, σε συνδυασμό με την έλλειψη επαρκών εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων. Η περεταίρω διαφοροποίηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής ΕΕ θα εντείνει τον κίνδυνο δημιουργίας θυλάκων ανεργίας. Πιο συγκεκριμένα, στον πρωτογενή τομέα απασχολείται το 35% του πληθυσμού σε σχέση με εθνικό μέσο όρο 8,1%, στον δευτερογενή τομέα 24% σε σχέση με εθνικό μέσο όρο 20,8%, ενώ μόνο το 41% απασχολείται στον τριτογενή τομέα σε σχέση με εθνικό μέσο όρο 71,1% (βλ. Πίνακα 2.14).

Πίνακας 2.14: Απασχόληση στις περιοχές της Υπαίθρου, 2001

Απασχόληση ανά τομέα	Περιοχές Υπαίθρου	Κύπρος
Πρωτογενής τομέας	35%	8,1%
Δευτερογενής τομέας	24%	20,8%
Τριτογενής τομέας	41%	71,1%

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου: Απογραφή Πληθυσμού (1982,1992,2001), Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2001

Η εξάρτηση αυτή από τον πρωτογενή τομέα αντικατοπτρίζεται και στο χαμηλό εισόδημα των νοικοκυριών που διαμένουν στις περιοχές της υπαίθρου. Σύμφωνα με την Έρευνα Οικογενειακού Προϋπολογισμού, το 2003 το μέσο ετήσιο εισόδημα νοικοκυριού σε όλες τις περιοχές της υπαίθρου, ανέρχεται στο 86,7% του εθνικού μέσου όρου ενώ στις αστικές περιοχές το μέσο ετήσιο εισόδημα νοικοκυριού ανέρχεται σε 105,8% του εθνικού μέσου όρου. Για τις ορεινές περιοχές το μέσο ετήσιο εισόδημα εκτιμάται ότι είναι κατά πολύ χαμηλότερο.

Η διάρθρωση της οικονομικής δραστηριότητας των περιοχών της υπαίθρου επηρεάζεται και από το επίπεδο εκπαίδευσης στις εν λόγω περιοχές το οποίο είναι αισθητά χαμηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο. Πιο συγκεκριμένα, στις περιοχές της υπαίθρου οι αναλφάβητοι ανέρχονται σε 6,9% σε σχέση με εθνικό μέσο όρο 4,2%, ενώ το ποσοστό ατόμων με εκπαίδευση κάποιων ή όλων των τάξεων του δημοτικού μόνο, ανέρχεται σε 53% σε σχέση με εθνικό μέσο όρο 36,5%.

Ακόμα ένας παράγοντας που επιδρά ανασταλτικά στην ανάπτυξη των περιοχών της υπαίθρου είναι οι αδυναμίες και ελλείψεις στο οδικό δίκτυο, του οποίου το μεγαλύτερο μέρος (75% το συνολικού μήκους) κατατάσσεται στο χαμηλότερο επίπεδο ποιότητας δρόμων. Παρουσιάζονται επίσης ιδιαίτερες ελλείψεις στις οριζόντιες συνδέσεις στις περιοχές της υπαίθρου και στη μη επαρκή διασύνδεση με τα αστικά κέντρα. Οι δημόσιες συγκοινωνίες επίσης είναι ανεπαρκείς και καθιστούν την προσβασιμότητα ακόμη πιο δύσκολη.

Ένα από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των περιοχών της υπαίθρου, το οποίο μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη τους, είναι η ύπαρξη σημαντικού φυσικού και πολιτιστικού πλούτου. Στις περιοχές της υπαίθρου έχουν ήδη επιλεγεί 31 συνολικά περιοχές για ένταξή τους στο Σχέδιο «ΦΥΣΗ (NATURA) 2000», ενώ οι περιοχές αυτές έχουν σημαντική πολιτιστική κληρονομιά, όπως αναφέρεται επίσης στην **Ενότητα 2.9.3** σε σχέση με τη Προστασία της Φύσης στις Παράκτιες Περιοχές. Εκτός από τις παραδοσιακές κοινότητες (22 κοινότητες έχουν χαρακτηριστεί ως «παραδοσιακές»), υπάρχει επίσης μεγάλος αριθμός εκκλησιαστικών μνημείων (έχουν καταγραφεί 159 εκκλησίες, μοναστήρια και εξωκλήσια) και σημαντικός αριθμός αρχαιολογικών χώρων. Επίσης, πολλά από τα μνημεία των περιοχών της υπαίθρου έχουν ανακηρυχθεί από την UNESCO ως μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

2.13.2 Αστικές Περιοχές

Η Κύπρος δεν διαθέτει μεγάλου μεγέθους πόλεις σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (δηλαδή πληθυσμό άνω των 250.000 κατοίκων), αντίθετα έχει τρεις πόλεις μέσου μεγέθους (Λευκωσία, Λεμεσός, Λάρνακα) και μια μικρότερου (Πάφος), οι οποίες παρά τις αδυναμίες που παρουσιάζουν σε σχέση με τη δυνατότητα επίτευξης οικονομικών κλίμακας, θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως εν δυνάμει αναπτυξιακοί πόλοι για το σύνολο της Κυπριακής Δημοκρατίας, σε λειτουργική συνεργασία με τις περιοχές της υπαίθρου.

Με βάση την απογραφή πληθυσμού το 2001 οι τρεις πρώτες πόλεις μεσαίου μεγέθους συγκεντρώνουν αστικό πληθυσμό της τάξης του 74% επί του συνόλου του πληθυσμού των αντίστοιχων Επαρχιών, ενώ η τέταρτη πόλη μικρότερου μεγέθους συγκεντρώνει αστικό πληθυσμό της τάξης του 72% της αντίστοιχης Επαρχίας. Οι τέσσερις παραπάνω πόλεις συγκεντρώνουν το σύνολο του αστικού πληθυσμού της Κύπρου, ο οποίος αντιπροσωπεύει το 70% περίπου του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

Παρά το περιορισμένο τους μέγεθος, τα αστικά κέντρα αντιμετωπίζουν κοινά και πολύπλοκα προβλήματα που παρατηρούνται και στα κέντρα μεγάλων ευρωπαϊκών πόλεων. Τυπικά γνωρίσματα των προβλημάτων αυτών, τα οποία εντοπίζονται σε υποβαθμισμένους πυρήνες, είναι η σταδιακή απομάκρυνση του γηγενούς πληθυσμού και η γήρανση του, η ύπαρξη αυξημένου αριθμού ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, η παρουσία συχνά οχλουσών χρήσεων γης, η μειωμένη οικονομική δραστηριότητα, η επιβάρυνση της ποιότητας ζωής και εργασίας, η έλλειψη ανοιχτών χώρων / χώρων πρασίνου, η κυκλοφοριακή συμφόρηση και η έλλειψη επαρκών χώρων στάθμευσης.

Ως αποτέλεσμα, η δημογραφική διάρθρωση των αστικών περιοχών έχει αλλάξει με το ποσοστό πληθυσμού πάνω από 65 χρόνων για τις αστικές περιοχές της Επαρχίας Λευκωσίας (14,5%) και της Επαρχίας Λάρνακας (13,3%) να είναι ψηλότερο από το αντίστοιχο για το σύνολο της Κύπρου (11,7%).

Ιδιαίτερα αισθητό σύμπτωμα των πιο πάνω είναι η υποβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, η εγκατάλειψη πολυάριθμων κτιρίων (9% για τις αστικές περιοχές, σε

σύγκριση με 6,7% για το σύνολο της Κύπρου) και η κακή κατάσταση των δημοσίων χώρων, οι οποίοι μετατρέπονται σε μη-ελκυστικούς, τόσο για οικονομικές δραστηριότητες, όσο και για διαμονή.

Η μείωση της ελκυστικότητας των αστικών κέντρων είναι ιδιαίτερα εμφανής στα ιστορικά κέντρα των πόλεων όπου εντοπίζονται “θύλακες υποβαθμισμένης ποιότητας ζωής και λειτουργίας της πόλης”. Ιδιαίτερα προβλήματα αντιμετωπίζει η αστική περιοχή της Λευκωσίας η οποία είναι ουσιαστικά «μοιρασμένη πόλη», λόγω της αναγκαστικής διαίρεσης της χώρας, και έχουν δημιουργηθεί συνθήκες αποδιάρθρωσης του κοινωνικού και οικονομικού της ιστού.

Για τον επακριβή προσδιορισμό των αστικών θυλάκων που συγκροτούν γεωγραφικά εντοπισμένες, με κρίσιμο πληθυσμιακό μέγεθος πολεοδομικές ενότητες με ομοειδή χωρικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά (κοινωνική κατάσταση, επιχειρηματική δραστηριότητα, περιβαλλοντική κατάσταση, πολεοδομικά προβλήματα και προβλήματα χρήσεων γης, συγκριτικά πλεονεκτήματα / δυναμική ανάπτυξης της περιοχής) εκπονείται έρευνα, τα αποτελέσματα της οποίας θα αποτυπώνονται στο σχετικό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

Η ανάγκη για ιδιαίτερη στόχευση μέτρων αστικής αναζωογόνησης στις παραπάνω περιοχές (ζώνες) αντιμετωπίζει τις προκλήσεις και τις προτεραιότητες του *Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης* για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας που αναφέρονται στη δημιουργία συνθηκών ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας, στη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος, στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, στην αναβάθμιση των βασικών υποδομών και την αποτελεσματική προστασία / αναβάθμιση του περιβάλλοντος.

2.13.3 Προγράμματα στις Περιοχές της Υπαίθρου και τις Αστικές Περιοχές της Προγραμματικής Περιόδου 2004 – 2006

Το Πρόγραμμα για τις Περιοχές του Στόχου 2, 2004-2006 το οποίο συγχρηματοδοτείται από το *Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης*, έχει ως στόχο την οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση και επικεντρώθηκε στις περιοχές της υπαίθρου και στην αστική περιοχή της Λευκωσίας κατά μήκος της γραμμής κατάπαυσης του πυρός. Ειδικότερα, οι πόροι οι οποίοι δεσμεύτηκαν, κατά την περίοδο 2004-2006, ανέρχονται σε €58,7 εκατομμύρια ενώ σημαντική είναι και η ιδιωτική συμμετοχή για την υλοποίηση του Προγράμματος. Από τους πιο πάνω πόρους τα €25 εκ. αφορούν σχέδια κρατικών ενισχύσεων προς ιδιώτες για την προώθηση Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων στους τομείς του Αγροτουρισμού και των Μεταποιητικών Βιομηχανιών στις περιοχές της υπαίθρου. Το ενδιαφέρον για τα δύο Σχέδια Κρατικών Ενισχύσεων ήταν ιδιαίτερα αυξημένο και οι αιτήσεις ξεπέρασαν σε μεγάλο βαθμό τους διαθέσιμους πόρους. Πιο συγκεκριμένα, για το Σχέδιο του Αγροτουρισμού υποβλήθηκαν 144 αιτήσεις με προϋπολογισμό που ανήλθε σε περίπου € 22 εκ. ενώ ο προϋπολογισμός του Σχεδίου ήταν €10 εκ. Για το εν λόγω σχέδιο εγκρίθηκαν συνολικά 77 αιτήσεις. Αντίστοιχα, στο Σχέδιο για την Μεταποίηση υποβλήθηκαν 232 αιτήσεις με προϋπολογισμό που ανήλθε σε περίπου €25.9 εκ. Ο προϋπολογισμός του

Σχεδίου για την Μεταποίηση ήταν αρχικά €6,7 εκ. και κατόπιν τροποποίησης και μεταφοράς κονδυλίων ανήλθε στα €15 εκ για ικανοποίηση της ιδιαίτερα αυξημένης ζήτησης που παρουσιάστηκε. Αρχικά εγκρίθηκαν 32 αιτήσεις και μετά την τροποποίηση και αύξηση του προϋπολογισμού αναμένεται να εγκριθούν ακόμα 111 (δηλ. συνολικά 143 αιτήσεις).

Οι υπόλοιποι πόροι που θα διατεθούν στις κοινότητες της υπαίθρου, αφορούν έργα βασικών υποδομών, όπως αναπλάσεις δημοσίων χώρων (πεζοδρομήσεις, πλατείες, χώροι πρασίνου), δημιουργία κοινοτικών υπηρεσιών (π.χ. πολυδύναμα κέντρα, χώροι πολιτιστικών εκδηλώσεων, κέντρα για νέους) καθώς και υποδομές για την προώθηση του αγροτουρισμού, όπως ποδηλατικές διαδρομές, θεματικές διαδρομές καθώς και σχέδιο προβολής του τουρισμού της υπαίθρου. Το πρόγραμμα για την αστική περιοχή υλοποιείται στα πλαίσια Επιχειρησιακών Σχεδίων Τοπικής Κλίμακας τα οποία δυνητικά περιλαμβάνουν: (α) έργα βασικών υποδομών, όπως αναπλάσεις δημοσίων χώρων (πεζοδρομήσεις, πλατείες, προσόψεις κτιρίων, χώροι πρασίνου), (β) δημιουργία κοινωνικό-πολιτιστικής υποδομής (π.χ. πολυδύναμα κέντρα, κέντρα δημιουργικότητας για παιδιά, τοπικά πολιτιστικά κέντρα, εξειδικευμένα μουσεία, κέντρα φροντίδας), κέντρα εξευρέσεως εργασίας, (γ) υποστηρικτικές υποδομές για μικρομεσαίες επιχειρήσεις (π.χ. κέντρα παροχής υπηρεσιών, ενημερωτικές ημερίδες) καθώς και (δ) εγκατάσταση γεωγραφικών συστημάτων πληροφόρησης για σχεδιασμό, παρακολούθηση και αξιολόγηση έργων.

Με την ολοκλήρωση των πιο πάνω έργων αναμένεται να δημιουργηθούν γύρω στις 300 νέες θέσεις απασχόλησης και παράλληλα να συντείνουν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής. Η συγκέντρωση των πόρων του προγράμματος σε λίγες περιοχές θα συμβάλει σημαντικά στο να γίνουν ορατά τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων. Στα πλαίσια αυτά, χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα *Μελέτη Υπολογισμού της Φέρουσας Ικανότητας και Εκτίμησης της Δυνατότητας Ανάπτυξης Ολοκληρωμένου Τουριστικού Προϊόντος για τις Περιοχές της Υπαίθρου*, τα συμπεράσματα της οποία ενσωματώθηκαν στα κριτήρια επιλογής των έργων στις περιοχές της υπαίθρου.

Επιπρόσθετα με τις πιο πάνω δράσεις στα πλαίσια της υλοποίησης του Προγράμματος για Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού (Στόχος 3) που συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, θα προωθηθεί τόσο στην αστική περιοχή της Λευκωσίας αλλά και στις περιοχές της υπαίθρου η δημιουργία αναβαθμισμένων δημοσίων υπηρεσιών απασχόλησης ενώ θα πραγματοποιηθεί και αριθμός δράσεων κατάρτισης.

Παράλληλα από τον εθνικό προϋπολογισμό, πραγματοποιούνται ετησίως αριθμός έργων τόσο στις αστικές περιοχές όσο και στις περιοχές της υπαίθρου.

2.14 Ανάλυση των δυνατοτήτων, αδυναμιών, ευκαιριών και απειλών της Κυπριακής οικονομίας (SWOT analysis)

Σε συνέχεια της ανάλυσης που προηγήθηκε για την υφισταμένη κοινωνικό-οικονομική κατάσταση, καταγράφονται στον πιο κάτω Πίνακα σε συνοπτική μορφή, τόσο τα εσωτερικά πλεονεκτήματα, αδυναμίες, όσο και οι ευκαιρίες και απειλές που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον για την Κυπριακή οικονομία. Από την ανάλυση SWOT σε συνάρτηση με την προηγηθείσα κοινωνικό-οικονομική ανάλυση, μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα για τις αναπτυξιακές ανάγκες της Κύπρου και τις κατευθύνσεις και επιλογές που πρέπει να ακολουθηθούν.

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/ Προκλήσεις	Απειλές/ Κίνδυνοι
<ul style="list-style-type: none"> - Στρατηγική γεωγραφική θέση στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο μεταξύ τριών ηπείρων. - Ευελιξία και σχετική προσαρμοστικότητα της οικονομίας στις μεταβαλλόμενες συνθήκες. - Ικανοποιητικοί ρυθμοί αύξησης του ΑΕΠ. - Επικράτηση συνθηκών σχετικής μακροοικονομικής σταθερότητας. - Ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα και προϋποθέσεις για την προσέλκυση 	<ul style="list-style-type: none"> - Μικρό μέγεθος σε συνδυασμό με το νησιωτικό χαρακτήρα καθώς και τη μεγάλη απόσταση από το οικονομικό κέντρο βάρους της ΕΕ. - Υστέρηση στο κατά κεφαλή εισόδημα σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ. - Σημαντική υστέρηση στο επίπεδο της παραγωγικότητας, σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ. - Χαμηλή ανταγωνιστικότητα της Κυπριακής Οικονομίας ακόμα και σε τομείς όπου παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα (π.χ. 	<ul style="list-style-type: none"> - Δυνατότητες μεγαλύτερης αξιοποίησης της στρατηγικής θέσης του νησιού ως γέφυρα οικονομικής συνεργασίας μεταξύ των Κρατών Μελών της ΕΕ και των χωρών της Μέσης Ανατολής και βόρειας Αφρικής στα πλαίσια της προώθησης των στρατηγικών στόχων και πολιτικών της Ένωσης. - Πρόσβαση των Κυπριακών αγαθών και υπηρεσιών στην αγορά της διευρυμένης Ε.Ε. χωρίς οποιουδήποτε περιορισμούς. - Η επικείμενη ένταξη της Κύπρου 	<ul style="list-style-type: none"> - Περαιτέρω ένταση των συνθηκών ανταγωνισμού, λόγω άρσης κάθε προστατευτικού μέτρου μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. και της παγκοσμιοποίησης καθώς και της ανάδειξης νέων ανταγωνιστικών χωρών στην περιοχή, ιδιαίτερα όσον αφορά την παραγωγή προϊόντων υψηλής έντασης εργασίας και χαμηλού κόστους. - Περαιτέρω μείωση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού λόγω της έντασης του ανταγωνισμού από νέους προορισμούς και περιοχές χαμηλού

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/ Προκλήσεις	Απειλές/ Κίνδυνοι
<p>ξένων επενδύσεων.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Υψηλή παρουσία δυναμικών κλάδων του τριτογενή τομέα. - Σχετικά υψηλή, μεγαλύτερη από τον μέσο όρο της ΕΕ, ροπή προς την επιχειρηματικότητα. 	<p>τουρισμός).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Μικρό μέγεθος εσωτερικής αγοράς. - Πολύ μικρό μέγεθος επιχειρηματικών μονάδων. - Επικέντρωση, ιδιαίτερα στο μεταποιητικό τομέα, σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας. - Χαμηλή γυναικεία επιχειρηματικότητα. - Αδυναμίες στη διάρθρωση των επενδύσεων με ποσοστό επενδύσεων σε μηχανικό εξοπλισμό πολύ χαμηλό συγκριτικά με ανεπτυγμένες χώρες που αποτελούν ένδειξη της μη επαρκούς αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών στους δευτερογενείς 	<p>στην ΟΝΕ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αυξημένη διεθνής ζήτηση για διαφοροποιημένα τουριστικά προϊόντα. - Ευκαιρίες για αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας με την υιοθέτηση καλών πρακτικών άλλων χωρών όσον αφορά τη συνεργασία των επιχειρήσεων (διαμόρφωση συστάδων επιχειρήσεων). - Ευκαιρίες που δίνονται στη μεταποίηση και τις υπηρεσίες από τις ραγδαίες εξελίξεις στις νέες τεχνολογίες. - Ευκαιρίες που δίνονται για διακρατικές συνεργασίες σε όλα τα επίπεδα και συμμετοχή σε προγράμματα και έργα που συγχρηματοδοτούνται από άλλα 	<p>κόστους.</p>

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/ Προκλήσεις	Απειλές/ Κίνδυνοι
	<p>και τριτογενείς τομείς.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Χαμηλές ξένες επενδύσεις σε τομείς νέας τεχνολογίας. - Μεγάλη συρρίκνωση της συνεισφοράς της μεταποίησης και αποδυνάμωση της βιομηχανικής βάσης της οικονομίας. - Ανεπάρκειες στη χρηματοδότηση μικρών επιχειρήσεων ιδιαίτερα όσο αφορά το αρχικό κεφαλαίο συμπεριλαμβανομένων και σύγχρονων χρηματοδοτικών εργαλείων. - Σημαντική επίδραση του τουρισμού, που είναι ιδιαίτερα ευάλωτος σε εξωγενείς και αστάθμητους παράγοντες, στην οικονομία. - Σοβαρές ελλείψεις σε ειδικές 	<p>χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ.</p>	

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/ Προκλήσεις	Απειλές/ Κίνδυνοι
	<p>πολιτιστικές και άλλες τουριστικές υποδομές για ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - Ταχεία αύξηση των δαπανών που διατίθενται για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη. - Αυξανόμενος αριθμός πανεπιστημιακών και άλλων ερευνητικών φορέων που θα μπορούσαν δυνητικά να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στην ανάπτυξη της έρευνας και καινοτομίας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Πολύ χαμηλό ποσοστό δαπανών σε έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ και ανεπαρκής ερευνητική υποδομή. - Χαμηλή δαπάνη του ιδιωτικού τομέα για ΕΤΑ. - Περιορισμένος αριθμός ερευνητών. - Περιορισμένη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων. - Χαμηλή καινοτομική δραστηριότητα στις επιχειρήσεις. - Καθυστέρηση στον τεχνολογικό- 	<ul style="list-style-type: none"> - Αξιοποίηση των τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών για αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας της οικονομίας. - Συμμετοχή στον ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας. - Δυνατότητες που παρέχουν οι ΤΠΕ για την αύξηση της αποδοτικότητας των δημοσίων υπηρεσιών, της ποιότητας ζωής και της προσβασιμότητας ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου. 	<ul style="list-style-type: none"> - Διεύρυνση ψηφιακού χάσματος με άλλες ευρωπαϊκές χώρες που παρουσιάζουν ραγδαία ανάπτυξη στον τομέα αυτό.

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/ Προκλήσεις	Απειλές/ Κίνδυνοι
	<p>οργανωτικό εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Σχετικά χαμηλός αριθμός των δημόσιων υπηρεσιών που προσφέρονται μέσω διαδικτύου. - Καθυστέρηση στην αξιοποίηση ΤΠΕ του τομέα της υγείας. 		
<ul style="list-style-type: none"> - Σχετικά ψηλά ποσοστά απασχόλησης και συμμετοχής στο σύνολο του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας. - Χαμηλό επίπεδο ανεργίας στο σύνολο του εργατικού δυναμικού. - Υψηλό μορφωτικό/ εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού. - Ύπαρξη αποθεμάτων του εργατικού δυναμικού, ιδιαίτερα του μη οικονομικά ενεργού 	<ul style="list-style-type: none"> - Σχετικά χαμηλά ποσοστά απασχόλησης στο γυναικείο εργατικό δυναμικό. - Ελλείψεις στις Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης παρά την προσπάθεια που γίνεται στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο. - Χάσμα αμοιβών εργασίας μεταξύ ανδρών και γυναικών, σε βάρος των γυναικών. - Συγκριτικά χαμηλή συμμετοχή 	<ul style="list-style-type: none"> - Δυνατότητες για βέλτιστη αξιοποίηση μη-Κύπριων εργαζομένων και οικονομικών μεταναστών σύμφωνα με τις κοινωνικοοικονομικές ανάγκες της Κύπρου και τις επιδιωκόμενες στρατηγικές κατευθύνσεις της οικονομίας. - Ύπαρξη σημαντικού αριθμού απόδημων επιστημόνων και ερευνητών. - Διεύρυνση και ανάπτυξη των 	<ul style="list-style-type: none"> - Αύξηση του δείκτη γήρανσης του πληθυσμού με αρνητικές επιπτώσεις στα αποθέματα και την ποιότητα εργατικού δυναμικού και ενδεχόμενα προβλήματα στο σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης, καθώς και στα μακροοικονομικά μεγέθη της Κύπρου. - Αύξηση της παραμονής Κυπρίων αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης λόγω καλύτερων όρων εργοδότησης στο εξωτερικό.

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/ Προκλήσεις	Απειλές/ Κίνδυνοι
<p>γυναικείου πληθυσμού.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Γενικά καλές συνθήκες κοινωνικής συνοχής. - Ύπαρξη τοπικών και άλλων μη κερδοσκοπικών φορέων καθώς κοινωνικών δικτύων για κοινωνική ενσωμάτωση των ευάλωτων ομάδων και ένταξη τους στην αγορά εργασίας. 	<p>του πληθυσμού εργασιμής ηλικίας σε προγράμματα δια βίου μάθησης.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αδυναμίες του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης να ανταποκριθούν με ευέλικτο τρόπο στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και της κοινωνίας της γνώσης. Ιδιαίτερες αδυναμίες του συστήματος μαθητείας. - Ελλείψεις στα συστήματα πιστοποίησης ιδρυμάτων κατάρτισης, δομών και δεξιοτήτων (πιστοποίηση επαγγελματών). - Αυξητικές τάσεις του ποσοστού ανεργίας ιδιαίτερα για τις γυναίκες και τους νέους. - Μη ικανοποιητική ύπαρξη ευέλικτων μορφών απασχόλησης. 	<p>τεχνολογιών Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών που συμβάλλουν στην υιοθέτηση και εφαρμογή ευέλικτων μορφών εργασίας, καθώς και στην δημιουργία και αξιοποίηση συστημάτων σύζευξης της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αξιοποίηση των καλών πρακτικών και μεθοδολογιών που αναπτύχθηκαν σε άλλα Κράτη Μέλη της ΕΕ για εκσυγχρονισμό των οργανωτικών δομών και μηχανισμών του Δημόσιου Τομέα. - Υλοποίηση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. 	<ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία θυλάκων ανεργίας από τη συρρίκνωση του αγροτικού τομέα, κυρίως λόγω των νέων και μελλοντικών ρυθμίσεων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/ Προκλήσεις	Απειλές/ Κίνδυνοι
	<ul style="list-style-type: none"> - Σχετικά υψηλό ποσοστό ανειδίκευτων ξένων εργατών στην απασχόληση. - Χαμηλός βαθμός εξειδίκευσης του εργατικού δυναμικού στους τομείς του τουρισμού, του εμπορίου και των κατασκευών. - Ποιοτικές και ποσοτικές ανισοσκελίες μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας σε ορισμένους κλάδους και τεχνικά επαγγέλματα. - Χαμηλό ποσοστό εγχώριων αποφοίτων από τους κλάδους θετικών επιστημών και από τεχνικά επαγγέλματα. - Συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες ως προς τον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. 		

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/ Προκλήσεις	Απειλές/ Κίνδυνοι
<ul style="list-style-type: none"> - Ικανοποιητικό βασικό Εθνικό Οδικό Δίκτυο (Αυτοκινητόδρομοι). 	<ul style="list-style-type: none"> - Αδυναμία διασύνδεσης με τα Διευρωπαϊκά μεταφορικά δίκτυα καθώς και των πυλών εισόδου με το πρωτεύον οδικό δίκτυο. - Αδυναμίες και ελλείψεις στις λιμενικές υποδομές για να ανταποκριθεί στις σύγχρονες ανάγκες εξυπηρέτησης πλοίων. - Ελλείψεις στο οδικό δίκτυο και ανεπάρκεια του συστήματος Μέσων Μαζικής Μεταφοράς για πρόσβαση των ορεινών περιοχών στα αστικά κέντρα. - Ανεπάρκεια του συστήματος Αστικών Συγκοινωνιών και έντονα προβλήματα κυκλοφοριακής συμφόρησης στα αστικά κέντρα. - Ψηλός δείκτης οδικών ατυχημάτων με ψηλό κοινωνικό- 	<ul style="list-style-type: none"> - Αξιοποίηση της θέσης της Κύπρου ως εμπορικό κέντρο με αναβάθμιση της λιμενικής υποδομής. - Ευκαιρίες που δίνονται από τεχνολογίες φιλικές στο περιβάλλον και άλλες εξελίξεις στον ψηφιακό τομέα (intelligent transport) στον εκσυγχρονισμό του συστήματος αστικών συγκοινωνιών στα αστικά κέντρα και στις περιοχές της υπαίθρου με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ραγδαία ανάπτυξη ανταγωνιστικών λιμένων στην περιοχή.

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/ Προκλήσεις	Απειλές/ Κίνδυνοι
<ul style="list-style-type: none"> - Σημαντική βιοποικιλότητα και ύπαρξη περιοχών φυσικού κάλλους στις περιοχές της υπαίθρου. - Δυνατότητες αξιοποίησης εναλλακτικών πηγών ενέργειας. 	<p>οικονομικό κόστος.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Σοβαρές ελλείψεις στις υποδομές και τα συστήματα διαχείρισης στερεών, υγρών και επικίνδυνων αποβλήτων ιδιαίτερα στους τομείς που πρέπει να εναρμονιστούν με τις πρόνοιες του κοινοτικού κεκτημένου μέσα σε στενά χρονικά πλαίσια. - Καταπόνηση φυσικού περιβάλλοντος λόγω τουριστικής ανάπτυξης, συγκρούσεων χρήσεων γης και υπερβολικής χρήσης φυσικών πόρων. - Χαμηλά ποσοστά ανακύκλωσης. - Υπέρμετρη εξάρτηση του ενεργειακού συστήματος από το πετρέλαιο και περιορισμένη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ένταξη περιοχών στο δίκτυο NATURA που δίνει τη δυνατότητα καλύτερης διαχείρισης των φυσικών πόρων και αύξηση της ελκυστικότητας των περιοχών αυτών. - Ευκαιρίες διεύρυνσης της παραγωγικής βάσης της οικονομίας με την ανάπτυξη εναλλακτικών πηγών εισοδήματος και απασχόλησης στην ύπαιθρο. 	<ul style="list-style-type: none"> - Διατήρηση της εποχικότητας της τουριστικής περιόδου και δημιουργία ασύμμετρων πιέσεων στις περιβαλλοντικές υποδομές ιδιαίτερα στις παράκτιες ζώνες με πολλαπλές αρνητικές επιπτώσεις στη βιώσιμη ανάπτυξη. - Επιδείνωση του χάσματος στην αποδοτικότητα του ενεργειακού συστήματος, σε σύγκριση με άλλες χώρες που αναπτύσσονται ραγδαία στον τομέα αυτό.

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/ Προκλήσεις	Απειλές/ Κίνδυνοι
	<ul style="list-style-type: none"> - Αδυναμία διασύνδεσης με τα ενεργειακά δίκτυα φυσικού αερίου, λόγω γεωγραφικής θέσης και άλλων ιδιαίτερων φυσικών χαρακτηριστικών. - Χαμηλή αποδοτικότητα του ενεργειακού συστήματος. 		
<ul style="list-style-type: none"> - Ύπαρξη σημαντικής πολιτιστικής κληρονομιάς στις περιοχές της υπαίθρου. 	<ul style="list-style-type: none"> - Σημαντικές ανισοσκελίες στη χωρική ανάπτυξη και ενδοπεριφερειακές ανισότητες. - Πληθυσμιακή αποδυνάμωση και γήρανση του πληθυσμού των περιοχών της υπαίθρου και ιδιαίτερα των ορεινών περιοχών, έντονες τάσεις αστυφιλίας. - Υποβαθμισμένες ζώνες σε αστικές περιοχές με στοιχεία αλλοίωσης της πληθυσμιακής δομής και υποβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος. 	<ul style="list-style-type: none"> - Πιθανότητα εφαρμογής σύγχρονης τεχνολογίας (στις επιχειρήσεις, κυβερνητικές υπηρεσίες προς τους πολίτες κλπ) για απόσυρση του φαινομένου απομόνωσης απομακρυσμένων περιοχών. - Ευκαιρίες από τις διεθνείς τάσεις για ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού σε αστικά κέντρα (π.χ. συνεδριακός και πολιτιστικός τουρισμός). 	<ul style="list-style-type: none"> - Φυσικοί και άλλοι κίνδυνοι για απώλειες φυσικών και πολιτιστικών πόρων στην ύπαιθρο ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές.

Πλεονεκτήματα	Αδυναμίες	Ευκαιρίες/ Προκλήσεις	Απειλές/ Κίνδυνοι
	<ul style="list-style-type: none"> - Μεγάλη εξάρτηση σε όρους απασχόλησης και εισοδήματος των κατοίκων περιοχών της υπαίθρου από τον πρωτογενή τομέα. - Μειωμένη ελκυστικότητα των περιοχών της υπαίθρου για προσέλκυση επενδύσεων. - Σχετικά μικρά αστικά κέντρα με προβλήματα οικονομιών κλίμακας για συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη. - Χαμηλή ελκυστικότητα των αστικών κέντρων της Κύπρου λόγω μη αειφορικού τρόπου ανάπτυξης τους με απουσία ελεύθερων χώρων και σημαντικών κοινωνικών και πολιτιστικών υποδομών. 		

3.1 Γενικό Πλαίσιο Στρατηγικής

Τα συμπεράσματα της ανάλυσης της υφιστάμενης κοινωνικοοικονομικής και περιβαλλοντικής κατάστασης καθώς και των αναπτυξιακών προοπτικών της Κύπρου που προηγήθηκε, το ευρύτερο πλαίσιο της στρατηγικής για οικονομική ανάπτυξη της Κύπρου όπως καθορίζεται στο *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2007-2013* της Κύπρου αλλά και στο *Εθνικό Σχέδιο Μεταρρύθμισης*, σύμφωνα με τις *Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση*, οι *Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για τη Συνοχή* και η διασφάλιση της συνέχειας της αναπτυξιακής προσπάθειας που άρχισε στην παρούσα προγραμματική περίοδο, καθόρισαν τις βασικές παραμέτρους για τη διαμόρφωση της στρατηγικής στο ΕΣΠΑ.

3.1.1 Συμπεράσματα της Κοινωνικοοικονομικής Ανάλυσης: Αναπτυξιακές Ανάγκες και Προοπτικές

Από τη συνοπτική ανάλυση της αναπτυξιακής κατάστασης της Κύπρου που προηγήθηκε, προκύπτουν χρήσιμα συμπεράσματα τα οποία αποτελούν σημείο εκκίνησης για τον προσδιορισμό των στρατηγικών στόχων και την εστίαση των θεματικών προτεραιοτήτων σε εκείνους τους τομείς όπου παρατηρούνται τα σημαντικότερα κενά και αποκλίσεις της χώρας σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ε.Ε., καθώς και στους τομείς όπου παρουσιάζονται τα κυριότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα και οι προοπτικές ανάπτυξης.

Η Κυπριακή οικονομία, παρά τις πολύ καλές διαχρονικά μακροοικονομικές επιδόσεις της, παρουσιάζει σοβαρές διαχρονικές διαρθρωτικές αδυναμίες με αποτέλεσμα να εμφανίζεται σημαντική υστέρηση σε σημαντικούς τομείς. Αν οι εν λόγω διαρθρωτικές αδυναμίες και αναπτυξιακές στερήσεις δεν αντιμετωπιστούν έγκαιρα και αποτελεσματικά, είναι δυνατόν να ανακόψουν την πορεία της χώρας προς την πραγματική σύγκλιση με την ΕΕ και να περιορίσουν τις δυνατότητες της οικονομίας να ενσωματωθεί πλήρως στην εσωτερική αγορά της ΕΕ και να προσαρμοστεί στο ραγδαία μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον.

Ειδικότερα τα συμπεράσματα όσον αφορά τις **κυριότερες διαρθρωτικές και άλλες αδυναμίες** και τη συνεπαγόμενη σημαντική **υστέρηση** που παρατηρείται καθώς και τις αναπτυξιακές ανάγκες που προκύπτουν παρουσιάζονται συνοπτικά πιο κάτω:

- Παρά τους ψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης **δεν έχει επιτευχθεί πραγματική σύγκλιση** με την ΕΕ, με το κατά κεφαλή εισόδημα να υστερεί σημαντικά έναντι του μέσου όρου των Κρατών Μελών της ΕΕ, ιδιαίτερα εκείνου των 15 παλαιών Κρατών Μελών. Βασική αιτία για την υστέρηση στο κατά κεφαλή εισόδημα αποτελεί **το επίπεδο της παραγωγικότητας, το οποίο βρίσκεται σε πολύ χαμηλότερο επίπεδο από το μέσο όρο των ΕΕ 25**, επηρεάζοντας αρνητικά την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας σε μια

περίοδο έντονου ανταγωνισμού και παγκοσμιοποίησης. Οι διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας που περιορίζουν τη δυνατότητα αύξησης της παραγωγικότητας είναι **το πολύ μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων**, και οι συνεπαγόμενες ανεπάρκειες που δημιουργούνται καθώς και η μη επαρκής διαφοροποίηση της δομής της οικονομίας έτσι ώστε να επικεντρωθεί σε δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας. Η επίτευξη σύγκλισης απαιτεί τη διαφοροποίηση και διεύρυνση της παραγωγικής βάσης και την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας μέσω ενός κατάλληλου μίγματος πολιτικής που θα ενισχύσει τους βασικούς συντελεστές παραγωγής (φυσικό/γνωστικό κεφαλαίο και ανθρώπινους πόρους) και θα αντιμετωπίσει τις ανεπάρκειες και στρεβλώσεις της αγοράς με τα κατάλληλα μέτρα στήριξης.

- **Συρρικνώνεται το μερίδιο της μεταποίησης** στην παραγωγή και απασχόληση λόγω γενικότερων διαχρονικών διαρθρωτικών προβλημάτων τα οποία παρουσιάζονται οξύτερα στον τομέα αυτό, ενώ ο **τουριστικός τομέας** παρά τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Κύπρου **παρουσιάζει τάσεις ύφεσης** λόγω του μονοδιάστατου προσανατολισμού του.
- **Υστέρηση στην ΕΤΑ** λόγω ανεπάρκειας υποδομών και χαμηλής συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα. **Γενικότερα το όλο σύστημα της καινοτομίας εμφανίζει σημαντική υστέρηση** με σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην παραγωγικότητα της οικονομίας. Ως εκ τούτου απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις σε ερευνητικές και υποστηρικτικές, για την ενθάρρυνση της καινοτομίας, υποδομές και περαιτέρω διασύνδεση της ερευνητικής και καινοτομικής δραστηριότητας με την παραγωγή, συμβάλλοντας στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.
- **Περιορισμένη διάχυση των ΤΠΕ** και επομένως σχετικά μικρή συμβολή τους στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Βασική αναγκαιότητα αποτελεί η περαιτέρω ενδυνάμωση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, με δεδομένη την αύξηση των υποχρεώσεων της Κυπριακής Δημόσιας Διοίκησης από την ένταξη στην Ε.Ε, αλλά και τη διευκόλυνση γενικότερα της διάδοσης των ΤΠΕ. Παρατηρείται επίσης ανάγκη για περαιτέρω ενδυνάμωση της χρήσης των ΤΠΕ σε βασικούς τομείς όπως η υγεία, η οποία θα συμβάλει και στην αναβάθμιση ποιότητας ζωής, ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου, αμβλύνοντας τα προβλήματα προσβασιμότητας στις υπηρεσίες υγείας που παρατηρούνται στις περιοχές αυτές.
- Παρά το γεγονός ότι η κυπριακή οικονομία χαρακτηρίζεται από ψηλά ποσοστά απασχόλησης και συμμετοχής στην αγορά εργασίας, παρουσιάζονται συγκριτικά **χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής και αυξητικές τάσεις στην ανεργία των νέων, των γυναικών καθώς και ατόμων της ηλικιακής κατηγορίας 54-65**. Αυτές οι τάσεις θα πρέπει να αντιμετωπιστούν έγκαιρα με διάφορα μέτρα, για παράδειγμα η απεμπλοκή των γυναικών από την φροντίδα των εξαρτώμενων ατόμων, ούτως ώστε να δημιουργηθούν οι κατάλληλες ευκαιρίες απασχόλησης που θα έχουν στόχο τη διεύρυνση της προσφοράς εργασίας και να αποφευχθούν οι πολλαπλές αρνητικές συνέπειες στην όλη προσπάθεια για επίτευξη των στόχων που τέθηκαν όσον αφορά την πλήρη και ποιοτική απασχόληση στο *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης*.

- Η **χαμηλή ευελιξία στην αγορά εργασίας** αποτελεί επίσης εμπόδιο για προσέλκυση του αδρανούς προσωπικού στην αγορά εργασίας και αύξηση της απασχόλησης κυρίως των γυναικών, ατόμων της ηλικιακής κατηγορίας 54-65 και λοιπών κοινωνικά ευπαθών ομάδων πληθυσμού και ως εκ τούτου απαιτείται ενίσχυση των μέτρων ενεργούς πολιτικής.
- Η **χαμηλή συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης/ κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης** απαιτούν την υλοποίηση ολοκληρωμένης στρατηγικής στον τομέα της Δια Βίου Μάθησης, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος διασύνδεσης της εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και γενικότερα την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των ανθρωπίνων πόρων. Στα πλαίσια της ολοκληρωμένης στρατηγικής για τη δια βίου μάθηση θα πρέπει να επιδιωχθεί και η περαιτέρω μείωση του ποσοστού σχολικής διαρροής.
- Παρουσιάζεται **σχετικά υψηλό ποσοστό ανειδίκευτων ξένων εργατών στην απασχόληση σε οικονομικές δραστηριότητες υψηλής εντάσεως εργασίας**, γεγονός που είναι δυνατό να απολέσει ανασταλτικό παράγοντα για την πορεία προς διαφοροποίηση της οικονομίας. Ως εκ τούτου απαιτείται η υλοποίηση ολοκληρωμένης στρατηγικής για τους οικονομικούς μετανάστες και ξένους εργάτες που να συνάδει με τις κοινωνικό-οικονομικές ανάγκες της χώρας και με την όλη αναπτυξιακή στρατηγική για διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας.
- **Παρουσιάζονται ποιοτικές και ποσοτικές ανισοσκελίες** μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας σε ορισμένους κλάδους και τεχνικά επαγγέλματα, οι οποίες απαιτούν επίσης την ενίσχυση των δομών στην εκπαίδευση και κατάρτιση.
- Παρουσιάζεται επίσης σχετικά **χαμηλός αριθμός αποφοίτων θετικών επιστημών από ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο** και γενικότερα υπάρχουν ανεπάρκειες στα πανεπιστημιακά ιδρύματα²². Αυτό απαιτεί περαιτέρω στοχευμένες δράσεις ανάπτυξης της κατάλληλης υποδομής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε συνδυασμό με μεταρρυθμίσεις στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση με στόχο την παραγωγή γνώσης.
- **Συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες ως προς τον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού** με κίνδυνο αρνητικών επιπτώσεων στην κοινωνική συνοχή. Προκύπτει επομένως η ανάγκη στοχευμένων δράσεων για κοινωνική ενσωμάτωση των εν λόγω ομάδων.

²² Σημειώνεται ότι ο αριθμός αποφοίτων θετικών επιστημών είναι μεγαλύτερος αν ληφθούν υπόψη και οι απόφοιτοι Πανεπιστημίων του εξωτερικού. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 2004 ο αριθμός των κυπρίων αποφοίτων θετικών επιστημών από Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης εκτός Κύπρου (κυρίως Ηνωμένο Βασίλειο και Ελλάδα) ήταν περίπου 4 φορές μεγαλύτερος από τον αριθμό αποφοίτων από Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Κύπρο.

- **Ύπαρξη θεσμικών και οργανωτικών αδυναμιών στη δημόσια διοίκηση και ευρύτερα στο δημόσιο τομέα** με επιπτώσεις στις παρεχόμενες υπηρεσίες στον πολίτη και στις επιχειρήσεις αλλά και στην εφαρμογή των πολιτικών του κράτους. Η εμπειρία επίσης από την εφαρμογή των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία απέδειξε ότι υπάρχουν κάποιες δυσκαμψίες και εγγενείς αδυναμίες στο όλο σύστημα δημόσιας διοίκησης, οι οποίες πρέπει να υπερκεραστούν. Απαιτείται ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα, το οποίο να στοχεύει στην περαιτέρω αναβάθμιση της δυνατότητας παραγωγής και εφαρμογής σύνθετων πολιτικών σε βασικούς τομείς, στην αναβάθμιση των παρεχομένων υπηρεσιών του Κράτους και στην απόκτηση των κατάλληλων δεξιοτήτων και ικανοτήτων των δημοσίων υπαλλήλων.
- Η σημαντική απόκλιση, σε σχέση με τους μέσους όρους των σχετικών δεικτών της ΕΕ, στους **τομείς διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων** σε συνδυασμό με τη δεδομένη υποχρέωση της Κύπρου για συμμόρφωση με τις σχετικές οδηγίες της ΕΕ, η οποία θα πρέπει να έχει εκπληρωθεί μέχρι το τέλος της προγραμματικής περιόδου, απαιτεί τεράστιες επενδύσεις για την έγκαιρη δημιουργία και λειτουργία των αναγκαίων υποδομών. Οι επενδύσεις σε βασικές υποδομές σε αυτούς τους κρίσιμους τομείς του περιβάλλοντος θα συμβάλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη.
- Η **πολύ μεγάλη απόσταση από τον πόλο ανάπτυξης της Ε.Ε.** σε συνδυασμό με το **νησιωτικό χαρακτήρα** της χώρας αποτελεί περιοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και απαιτεί σημαντικές επενδύσεις στις βασικές υποδομές, ιδιαίτερα στον τομέα των μεταφορών, με επίκεντρο της όλης προσπάθειας την πλήρη διασύνδεση της Κύπρου με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα.
- **Ελλιπές σύγχρονο σύστημα μεταφορών και ιδιαίτερα απουσία ενός αποτελεσματικού πλαισίου για τις δημόσιες συγκοινωνίες** η οποία εντείνει την εξάρτηση για τις μετακινήσεις από τα ιδιωτικά οχήματα με σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις για το περιβάλλον, την εξάρτηση από το πετρέλαιο, την κυκλοφοριακή συμφόρηση με αρνητικές επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής και την κοινωνική συνοχή ιδιαίτερα στα αστικά κέντρα. Ο **συγκριτικά υψηλός δείκτης οδικών θανατηφόρων ατυχημάτων**, απαιτεί επίσης ολοκληρωμένη πολιτική που να περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και εκσυγχρονισμό του οδικού δικτύου.
- Η **ουσιαστική εξάρτηση της οικονομίας από το εισαγόμενο πετρέλαιο**, οι σημαντικές δυσκολίες πρόσβασης σε βασικά διευρωπαϊκά ενεργειακά δίκτυα και **η σχετικά χαμηλή αποδοτικότητα του όλου ενεργειακού συστήματος** απαιτούν σημαντικές επενδύσεις σε υποδομές, τόσο για τη χρήση εναλλακτικών συμβατικών καυσίμων όσο και για την περαιτέρω αξιοποίηση και χρήση των εναλλακτικών μορφών ενέργειας (ανανεώσιμων πηγών ενέργειας).
- **Μειωμένη ελκυστικότητα των αστικών περιοχών** λόγω κυρίως του υποβαθμισμένου δομημένου περιβάλλοντος. Ιδιαίτερο πρόβλημα αποτελεί η απουσία πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών στα μεγάλα αστικά κέντρα η οποία έχει αντίκτυπο στην ποιότητα

ζωής και επιδρά αρνητικά, εκτός των άλλων, και στις προσπάθειες τόσο για διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος όσο και για διεύρυνση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας .

- **Η συνεχιζόμενη μείωση του πληθυσμού στις ορεινές περιοχές της υπαίθρου** και η μεγάλη εξάρτηση του εναπομείναντος πληθυσμού στην ύπαιθρο από τη γεωργία, με σημαντικά προβλήματα προσβασιμότητας στις βασικές υπηρεσίες, έχει αρνητικές συνέπειες στην ισόρροπη χωρική αειφόρο ανάπτυξη και υποβαθμίζει τόσο το φυσικό περιβάλλον όσο και την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Το ζητούμενο είναι η ενίσχυση των προσπαθειών για διαφοροποίηση της οικονομίας στην ύπαιθρο που θα διευρύνει και γενικότερα την παραγωγική βάση της οικονομίας.

Αντίστοιχα η προσπάθεια θα πρέπει να επικεντρωθεί στην πλήρη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της οικονομίας και την μετατροπή τους σε ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν μοχλούς ανάπτυξης. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και οι προοπτικές ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη και τις αλλαγές στο εξωτερικό περιβάλλον, συνοψίζονται ως ακολούθως:

- **Το συγκριτικό πλεονέκτημα της γεωγραφικής θέσης της Κύπρου** μπορεί να αξιοποιηθεί σε συνδυασμό με τις σχέσεις που έχει αναπτύξει με τα γειτονικά κράτη καθώς και τις σχετικά καλές υποδομές/υπηρεσίες στις τηλεπικοινωνίες και το χρηματοοικονομικό τομέα, ώστε το πλεονέκτημα αυτό να αναβαθμιστεί ως αναπτυξιακός μοχλός της οικονομίας.
- Η **καλή εικόνα των μακροοικονομικών μεγεθών** και η χαμηλή σχετικά ανεργία σε συνδυασμό με **την επικείμενη ένταξη στην ΟΝΕ** προσφέρουν ένα σταθερό περιβάλλον για ανάπτυξη εξωστρεφών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.
- **Υψηλό μορφωτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού** το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί για τον εκσυγχρονισμό και τη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης, τόσο των δευτερογενών όσο και των τριτογενών τομέων της οικονομίας, σε δραστηριότητες έντασης γνώσης και υψηλής προστιθέμενης αξίας. Το υψηλής στάθμης ανθρώπινο δυναμικό και η αξιοποίηση σημαντικού αριθμού επιστημόνων που εργάζεται στο εξωτερικό, μπορεί να αποτελέσει και πλεονέκτημα για προσέλκυση ξένων επενδύσεων στον τομέα της έρευνας και των νέων τεχνολογιών.
- Το **ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον και οι ανεπτυγμένες υπηρεσίες**, οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν στην ενδυνάμωση της παραγωγικής βάσης.
- Η **σχετικά υψηλή ροπή προς την επιχειρηματικότητα** μπορεί να αξιοποιηθεί ενθαρρύνοντας νέες μορφές συνεργασίας επιχειρήσεων (συστάδες επιχειρήσεων, εκκολαπτήρια) οι οποίες προωθούν την αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας.

- **Η διεθνής τάση για ανάπτυξη νέων τουριστικών προϊόντων** δίνει την ευκαιρία για διαφοροποίηση του τουρισμού με την περαιτέρω ανάπτυξη άλλων μορφών τουρισμού αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του αξιόλογου φυσικού τοπίου και περιβάλλοντος, ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου, και του πλούσιου πολιτιστικού πλούτου σε συνδυασμό με τις καλές κλιματολογικές συνθήκες.
- **Οι ραγδαίες και καταλυτικές εξελίξεις στην νέα τεχνολογία** δίνουν την ευκαιρία σε ένα μικρό νησιωτικό κράτος να αναπτύξει κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας σε όλο το φάσμα των παραγωγικών τομέων που είναι δυνατόν να αποτελέσουν πηγές μεγέθυνσης της οικονομίας.

3.1.2 Ευρύτερο Πλαίσιο Στρατηγικού Προγραμματισμού Ανάπτυξης της Κυπριακής Οικονομίας.

Το ευρύτερο πλαίσιο του στρατηγικού αναπτυξιακού προγραμματισμού περιέχεται στο *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2007-2013* στο οποίο καθορίζονται οι μεσοπρόθεσμοι στρατηγικοί στόχοι και στο *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης* το οποίο αποτελεί ένα τριετές σχέδιο δράσης για τη συμβολή της Κύπρου στην επίτευξη των στόχων που τέθηκαν στην *Αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας*.

Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2007 - 2013

Η ευρύτερη μεσοπρόθεσμη αναπτυξιακή στρατηγική της Κύπρου καθορίζεται στο *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης*, το οποίο εμπερικλείει τόσο τις παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν στα πλαίσια της Πολιτικής Συνοχής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Αλιείας όσο και εκείνες που θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από εθνικά κονδύλια. Με αυτό το τρόπο επιτυγχάνεται η συνέργεια και η συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων.

Κεντρική επιδίωξη του *Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης* είναι η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με κοινωνική συνοχή. Κυρίαρχη επιδίωξη της αναπτυξιακής προσπάθειας όπως καθορίζεται στο *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης* κατά τη νέα προγραμματική περίοδο, είναι η καθιέρωση της Κύπρου ως γέφυρας οικονομικής συνεργασίας μεταξύ της Ε.Ε. και των χωρών της Μ. Ανατολής και της Β. Αφρικής και ως διεθνούς και περιφερειακού επενδυτικού και επιχειρηματικού κέντρου παροχής υπηρεσιών και παραγωγής προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης

Οι κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κυπριακή οικονομία, σύμφωνα με το *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης*, οι οποίες έχουν απόλυτη συνάφεια με τους στόχους του *Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης*, είναι:

- Η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών.

- Η βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων οικονομικών με ανακατανομή των δημόσιων δαπανών.
- Η ανάγκη περαιτέρω διαφοροποίησης της δομής της οικονομίας προς δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας, μέσω, κυρίως της μεγαλύτερης αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει το νησί.
- Η προώθηση της ΕΤΑ και της καινοτομίας καθώς και διευκόλυνσης της διάχυσης της κοινωνίας της πληροφορίας.
- Περαιτέρω προώθηση διαρθρωτικών αλλαγών που στοχεύουν στην ενίσχυση των συνθηκών ανταγωνισμού και στη βελτίωση του όλου επιχειρηματικού κλίματος.
- Αναβάθμιση των βασικών υποδομών.
- Διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού και η προώθηση της εξοικονόμησης ενέργειας και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- Περαιτέρω ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού.
- Ενίσχυση των συνθηκών κοινωνικής συνοχής.
- Διασφάλιση της περιβαλλοντικής αειφορίας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αξιολογώντας το *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης* το έκρινε θετικά και ιδιαίτερα στοχευμένο σε σχέση με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Κύπρος. Παράλληλα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σημειώνει ότι τα θέματα τα οποία χρήζουν περαιτέρω προσοχής είναι:

- Η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, περιλαμβανομένων των μεταρρυθμίσεων στο Σύστημα Κοινωνικών Ασφαλίσεων.
- Μέτρα για τη μείωση του ποσοστού των ατόμων που αποχωρούν πρόωρα από την εκπαίδευση. (Σημειώνεται ότι, όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο 2, μετά από μελέτη του θέματος διαφάνηκε ότι το μέγεθος του προβλήματος είναι πολύ μικρότερο σε σύγκριση με αυτό που προκύπτει από το σχετικό δείκτη).
- Η προώθηση της Δια Βίου Μάθησης (περισσότερη σαφήνεια και επικέντρωση στους στόχους).

Στη περαιτέρω εφαρμογή του *Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης* λαμβάνονται υπόψη οι κύριες προτεραιότητες της *Αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας* όπως αυτές καθορίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της ΕΕ το Μάρτιο 2006, οι οποίες είναι:

- Μεγαλύτερες επενδύσεις στη Γνώση και Καινοτομία.
- Απελευθέρωση του επιχειρηματικού δυναμικού ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης για τις κατηγορίες προτεραιότητας.
- Ενεργειακή Πολιτική για την Ευρώπη.

3.1.3 Στρατηγικοί Στόχοι και Προτεραιότητες

Με βάση τα συμπεράσματα για τις ιδιαίτερες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και αναπτυξιακές προοπτικές της Κύπρου, που συνοπτικά αναφέρθηκαν πιο πάνω και λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις ευρύτερες αναπτυξιακές επιδιώξεις της Κύπρου όσο και των

προτεραιοτήτων της ΕΕ και ιδιαίτερα εκείνων που καθορίζονται στην *Αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας* και στις *Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές Συνοχής*, έχουν καθοριστεί ο γενικότερος στρατηγικός στόχος και οι επιμέρους στόχοι, στη επίτευξη των οποίων θα συμβάλει η αξιοποίηση των πόρων που θα διατεθούν στα πλαίσια της Πολιτικής Συνοχής την περίοδο 2007-2013.

Ο Γενικός Στρατηγικός Στόχος για την περίοδο 2007-2013 είναι:

Η επίτευξη πραγματικής σύγκλισης με την ΕΕ μέσω υψηλών ρυθμών βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

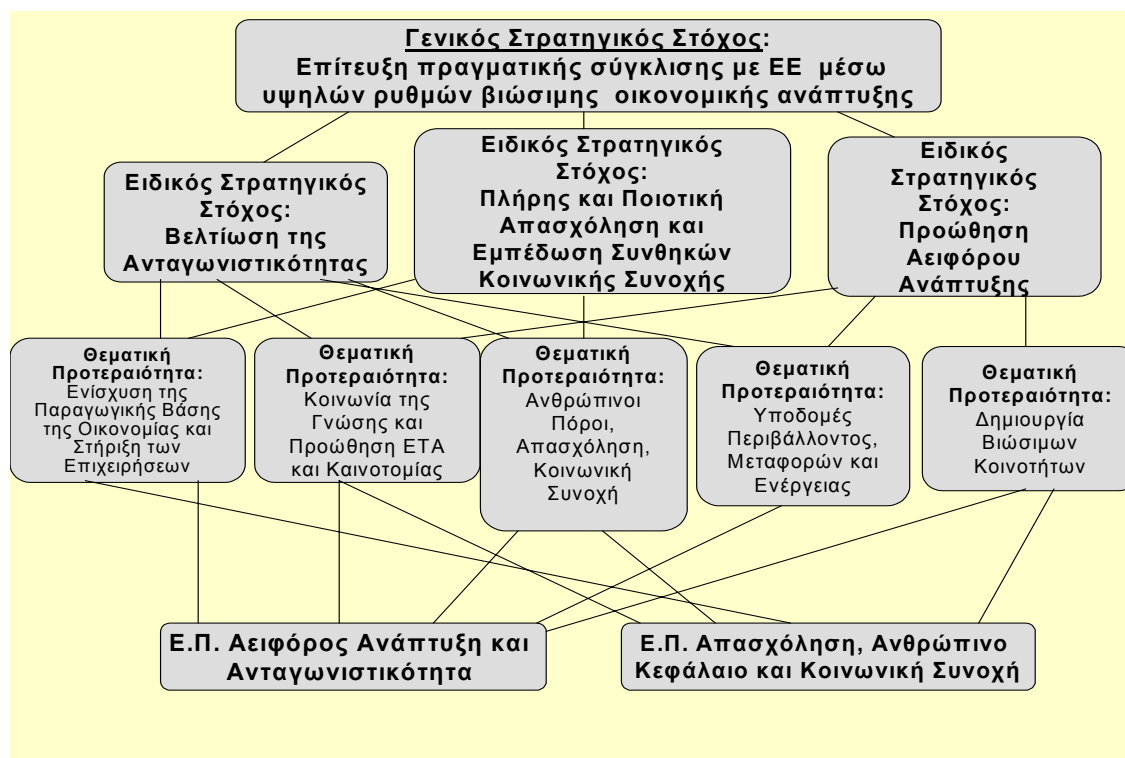
Η επίτευξη του γενικού στρατηγικού στόχου θα προέλθει από την επίτευξη τριών επιμέρους αλληλένδετων ειδικών στρατηγικών στόχων που είναι:

- 1. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.**
- 2. Πλήρης και ποιοτική απασχόληση και εμπέδωση της κοινωνικής συνοχής.**
- 3. Προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης.**

Για την επίτευξη των πιο πάνω στόχων, η στρατηγική του ΕΣΠΑ, λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμένους χρηματοδοτικούς πόρους, θα επικεντρωθεί σε σχετικά μικρό αριθμό παρεμβάσεων. Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν θα λειτουργούν συμπληρωματικά και σε συνέργεια, ώστε να έχουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα. Το μίγμα πολιτικής που θα εφαρμοσθεί για την επίτευξη των στόχων, θα αποτελείται από: (α) στοχευμένη αναβάθμιση και επέκταση των βασικών και υποστηρικτικών υποδομών με στόχο, τόσο τη βελτίωση της προσβασιμότητας, όσο και τη διασφάλιση των απαραίτητων προϋποθέσεων για συνεχή και αειφόρο ανάπτυξη, δεδομένης της συμπληρωματικότητας μεταξύ των επενδύσεων σε δημόσιες υποδομές και των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα, (β) μέτρα ενίσχυσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας και αναβάθμισης των δημόσιων επιχειρηματικών υποδομών, (γ) άλλες ενέργειες για την αγορά εργασίας και τους ανθρώπινους πόρους, και (δ) κοινωνικά μέτρα στήριξης και κοινωνικές υποδομές, παράγοντες κλειδιά για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και του ανθρώπινου κεφαλαίου, της αειφορίας και της ποιότητας ζωής.

Οι παρεμβάσεις ομαδοποιούνται και ιεραρχούνται σε **πέντε Θεματικές Προτεραιότητες**, οι οποίες θα συμβάλουν στην επίτευξη των ειδικών στρατηγικών στόχων και του γενικότερου στρατηγικού στόχου, όπως φαίνεται στο **Διάγραμμα 3.1** πιο κάτω:

Διάγραμμα 3.1: Ιεράρχηση Στόχων και Θεματικών Προτεραιοτήτων

Οι πέντε Θεματικές Προτεραιότητες, κεντρικό σημείο των οποίων αποτελεί η συμβολή στην επίτευξη των στόχων της *Αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας*, επεξηγούνται συνοπτικά πιο κάτω (λεπτομερής ανάλυση των Θεματικών Προτεραιοτήτων παρουσιάζεται στην **Ενότητα 3.2**, ενώ η ποσοτική εκτίμηση των στόχων παρουσιάζεται στο **Παράρτημα 2**):

- **Θεματική Προτεραιότητα: Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων**

Στα πλαίσια της θεματικής προτεραιότητας επιδιώκεται η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιμέρους τομέων και κλάδων παραγωγής μέσα από τη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης σε δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας καθώς και μέσα από τη βελτίωση της παραγωγικότητας που επιφέρουν οι επενδύσεις τόσο σε μηχανολογικό και τεχνολογικό εξοπλισμό όσο και για ενίσχυση της οργανωτικής τους δομής με νέες και καινοτόμες μεθόδους διεύθυνσης και παραγωγής. Προτεραιότητα αποτελεί η παροχή υπηρεσιών στήριξης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και η διευκόλυνση της χρηματοδότησης τους καθώς και η περαιτέρω ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και ιδιαίτερα ορισμένων στοχευμένων ομάδων πληθυσμού που παρουσιάζουν συγκριτικά χαμηλή επιχειρηματικότητα. Η υποστήριξη και ενθάρρυνση της ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και της συνεργασίας μεταξύ τους, καθώς και η δημιουργία συστάδων επιχειρήσεων που συνδυάζουν δραστηριότητες μεταποίησης και υπηρεσιών μέσω της ενδυνάμωσης της καινοτομίας στη παραγωγική βάση θα αποτελεί επίσης προτεραιότητα.

Για τον τουρισμό η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας επιδιώκεται μέσω του εμπλουτισμού και της διαφοροποίησης του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος. Επιδιώκεται επίσης, με έμφαση στον τουρισμό, η διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης των περιοχών της υπαίθρου με στόχο τη μείωση της εξάρτησης των περιοχών της υπαίθρου από τον πρωτογενή τομέα και τη δημιουργία εναλλακτικών εισοδημάτων και ευκαιριών απασχόλησης στους κατοίκους τους.

- ***Θεματική Προτεραιότητα: Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση ΕΤΑ και Καινοτομίας***

Στα πλαίσια της θεματικής προτεραιότητας θα επιδιωχθεί η δημιουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος για την προώθηση της καινοτομίας, της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης η οποία θα συμβάλει στη διασύνδεση των ερευνητικών κέντρων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με τις επιχειρήσεις για την ανάπτυξη, διάχυση και υιοθέτηση καινοτομιών στην παραγωγή, συμβάλλοντας στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Προτεραιότητα αποτελεί επίσης η προώθηση της μεγαλύτερης δυνατής χρησιμοποίησης των Τεχνολογιών της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ), ούτως ώστε να δημιουργηθούν οι αναγκαίες συνθήκες για αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρονται στην παγκόσμια οικονομία της γνώσης. Έμφαση θα δοθεί επίσης στη χρησιμοποίηση των ΤΠΕ για αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών από το Δημόσιο Τομέα (όπως κεντρική δημόσια διοίκηση, ημικρατικοί οργανισμοί και τοπική αυτοδιοίκηση) συμβάλλοντας τόσο στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας όσο και της ποιότητας ζωής.

- ***Θεματική Προτεραιότητα: Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή***

Η επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο αποτελεί βασικό συντελεστή της μακροπρόθεσμης βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης. Οι παρεμβάσεις στα πλαίσια της προτεραιότητας θα στοχεύουν καταρχήν στην πλήρη αξιοποίηση των ευκαιριών απασχόλησης, με τη διατήρηση ψηλών ρυθμών διεύρυνσης της προσφοράς εργασίας μέσω της χάραξης μιας συνεκτικής και ενεργούς στρατηγικής για την αγορά εργασίας. Έμφαση θα δοθεί επίσης στην εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για τη Δια Βίου Μάθηση, στα πλαίσια της οποίας θα προάγεται η οικονομία που θα βασίζεται στη γνώση ούτως ώστε να επιτρέψει στην Κύπρο να αξιοποιήσει το υψηλής στάθμης ανθρώπινο δυναμικό που αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών με υψηλή προστιθέμενη αξία. Στα πλαίσια αυτά η βελτίωση της αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης αποτελεί υψηλή προτεραιότητα. Τα βασικό οριζόντιο θέμα της ισότητας θα αντιμετωπιστεί με την προώθηση μέτρων που προάγουν τις ίσες ευκαιρίες, ιδιαίτερα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Η εμπέδωση της κοινωνικής συνοχής θα προωθηθεί με εξειδικευμένα μέτρα αρωγής και δράσεις ιδιαίτερα για την κοινωνική ενσωμάτωση ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού. Έμφαση θα δοθεί και στην βελτίωση της διοικητικής ικανότητας ορισμένων βασικών υπηρεσιών, ιδιαίτερα εκείνων που αφορούν την εξυπηρέτηση του πολίτη.

- **Θεματική Προτεραιότητα: Υποδομές Περιβάλλοντος, Μεταφορών και Ενέργειας**

Οι παρεμβάσεις της θεματικής προτεραιότητας αυτής θα επικεντρωθούν στην αναβάθμιση βασικών υποδομών στους τομείς του περιβάλλοντος, μεταφορών και ενέργειας συμβάλλοντας έτσι στην επίτευξη του ειδικού στρατηγικού στόχου της προώθησης της αιφόρου ανάπτυξης. Οι παρεμβάσεις κάτω από αυτή την προτεραιότητα θα συμβάλουν επίσης στην επίτευξη του στόχου της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας.

Οι παρεμβάσεις στον τομέα του περιβάλλοντος, θα επικεντρωθούν σε υποδομές, οι οποίες είναι απαραίτητες για τη διασφάλιση της ορθολογικής διαχείρισης των περιβαλλοντικών πόρων, με έμφαση στον τομέα της διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων.

Οι επενδύσεις σε υποδομές μεταφορών θα επικεντρωθούν σε παρεμβάσεις που θα συμβάλουν στη βελτίωση της προσβασιμότητας και τη μείωση του κόστους συναλλαγών, μέσα από την αναβάθμιση των μεταφορικών οδικών και λιμενικών υποδομών και ιδιαίτερα εκείνων που εντάσσονται στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών. Η αναβάθμιση των υποδομών θα δημιουργήσει τις άμεσες προϋποθέσεις για αξιοποίηση των ευκαιριών που διανοίγονται λόγω της στρατηγικής γεωγραφικής θέσης της Κύπρου. Παράλληλα, η βελτίωση του οδικού δικτύου θα συμβάλει σημαντικά στη βελτίωση της οδικής ασφάλειας. Η αναβάθμιση επίσης του αστικού συγκοινωνιακού δικτύου και ιδιαίτερα των δημοσίων μεταφορών θα συμβάλει στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων και παράλληλα στην προστασία του περιβάλλοντος και την εξοικονόμηση ενέργειας.

Παρεμβάσεις θα προωθηθούν επίσης για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, την εξασφάλιση του εφοδιασμού σε ενέργεια, τη μείωση της εξάρτησης από το πετρέλαιο και την περαιτέρω αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ).

- **Θεματική Προτεραιότητα: Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων**

Οι παρεμβάσεις της εν λόγω θεματικής προτεραιότητας θα συμβάλουν στην επίτευξη του στρατηγικού ειδικού στόχου για προώθηση της αιφόρου ανάπτυξης, μέσα από την δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων στις αστικές περιοχές και τις περιοχές της υπαίθρου. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσα από ένα συνδυασμό παρεμβάσεων τόσο οριζόντιων (π.χ. διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων, προώθηση του πολιτισμού) στις δύο περιοχές όσο και χωρικά εστιασμένων για τις αστικές περιοχές. Πιο συγκεκριμένα, στις αστικές περιοχές έμφαση θα δοθεί στους υποβαθμισμένους θύλακες που συγκεντρώνουν χαρακτηριστικά “υποβαθμισμένης ποιότητας ζωής και λειτουργίας της πόλης” αλλά και με προοπτικές ανάπτυξης.

Για τις περιοχές της υπαίθρου, οι παρεμβάσεις θα έχουν ως στόχο να τις καταστήσουν πιο ελκυστικές μέσα από τη βελτίωση της προσβασιμότητας αλλά και τη δημιουργία προϋποθέσεων για τη διατήρηση του πληθυσμού. Η περαιτέρω αναβάθμιση των συνδετήριων οδικών αξόνων μεταξύ αστικών και περιοχών της υπαίθρου θα συμβάλει στην

άμβλυνση των προβλημάτων προσβασιμότητας ιδιαίτερα των κατοίκων των ορεινών περιοχών, ενώ θα προωθηθούν παρεμβάσεις για τη δημιουργία προϋποθέσεων για διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας. Για δε τα αστικά κέντρα, οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στην αναβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και τη δημιουργία πολιτιστικών υποδομών.

3.2 Ανάλυση των Θεματικών Προτεραιοτήτων

3.2.1 Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων

Προς επίτευξη του στόχου για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας είναι αναγκαία η ενδυνάμωση του συνόλου των παραγωγικών τομέων της οικονομίας, αξιοποιώντας τόσο τις ευκαιρίες που προσφέρονται στα πλαίσια της οικονομίας της γνώσης, όσο και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει η χώρα. Βασική πρόκληση για τη στρατηγική ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας αποτελεί η περαιτέρω στροφή των επιχειρήσεων προς την παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών υψηλότερης προστιθέμενης αξίας. Οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στην ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών αλλά και γενικότερα στην ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας. Η υποστήριξη και ενθάρρυνση της συνεργασίας επιχειρήσεων και δημιουργίας συστάδων επιχειρήσεων που συνδυάζουν δραστηριότητες μεταποίησης και υπηρεσιών μέσω της ενδυνάμωσης της καινοτομίας στην παραγωγική βάση θα αποτελεί επίσης προτεραιότητα.

Οι εν λόγω παρεμβάσεις αποτελούν προτεραιότητα των Ολοκληρωμένων Κατευθυντήριων Γραμμών για τις Οικονομικές Πολιτικές των Κρατών Μελών και πιο συγκεκριμένα της Κατευθυντήριας Γραμμής 10: «*Ενδυνάμωση του Ανταγωνιστικού Πλεονεκτήματος της Παραγωγικής Βάσης*», αλλά και της Κοινοτικής Στρατηγικής Κατευθυντήριας Γραμμής για τη Συνοχή «*Βελτίωση των Γνώσεων και της Καινοτομίας με Στόχο την Ανάπτυξη*»²³.

Η εν λόγω Θεματική Προτεραιότητα θα περιλάβει παρεμβάσεις οι οποίες βρίσκονται σε πλήρη συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις της θεματικής προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση της ΕΤΑ και της Καινοτομίας» και της προτεραιότητας «Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή» με στόχο την περαιτέρω ενδυνάμωση της σχέσης μεταξύ επιχειρήσεων και καινοτομίας καθώς και γενικότερα της οικονομίας της γνώσης για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Βασική προτεραιότητα αποτελεί η διεύρυνση της παραγωγικής βάσης και η ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, καθώς και η ενίσχυση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Βασικός στόχος των παρεμβάσεων που θα χρηματοδοτηθούν είναι η ενθάρρυνση των επενδύσεων με στόχο την εισαγωγή νέας

²³ Στην παρούσα Ενότητα γίνεται συνοπτική αναφορά στην συνάφεια των Θεματικών Προτεραιοτήτων με της Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές (ΚΣΚΓ). Η πλήρης ανάλυση της συνάφειας της στρατηγικής του ΕΣΠΑ με τις ΚΣΚΓ περιλαμβάνεται στο Κεφάλαιο 4.

τεχνολογίας και την περαιτέρω αξιοποίηση των ΤΠΕ, την υποστήριξη της συνεργασίας και δικτύωσης ομοειδών επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των νέων, και τη διασύνδεση τους με κέντρα προώθησης της καινοτομίας, Ερευνητικά Κέντρα και Ανώτερα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Η διαδικασία αυτή θα προωθηθεί κυρίως μέσω της παροχής κινήτρων (επιχορηγήσεις και άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία όσον αφορά επενδύσεις υψηλού κινδύνου), της ενίσχυσης της πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση και της αναδιοργάνωσης και αναβάθμισης των υποδομών στήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Η στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με τη δημιουργία των κατάλληλων δημοσίων υποστηρικτικών υποδομών αποτελεί ένα από τα κυριότερα στοιχεία της στρατηγικής για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Θα προωθηθούν επίσης, ειδικά στοχευμένες δράσεις που θα αφορούν στην παροχή οικονομικής ενίσχυσης σε ομάδες πληθυσμού με μειωμένη συμμετοχή στο επιχειρείν, με έμφαση στους νέους και στις γυναίκες.

Τα επενδυτικά σχέδια που θα συγχρηματοδοτηθούν θα συνεισφέρουν στην παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, στην προώθηση σύγχρονων και καινοτόμων πρακτικών για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και στη δημιουργία απασχόλησης.

Στα πλαίσια της ενίσχυσης των παραγωγικών τομέων της οικονομίας και της στήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων θα εξεταστεί και η πιθανότητα αξιοποίησης της νέας Πρωτοβουλίας *JEREMIE*.

Ειδικότερα όσον αφορά τον τομέα του τουρισμού και με στόχο την αναστροφή της πτωτικής πορείας του τομέα, οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στην υλοποίηση του *Στρατηγικού Σχεδίου Τουριστικής Ανάπτυξης* (2003-2010), στα πλαίσια του οποίου προωθείται η εφαρμογή ενός μοντέλου αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης. Κύριοι άξονες παρέμβασης του Σχεδίου είναι ο εμπλουτισμός και η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, η προσφορά υψηλού επιπέδου υπηρεσιών, η αξιοποίηση και προστασία του περιβάλλοντος, η διατήρηση και ανάπτυξη του πολιτισμού καθώς και η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού (κατάρτιση, επιμόρφωση).

Πιο συγκεκριμένα, οι παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία για τη νέα προγραμματική περίοδο θα επικεντρωθούν στην περαιτέρω αναβάθμιση και εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, με την προώθηση της δημιουργίας ειδικών προϊόντων, που μπορούν να αναδείξουν τη μοναδικότητα της Κύπρου και έχουν ως επίκεντρο τον πολιτισμό και το περιβάλλον. Έμφαση θα δοθεί στην προώθηση συγκεκριμένων προϊόντων για εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως ο πολιτιστικός, οικολογικός και συνεδριακός τουρισμός καθώς και ο τουρισμός της υπαίθρου, ενώ παράλληλα θα προωθηθούν και άλλες υποστηρικτικές υποδομές. Οι παρεμβάσεις θα εφαρμοστούν σε συνέργεια με δράσεις που περιλαμβάνονται κάτω από τις Θεματικές Προτεραιότητες, «Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων» και «Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή».

3.2.2 Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση της ΕΤΑ και της Καινοτομίας

Στα πλαίσια αυτής της θεματικής ενότητας η αύξηση των δημόσιων δαπανών για την Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη, και την Καινοτομία καθώς και η προώθηση της ανάπτυξης και της χρήσης των ΤΠΕ αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα.

Οι παρεμβάσεις στους πιο πάνω τομείς αποτελούν προτεραιότητα των Ολοκληρωμένων Κατευθυντήριων Γραμμών για τις Οικονομικές Πολιτικές των Κρατών Μελών, δηλαδή την Κατευθυντήρια Γραμμή 7: «*Αύξηση και Βελτίωση των Επενδύσεων σε ΕΤΑ, ιδιαίτερα από Ιδιωτικές Επιχειρήσεις*», την Κατευθυντήρια Γραμμή 8: «*Προώθηση της Καινοτομίας*» και την Κατευθυντήρια Γραμμή 9: «*Διάχυση της Χρήσης των ΤΠΕ και η Δημιουργία μιας Ολοκληρωμένης Κοινωνίας των Γνώσεων*» αλλά και της Κοινοτικής Στρατηγικής Κατευθυντήριας Γραμμής για τη Συνοχή, δηλαδή τη «*Βελτίωση των Γνώσεων και της Καινοτομίας με Στόχο την Ανάπτυξη*». (Περαιτέρω ανάλυση γίνεται στο Κεφάλαιο 4).

Οι παρεμβάσεις που προτείνεται να συγχρηματοδοτηθούν κατά τη νέα προγραμματική περίοδο από τα Διαρθρωτικά Ταμεία στα πλαίσια της εν λόγω θεματικής προτεραιότητας θα εστιαστούν σε επιλεγμένες δράσεις που αφορούν:

- Ενίσχυση των υποδομών και προώθηση της ΕΤΑ και της Καινοτομίας.
- Ανάπτυξη εφαρμογών στην Κοινωνία της Πληροφορίας με στόχο την ψηφιακή σύγκλιση.

Στόχος είναι να προωθηθεί στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό η συνέργεια μεταξύ των δράσεων που θα υλοποιηθούν στους πιο πάνω τομείς, αλλά και η συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν κάτω από τις Θεματικές Προτεραιότητες «*Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων*» καθώς και «*Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση, Κοινωνική Συνοχή*». Οι συγχρηματοδοτούμενες παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν σε μικρό αριθμό υλοποιήσιμων δράσεων που θα έχουν όμως τη δυνατότητα να επιδράσουν σημαντικά πάνω στην ανταγωνιστικότητα.

Πιο κάτω αναλύονται οι ειδικοί στόχοι και τα αναμενόμενα αποτελέσματα των προτεινόμενων για συγχρηματοδότηση παρεμβάσεων.

Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία

Στρατηγικός στόχος είναι η ενίσχυση του συστήματος Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης και η σύνδεσή του με την παραγωγική βάση, ώστε αυτό να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα για αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Βασικό στοιχείο της στρατηγικής που θα ακολουθηθεί είναι η σημαντική αύξηση των δημοσίων δαπανών για την έρευνα, με έμφαση στην αναβάθμιση των υφιστάμενων και τη δημιουργία νέων ερευνητικών υποδομών, συμπεριλαμβανομένης και της προσέλκυσης διεθνών φορέων έρευνας. Η αναβάθμιση της ποιότητας της έρευνας σε συνδυασμό με την ενδυνάμωση των δεσμών μεταξύ της επιχειρηματικής και της ερευνητικής/ακαδημαϊκής κοινότητας, αποτελεί επίσης κεντρικό στρατηγικό στόχο. Στα πλαίσια αυτά προωθείται η δημιουργία *Ενιαίου Φορέα Έρευνας &*

Τεχνολογικής Ανάπτυξης για διαμόρφωση πολιτικής και προώθηση όλων των απαραίτητων ενεργειών.

Για ενδυνάμωση του συστήματος καινοτομίας στην Κύπρο, ετοιμάστηκε η *Περιφερειακή Στρατηγική Καινοτομίας για την Κύπρο (RISC)*, κεντρικός στόχος της οποίας είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ικανότητας για καινοτομία των επιχειρήσεων της Κύπρου.

Οι παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία την περίοδο 2007-2013, για να συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων στον τομέα της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας αφορούν τις ακόλουθες κατευθύνσεις:

- *Ερευνητικές Υποδομές - Ενδυνάμωση της Επιστημονικής Βάσης:* Θα παραχωρηθούν κίνητρα για την αναβάθμιση υφιστάμενων και τη δημιουργία νέων ερευνητικών υποδομών, καθώς και για τη σύσταση δικτύων ερευνητικής υποδομής σε επιλεγμένους ερευνητικούς τομείς προτεραιότητας. Προτεραιότητα θα δοθεί σε δράσεις που αφορούν ερευνητικά κέντρα στα οποία συμμετέχουν αξιόλογοι διεθνείς ερευνητικοί φορείς, και έχουν ως στόχο να καταστούν περιφερειακά κέντρα παραγωγής γνώσης στην περιοχή. Προτεραιότητα είναι επίσης και η περαιτέρω ενδυνάμωση της ερευνητικής υποδομής των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων με στόχο την παραγωγή γνώσης.
- *Ενίσχυση της Συμμετοχής του Ιδιωτικού Τομέα σε Ερευνητικές Δραστηριότητες:* Παροχή κινήτρων για συγχρηματοδότηση δράσεων συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων σε δραστηριότητες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης.
- *Προώθηση της Καινοτομίας:* Η δημιουργία των αναγκαίων συνθηκών ώστε να συμπληρωθεί η λειτουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος καινοτομίας στη χώρα. Βασικές πτυχές της στρατηγικής που θα ακολουθηθεί είναι η δημιουργία των κατάλληλων υποδομών υψηλής τεχνολογίας, η ενίσχυση της ενδογενούς δυνατότητας των επιχειρήσεων για ανάπτυξη καινοτόμων δραστηριοτήτων και η διάδοση των αποτελεσμάτων τους, καθώς και η περαιτέρω ανάπτυξη μηχανισμών χρηματοδότησης καινοτόμων δραστηριοτήτων. Θα υλοποιηθούν επίσης δράσεις που περιλαμβάνονται στην *Περιφερειακή Στρατηγική Καινοτομίας για την Κύπρο*.
- *Ανάπτυξη του Ερευνητικού Δυναμικού:* Η δημιουργία κρίσιμης μάζας ερευνητών, ειδικότερα στους ερευνητικούς τομείς αιχμής, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του τομέα της έρευνας. Θα προωθηθεί η διεύρυνση των επαγγελματικών προοπτικών των ερευνητών, η ενθάρρυνση της κινητικότητάς τους, και η δημιουργία ερευνητικής και καινοτομικής κουλτούρας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην προσέλκυση νέων ερευνητών και στην αξιοποίηση της επιστημονικής κατάρτισης, τεχνογνωσίας και ερευνητικής ικανότητας των απόδημων Κυπρίων επιστημόνων.
- *Προώθηση της Διεθνούς Συνεργασίας:* Τα μέτρα για προώθηση της διεθνούς συνεργασίας επιδιώκουν τη διείσδυση των κυπριακών ερευνητικών κέντρων, ερευνητών και επιχειρήσεων σε διεθνή δίκτυα, και τη συνεργασία τους με αντίστοιχους οργανισμούς του εξωτερικού. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη συνέργεια των παρεμβάσεων που θα

προωθηθούν με δράσεις στα πλαίσια του 7ου Προγράμματος Πλαισίου της Ε.Ε. για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη.

Ανάπτυξη Εφαρμογών στην Κοινωνία της Πληροφορίας

Η Κύπρος διαμορφώνει ολοκληρωμένη *Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνία της Πληροφορίας*, βάσει της στρατηγικής i2010 της ΕΕ, κεντρικός στόχος της οποίας είναι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι ΤΠΕ, για την επίτευξη ψηφιακής σύγκλισης, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην επίτευξη του στρατηγικού στόχου για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του συνόλου των τομέων οικονομικής δραστηριότητας. Πρώτη προτεραιότητα αποτελεί η χρησιμοποίηση των ΤΠΕ για αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών από το δημόσιο τομέα. Η αντιμετώπιση των ελλείψεων στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση είναι πρωταρχικής σημασίας διότι αποτελεί τη βάση για ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπηρεσιών σε άλλους επιμέρους τομείς της Κοινωνίας της Πληροφορίας και θα συμβάλει τόσο στη βελτίωση της αποδοτικότητας του δημοσίου, διευκολύνοντας μεταξύ άλλων και την ανάπτυξη των μικρών επιχειρήσεων, όσο και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, ιδιαίτερα εκείνων που αντιμετωπίζουν προβλήματα προσβασιμότητας.

Προτεραιότητα, όσον αφορά τις παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία την περίοδο 2007-2013, θα δοθεί σε εστιασμένες δράσεις σε δυο τομείς:

(α) Ενίσχυση των υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-Government)

Οι παρεμβάσεις για ενίσχυση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης θα έχουν ως στόχο την περαιτέρω διεύρυνση των δημόσιων υπηρεσιών που προσφέρονται μέσω του διαδικτύου και τη βελτίωση της ασφάλειας χρήσης τους, μέσα σε ένα γενικό πλαίσιο ηλεκτρονικών συναλλαγών και επικοινωνίας των επιχειρήσεων και των πολιτών με τις υπηρεσίες τόσο της κεντρικής δημόσιας διοίκησης όσο και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

(β) Επέκταση της παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικής υγείας (e-Health)

Στόχος των δράσεων που θα αναληφθούν στον τομέα της ηλεκτρονικής υγείας είναι η αξιοποίηση των ΤΠΕ για αναβάθμιση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών υγείας σε παγκύπρια κλίμακα και η βελτίωση της αποδοτικότητας παροχής τους. Στα πλαίσια αυτά θα προωθηθεί η διασύνδεση των κεντρικών νοσοκομειακών μονάδων με τα ιατρικά κέντρα στην ύπαιθρο. Η αναγκαιότητα μεταρρυθμίσεων στον τομέα της υγείας έχει επισημανθεί και στο *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης*, ενώ τα Διαρθρωτικά Ταμεία θα συμβάλουν στο πλαίσιο της ενίσχυσης της χρήσης των ΤΠΕ στη Δημόσια Διοίκηση.

Παράλληλα, τα Διαρθρωτικά Ταμεία είναι δυνατό να συμβάλουν στην υλοποίηση σημαντικών μέτρων που περιλαμβάνονται στο *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης*, όπως διεύρυνση των ευρυζωνικών δικτύων, ηλεκτρονικό εμπόριο κλπ.

3.2.3 Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή

Οι ιδιαιτερότητες της Κύπρου που παρουσιάστηκαν στην ανάλυση της υφισταμένης κατάστασης (κυριαρχία του τριτογενή τομέα στην παραγωγική δομή της οικονομίας, ο σχετικά υψηλός ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης, το μικρό μέγεθος της χώρας σε συνδυασμό με το νησιώτικο χαρακτήρα της καθώς και η γεωγραφική της θέση), προσδιορίζουν την ανάγκη διαμόρφωσης μιας στρατηγικής στην αγορά εργασίας, κυρίως εστιασμένη σε συγκεκριμένες πληθυσμιακές και παραγωγικές ομάδες- στόχους, με ποιοτικά χαρακτηριστικά υψηλού επιπέδου. Οι παρεμβάσεις κάτω από αυτή τη θεματική προτεραιότητα θα συμβάλουν κυρίως στην επίτευξη του ειδικού στρατηγικού στόχου για πλήρη και ποιοτική απασχόληση και εμπέδωση των συνθηκών κοινωνικής συνοχής. Παράλληλα, οι επιμέρους παρεμβάσεις της παρούσας Θεματικής Προτεραιότητας θα συμβάλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας και την τροφοδότηση της παραγωγής με υψηλής ποιότητας ανθρώπινο δυναμικό. Για αυτό επιδίωξη είναι η επίτευξη της μέγιστης δυνατής συμπληρωματικότητας με τις δράσεις που θα προωθούνται για την ενίσχυση και διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας, της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της ψηφιακής σύγκλισης.

Το πλέγμα των αλληλοσχετιζόμενων, χωρίς όμως κατ' ανάγκη αλληλοεξαρτώμενων παρεμβάσεων, θα εξυπηρετεί τους ακόλουθους πέντε ειδικούς στόχους.

- Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και στην απασχόληση.
- Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και ενσωμάτωσης.
- Ενίσχυση / βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού.
- Αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών.
- Ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας του δημοσίου τομέα.

Όλοι οι παραπάνω ειδικοί στόχοι και ιδιαίτερα οι πρώτοι τέσσερις, συμβάλλουν άμεσα ή και έμμεσα στο στρατηγικό στόχο της πλήρους και ποιοτικής απασχόλησης. Παράλληλα, ορισμένοι από αυτούς τους ειδικούς στόχους χαρακτηρίζονται είτε από την οριζόντια παρέμβασή τους και την εξυπηρέτηση περισσότερων του ενός από τους υπόλοιπους ειδικούς στρατηγικούς στόχους, είτε από την έντονη διασύνδεσή και συνέργεια μεταξύ τους. Ως εκ τούτου η ιεράρχηση των προτεραιοτήτων των επιμέρους δράσεων / κατευθύνσεων για την επίτευξη των στόχων προκύπτει από τις δυο αυτές παραμέτρους / χαρακτηριστικά των ειδικών στόχων, καθώς από την προοπτική και στόχευση ολοκλήρωσης της προσπάθειας που άρχισε με την υλοποίηση του Ενιαίου Εγγράφου Προγραμματισμού για το Στόχο 3, την περίοδο 2004-2006.

Η στρατηγική στον τομέα αυτό είναι απόλυτα συμβατή με την Στρατηγική Κοινωνική Κατευθυντήρια Γραμμή: «Περισσότερες και Καλύτερες Θέσεις Εργασίας». Επίσης συμβάλει

κυρίως στην επίτευξη των στόχων των Κατευθυντήριων Γραμμών για την Απασχόληση και πιο συγκεκριμένα της Κατευθυντήριας Γραμμής 17: «Εφαρμογή Πολιτικών Απασχόλησης που θα στοχεύουν στην Πλήρη Απασχόληση», της Κατευθυντήριας Γραμμής 19: «Δημιουργία αγορών εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, ενίσχυση της ελκυστικότητας της αγοράς, και να καταστεί αποδοτική για όσους αναζητούν δουλειά, συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτούντων ατόμων και των ανέργων», της Κατευθυντήριας Γραμμής 23: «Αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο» και της Κατευθυντήριας Γραμμής 24: «Προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες». Επιπρόσθετα η εν λόγω θεματική προτεραιότητα εξυπηρετεί κατά ένα σημαντικό βαθμό και τις υπόλοιπες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Απασχόληση, δηλαδή την Κατευθυντήρια Γραμμή 18: «Προώθηση της προσέγγισης κύκλου ζωής στην εργασία», την Κατευθυντήρια Γραμμή 20: «Βελτίωση της κάλυψης των αναγκών της αγοράς εργασίας», την Κατευθυντήρια Γραμμή 21: «Προώθηση της ευελιξίας, σε συνδυασμό με την ασφάλεια της απασχόλησης και μείωση του κατακερματισμού της αγοράς εργασίας» και την Κατευθυντήρια Γραμμή 22: «Εξασφάλιση ευνοϊκής προς την απασχόληση εξέλιξης των μισθών και άλλων στοιχείων κόστους που συνδέονται με την εργασία».

Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και στην απασχόληση

Με δεδομένα τα διαρθρωτικά στοιχεία και τους περιοριστικούς παράγοντες της αγοράς εργασίας της Κύπρου, οι πολιτικές απασχόλησης δεν έχουν ως στόχο μόνο την ανακοπή των αυξητικών τάσεων στην ανεργία και την επίτευξη της πλήρους απασχόλησης, αλλά και στην αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων που ανήκουν σε κοινωνικά ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες. Συναφώς, σε συνδυασμό με άλλες κοινωνικές πολιτικές, οι πολιτικές απασχόλησης στοχεύουν στην ενίσχυση του εργατικού δυναμικού, αλλά και του συνόλου του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας, με την προσαρμογή του στις μετατοπίσεις της ζήτησης εργασίας που προκύπτουν από τις δομικές αλλαγές, την τεχνολογική πρόοδο, τις μετατοπίσεις των απαιτήσεων και τις κυκλικές αλλαγές.

Με βάση αυτή την πολιτική θα ενισχυθούν περαιτέρω οι ενεργητικές και προληπτικές πολιτικές αγοράς εργασίας, με περαιτέρω ενίσχυση και δραστηριοποίηση των Δημοσίων Υπηρεσιών Απασχόλησης (ΔΥΑ), καθώς και με την προώθηση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα οι παρεμβάσεις θα προσανατολίζονται ως εξής:

- Επέκταση και ολοκλήρωση του δικτύου των ΔΥΑ, καθώς και αναβάθμιση/επέκταση των παρεχόμενων από αυτές υπηρεσιών για την παροχή εξειδικευμένων και εξατομικευμένων υπηρεσιών προς τους συντελεστές της αγοράς εργασίας με έμφαση σε παρεμβάσεις σε τοπικό επίπεδο, για την καταπολέμηση της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και για την προώθηση της απασχόλησης.
- Ενθάρρυνση και υποστήριξη των νέων για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας και την εξασφάλιση θέσεων απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης και της προσπάθειας ενίσχυσης της νεανικής επιχειρηματικότητας σε συνέργεια με τις δράσεις που θα

προωθούνται κάτω από την θεματική προτεραιότητα «*Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων*».

- Ενθάρρυνση και υποστήριξη της ενεργούς γήρανσης με τη διατήρηση και αύξηση των θέσεων απασχόλησης του εργατικού δυναμικού ηλικίας άνω των 55 ετών.
- Βελτίωση της πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας και εξασφάλιση βιώσιμης απασχόλησης, συμφιλιώνοντας την εργασία με την οικογενειακή ζωή και εξασφαλίζοντας παράλληλα συνθήκες / προϋποθέσεις ευελιξίας και ασφάλειας στην αγορά εργασίας. Παράλληλα οι παρεμβάσεις θα είναι συμπληρωματικές ενέργειες που θα προωθούνται για την ανάπτυξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας κάτω από την Προτεραιότητα «*Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξης των Επιχειρήσεων*».
- Συμβολή στην υλοποίηση της ολοκληρωμένης πολιτικής για την αξιοποίηση των ξένων εργαζομένων, στα πλαίσια των νέων στρατηγικών κατευθύνσεων της οικονομίας.

Ενίσχυση / βελτίωση του ανθρωπίνου δυναμικού

Στόχος είναι η σταθερή αναβάθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, με ιδιαίτερη έμφαση στη Δια Βίου Μάθηση, έτσι ώστε να προσαρμόζονται οι δεξιότητες / προσόντα και ειδικότητες του ανθρωπίνου δυναμικού στις γρήγορες αλλαγές στους τομείς της τεχνολογίας, των επικοινωνιών και της πληροφορικής, στη διάρθρωση της παραγωγής, καθώς επίσης και στην οργάνωση της εργασίας, και γενικότερα στις εκάστοτε ανάγκες και απαιτήσεις της αγοράς, με παράλληλη διαφανή πιστοποίηση αυτών των προσόντων και ειδικοτήτων.

Ο ειδικός στόχος για ενίσχυση / βελτίωση του ανθρωπίνου δυναμικού, καλείται να συμβάλει στην αύξηση και διατήρηση της απασχολησιμότητας του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας της Κύπρου και προαγωγή της γνώσης. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με την εφαρμογή των παρακάτω επιμέρους πολιτικών προτεραιοτήτων:

- Αντιμετώπιση ορισμένων πτυχών που έχουν σχέση με την πρόωρη εγκατάλειψη των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Σύνδεση/συμπληρωματικότητα και συνάφεια των συστημάτων εκπαίδευσης και αρχικής και συνεχιζόμενης κατάρτισης.
- Προώθηση της εφαρμογής καινοτομιών για την οικονομία βασιζόμενων στην κοινωνία της γνώσης.
- Ενίσχυση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για παραγωγή γνώσης.
- Σύνδεση των προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις ανάγκες και απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Οι επιμέρους παρεμβάσεις θα έχουν τις παρακάτω βασικές κατευθύνσεις:

- Βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλες τις βαθμίδες και τομείς, με τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις στα αντίστοιχα συστήματα

εκπαίδευσης και κατάρτισης, εισάγοντας τις νέες τεχνολογίες και την ψηφιακή οικονομία στα προγράμματα σπουδών και στις διαδικασίες εκπαίδευσης και κατάρτισης συμπεριλαμβανομένης και της ενίσχυσης των υποδομών. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην απόκτηση των αναγκαίων δεξιοτήτων από τους εκπαιδευτικούς.

- Προσαρμογή και αναβάθμιση των δεξιοτήτων στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, ειδικότερα μέσω της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και της δημιουργίας ελκυστικότερων συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στο σύστημα μαθητείας, ως εναλλακτικού ελκυστικού τρόπου εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης των νέων, με παράλληλη διευκόλυνση της προσβασιμότητάς τους στην αγορά.
- Εξασφάλιση υψηλής στάθμης γνώσεων και δεξιοτήτων καθώς και διευκόλυνση της προσβασιμότητας στην αγορά, κυρίως των νέων, με τη δημιουργία και εφαρμογή ενός διαφανούς εθνικού συστήματος πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων και δεξιοτήτων, σε συνδυασμό με τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Επιπρόσθετα από τα πιο πάνω, η ενίσχυση της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού στο πεδίο της καινοτομίας, συμβάλλοντας ιδιαίτερα στη δικτύωση των δραστηριοτήτων μεταξύ των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, Ερευνητικών Κέντρων και επιχειρήσεων και προσέλκυση ανθρώπινου δυναμικού κύριων επιστημόνων από το εξωτερικό, θα προωθηθεί σε συνέργεια με τις παρεμβάσεις που περιλαμβάνονται στα πλαίσια της θεματικής προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση ΕΤΑ και Καινοτομίας».

Αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών

Με δεδομένη την ανάγκη για αύξηση της παραγωγικότητας, είναι εμφανής η ιδιαίτερη σημασία της προσαρμογής των εργαζομένων και των επιχειρηματιών στα νέα δεδομένα της παγκόσμιας αγοράς. Το πολύ μικρό μέγεθος της συντριπτικής πλειονότητας των επιχειρήσεων της Κύπρου υπαγορεύει την υλοποίηση ιδιαίτερα στοχευμένων παρεμβάσεων για συγκεκριμένες κατηγορίες και μεγέθη επιχειρήσεων με στόχο την αύξηση της προσαρμοστικότητας του επιχειρηματικού ιστού της Κύπρου κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013.

Παράλληλα, λαμβάνεται υπόψη ότι η πολιτική για αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών συνδέεται άμεσα και εξυπηρετείται από κατηγορίες παρεμβάσεων υπέρ άλλων πολιτικών και στόχων της γενικότερης στρατηγικής για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και της προώθησης της απασχόλησης. Ως εκ τούτου για την επίτευξη αυτού του κρίσιμου σε σημασία στόχου, πέραν των άλλων οριζόντιων πολιτικών απασχόλησης που τον εξυπηρετούν, απαιτείται ιδιαίτερη προσέγγιση για:

- Διεύρυνση και προώθηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό εκ μέρους των επιχειρήσεων.

- Συμπληρωματικές ενέργειες για προώθηση της ανάπτυξης των παραγωγικότερων και καινοτόμων μορφών οργάνωσης της εργασίας στην παραγωγική και διοικητική λειτουργία των επιχειρήσεων και των εργαζομένων.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα είναι συμπληρωματικές με εκείνες που προωθούνται κάτω από τις Θεματικές Προτεραιότητες «*Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων*» και «*Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση ΕΤΑ και Καινοτομίας*».

Ειδικότερα, οι βασικές κατευθύνσεις των παρεμβάσεων θα είναι οι ακόλουθες:

- Διάγνωση και προσδιορισμός απαιτήσεων σε αριθμό και εξειδικεύσεις θέσεων εργασίας.
- Αναβάθμιση και προσαρμογή των δεξιοτήτων των εργαζομένων και των επιχειρηματιών.
- Αναβάθμιση των συνθηκών εργασίας με την αναβάθμιση του εργασιακού περιβάλλοντος και βελτίωση της οργάνωσης της εργασίας.
- Προώθηση, μέσα σε ένα σωστό θεσμικό πλαίσιο που θα καθιερωθεί μετά από κοινωνικό διάλογο, ευέλικτων μορφών απασχόλησης.

Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και ενσωμάτωσης

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων κοινωνικής συνοχής και την άμβλυνση των κινδύνων όξυνσης των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού ο στόχος των παρεμβάσεων θα είναι η εξασφάλιση των προϋποθέσεων και μηχανισμών διαρκούς διαδικασίας ενσωμάτωσης ατόμων που ανήκουν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες.

Η διαδικασία αυτή θα έχει ως επιμέρους στόχους:

- Τη δημιουργία ευκαιριών/δυνατοτήτων και υποστήριξη για απόκτηση των αναγκαίων προσόντων και δεξιοτήτων προκειμένου να ενταχθούν στην αγορά εργασίας.
- Την εξασφάλιση επιχειρήσεων, τομέων και άλλων χώρων απασχόλησης ατόμων κοινωνικά ευπαθών ομάδων.
- Τη δημιουργία προϋποθέσεων για την ενίσχυση/προώθηση της αποδοχής της διαφοροποίησης στους κοινωνικούς και εργασιακούς χώρους.

Βασικό στοιχείο της πολιτικής υπέρ της κοινωνικής συνοχής και ενσωμάτωσης, στο πλαίσιο των παρεμβάσεων που θα συγχρηματοδοτηθούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία είναι η στόχευση ένταξης στην αγορά εργασίας και στην απασχόληση, με ενεργητικές πολιτικές αντί της παθητικής υποστήριξης και της εισοδηματικής ενίσχυσης. Ομάδες-στόχοι για την εφαρμογή της συγκεκριμένης πολιτικής είναι τα άτομα των κοινωνικά ευπαθών ομάδων τα οποία με την ανάλογη υποστήριξη και ενίσχυση θα έχουν τη δυνατότητα ένταξής τους στον κοινωνικοπαραγωγικό ιστό.

Για την αποτελεσματική και αποδοτική εφαρμογή / υλοποίηση αυτής της πολιτικής, η οποία εκφράζεται κυρίως στο πλαίσιο του συγκεκριμένου ειδικού στόχου, θα αξιοποιηθούν και θα

εφαρμοστούν καινοτόμες δράσεις μέσω συνδέσεων και συνεργασιών των φορέων πολιτικής και εφαρμογής/ υλοποίησης αυτών των δράσεων.

Οι βασικές κατευθύνσεις παρεμβάσεων θα είναι οι ακόλουθες:

- Προώθηση νέων ευκαιριών/δυνατοτήτων απασχόλησης ατόμων που ανήκουν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες.
- Ευαισθητοποίηση / κινητοποίηση του κοινωνικού συνόλου και της επιχειρηματικής βάσης για αποδοχή και ενσωμάτωση ατόμων ευάλωτων ομάδων πληθυσμού.
- Υποστήριξη της διαδικασίας ενσωμάτωσης κοινωνικά ευπαθών ομάδων με τη συνεργασία κοινωνικών –τοπικών φορέων και κρατικών υπηρεσιών κυρίως μέσω της δημιουργίας και λειτουργίας κατάλληλων δομών και μηχανισμών.
- Διευκόλυνση της πρόσβασης στην κατάρτιση, στην εκπαίδευση στην απασχόληση και γενικότερα της ενσωμάτωσης στον κοινωνικοοικονομικό ιστό.

Ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας του Δημοσίου Τομέα και άλλων θεσμικών οργάνων.

Η ενίσχυση της Δημόσιας Διοίκησης είναι αναγκαία ώστε να αντιμετωπιστούν κάποιες αδυναμίες που παρουσιάζονται, με κεντρικό στόχο τον αποτελεσματικότερο σχεδιασμό και την αποδοτικότερη εφαρμογή πολιτικών και προγραμμάτων συμβάλλοντας στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων που έχουν τεθεί. Για την κάλυψη αυτών των απαιτήσεων, στο *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης* έχει δρομολογηθεί ένα πλέγμα θεσμικών και διοικητικών αλλαγών.

Από το σύνολο των σχεδιαζόμενων θεσμικών, διοικητικών και οργανωτικών παρεμβάσεων/αλλαγών που απαιτούνται για την αποτελεσματικότερη, αποδοτικότερη λειτουργία με διαφανείς διαδικασίες των πολιτειακών οργάνων και ιδιαίτερα της δημόσιας διοίκησης της Κύπρου, στο πλαίσιο του παρόντος ειδικού στόχου εντάσσονται εκείνες οι οργανωτικές και ενισχυτικές παρεμβάσεις, με έμφαση σε κύριες υπηρεσίες, οι οποίες στοχεύουν στα εξής:

- Αναβάθμιση της λειτουργίας και βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης όσον αφορά το σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών καθώς και τη χρηστή διαχείριση, κυρίως στα πλαίσια των πολιτικών για ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας, προώθηση της κοινωνικής συνοχής, αναβάθμισης της εκπαίδευσης και διεύρυνσης της απασχόλησης.
- Αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων.
- Αποτελεσματικότερος σχεδιασμός, διαχείριση/υλοποίηση/παρακολούθηση, και αξιολόγηση αναπτυξιακών προγραμμάτων και πολιτικών υιοθετώντας σύγχρονες μεθόδους.

Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν θα έχουν τις εξής κατευθύνσεις:

- Αναβάθμιση και αναδιοργάνωση της λειτουργίας των μηχανισμών για τη βελτίωση του σχεδιασμού, της υλοποίησης/διαχείρισης και της αξιολόγησης πολιτικών, προγραμμάτων και παρεμβάσεων.
- Ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων των λειτουργών της κεντρικής δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και των κοινωνικό-οικονομικών εταίρων για την υλοποίηση πολιτικών και προγραμμάτων και την ενίσχυση ζωτικών υπηρεσιών.
- Επέκταση και εκσυγχρονισμός των δομών και υποδομών για την εξυπηρέτηση των πολιτών και των επιχειρήσεων.
- Για την αναβάθμιση του ρόλου των αρχών τοπικής αυτοδιοίκησης θα προωθηθεί η ενίσχυση της συνεργασίας και του συντονισμού των Τοπικών Αρχών με το δημόσιο τομέα και τον ιδιωτικό τομέα, καθώς και η ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ τους, με στόχο την προώθηση αναπτυξιακών έργων/δράσεων.

3.2.4 Υποδομές Περιβάλλοντος, Μεταφορών και Ενέργειας

Οι παρεμβάσεις στην παρούσα θεματική προτεραιότητα θα επικεντρωθούν κυρίως στην αναβάθμιση των υποδομών για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, για τη βελτίωση της προσβασιμότητας και την ενέργεια, συμβάλλοντας στην επίτευξη του στρατηγικού στόχου της αειφόρου ανάπτυξης. Προτεραιότητα θα δοθεί σε εκείνες τις παρεμβάσεις που συμβάλλουν επίσης στην επίτευξη των άλλων δυο στρατηγικών στόχων της «Βελτίωσης της Ανταγωνιστικότητας» και της «Πλήρους και Ποιοτικής Απασχόλησης και Εμπέδωσης Συνθηκών Κοινωνικής Συνοχής».

Η στρατηγική στους τομείς του περιβάλλοντος, της ενέργειας και των μεταφορών είναι απόλυτα συμβατή με την Στρατηγική Κοινοτική Κατευθυντήρια Γραμμή: *«Καταστρώντας την Ευρώπη και τις Περιφέρειες της Ελκυστικότερες»*. Όσον αφορά το περιβάλλον και την ενέργεια συμβάλει κυρίως στην επίτευξη των στόχων της Κατευθυντήριας Γραμμής για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση: *«Προώθηση της Αειφόρου Χρήσης των Φυσικών Πόρων και την Ενδυνάμωση των Συνεργειών Ανάμεσα στην Περιβαλλοντική Προστασία και την Ανάπτυξη»*, ενώ η βελτίωση των μεταφορικών υποδομών αποτελεί προτεραιότητα της Κατευθυντήριας Γραμμής για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση: *«Επέκταση, Βελτίωση και Σύνδεση Υποδομών σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και Ολοκλήρωση Διασυνοριακών Έργων Προτεραιότητας»*.

Όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον, στόχος είναι η αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων, ο ορθολογικός έλεγχος των πιέσεων για έντονη ανάπτυξη και η συσχέτιση της ανάπτυξης με την φέρουσα ικανότητα του χώρου. Προτεραιότητα για την περίοδο 2007-2013, αποτελεί η ολοκλήρωση της υλοποίησης των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εναρμόνιση με την κοινοτική νομοθεσία και τις υποχρεώσεις που ανέλαβε η Κύπρος στα πλαίσια σχετικών διεθνών συμβάσεων. Η μεγαλύτερη βαρύτητα των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων

θα δοθεί στην δημιουργία υποδομών ώστε να υπάρξει συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία στους τομείς των υγρών και στερεών αποβλήτων και της προστασίας της φύσης.

Βασική επιδίωξη στον τομέα των μεταφορικών υποδομών είναι η ανάπτυξη ενός σύγχρονου και βιώσιμου συστήματος μεταφορών που θα συμβάλει αποτελεσματικά στην ανάπτυξη και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας καθώς και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Η ύπαρξη σύγχρονων υποδομών συνεισφέρει σημαντικά στην αύξηση της προσβασιμότητας, στη μείωση του κόστους πρόσβασης, καθώς και στην ελκυστικότητα μιας χώρας. Προτεραιότητα στον τομέα αυτό είναι ο εκσυγχρονισμός των βασικών υποδομών ούτως ώστε, αφενός να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα προσβασιμότητας που συνδέονται με τη μεγάλη απόσταση μεταξύ της Κύπρου και του κέντρου βάρους της οικονομικής δραστηριότητας της ΕΕ, και αφετέρου, να αξιοποιηθεί η στρατηγικής σημασίας γεωγραφική θέση της Κύπρου σε σχέση με τις χώρες της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Προτεραιότητα θα δοθεί και στην προώθηση τόσο των αστικών συγκοινωνιών όσο και στην αξιοποίηση των δημόσιων μεταφορικών μέσων για την σύνδεση των αστικών κέντρων με την ύπαιθρο.

Στον τομέα της ενέργειας στόχος είναι να συγχρηματοδοτηθούν παρεμβάσεις που θα έχουν ως στόχο τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και τη μείωση της εξάρτησης από το πετρέλαιο μέσα από την χρήση εναλλακτικών πηγών ενέργειας και την αξιοποίηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας.

Οι παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν από τους πόρους της Πολιτικής Συνοχής, στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας θα είναι σε πλήρη συνέργεια τόσο με τις εθνικές πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος (π.χ. συμβολή στη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου, η ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση του ύδατος) όσο και με τις δράσεις, όπως η διατήρηση του αγροτικού τοπίου, που θα συγχρηματοδοτηθούν από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης. Στον τομέα των μεταφορών θα επικεντρωθούν στην επέκταση και αναβάθμιση των υποδομών τόσο στις χερσαίες όσο και στις θαλάσσιες μεταφορές και στην προώθηση των αστικών συγκοινωνιών.

Πιο κάτω αναλύονται οι ειδικοί στόχοι και τα αναμενόμενα αποτελέσματα των προτεινόμενων για συγχρηματοδότηση παρεμβάσεων.

Περιβάλλον

• Στερεά και Επικίνδυνα Απόβλητα

Η πολιτική για τα στερεά και επικίνδυνα απόβλητα περιλαμβάνεται στο *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη Διαχείριση των Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων* που εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο τον Απρίλιο του 2004 και περιλαμβάνει όλα τα μέτρα που απαιτούνται για ολοκληρωμένη διαχείριση των αποβλήτων. Στη στρατηγική για τη διαχείριση αποβλήτων περιλαμβάνεται και η εφαρμογή ενός προγράμματος ανάκτησης

ενέργειας και πρώτων υλών μέσω της ανακύκλωσης μέρους των παραγόμενων απορριμμάτων και του περιορισμού του όγκου τους που εναποτίθεται σε σκυβαλότοπους.

Πιο αναλυτικά, το γενικό πλαίσιο στρατηγικής της περιβαλλοντικής πολιτικής στον τομέα της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων περιλαμβάνει:

- (α) Τον τερματισμό της λειτουργίας των ανεξέλεγκτων σκυβαλότοπων σε συνδυασμό με έργα αποκατάστασής τους.
- (β) Τη δημιουργία σύγχρονων και ολοκληρωμένων εγκαταστάσεων τελικής διάθεσης αποβλήτων με εργοστάσια διαλογής, κομποστοποίησης, καύσης και σωστά ελεγχόμενους χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων (ΧΥΤΑ), οι οποίοι έχουν κατάλληλα χωροθετηθεί σε όλες τις Επαρχίες της Κύπρου.
- (γ) Την προώθηση προγραμμάτων ανακύκλωσης (με προγράμματα διαλογής στην πηγή ή μονάδων διαλογής στους χώρους διάθεσης) για μείωση του όγκου των αποβλήτων που θα απορρίπτονται στους ΧΥΤΑ
- (δ) Την αντιμετώπιση του προβλήματος των επικίνδυνων αποβλήτων με την ορθολογική διαχείρισή τους. Στα πλαίσια αυτά, προβλέπεται η κατασκευή σύγχρονων και ολοκληρωμένων εγκαταστάσεων τελικής διάθεσης αποβλήτων με εργοστάσια διαλογής, φυσικής και χημικής επεξεργασίας, καύσης και σωστά ελεγχόμενους χώρους υγειονομικής ταφής απορριμμάτων.
- (ε) Την ανάπτυξη μίας ολοκληρωμένης στρατηγικής επικοινωνίας, ενημέρωσης και εκπαίδευσης του κοινού που θα συμβάλει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση του προβλήματος διαχείρισης των στερεών αποβλήτων.

• **Υγρά Απόβλητα**

Βασική επιδίωξη στον τομέα αυτό αποτελεί η σταδιακή επέκταση του δικτύου αποχετεύσεων σύμφωνα με προτεραιότητες που απορρέουν από τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ήδη έχει ετοιμαστεί σχετικό πρόγραμμα με χρονοδιάγραμμα για σταδιακή υλοποίηση των αποχετευτικών έργων μέχρι το 2012. Στις προβλεπόμενες παρεμβάσεις περιλαμβάνονται:

- (α) Η εγκατάσταση κεντρικών αποχετευτικών συστημάτων συλλογής και επεξεργασίας λυμάτων σε όλους τους οικισμούς με ισοδύναμο πληθυσμό μεγαλύτερο των 2000 ατόμων που αντιμετωπίζουν προβλήματα αποχέτευσης, μέχρι το έτος 2012 σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της Κύπρου για εναρμόνιση με την οδηγία της Ε.Ε. (91/271/ΕΟΚ) για τα αστικά λύματα.
- (β) Η σταδιακή εφαρμογή του αναπτυξιακού προγράμματος για την εγκατάσταση αποχετευτικών συστημάτων συλλογής και επεξεργασίας λυμάτων σε μικρότερες αγροτικές κοινότητες (με ισοδύναμο πληθυσμό μικρότερο των 2000 ατόμων) που αντιμετωπίζουν πρόβλημα αποχέτευσης.
- (γ) Η αξιοποίηση του παραγόμενου επεξεργασμένου νερού και η ανακύκλωση της λυματολάσπης που προκύπτουν από την επεξεργασία λυμάτων.

Από τους πόρους της Πολιτικής Συνοχής, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των αναγκαίων πόρων, είναι δυνατό να συγχρηματοδοτηθεί μέρος του προγράμματος που αφορά τα (α) και (γ) πιο πάνω, για κατασκευή αποχετευτικών συστημάτων σε κοινότητες με πληθυσμό μεγαλύτερο από 2000 κατοίκους στις αγροτικές περιοχές και ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές.

- **Προστασία της Φύσης (Βιοποικιλότητα) – Προστασία των Παράκτιων Περιοχών**

Τα σχέδια διαχείρισης για τις περιοχές που έχουν ενταχθεί στο Σχέδιο «ΦΥΣΗ 2000» θα οδηγήσουν σε επενδύσεις όπως ο προσδιορισμός και η εφαρμογή σχεδίων ολικής προστασίας, η μετεγκατάσταση δραστηριοτήτων καθώς και η προώθηση εξειδικευμένων μορφών τουρισμού. Ένας εφικτός στόχος για την περίοδο 2007-2013, στα πλαίσια του οποίου είναι δυνατό να παρασχεθεί συγχρηματοδότηση από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, ενδέχεται να είναι η ολοκλήρωση των Διαχειριστικών Σχεδίων καθώς και δράσεις που προνοούνται σε αυτά. Οι παρεμβάσεις αυτές είναι δυνατό να συνδυαστούν με παρεμβάσεις οι οποίες θα προωθηθούν στα πλαίσια του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 και του Ε.Π. Αλιείας 2007 – 2013.

Μεταφορές

- **Λιμενικές Υποδομές και Θαλάσσιες Μεταφορές**

Για ένα μικρό άκρως απομακρυσμένο νησιώτικο Κράτος Μέλος της ΕΕ, όπως είναι η Κύπρος, η επέκταση και η αναβάθμιση της λιμενικής υποδομής αποτελεί σημαντικό παράγοντα για αύξηση των δυνατοτήτων πρόσβασης στις αγορές της ΕΕ. Ο εκσυγχρονισμός της λιμενικής υποδομής της Κύπρου θα ενισχύσει παράλληλα το ρόλο που διαδραματίζει η Κύπρος ως η πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Βασικός στόχος της στρατηγικής για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των λιμενικών υποδομών, είναι η αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας και αποδοτικότητας των λιμανιών της Κύπρου, ώστε να ανταποκριθούν στις σύγχρονες ανάγκες για τη διακίνηση εμπορευμάτων και επιβατών αναβαθμίζοντας παράλληλα το ρόλο τους ως σημαντικούς κόμβους εξυπηρέτησης του διεθνούς εμπορίου. Η αναβάθμιση της λιμενικής υποδομής θα συμβάλει και στην περαιτέρω βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών προς τα κρουαζιερόπλοια, γεγονός που θα συντελέσει στην περαιτέρω ανάπτυξη και εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος

- **Οδικές Μεταφορές**

Η μη δυνατότητα εγκατάστασης και λειτουργίας σιδηροδρομικού δικτύου και άλλων μέσων σταθερής τροχιάς λόγω μη βιωσιμότητας υποχρεώνει στην πλήρη εξάρτηση των μεταφορών από τις οδικές μεταφορές, γεγονός που επιβάλλει τη δημιουργία ενός σύγχρονου και ασφαλούς οδικού δικτύου. Οι παρεμβάσεις στον τομέα των οδικών μεταφορών, αφορούν κυρίως την αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό του οδικού δικτύου που αποτελεί τμήμα των Διευρωπαϊκών Δικτύων (TEN-T-οδικά έργα) και ιδιαίτερα στα τμήματα που συνδέουν τις πύλες εισόδου με τα μεγάλα αστικά κέντρα. Παράλληλα υπάρχει ανάγκη αναβάθμισης των

δευτερευουσών συνδέσεων, ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου που δεν επωφελούνται από το αναβαθμισμένο πρωτεύον οδικό δίκτυο, μειώνοντας την ελκυστικότητα τους.

Στόχος των παρεμβάσεων αυτών είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διασυνδέσεων των μεγάλων αστικών κέντρων με τις πύλες εισόδου της χώρας. Επιδιωκόμενο αποτέλεσμα τους είναι η μείωση του κόστους και του χρόνου διακίνησης των εμπορευμάτων και ατόμων, η ουσιαστική μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης και η βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και παράλληλα η μείωση των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τη διακίνηση σε οδικές αρτηρίες. Προτεραιότητα θα δοθεί στις συνδετήριες αρτηρίες που βελτιώνουν την πρόσβαση προς το κύριο εμπορικό λιμάνι της Κύπρου, καθώς επίσης και στα τμήματα των κύριων αυτοκινητόδρομων όπου παρατηρείται κορεσμός της χωρητικότητας για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της μεγάλης κυκλοφορίας. Όσον αφορά τις δευτερεύουσες οδικές αρτηρίες, προτεραιότητα θα δοθεί στη βελτίωση της προσβασιμότητας των ορεινών περιοχών.

• **Αστικές Συγκοινωνίες**

Στα πλαίσια της βελτίωσης της ποιότητας ζωής, ιδιαίτερα στα αστικά κέντρα, και προώθησης της αειφορίας στην ανάπτυξη, κεντρική θέση κατέχει η ύπαρξη ενός αποτελεσματικού και αειφόρου συστήματος δημόσιων συγκοινωνιών το οποίο θα διασφαλίζει τις μετακινήσεις των ανθρώπων με ένα περιβαλλοντικά φιλικό τρόπο συμβάλλοντας στη μείωση της εξάρτησης από τα ιδιωτικά οχήματα και βελτιώνοντας τις κυκλοφορικές συνθήκες. Ως μεσοπρόθεσμος στόχος έχει τεθεί η αύξηση του μεριδίου χρήσης των δημόσιων συγκοινωνιών στο 10% από το πολύ χαμηλό ποσοστό του 2% που είναι σήμερα. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός χρειάζεται να υλοποιηθεί μια ολοκληρωμένη στρατηγική στην οποία να περιλαμβάνονται μια σειρά μέτρων που να καλύπτουν όλο το φάσμα των δημοσίων βιώσιμων μεταφορών. Για την υλοποίηση των παρεμβάσεων είναι αναγκαία και η ανάπτυξη συνεργασίας του δημοσίου με τον ιδιωτικό τομέα.

Στο πλαίσιο της δημιουργίας βιώσιμων περιβαλλοντικά μεταφορικών δικτύων θα συγχρηματοδοτηθούν παρεμβάσεις για την πλήρη αναβάθμιση των μέσων μαζικής μεταφοράς, τη δημιουργία ορισμένων άμεσα αναγκαίων οδικών αρτηριών και κατάλληλων κυκλοφοριακών ρυθμίσεων για την αποσυμφόρηση των αστικών κέντρων, την υλοποίηση παρεμβάσεων για τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας, ενώ τέλος και σε συνδυασμό με τις παρεμβάσεις για τη βελτίωση της ελκυστικότητας των αστικών κέντρων, θα προωθηθούν δράσεις όπως η δημιουργία πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων για τη βελτίωση της κινητικότητας χωρίς τη χρήση ιδιωτικών οχημάτων στα κέντρα των πόλεων.

Βελτίωση της Ενεργειακής Απόδοσης και Προώθηση Εναλλακτικών Μορφών Ενέργειας

Βασική επιδίωξη της ενεργειακής πολιτικής της χώρας είναι η διαμόρφωση ενός Ολοκληρωμένου Ασφαλούς και Ανταγωνιστικού Ενεργειακού Προτύπου, το οποίο προσδίδει έμφαση στην περιβαλλοντική και κοινωνική διάσταση της ενεργειακής οικονομίας,

διασφαλίζοντας παράλληλα το αρμονικό ισοζύγιο ανάμεσα στους πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης. Στα πλαίσια αυτά βασικοί στόχοι είναι η απεξάρτηση της οικονομίας από το πετρέλαιο ως μοναδική πηγή ενέργειας και η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης. Προς αυτήν την κατεύθυνση τα μέτρα που προωθούνται είναι:

- (α) Η διαφοροποίηση των πηγών ενέργειας με παρεμβάσεις που αφορούν τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ). Ειδικότερα θα προωθηθεί μια σειρά δράσεων και κινήτρων για την παραγωγή και την ενθάρρυνση χρήσης ΑΠΕ. Μέτρα θα προωθηθούν και για την εξοικονόμηση ενέργειας.
- (β) Η εισαγωγή φυσικού αερίου. Ειδικότερα θα προωθηθεί η ανάπτυξη του εσωτερικού δικτύου διανομής, με αποτέλεσμα τόσο την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού όσο και την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι δράσεις για την προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και την εξοικονόμηση ενέργειας καθώς και η δημόσια επένδυση για την ανάπτυξη του εσωτερικού δικτύου διανομής φυσικού αερίου είναι δυνατόν να συγχρηματοδοτηθούν από τους πόρους της Πολιτικής Συνοχής.

3.2.5 Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων

Με στόχο την δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων, οι χωρικές παρεμβάσεις επικεντρώνονται στην αναβάθμιση του ρόλου των αστικών κέντρων στο πλαίσιο των κατευθύνσεων της Ε.Ε για την αστική ανάπτυξη καθώς και τη διαφοροποίηση της οικονομίας των περιοχών της υπαίθρου και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων τους. Η επιλεγείσα στρατηγική αποσκοπεί στην ενίσχυση της ελκυστικότητας επιλεγμένων αστικών κέντρων και στην αντιστροφή των δυσμενών δημογραφικών εξελίξεων που αντιμετωπίζουν οι περιοχές της υπαίθρου.

Η στρατηγική συμβάλει στη επίτευξη των στρατηγικών στόχων του ΕΣΠΑ και κατά συνέπεια του *Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης*. Η εδαφική συνοχή θα ενισχυθεί περαιτέρω και από την ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας μεταξύ των πόλεων και των περιοχών της υπαίθρου. Η δημιουργία βιώσιμων τοπικών κοινωνιών προϋποθέτει την επίλυση τόσο των κοινών προβλημάτων, π.χ. προβλήματα προσβασιμότητας, όσο και των ειδικών προβλημάτων που οφείλονται στις ιδιαίστες γεωγραφικές συνθήκες της κάθε περιοχής.

Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν πέραν από την εν λόγω Θεματική Προτεραιότητα, διαχέονται και στο σύνολο των προαναφερθέντων Θεματικών Προτεραιοτήτων (στο πλαίσιο της επιλεξιμότητας του κάθε Ταμείου) και αποτελούν συνέχεια των παρεμβάσεων που υλοποιούνται στην παρούσα προγραμματική περίοδο και θα είναι στοχευμένες, επιδιώκοντας τη χωρική συγκέντρωση των πόρων σε στρατηγικά σημεία ώστε να αυξηθεί η προστιθέμενη αξία των κονδυλίων και να δημιουργηθούν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα και διάχυση της ανάπτυξης. Στις αστικές περιοχές ειδικότερα, οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν σε συγκεκριμένους θύλακες οι οποίοι θα επιλεγούν.

Πιο κάτω αναλύονται οι ειδικοί στόχοι και τα αναμενόμενα αποτελέσματα των προτεινόμενων για συγχρηματοδότηση παρεμβάσεων.

Ανάδειξη των Πολιτιστικών Πόρων και ενίσχυση των Πολιτιστικών Υποδομών

Η προώθηση /διενέργεια πολιτιστικών δραστηριοτήτων αποτελεί σημαντικό άξονα της βελτίωσης της ποιότητας ζωής τόσο σε αστικά κέντρα όσο και σε κοινότητες της υπαίθρου ενώ παράλληλα ενισχύει την προσπάθεια για τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και την ανάπτυξη άλλων παρεμφερών υπηρεσιών. Στα πλαίσια αυτά οι προτεινόμενες παρεμβάσεις θα περιλαμβάνουν την ανάδειξη πολιτιστικών μνημείων για προσέλκυση επισκεπτών, τη δημιουργία πολιτιστικών υποδομών πολυλειτουργικού χαρακτήρα που μπορούν να αποτελούν σημεία αναφοράς για τις αστικές περιοχές (τοπόσημα) και την ενίσχυση υφιστάμενων και δημιουργία νέων πολιτιστικών θεσμών. Η επιλογή των παρεμβάσεων θα γίνει στα πλαίσια της υφιστάμενης στρατηγικής για ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας της Κύπρου και εμπέδωση πολιτιστικής κουλτούρας αφενός και αφετέρου στη βέλτιστη σύζευξη τουρισμού και πολιτισμού ως οικονομικών δραστηριοτήτων.

Αστική Αναζωογόνηση

Βασική παράμετρος της στρατηγικής για τις αστικές περιοχές είναι η δημιουργία μιας τοπικής δυναμικής έτσι ώστε να διασφαλίζεται η μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή βιωσιμότητα και η περαιτέρω ενίσχυση της μέσα από την εφαρμογή της αρχής της αειφορίας στο σχεδιασμό και την επιλογή των παρεμβάσεων. Στα πλαίσια αυτά θα επιδιωχθεί, μέσα από την υλοποίηση στοχευμένων γεωγραφικά αστικών παρεμβάσεων, η αποκατάσταση της ελκυστικότητας των αστικών περιοχών.

Τα αστικά κέντρα της Κύπρου απέχουν σημαντικά από το να είναι ελκυστικά ως περιοχές για διαμονή και εργασία, αφού έχουν ανισότητες στο εσωτερικό τους που εκφράζονται στις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας αλλά και περιορισμένες δυνατότητες για την αξιοποίηση της επιχειρηματικότητας και τη δημιουργία καινοτομίας. Οι τρεις μεσαίου μεγέθους πόλεις της Κύπρου, δηλαδή Λευκωσία, Λεμεσός και Λάρνακα καθώς και η μικρότερη πόλη της Πάφου θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως εν δυνάμει αναπτυξιακοί πόλοι για το σύνολο της κυπριακής οικονομίας, συμβάλλοντας παράλληλα στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό απαιτούνται παρεμβάσεις στους τομείς των μεταφορών, της διευκόλυνσης της πρόσβασης σε υπηρεσίες, του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος, της παροχής των κατάλληλων υποδομών για την αναβάθμιση της πολιτιστικής δραστηριότητας, της προώθησης της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της κοινωνίας της γνώσης. Απαραίτητη συνιστώσα μιας επιτυχημένης αναπτυξιακής στρατηγικής για τις πόλεις σε σχέση με την *Αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας* και τον ρόλο που καλούνται οι πόλεις να διαδραματίσουν για να μεγιστοποιήσουν τη συμβολή τους σε αυτήν, είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας.

Η ύπαρξη υποβαθμισμένων θυλάκων καθιστά απαραίτητη την εφαρμογή δράσεων αστικής αναζωογόνησης, οι οποίες σε συνδυασμό με την εφαρμογή των οριζόντιων παρεμβάσεων σε τομείς όπως οι αστικές συγκοινωνίες/δημόσιες μεταφορές, οι πολιτιστικές υποδομές κλπ θα συμβάλλουν συνολικά στην αναβάθμιση της θέσης των αστικών κέντρων της Κύπρου στο δίκτυο των αστικών κέντρων της ΕΕ καθιστώντας τις περισσότερο ελκυστικές, τόσο για την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων όσο και ως τόπου διαμονής.

Οι τομείς στους οποίους θα επικεντρωθεί η αστική αναζωογόνηση βρίσκονται σε ευθεία αντιστοίχιση με τις προτεραιότητες της ΕΕ, όπως αυτή παρουσιάζεται τόσο στις Στρατηγικές Κοινοτικές Κατευθυντήριες Γραμμές όσο και στην *Ανακοίνωση: Πολιτική Συνοχής και Πόλεις (COM (2006) /385)* για τα αστικά κέντρα και αφορούν:

- Στην ενίσχυση του Αστικού Σχεδιασμού και τη Βελτίωση του Ανθρωπογενούς Περιβάλλοντος, η οποία περιλαμβάνει τόσο την ετοιμασία σχεδίων ανάπτυξης όσο και την υλοποίηση έργων υποδομής για βελτίωση της ελκυστικότητας των αστικών κέντρων ως τόπων κατοικίας και εργασίας.
- Στην ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας σε υποβαθμισμένες αστικές περιοχές, μέσα από την ενθάρρυνση της ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας στις υποβαθμισμένες αστικές περιοχές και συνεπώς στη διεύρυνση ευκαιριών για απασχόληση σε δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Στη βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσα από την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, την αναβάθμιση των κοινωνικών και πολιτιστικών υποδομών και τη διευκόλυνση της πρόσβασης τους στις υπηρεσίες του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Στα πλαίσια υλοποίησης των προγραμμάτων αστικής αναζωογόνησης θα εξεταστεί και η πιθανότητα αξιοποίησης της νέας πρωτοβουλίας *JESSICA*.

Βελτίωση της Ελκυστικότητας των Περιοχών της Υπαίθρου

Βασικός στόχος της στρατηγικής για την ύπαιθρο είναι η επίτευξη μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας μέσα από την προώθηση αιεφόρων μορφών ανάπτυξης. Η βελτίωση της ελκυστικότητας των περιοχών της υπαίθρου θα επιδιωχθεί μέσα από την βελτίωση της προσπελασιμότητας, της διαφοροποίησης της οικονομικής τους βάσης και της βελτίωσης της πρόσβασης των κατοίκων σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος. Οι δράσεις αυτές οι οποίες είναι συμπληρωματικές των δράσεων που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του *Στρατηγικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης*, στοχεύουν κατά προτεραιότητα στη βελτίωση της ποιότητα ζωής των κατοίκων μέσω των μέτρων του Άξονα 3 «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας».

Βασικές προτεραιότητες για συγχρηματοδότηση από τα Διαρθρωτικά Ταμεία για την περίοδο 2007-2013 στις περιοχές της υπαίθρου είναι:

- Η διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης των περιοχών της υπαίθρου μέσα από την προώθηση εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων και την διαφοροποίηση της

οικονομικής βάσης των περιοχών της υπαίθρου μέσω της αξιοποίησης του φυσικού τους πλούτου καθώς και η προώθηση υποστηρικτικών δομών για επιχειρήσεις και σχετικών υπηρεσιών.

- Η βελτίωση της προσβασιμότητας στα πλαίσια αυτά, θα προωθηθούν δράσεις για την βελτίωση της προσβασιμότητας των απομακρυσμένων περιοχών με την αναβάθμιση κυρίως των υποδομών στο τομέα των χερσαίων μεταφορών καθώς και τη διεύρυνση της χρησιμοποίησης των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.

3.4 Ενέργειες του Αξιολογητή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ

3.4.1 Γενικά: Οργάνωση – Συνεισφορά του Αξιολογητή

Παρόλο ότι επιλέχθηκε να μην διεξαχθεί Εκ Των Προτέρων Αξιολόγηση σε επίπεδο ΕΣΠΑ, ο Σύμβουλος της εκ των προτέρων αξιολόγησης (ex ante) των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της Κύπρου για την νέα προγραμματική περίοδο, στα πλαίσια των Όρων Εντολής του μελέτησε το πρώτο Σχέδιο του ΕΣΠΑ, το οποίο είχε ήδη αναπτυχθεί από τις Κυπριακές Αρχές πριν την πρόσληψή του. Στο πλαίσιο των εργασιών του ο Σύμβουλος εξέτασε ιδιαίτερα την ανάλυση της υφισταμένης κατάστασης και το περιεχόμενο της στρατηγικής που θα ακολουθηθεί κατά τη νέα προγραμματική περίοδο στην Κύπρο.

Ειδικότερα στόχος των σχολίων του Αξιολογητή ήταν η βελτίωση των κειμένων του επιμέρους ενοτήτων του ΕΣΠΑ ιδιαίτερα ως προς:

- Την καλύτερη δυνατή τεκμηρίωση της ανάλυσης της υφισταμένης κατάστασης.
- Τις λογικές και ουσιαστικές σχέσεις μεταξύ των συμπερασμάτων της υφιστάμενης κατάστασης και της Ανάλυσης Πλεονεκτημάτων / Ευκαιριών / Αδυναμιών / Απειλών (SWOT) και της στρατηγικής ιδίως όσο αφορά τις θεματικές και χωρικές προτεραιότητες και γενικότερα την εσωτερική συνοχή τους.
- Την ποσοτικοποίηση των στόχων.
- Τη συμβατότητα και συνάφεια της στρατηγικής με τις κεντρικές πολιτικές κατευθύνσεις της ΕΕ για την ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα, και απασχόληση ή με επιμέρους οριζόντιες πολιτικές όπως αυτές αποτυπώνονται σε βασικά κείμενα κατευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές κ.λ.π.). Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην αξιολόγηση της συμβολής του ΕΣΠΑ στη προώθηση των στρατηγικών στόχων της Πολιτικής Συνοχής της Ένωσης σύμφωνα με τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές.

Η διαδικασία που ακολουθήθηκε για την όλη εργασία στηρίχτηκε στη διαρκή διαβούλευση μεταξύ του Συμβούλου – Αξιολογητή και της ομάδας σχεδιασμού του εγγράφου στο Γραφείο Προγραμματισμού. Στόχος ήταν η καλύτερη και ταχύτερη ενσωμάτωση των σχολίων/εισηγήσεων του αξιολογητή πάνω στις επιμέρους ενότητες του ΕΣΠΑ. Ο Σύμβουλος συμμετείχε επίσης σε συσκέψεις που διοργανώθηκαν με το σύνολο των εμπλεκόμενων φορέων.

Ειδικότερα, ο Σύμβουλος–Αξιολογητής υπέβαλε καταρχήν σχόλια για την ανάλυση της υφισταμένης κατάστασης και της SWOT ανάλυσης του ΕΣΠΑ και συνέβαλε στην αναθεώρηση των σχετικών κειμένων, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τους παραγωγικούς τομείς της χώρας, το περιβάλλον, την υφιστάμενη κατάσταση στην Έρευνα, Τεχνολογία και Καινοτομία και τη χωρική συνοχή.

Μετά την οριστικοποίηση της ανάλυσης της υφισταμένης κατάστασης ο Σύμβουλος–Αξιολογητής υπέβαλε, στη βάση του αρχικού σχεδίου του προγραμματικού κειμένου, σχόλια, παρατηρήσεις όσον αφορά το περιεχόμενο της στρατηγικής καθώς και των θεματικών και χωρικών προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ. Οι εισηγήσεις, οι οποίες ενσωματώθηκαν στο τελικό προσχέδιο, λάμβαναν υπόψη τόσο τα συμπεράσματα της υφιστάμενης κατάστασης και της SWOT ανάλυσης, όσο και τις απόψεις μιας σειράς φορέων της Κύπρου, οι οποίοι εμπλέκονται στη διαμόρφωση αυτής της στρατηγικής.

3.4.2 Διαπιστώσεις της Αξιολόγησης

Τα βασικό συμπέρασμα του Σύμβουλου–Αξιολογητή από την όλη εργασία του είναι ότι έχει επιτευχθεί ο στόχος της ορθής επιλογής των θεματικών προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ με γνώμονα την καταλληλότητα τους για την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Κύπρου για την άμβλυνση των διαρθρωτικών της αδυναμιών. Οι Θεματικές Προτεραιότητες επίσης βρίσκονται σε ευθεία αντιστοίχιση τόσο με τις προτεραιότητες των Πολιτικής Συνοχής της Ένωσης όπως καθορίζονται στις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές όσο και με τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση. Στο Κεφάλαιο 4: Συνέπεια της Στρατηγικής με τις Εθνικές Πολιτικές και τις Πολιτικές της ΕΕ, η εν λόγω συνέπεια καταδεικνύεται με σαφήνεια.

Συνοχή μεταξύ συμπερασμάτων της Κοινωνικοοικονομικής Ανάλυσης και Στρατηγικής

Όσον αφορά τη συνοχή ανάμεσα στην ανάλυση της υφισταμένης κατάστασης και της στρατηγικής, αναφέρονται συνοπτικά τα ακόλουθα:

- Οι διαπιστωμένες αδυναμίες της χώρας ως προς τη χαμηλή παραγωγικότητα θα αντιμετωπιστούν μέσω των παρεμβάσεων τριών θεματικών προτεραιοτήτων που αφορούν: «*Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων*», «*Κοινωνίας της Γνώσης και Προώθηση της ΕΤΑ και της Καινοτομίας*», «*Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή*».
- Οι παρεμβάσεις που σχεδιάζονται στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της δια βίου μάθησης, καθώς και της βελτίωσης της ποιότητας της απασχόλησης, που αφορούν την θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ, «*Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή*» αποτελούν κρίσιμους παράγοντες ανάπτυξης ενός μακροπρόθεσμου δυναμικού της χώρας στην κατεύθυνση βελτίωσης της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητάς της οικονομίας.

- Η ύφεση του τουριστικού τομέα αντιμετωπίζεται τόσο μέσω παρεμβάσεων που θα εστιάζονται αποκλειστικά σε αυτόν και θα αποσκοπούν στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και την άμβλυνση των αδυναμιών που δημιουργούν τα χαρακτηριστικά της ύφεσης του τομέα κατά τα τελευταία έτη (π.χ. εποχικότητα), όσο και με την δημιουργία υποστηρικτικών υποδομών καθώς και ειδικών κινήτρων που ενθαρρύνουν την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ιδιαίτερα σε περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος.
- Οι παρεμβάσεις που αφορούν υποδομές στο τομέα των μεταφορών, αποσκοπούν κυρίως στον περιορισμό των επιδράσεων του νησιωτικού χαρακτήρα της χώρας όσον αφορά την γεωγραφική της απομόνωση από τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ, αλλά και στην επίλυση των προβλημάτων προσβασιμότητας των ορεινών περιοχών. Παράλληλα, επιδιώκεται η αντιμετώπιση της ιδιαίτερα σημαντικής υστέρησης των δημοσίων συγκοινωνιών της χώρας και η βελτίωση της ελκυστικότητας των αστικών περιοχών της.
- Το ΕΣΠΑ περιλαμβάνει στοχευμένες παρεμβάσεις για τη μείωση της υστέρησης της χώρας σε ΕΤΑ και τη διάχυση των ΤΠΕ, τόσο στο πλαίσιο της προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση ΕΤΑ και Καινοτομίας», όσο και μέσω των παρεμβάσεων για την ενίσχυση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας. Επιπλέον, οι ΤΠΕ αποτελούν πλέον καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη δεξιοτήτων στο ανθρώπινο δυναμικό, προκειμένου να αποδώσει σε μία οικονομία βασισόμενη στην κοινωνία της γνώσης και ως εκ τούτου συνιστούν μία κρίσιμη παράμετρο σε όλο σχεδόν το φάσμα των σχεδιαζόμενων παρεμβάσεων στη σχετική με τη θεματική προτεραιότητα «Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή».
- Η συνεχιζόμενη πληθυσμιακή αποδυνάμωση των περιοχών της υπαίθρου, ιδιαίτερα των ορεινών, αντιμετωπίζεται μέσω συνδυασμού δράσεων που περιλαμβάνουν την προστασία του περιβάλλοντος σε αυτές, την ενίσχυση και διαφοροποίηση της οικονομικής τους βάσης και την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας, την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, παράλληλα με την επίλυση των προβλημάτων προσβασιμότητάς τους τόσο σε όρους φυσικών υποδομών όσο και σε όρους εισαγωγής και διάχυσης των νέων τεχνολογιών σε αυτές.
- Παράλληλα, οι Θεματικές Προτεραιότητες του ΕΣΠΑ αξιοποιούν κατά συστηματικό τρόπο τα πλεονεκτήματα της χώρας, όπως αυτά αναδείχθηκαν στα συμπεράσματα της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης για τους επιμέρους τομείς. Το σύνολο των πλεονεκτημάτων που αφορούν είτε στη γεωγραφική θέση της χώρας, είτε στα επιμέρους χαρακτηριστικά της οικονομίας της, είτε στα χαρακτηριστικά του ανθρώπινου δυναμικού αξιοποιούνται προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της παραγωγικής βάσης και της επιχειρηματικότητας στην Κύπρο, καθώς και στην προσπάθεια ενίσχυσης της Κοινωνίας της Γνώσης και Προώθησης της ΕΤΑ και της Καινοτομίας σε συνθήκες κοινωνικής συνοχής.
- Η θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ που αφορά «Υποδομές Περιβάλλοντος, Μεταφορών και Ενέργειας» συμβάλλει στην πλήρη συμμόρφωση της Κύπρου στο κοινοτικό κεκτημένο σχετικά με τις υποχρεώσεις διαχείρισης των στερεών αποβλήτων, ενώ η θεματική προτεραιότητα «Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων» και παράλληλα συμβάλλει στην αξιοποίηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της χώρας επιδιώκοντας τη σύζευξη τουρισμού – πολιτισμού ως βασικών οικονομικών

δραστηριοτήτων που θα συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

Εσωτερική Συνοχή της Στρατηγικής: Συνέργεια μεταξύ Θεματικών Προτεραιοτήτων

Το ΕΣΠΑ παρουσιάζει υψηλό βαθμό εσωτερικής συνοχής, όπως περιγράφεται από τη συνέργεια μεταξύ των Θεματικών Προτεραιοτήτων και των ειδικών στόχων κάθε προτεραιότητας. Ειδικότερα:

- Η θεματική προτεραιότητα «*Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων*» βρίσκεται σε συνάφεια με τη θεματική προτεραιότητα για την «*Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων*» μέσω των στόχων της για τη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης αστικών και αγροτικών περιοχών, τη δημιουργία πολιτιστικών υποδομών και την ενίσχυση πολιτιστικών θεσμών στα πλαίσια της σύζευξης τουρισμού – πολιτισμού ως οικονομικών δραστηριοτήτων.
- Η θεματική προτεραιότητα «*Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή*» αποσκοπεί στη συνεχή ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, την προώθησή του στην αγορά εργασίας και στην απασχόληση, μέσα σε συνθήκες κοινωνικής συνοχής και ίσων ευκαιριών, ώστε να καταστεί αποτελεσματικός συντελεστής της ισόρροπης οικονομικής ανάπτυξης και της βελτίωσης της κυπριακής οικονομίας. Κατά συνέπεια βρίσκεται σε άμεση συνάφεια με τις παρεμβάσεις της θεματικής προτεραιότητας που αφορά στην «*Ενίσχυση της Παραγωγικής βάσης της οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων*», ενώ τόσο μέσω των παρεμβάσεων για την αύξηση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και των εργαζόμενων, όσο και μέσω των παρεμβάσεων για την ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας του δημόσιου τομέα βρίσκεται σε συνάφεια με τους στόχους της θεματικής προτεραιότητας «*Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση της ΕΤΑ και της Καινοτομίας*».
- Οι δύο Θεματικές Προτεραιότητες «*Ενίσχυση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας και στήριξη των επιχειρήσεων*» και στην «*Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση της ΕΤΑ και της Καινοτομίας*» βρίσκονται σε άμεση συνάφεια αφού ο βασικός στόχος της δεύτερης είναι η σύνδεση του συστήματος ΕΤΑ της χώρας με το παραγωγικό σύστημα και η αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, ο οποίος διαπερνά όλες τις παρεμβάσεις που προγραμματίζονται στο πλαίσιο αυτής της προτεραιότητας.
- Τέλος, η θεματική προτεραιότητα «*Υποδομές Περιβάλλοντος, Μεταφορών και Ενέργειας*» συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της προτεραιότητας για την «*Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων*» μέσω των παρεμβάσεων που αποσκοπούν στην αναβάθμιση της λιμενικής υποδομής της χώρας για την εξυπηρέτηση του διεθνούς εμπορίου και τον περαιτέρω εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και των παρεμβάσεων που αφορούν στη βελτίωση των διασυνδέσεων των μεγάλων αστικών κέντρων με τους λιμένες και τα αεροδρόμια της χώρας για τη μείωση του χρόνου και του κόστους διακίνησης εμπορευμάτων και ατόμων. Η μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης και των περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων που εκτιμάται ως αποτέλεσμα των παρεμβάσεων αυτών περιγράφει τη συνάφεια αυτής της θεματικής προτεραιότητας με την προτεραιότητα «*Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων*».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΜΕ ΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΕ

Η στρατηγική του ΕΣΠΑ, περιλαμβανομένων του κεντρικού στρατηγικού στόχου, των ειδικών στόχων και των θεματικών προτεραιοτήτων, βρίσκεται σε πλήρη συνέπεια τόσο με τις εθνικές πολιτικές όσο και με τις πολιτικές της ΕΕ. Πιο κάτω, παρουσιάζεται σε λεπτομέρεια η συνάφεια των θεματικών προτεραιοτήτων με τις *Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής (ΚΣΚΓ)* και η ουσιαστική συμβολή του ΕΣΠΑ στην επίτευξη των στόχων του *Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης*. Αναφορά γίνεται επίσης στη συμπληρωματικότητα του ΕΣΠΑ με το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Αγροτική Ανάπτυξη και το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Αλιεία.

Η συνέργεια του ΕΣΠΑ με τις εθνικές πολιτικές διασφαλίζεται μέσα από το *Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης* στις αναπτυξιακές προτεραιότητες του οποίου θα περιλαμβάνονται οι θεματικές ενότητες/δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν, τόσο από τα Ταμεία της ΕΕ, όσο και τον κρατικό προϋπολογισμό στα πλαίσια μιας ενιαίας αναπτυξιακής πολιτικής.

4.1 Συνάφεια με τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής

Οι ΚΣΚΓ περιλαμβάνουν το πλαίσιο των προτεραιοτήτων για την χρηματοδότηση παρεμβάσεων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής, με στόχο η Πολιτική Συνοχής να καταστεί βασικό μέσο στην υλοποίηση των στόχων της *Αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας*.

Οι ΚΣΚΓ έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στην διαμόρφωση του ΕΣΠΑ αφού παρέχουν στα Κράτη Μέλη ενδεικτικές κοινοτικές προτεραιότητες ως ακολούθως:

- *Κατευθυντήρια Γραμμή 1: Να καταστεί η Ευρώπη και οι Περιφέρειες της Ελκυστικότερος Τόπος Επενδύσεων και Εργασίας.*
- *Κατευθυντήρια Γραμμή 2: Βελτίωση των Γνώσεων και της Καινοτομίας με Στόχο την Ανάπτυξη.*
- *Κατευθυντήρια Γραμμή 3: Περισσότερες και Καλύτερες Θέσεις Εργασίας.*

Η στρατηγική και οι πέντε Θεματικές Προτεραιότητες, οι οποίες απορρέουν από αυτή και αναλύονται στο Κεφάλαιο 3, παρουσιάζουν ισχυρή συνάφεια με τους στόχους των ΚΣΚΓ. Η συνάφεια της αναπτυξιακής στρατηγικής όπως αυτή αναλύεται στο ΕΣΠΑ με τις ΚΣΚΓ περιγράφεται πιο κάτω. Στον **Πίνακα 4.1** παρουσιάζεται επίσης η αποτύπωση της συνάφειας των ΚΣΚΓ με τις Θεματικές Προτεραιότητες.

A. Η πρώτη Κοινοτική Στρατηγική Κατευθυντήρια Γραμμή «*Να καταστεί η Ευρώπη και οι περιφέρειες της ελκυστικότερος τόπος επενδύσεων και εργασίας*» εξυπηρετείται από δύο Θεματικές Προτεραιότητες του ΕΣΠΑ:

- Μέσω της Θεματικής Προτεραιότητας «*Υποδομές Περιβάλλοντος, Μεταφορών και Ενέργειας*», η στρατηγική του ΕΣΠΑ όσον αφορά των τομέα των Μεταφορών, συμβάλλει στην αύξηση των δυνατοτήτων των εμπορικών συναλλαγών, στη βελτίωση της διακίνησης προσώπων και αγαθών και στην αναβάθμιση της σύνδεσης της χώρας με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών. Επιπρόσθετα, έμφαση αποδίδεται τόσο στη βελτίωση της προσβασιμότητας των περιοχών της υπαίθρου, όσο και στην ανάπτυξη των αστικών δημόσιων μεταφορών παράλληλα με τις λοιπές παρεμβάσεις ανάπτυξης βιώσιμων μεταφορικών δικτύων, ενισχύοντας τη συνάφεια της στρατηγικής με τους επιμέρους στόχους των Κατευθυντήριων Γραμμών για την επέκταση και βελτίωση των μεταφορικών υποδομών. Επίσης η στρατηγική του ΕΣΠΑ, όπως εξειδικεύεται στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας, αφορά στην εναρμόνιση της χώρας με την κοινοτική νομοθεσία όσον αφορά τη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, τη λήψη των αναγκαίων μέτρων στον τομέα των επικίνδυνων αποβλήτων, την ολοκλήρωση των διαχειριστικών σχεδίων για τις περιοχές προς ένταξη στο δίκτυο NATURA 2000 και την προώθηση μέτρων για τη διαφοροποίηση των συμβατικών καυσίμων και την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Υπό το πρίσμα αυτό, η συνάφεια της προτεραιότητας αυτής του ΕΣΠΑ είναι ισχυρή, τόσο με την κατεύθυνση της βελτίωσης των συνεργειών μεταξύ περιβαλλοντικής προστασίας και ανάπτυξης, όσο και με τη βελτίωση της αποδοτικότητας του ενεργειακού συστήματος και τη διεύρυνση της χρήσης εναλλακτικών μορφών ενέργειας που προωθούν την αειφορία.
- Στο πλαίσιο της Θεματικής Προτεραιότητας «*Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων*» του ΕΣΠΑ, επιδιώκεται η βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσα από την υλοποίηση παρεμβάσεων αστικού σχεδιασμού, οι οποίες έχουν απόλυτη συνάφεια με την κατεύθυνση για την προστασία του περιβάλλοντος που περιλαμβάνεται στις ΚΣΚΓ.

B. Η δεύτερη Κοινοτική Στρατηγική Κατευθυντήρια Γραμμή «*Βελτίωση των Γνώσεων και της Καινοτομίας με Στόχο την Ανάπτυξη*» εξυπηρετείται από το σύνολο των θεματικών προτεραιοτήτων που περιλαμβάνονται στη στρατηγική του ΕΣΠΑ, ιδιαίτερα δε από τις προτεραιότητες «*Κοινωνίας της Γνώσης και Προώθηση της ΕΤΑ και της Καινοτομίας*» και «*Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων*» που στοχεύουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Ειδικότερα:

- Στα πλαίσια της θεματικής προτεραιότητας «*Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση της ΕΤΑ και της Καινοτομίας*» στοχεύεται η ενίσχυση των ερευνητικών υποδομών και η υποστήριξη της ανάπτυξης καινοτόμων δραστηριοτήτων, η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες σε επιχειρήσεις και πολίτες με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του συνόλου της οικονομίας της χώρας.
- Στα πλαίσια της θεματικής προτεραιότητας «*Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων*» προβλέπεται η ενθάρρυνση επενδύσεων σε νέα τεχνολογία, η υποστήριξη της δημιουργίας συνεργασίας συστάδων επιχειρήσεων, η

εξειδίκευση σχεδίων χορηγιών για την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων τόσο συνολικά στη χώρα, όσο και σε συγκεκριμένους κλάδους (τουρισμός) ή/και επιμέρους πληθυσμιακές ομάδες (γυναίκες και νέοι), η δημιουργία νέων εργαλείων και μηχανισμών για τη βελτίωση της πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε πηγές χρηματοδότησης,

- Στα πλαίσια της θεματικής προτεραιότητας *«Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή»*, στοχεύεται η ενθάρρυνση της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της ανάπτυξης της οικονομίας της γνώσης. Η συνεχής ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, ως συντελεστή της ισόρροπης οικονομικής ανάπτυξης συνδέεται άμεσα με το στόχο της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας. Ως εκ τούτου, οι παρεμβάσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένης της δια βίου μάθησης που εμπεριέχονται στην εν λόγω αναπτυξιακή προτεραιότητα του ΕΣΠΑ αποτελούν κρίσιμους παράγοντες ανάπτυξης ενός μακροπρόθεσμου δυναμικού της χώρας στην κατεύθυνση βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας.
- Στα πλαίσια της Θεματικής Προτεραιότητας *«Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων»* στοχεύεται μεταξύ άλλων και η στήριξη των παρεμβάσεων για ενίσχυση και διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης στις περιοχές της υπαίθρου και την ανάπτυξη των καινοτόμων επιχειρήσεων σε αστικές περιοχές, εμφανίζοντας έτσι συνάφεια με την κατεύθυνση της προώθησης της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας, ενώ ο στόχος της επέκτασης της χρήσης των ΤΠΕ στις περιοχές αυτές βρίσκεται σε αντιστοιχία με την ανάγκη προώθησης της κοινωνίας της πληροφορίας σε επιχειρήσεις και πολίτες.
- Αντίστοιχα, διαπιστώνεται και συνάφεια με τη θεματική προτεραιότητα *«Υποδομές Περιβάλλοντος, Μεταφορών και Ενέργειας»* στη βελτίωση της επιχειρηματικότητας, αφού η αναβάθμιση των μεταφορικών υποδομών αυξάνει τις δυνατότητες μετακίνησης προσώπων και αγαθών.

Γ. Η τρίτη Στρατηγική Κοινωνική Κατευθυντήρια Γραμμή, που αφορά *«Περισσότερες και Καλύτερες Θέσεις Εργασίας»* εξυπηρετείται από:

- Τη θεματική προτεραιότητα *«Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή»*, η οποία συμπίπτει απόλυτα με τη συγκεκριμένη κατευθυντήρια γραμμή, με ιδιαίτερη βαρύτητα και ιεράρχηση στις εξής επιμέρους κατευθύνσεις:
 - Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας.
 - Αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και της ειδίκευσης.
 - Βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας.

Παράλληλα, ωστόσο, λαμβάνονται υπόψη και οι επιμέρους κατευθύνσεις που αφορούν στις Διοικητικές Ικανότητες.

- Η εν λόγω ΚΣΚΓ εξυπηρετείται έμμεσα και από τις παρεμβάσεις των θεματικών προτεραιοτήτων *«Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση ΕΤΑ και Καινοτομίας»* και *«Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων»*.

Πίνακας 4.1: Συνάφεια των Θεματικών Προτεραιοτήτων και της Χωρικής Διάστασης του ΕΣΠΑ με τις Στρατηγικές Κοινοτικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής.

Προτεραιότητες της Πολιτικής Συνοχής 2007-2013		Θεματικές Προτεραιότητες και Χωρική Διάσταση του ΕΣΠΑ 2007-2013				
		Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων	Κοινωνία της Γνώσης, και Προώθηση της ΕΤΑ και της Καινοτομίας	Ανθρώπινοι Πόροι Απασχόληση, Κοινωνική Συνοχή	Υποδομές Περιβάλλοντος, Μεταφορών και Ενέργειας	Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗ ΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ: Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση.	Επέκταση και βελτίωση των μεταφορικών υποδομών				2	1
	Ενίσχυση των συνεργιών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην Ανάπτυξη				2	1
	Αντιμετώπιση του θέματος της εντατικής χρησιμοποίησης παραδοσιακών πηγών ενέργειας στην Ευρώπη		1		2	
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗ ΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ: Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη	Αύξηση και βελτίωση των επενδύσεων στην ΕΤΑ		2			1
	Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της επιχειρηματικότητας	2	2	1		1
	Προώθηση της κοινωνίας των πληροφοριών για όλους		2	1		1
	Βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση	2	2			1
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗ ΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ : Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας	Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας	1		2		1
	Βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας			2		
	Αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και της ειδικευσης			2		
	Διοικητικές ικανότητες		1	2		
	Προστασία της υγείας των εργαζομένων		1	1		
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ	Η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση				2	2
	Ενίσχυση της οικονομικής διαφοροποίησης των αγροτικών περιοχών	1				2

2 : Ύπαρξη άμεσης συνέργειας
1 : Ύπαρξη έμμεσης συνέργειας

4.2 Συμβολή στην επίτευξη των στόχων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας

Οι Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές της Κοινότητας αποσκοπούν στην ενίσχυση της συνεκτικότητας των μέτρων που περιλαμβάνονται στα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρύθμισης των Κρατών Μελών. Στην *Αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας*, η οποία συμφωνήθηκε τον Φεβρουάριο του 2005, προσδιορίζονται τρεις γενικές ενότητες στόχων:

- Δημιουργία ενός ελκυστικότερου περιβάλλοντος για επενδύσεις και εργασία.
- Ενίσχυση της ανάπτυξης μέσω της γνώσης και των καινοτομιών.
- Δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας.

Οι πιο πάνω στόχοι αναλύονται στις Ενιαίες Κατευθυντήριες Γραμμές και αποτυπώνονται σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στο κάθε Κράτος Μέλος στο εκάστοτε *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης (ΕΠΜ)*. Στην Κύπρο το ΕΠΜ ετοιμάστηκε από το Υπουργείο Οικονομικών σε στενή συνεργασία με το Γραφείο Προγραμματισμού και τα αρμόδια Υπουργεία και υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2005.

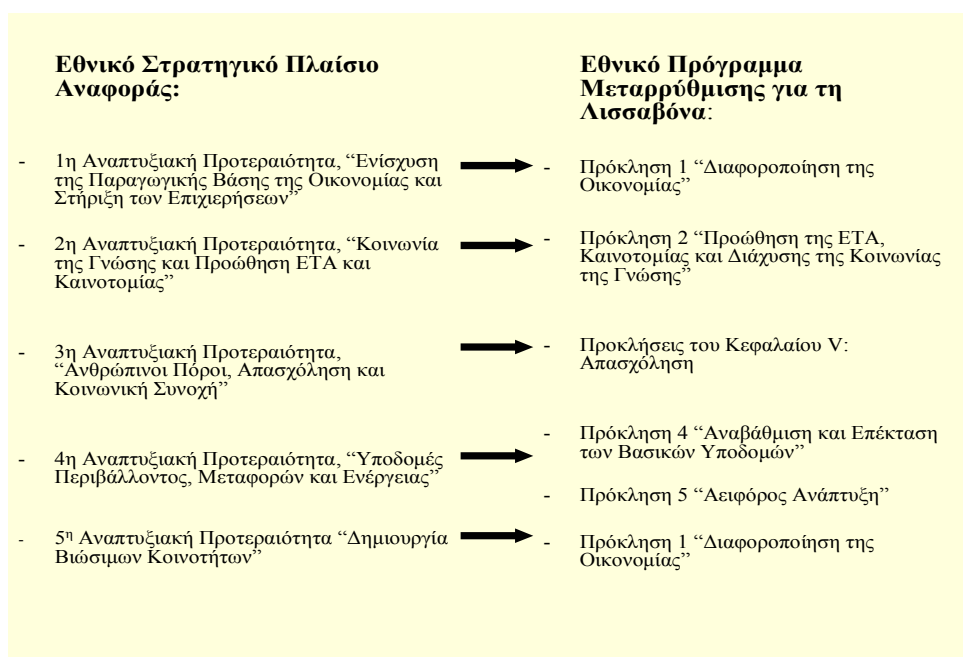
Κατά τη διαμόρφωση του ΕΣΠΑ, λήφθηκε πρόνοια ώστε το περιεχόμενο των Θεματικών Προτεραιοτήτων να συμβάλει στο μέγιστο δυνατό βαθμό στους στόχους του ΕΠΜ.

Εξάλλου, η διαδικασία προγραμματισμού όπως περιγράφηκε στο *Κεφάλαιο 1* είναι τέτοια ώστε διασφαλίζεται η συνάφεια των προγραμματικών εγγράφων τα οποία ετοιμάζονται για τη Πολιτική Συνοχής, με το ΕΠΜ, με τα Εθνικά Στρατηγικά Σχέδια για την Αγροτική Ανάπτυξη και την Αλιεία και τις εθνικές προτεραιότητες πολιτικής σε ένα ενιαίο πλαίσιο στρατηγικής. (Στο Κεφάλαιο 7 περιγράφονται οι διαδικασίες συντονισμού στην εφαρμογή ΕΣΠΑ και ΕΠΜ).

Η συνεισφορά των προβλεπόμενων παρεμβάσεων κάτω από τις Θεματικές Προτεραιότητες στην επίτευξη των στόχων του ΕΠΜ θα είναι η μέγιστη δυνατή, λαμβάνοντας υπόψη τόσο το ύψος και την διάρθρωση των πόρων της Πολιτικής Συνοχής στην Κύπρο όσο και τις ιδιαίτερες αναπτυξιακές ανάγκες της.

Η συμβολή των πόρων της Πολιτικής Συνοχής στους στόχους της *Αναθεωρημένης Στρατηγικής της Λισσαβόνας* στη νέα περίοδο, θα είναι τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά αναβαθμισμένη σε σχέση με την παρούσα προγραμματική περίοδο. Η ενδεικτική ποσοτική συνεισφορά των πόρων της Πολιτικής Συνοχής στην υλοποίηση του ΕΠΜ θα εκτιμηθεί στο επίπεδο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Πιο κάτω παρουσιάζεται ποιοτική ανάλυση της συνεισφοράς των θεματικών Προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ στους στόχους του ΕΠΜ. (Η σύνδεση των Θεματικών Προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ και του ΕΠΜ φαίνεται και διαγραμματικά στο **Σχεδιάγραμμα 4.1** ενώ στον **Πίνακα 4.2** αποτυπώνεται η σύνδεση τους με τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη της Απασχόλησης).

Σχεδιάγραμμα 4.1: Συνέργεια ΕΣΠΑ και ΕΠΜ

Οι Θεματικές Προτεραιότητες «Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση της ΕΤΑ και της Καινοτομίας» και «Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και Στήριξη των Επιχειρήσεων», που στοχεύουν στην προώθηση της ανταγωνιστικότητας, παρουσιάζουν συνάφεια με αριθμό προκλήσεων και προτεραιοτήτων του ΕΠΜ. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχει μεγάλη συνάφεια της Θεματικής Προτεραιότητας με τους στόχους της Πρόκλησης του ΕΠΜ «Διαφοροποίηση της Οικονομίας» όσον αφορά τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τομέων του τουρισμού και της μεταποίησης. Παράλληλα, η υλοποίηση της Θεματικής Προτεραιότητας «Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση της ΕΤΑ και της Καινοτομίας» θα συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της Πρόκλησης του ΕΠΜ «Προώθηση της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης, Καινοτομίας και Διάχυσης της Κοινωνίας της Γνώσης».

Αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας: Κατευθυντήρια Γραμμή Αρ. 10 (Ενδυνάμωση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της βιομηχανικής της βάσης), Κατευθυντήρια Γραμμή Αρ. 8 (Διευκόλυνση όλων των μορφών καινοτομιών), Κατευθυντήρια Γραμμή Αρ. 9 (Διευκόλυνση της διάδοσης και αποτελεσματικής χρήσης του ICT και χτίσιμο μιας πλήρως περιεκτικής κοινωνίας της πληροφορίας)

Η θεματική προτεραιότητα «Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή» που στοχεύει στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και την προώθηση της κοινωνικής συνοχής παρουσιάζει κατά κύριο λόγο συνάφεια με τις προκλήσεις του ΕΠΜ που αφορούν την αγορά εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, η ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων αποτελεί πρωταρχικό στόχο των Προτεραιοτήτων του σχετικού Κεφαλαίου οι οποίες αφορούν την αύξηση των εργαζομένων, την δημιουργία μεγαλύτερης ελαστικότητας στην αγορά εργασίας, την περαιτέρω ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και την βελτίωση της κοινωνικής συνοχής.

Αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας: Κατευθυντήρια Γραμμή Αρ. 17 (Εφαρμογή πολιτικών απασχόλησης που στοχεύουν στην πλήρη απασχόληση, στη βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας στην εργασία), Κατευθυντήρια Γραμμή Αρ. 18 (Προώθηση προσέγγισης στην εργασία βασιζόμενη στον κύκλο ζωής), Κατευθυντήρια Γραμμή Αρ. 19 (Δημιουργία αγορών εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, ενίσχυση της ελκυστικότητας της εργασίας), Κατευθυντήρια Γραμμή Αρ. 20 (Βελτίωση της κάλυψης των αναγκών στην αγορά εργασίας), Κατευθυντήρια Γραμμή Αρ. 21 (Προώθηση της ευελιξίας σε συνδυασμό με την ασφάλεια απασχόλησης και μείωση της κατάτμησης στην αγορά εργασίας, αποδίδοντας την οφειλόμενη προσοχή στο ρόλο των κοινωνικών εταίρων), Κατευθυντήρια Γραμμή 22 (Εξασφάλιση ευνοϊκής προς την απασχόληση εξέλιξης των μισθών και άλλων στοιχείων κόστους που συνδέονται με την εργασία), Κατευθυντήρια Γραμμή Αρ. 23 (Επέκταση και βελτίωση επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο) και Κατευθυντήρια Γραμμή Αρ. 24 (Προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, ως ανταπόκριση στις νέες απαιτήσεις ικανοτήτων)

Η Θεματική Προτεραιότητα «Υποδομές Περιβάλλοντος, Μεταφορών και Ενέργειας» που στοχεύει στη βελτίωση του περιβάλλοντος και γενικότερα την αειφόρο ανάπτυξη, βρίσκεται σε πλήρη συμπληρωματικότητα με την πρόκληση του ΕΠΜ «Αειφόρος Ανάπτυξη» όπου ως βασικές προτεραιότητες καθορίζονται η δημιουργία βασικών υποδομών για αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων και των αποβλήτων, η προστασία των παράλιων περιοχών καθώς και με την προτεραιότητα για διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού και προώθηση της εξοικονόμησης ενέργειας και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Επίσης η εν λόγω Θεματική Προτεραιότητα, στοχεύει στη επέκταση και αναβάθμιση βασικών υποδομών και συμβάλλει στην πρόκληση του ΕΠΜ «Αναβάθμιση και Επέκταση των Βασικών Υποδομών», όπου ανάμεσα στους στόχους και στις προτεραιότητες περιλαμβάνονται η βελτίωση των οδικών μεταφορών και των λιμενικών υποδομών.

Αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας: Κατευθυντήρια Γραμμή Αρ. 11 (Ενθάρρυνση της βιώσιμης χρήσης των πόρων και ενδυνάμωση των συνεργειών μεταξύ προστασίας του περιβάλλοντος και ανάπτυξης) & Κατευθυντήρια Γραμμή Αρ. 16 (Επέκταση, βελτίωση και σύνδεση των Ευρωπαϊκών Υποδομών και συμπλήρωση Διασυνοριακών Προγραμμάτων Προτεραιότητας)

Η θεματική προτεραιότητα «Δημιουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων» που αφορά την αντιμετώπιση χωρικών/ειδικών προβλημάτων στις αστικές περιοχές και τις περιοχές της υπαίθρου παρουσιάζει συνέργεια με το στόχο της πρόκλησης του ΕΠΜ για διαφοροποίηση της δομής της οικονομίας, η οποία αφορά μεταξύ άλλων την βελτίωση της παραγωγικής βάσης των μειονεκτούντων περιοχών.

Αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας: Κατευθυντήρια Γραμμή Αρ. 10 (Ενδυνάμωση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της βιομηχανικής βάσης)

Πίνακας 4.2: Σύνδεση των Προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ με τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΕΣΠΑ					
	Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης της Οικονομίας και στήριξη των Επιχειρήσεων	Κοινωνία της Γνώσης και Προώθηση της ΕΤΑ και της Καινοτομίας	Ανθρώπινοι Πόροι, Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή	Υποδομές Περιβάλλοντος, Μεταφορών και Ενέργειας	Λειτουργία Βιώσιμων Κοινοτήτων
Μικροοικονομικές Κατευθυντήριες Γραμμές (Microeconomic Guidelines)					
(7) Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στον τομέα της Έρευνας & Ανάπτυξης, ιδίως στον ιδιωτικό τομέα, με σκοπό τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου της Γνώσης	1	2	1		
(8) Να διευκολυνθεί η καινοτομία	2	2	1		
(9) Να διευκολυνθεί η διάδοση και η πραγματική χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και να οικοδομηθεί μια Κοινωνία της Πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς	1	2	1	1	1
(10) Να ενισχυθούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ευρωπαϊκής βιομηχανικής βάσης	2	1	1		1
(11) Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και ανάπτυξης				2	1
(12) Να επεκταθεί σε έκταση και σε βάθος η Εσωτερική Αγορά	1		2		
(13) Να εξασφαλισθούν ανοιχτές και ανταγωνιστικές αγορές εντός και εκτός της Ευρώπης και να προσκομισθούν οφέλη από την παγκοσμιοποίηση	2	1			
(14) Να δημιουργηθεί ελκυστικότερο επιχειρηματικό περιβάλλον και να ενθαρρυνθεί η ιδιωτική πρωτοβουλία μέσω της βελτίωσης των κανονιστικών ρυθμίσεων	2				
(15) Να προωθηθεί μία περισσότερο επιχειρηματική νοοτροπία και να δημιουργηθεί περιβάλλον που να στηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)	2	1	1		2
(16) Να επεκταθούν και να βελτιωθούν οι ευρωπαϊκές υποδομές και να ολοκληρωθούν τα συμφωνηθέντα διασυνοριακά έργα προτεραιότητας				2	
Κατευθυντήριες Γραμμές Πολιτικών Απασχόλησης (Employment Guidelines)					
(17) Να εφαρμοσθούν πολιτικές απασχόλησης που θα στοχεύουν στην πλήρη απασχόληση, στη βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας στην εργασία και στην ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής	1		2		2
(18) Να προωθηθεί προσέγγιση της εργασίας βασισμένη στον κύκλο ζωής			2		
(19) Να δημιουργηθούν αγορές εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, να ενισχυθεί η ελκυστικότητα της εργασίας και να καταστεί αποδοτική για όσους αναζητούν εργασία, συμπεριλαμβανομένων μειονεκτούντων ατόμων και των ανέργων			2		
(20) Να βελτιωθεί η κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας			2		
(21) Να προωθηθεί η ευελιξία σε συνδυασμό με την εργασιακή ασφάλεια και να μειωθεί ο κατακερματισμός της αγοράς εργασίας, λαμβανομένου δεόντως υπόψη του ρόλου των κοινωνικών εταίρων	1	1	2		
(22) Να εξασφαλισθεί ευνοϊκή προς την απασχόληση εξέλιξη των μισθών και άλλων στοιχείων κόστους που συνδέονται με την εργασία	1		1		
(23) Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο	1	1	2		1
(24) Να προσαρμοσθούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες		1	2	1	1

1 : Έμμεση συμβολή

2 : Άμεση και σημαντική συμβολή

4.3 Συνέπεια με το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Αλιεία

Σύμφωνα με τους σχετικούς Κανονισμούς της ΕΕ για τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο για τη στήριξη της Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας, είναι απαραίτητη η μέγιστη δυνατή συνέργεια / συμπληρωματικότητα μεταξύ όλων των προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα υπό αναφορά Ταμεία.

Το *Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης, 2007-2013*, ως συγχρηματοδοτούμενο από το *Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο*, επικεντρώνει τις παρεμβάσεις του στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα μέσω παρεμβάσεων που σχετίζονται με τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, την ενίσχυση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην πρώτη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων, αλλά και την ενίσχυση του κοινωνικό-οικονομικού ιστού των περιοχών της υπαίθρου. Επιπλέον, και σύμφωνα με τις *Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Αγροτική Ανάπτυξη*, το σχέδιο προβλέπει δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος σε σχέση με την άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας. Το *Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης* και το ΕΣΠΑ δρουν συμπληρωματικά το ένα προς το άλλο, όσον αφορά τις περιοχές της υπαίθρου αφού εστιάζουν τις δραστηριότητες τους στην προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης των εν λόγω περιοχών.

Το *Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης* αποτελείται από τους ακόλουθους άξονες προτεραιότητας:

- Άξονας Προτεραιότητας 1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας.
- Άξονας Προτεραιότητας 2: Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου.
- Άξονας Προτεραιότητας 3: Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.

Η συμπληρωματικότητα παρουσιάζεται κατά κύριο λόγο μεταξύ του Άξονα Προτεραιότητας 3 που αφορά την βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές με τις δράσεις που θα προωθηθούν στο ΕΣΠΑ για τις εν λόγω περιοχές. Πιο συγκεκριμένα, στα πλαίσια του Άξονα 3 του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης θα προωθηθούν κάποιες συμπληρωματικές τουριστικές δράσεις, χειροτεχνικές δραστηριότητες με έμφαση στο γυναικείο πληθυσμό, ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών, με παρεμβάσεις όπως αναπλάσεις πλατειών, πεζοδρομίων και των ιστορικών κέντρων των κοινοτήτων καθώς και την ανάδειξη παραδοσιακών στοιχείων του ανθρωπογενούς αγροτικού περιβάλλοντος. Αντίστοιχα, στα πλαίσια του ΕΣΠΑ θα προωθηθούν δράσεις στις περιοχές της υπαίθρου ως μέρος της ευρύτερης περιφερειακής πολιτικής, οι οποίες θα περιλαμβάνουν την ενίσχυση της οικονομικής διαφοροποίησης των περιοχών της υπαίθρου με ιδιαίτερη έμφαση στα θέματα τουρισμού, την αειφόρο χρήση περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων και την προώθηση της προσβασιμότητας με παρεμβάσεις, όπως δρόμοι, κέντρα ενημέρωσης του πολίτη και

πρόσβαση στο διαδίκτυο. Όσον αφορά τον άξονα Leader του *Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης*, θα εξεταστεί στα πλαίσια του σχεδιασμού του η δυνατότητα συνεργειών και συμμετοχής σε δράσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων, προκειμένου να επιτευχθεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση και βελτιστοποίηση των χρηματοδοτήσεων στις περιοχές παρέμβασης.

Σε ότι αφορά την συμπληρωματικότητα μεταξύ άλλων αξόνων του *Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης* και του ΕΣΠΑ, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο Άξονας 1: Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας του Τομέα της Γεωργίας και Δασοκομίας του *Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης*, μέσα από την ενίσχυση των μονάδων μεταποίησης γεωργικών προϊόντων θα έχει συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια της θεματικής προτεραιότητας για την ενδυνάμωση της παραγωγικής βάσης και στήριξη των επιχειρήσεων. Επίσης ο Άξονας Προτεραιότητας 2: Βελτίωση του Περιβάλλοντος και της Υπαιθρου του *Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης*, που στοχεύει στην ελκυστικότητα του φυσικού τοπίου παρουσιάζει συμπληρωματικότητα με τις δράσεις του ΕΣΠΑ που στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος.

Το *Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Αλιείας, 2007-2013* συγχρηματοδοτείται από το *Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας* και στοχεύει: (α) στην ορθολογική διαχείριση των αλιευτικών πόρων, (β) την αειφόρο ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας, (γ) την βιώσιμη ανάπτυξη του τομέα της μεταποίησης και εμπορίας προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, (δ) την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αλιευτικού τομέα, (ε) την ανάπτυξη των αλιευτικών περιοχών και (στ) την προστασία και βελτίωση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Η συμπληρωματικότητα του *Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης Αλιείας* με το ΕΣΠΑ παρουσιάζεται κυρίως στις προτεραιότητες που αφορούν την ανάπτυξη των αλιευτικών περιοχών και την προστασία και βελτίωση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Στην προτεραιότητα που αφορά την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος θα προωθηθούν δράσεις για την προστασία και διατήρηση σημαντικών ειδών και οικοτόπων, τη δημιουργία τεχνητών υφάλων, τη διατήρηση καλής οικολογικής κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος και την εφαρμογή των σχετικών οδηγιών και συμβάσεων της ΕΕ. Οι δράσεις αυτές παρουσιάζουν συμπληρωματικότητα με την θεματική ενότητα η οποία αφορά την προστασία της φύσης και τις παράκτιες περιοχές. Επιπρόσθετα, όσον αφορά την χωρική διάσταση του ΕΣΠΑ συμπληρωματικότητα υπάρχει με τον Άξονα Προτεραιότητας 4: Ανάπτυξη Αλιευτικών Περιοχών του *Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης της Αλιείας*. Ο εν λόγω άξονας στοχεύει στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία, οι οποίες βρίσκονται κατά κύριο λόγο στην ύπαιθρο.

Συνέργεια του ΕΣΠΑ, τόσο με το *Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης* όσο και με το *Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Αλιείας*, θα υπάρχει και σε θέματα ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού σε συνθήκες κοινωνικής συνοχής και ίσων ευκαιριών. Πιο συγκεκριμένα, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας θα χρηματοδοτήσουν συμπληρωματικές δράσεις κατάρτισης,

αναβάθμισης των επαγγελματικών δεξιοτήτων, προώθησης της ισότητας μεταξύ των δύο φύλων και κοινωνικής συνοχής. Οι δράσεις κατάρτισης στα πλαίσια του *Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης* θα επικεντρωθούν στους αγρότες, ενώ οι δράσεις κατάρτισης στα πλαίσια του *Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης της Αλιείας* θα επικεντρωθούν στους αλιείς.

Οι δομές συντονισμού μεταξύ του ΕΣΠΑ, του *Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου για την Αγροτική Ανάπτυξη* και του *Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης Αλιείας* παρουσιάζονται στο Κεφάλαιο 7.

4.4 Ενσωμάτωση Συνθηκών Ισότητας Μεταξύ των Δύο Φύλων

Η ενσωμάτωση συνθηκών ισότητας μεταξύ των δύο φύλων παίζει κεντρικό ρόλο στον σχεδιασμό, προγραμματισμού και υλοποίηση των παρεμβάσεων που θα συγχρηματοδοτηθούν στα πλαίσια της Πολιτικής Συνοχής.

Οι βασικές αρχές για την ισότητα των δύο φύλων, όπως αυτές καταγράφονται στο *Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα Μεταξύ Ανδρών και Γυναικών (Roadmap for Equality Between Women and Men, 2006-2010)*, το οποίο υιοθετήθηκε τον Μάρτιο του 2006 είναι:

- Ισότητα στην οικονομική ανεξαρτησία.
- Συμφιλίωση της εργασιακής, προσωπικής και οικογενειακής ζωής.
- Ισότητα στην συμμετοχή στην λήψη αποφάσεων.
- Εξάλειψη στην βία.
- Εξάλειψη στερεοτύπων των δύο φύλων στην κοινωνία.
- Προώθηση της ισότητας των δύο φύλων εκτός της ΕΕ.

Μέσα από τις παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν τόσο από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο όσο και από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης θα προωθηθούν ενεργές δράσεις κυρίως για την προώθηση των δύο πρώτων προτεραιοτήτων όπως αναφέρονται πιο πάνω. Πιο συγκεκριμένα, η ισότητα των δύο φύλων θα επιτευχθεί τόσο μέσα από ειδικές παρεμβάσεις για τις γυναίκες με στόχο την περαιτέρω ενσωμάτωση τους στην αγορά εργασίας όσο και με τη συμφιλίωση της εργασιακής με την οικογενειακή ζωή. Περαιτέρω η ισότητα των δύο φύλων διασφαλίζεται μέσα από την επίτευξη μη – διάκρισης σε όλα τα στάδια προγραμματισμού και υλοποίησης του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς.

Παράλληλα, στον προγραμματισμό και υλοποίηση όλων των παρεμβάσεων θα χρησιμοποιηθούν μηχανισμοί για την διαφύλαξη της ισότητας (π.χ. συμμετοχή αρμόδιων φορέων στην Συμβουλευτική Επιτροπή Προγραμματισμού και στις Επιτροπές Παρακολούθησης, κριτήρια κατά την αξιολόγηση των έργων, έκδοση πιστοποιητικών συμβατότητας για θέματα ισότητας από τον αρμόδιο φορέα στο στάδιο αξιολόγησης των έργων, θεματικές αξιολογήσεις).

Το ΕΣΠΑ θα υλοποιηθεί μέσα από δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΕΠ) τα οποία παρουσιάζονται πιο κάτω.

5.1 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Αειφόρο Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα

Ο στρατηγικός στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα» είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας και η προώθηση της πραγματικής σύγκλισης της χώρας με τον μέσο όρο της ΕΕ, μέσω της επίτευξης υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και τη διασφάλιση της χωρικής συνοχής.

Ο στρατηγικός στόχος εξειδικεύεται μέσα από τους ακόλουθους τρεις ειδικούς στόχους:

- Ορθολογική διαχείριση των περιβαλλοντικών πόρων και αναβάθμιση των μεταφορικών υποδομών της χώρας.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.
- Προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Ειδικότερα, το ΕΠ «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα» συμβάλλει στην επίτευξη των ειδικών στόχων του ΕΣΠΑ που αφορούν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Για την επίτευξη αυτών των ειδικών στόχων, το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα θα περιλάβει σειρά παρεμβάσεων οι οποίες αφορούν:

- Την επέκταση και βελτίωση των βασικών υποδομών στον τομέα των μεταφορών και τη βελτίωση της πρόσβασης της χώρας στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα, παράλληλα με τη βελτίωση της προσβασιμότητας των αγροτικών περιοχών της χώρας.
- Την ορθολογική διαχείριση των περιβαλλοντικών πόρων με έμφαση στον τομέα διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων.
- Την αναβάθμιση και βελτίωση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος σε αστικές περιοχές.
- Την αύξηση της παραγωγικότητας επιμέρους κλάδων και τομέων της οικονομίας, μέσω της διενέργειας επενδύσεων σε μηχανολογικό και τεχνολογικό εξοπλισμό, την υιοθέτηση εφαρμογών ΤΠΕ και την αύξηση των δαπανών για ΕΤΑ, τη διαφοροποίηση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος και τη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης των αγροτικών περιοχών, καθώς και την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα προβλέπεται να αποτελείται από τέσσερις Άξονες Προτεραιότητας:

- Βελτίωση βασικών περιβαλλοντικών & μεταφορικών υποδομών.
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας.
- Αναζωογόνηση αστικών και περιοχών της υπαίθρου.
- Τεχνική βοήθεια.

Η χρηματοδοτική βαρύτητα κάθε Άξονα Προτεραιότητας θα αντικατοπτρίζει αφενός την ένταση των αναγκών που θα εξυπηρετηθούν και αφετέρου την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων που εξυπηρετούν τη συνολική στρατηγική της Κύπρου, στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου.

Οι στόχοι του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα» βρίσκονται σε άμεση συμπληρωματικότητα με τους στόχους του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή», αφού τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα θα εξειδικεύσουν τις προτεραιότητες του ΕΣΠΑ, συμβάλλοντας στην επίτευξη του στρατηγικού και των ειδικών στόχων του.

Στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος θα υλοποιηθούν και οι απαραίτητες δράσεις τεχνικής βοήθειας για την ενδυνάμωση της διαχείρισης και υλοποίησης του προγράμματος.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Συνοχής.

5.2 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή

Ο στρατηγικός στόχος του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή» είναι η συνεχής ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και η προώθηση του στην αγορά εργασίας και στην απασχόληση, μέσα σε συνθήκες κοινωνικής συνοχής και ίσων ευκαιριών, ώστε να καταστεί αποτελεσματικός συντελεστής της ισόρροπης οικονομικής ανάπτυξης και της βελτίωσης της κυπριακής οικονομίας.

Ο στρατηγικός στόχος εξειδικεύεται μέσα από τους ακόλουθους πέντε ειδικούς στόχους:

- Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και στην απασχόληση.
- Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και ενσωμάτωσης.
- Ενίσχυση / βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού.
- Αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών.
- Ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας του δημοσίου τομέα.

Στο πλαίσιο επίτευξης των παραπάνω ειδικών στόχων προγραμματίζεται η υλοποίηση μίας σειράς παρεμβάσεων, οι οποίες, σε σημαντικό βαθμό, αλληλοσχετίζονται και αλληλοσυμπληρώνονται. Έμφαση δίνεται στη στοχευμένη υποστήριξη συγκεκριμένων ομάδων του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, των οποίων η θέση στην αγορά εργασίας είναι δυσμενέστερη έναντι άλλων ομάδων, όπως είναι οι νέοι, οι γυναίκες και οι ευπαθείς κοινωνικά ομάδες. Παράλληλα, στην γενική κατεύθυνση της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, προβλέπονται παρεμβάσεις αναβάθμισης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και της σύνδεσής τους με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, καθώς και δράσεις συστηματικής οργάνωσης και ενδυνάμωσης της συμμετοχής του ανθρώπινου δυναμικού σε προγράμματα δια βίου μάθησης. Τέλος, παρεμβάσεις θα προωθηθούν και για την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων, των εργαζομένων σε αυτές και των επιχειρηματιών, καθώς και σε δράσεις για την ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας του δημόσιου τομέα.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα προβλέπεται να αποτελείται από **τρεις** Άξονες Προτεραιότητας:

- Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και κοινωνική συνοχή.
- Ενίσχυση και βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού – αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών.
- Τεχνική βοήθεια.

Η χρηματοδοτική βαρύτητα κάθε Άξονα Προτεραιότητας θα αντικατοπτρίζει αφενός την ένταση των αναγκών που θα εξυπηρετηθούν και αφετέρου την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων που εξυπηρετούν τη συνολική στρατηγική της Κύπρου για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα θα συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ		Κοινοτική Συμμετοχή							
Ε.Π.	Ταμείο	Σύνολο	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΕΤΠΑ & ΤΑ									
ΕΠ1: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα	ΕΤΠΑ	279.461.356	75.586.334	62.349.333	48.552.617	34.179.093	19.211.207	19.595.431	19.987.340
	ΤΣ	213.204.484	55.818.153	46.399.710	36.582.202	26.353.435	15.700.884	16.014.901	16.335.199
ΕΚΤ									
ΕΠ2: Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή	ΕΚΤ	119.769.152	32.394.143	26.721.143	20.808.265	14.648.183	8.233.375	8.398.042	8.566.003
Σύνολο ΕΤΠΑ		279.461.356	75.586.334	62.349.333	48.552.617	34.179.093	19.211.207	19.595.431	19.987.340
Σύνολο ΤΑ		213.204.484	55.818.153	46.399.710	36.582.202	26.353.435	15.700.884	16.014.901	16.335.199
Σύνολο ΕΚΤ		119.769.152	32.394.143	26.721.143	20.808.265	14.648.183	8.233.375	8.398.042	8.566.003
ΣΥΝΟΛΟ ΤΑΜΕΙΩΝ 2007 – 2013		612.434.992	163.798.630	135.470.186	105.943.084	75.180.710	43.145.466	44.008.374	44.888.542

ΕΤΠΑ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΚΤ: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΤΣ: Ταμείο Συνοχής

Σημειώνεται ότι δεν θα χρησιμοποιηθεί Εθνικό Αποθεματικό Επίδοσης ούτε Εθνικό Αποθεματικό για Απρόβλεπτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ

7.1 Εισαγωγή - Στόχοι

Στο παρόν κεφάλαιο καθορίζεται το οργανωτικό και διοικητικό πλαίσιο, μέσω του οποίου θα διασφαλίζεται:

- Η στρατηγική παρακολούθηση της επίτευξης των στόχων του ΕΣΠΑ.
- Η συνεκτικότητα και η συνέργεια της εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ώστε να υπάρξει αποτελεσματική αξιοποίηση των πόρων της Πολιτικής Συνοχής.
- Η αποτελεσματική συμβολή των παρεμβάσεων που συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ στα πλαίσια του ΕΣΠΑ στην επίτευξη των στόχων του *Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης* για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας.
- Η μέγιστη δυνατή συμπληρωματικότητα και συντονισμός της εφαρμογής των παρεμβάσεων του ΕΣΠΑ με τις εθνικές πολιτικές, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ), καθώς και με άλλα χρηματοδοτικά μέσα (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Jessica, Jeremie κλπ), για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και των μεσοπρόθεσμων αναπτυξιακών μεσοπρόθεσμων στόχων της Κύπρου όπως αυτοί καθορίζονται στο Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης.
- Η τήρηση των Κοινοτικών και Εθνικών κανόνων νομιμότητας και κανονικότητας των δαπανών.

Στις επιμέρους ενότητες του παρόντος κεφαλαίου καθορίζονται τα αρμόδια όργανα/φορείς και περιγράφονται οι διαδικασίες/μηχανισμοί για την επίτευξη των πιο παραπάνω στόχων. Επίσης, παρουσιάζονται συνοπτικά, οι βασικές πτυχές του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου για την προγραμματική περίοδο 2007-2013. Η αναλυτική παρουσίαση του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου θα περιληφθεί στις Διατάξεις Εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

7.2 Όργανα Συντονισμού και Παρακολούθησης του ΕΣΠΑ

7.2.1 Συντονιστική Επιτροπή Πολιτικής Συνοχής

Για τον καλύτερο συντονισμό και την επιτελική παρακολούθηση της υλοποίησης του ΕΣΠΑ, σε όλη τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου, θα θεσμοθετηθεί η λεγόμενη «Συντονιστική Επιτροπή για την Πολιτική Συνοχής», ως συλλογικό συντονιστικό όργανο σε ανώτατο τεχνοκρατικό επίπεδο, η οποία θα εξετάζει την πρόοδο της εφαρμογής όλων των προγραμμάτων ούτως ώστε να διασφαλίζεται η έγκαιρη και αποτελεσματική υλοποίηση των έργων μέσα στα πολύ στενά χρονικά πλαίσια που τίθενται και η έγκαιρη λήψη αναγκαίων πολιτικών και λοιπών αποφάσεων σε επιτελικό και διαχειριστικό επίπεδο χωρίς χρονοβόρες και γραφειοκρατικές διαδικασίες. Η εν λόγω Επιτροπή μέσα στα πλαίσια των καθηκόντων

της θα λαμβάνει όπου είναι αναγκαίο και αποφάσεις για τη διασφάλιση της μέγιστης δυνατής συμβολής των συγχρηματοδοτούμενων δράσεων στην επίτευξη των στόχων του *Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης* για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας.

Η παραπάνω Επιτροπή θα αποτελείται από τους Γενικούς Διευθυντές των άμεσα εμπλεκόμενων Υπουργείων, το Γενικό Λογιστή και τον Έφορο Εσωτερικού Ελέγχου (παρατηρητής), υπό την προεδρία του Γενικού Διευθυντή του Γραφείου Προγραμματισμού.

7.2.2 Ενιαία Επιτροπή Παρακολούθησης

Για τη διασφάλιση τόσο της μέγιστης δυνατής συμπληρωματικότητας και συνεκτικότητας στην υλοποίηση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, όσο και της συμβατότητας της υλοποίησης των παρεμβάσεων με τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς, θα θεσμοθετηθεί, όπως προνοείται από τον Γενικό Κανονισμό 1083/2006, μια μόνο **Επιτροπή Παρακολούθησης** και για τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα, υπό την προεδρία του Υπουργού Οικονομικών ή εκ μέρους του, του Γενικού Διευθυντή του Γραφείου Προγραμματισμού.

7.2.3 Εθνική Αρχή

Το Γραφείο Προγραμματισμού αποτελεί την υπεύθυνη Εθνική Αρχή για την εφαρμογή της Πολιτικής Συνοχής στην Κύπρο ως Κράτος-Μέλος της ΕΕ. Οι αρμοδιότητες του Γραφείου Προγραμματισμού (το οποίο θα είναι και κοινή Διαχειριστική Αρχή για τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα), ως προς τη στρατηγική παρακολούθηση του ΕΣΠΑ θα είναι οι εξής (επιπρόσθετες από εκείνες που θα έχει ως Διαχειριστική Αρχή):

- Συντονισμό των διαπραγματεύσεων/διαβουλεύσεων με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε θέματα Πολιτικής Συνοχής και Διαρθρωτικών Ταμείων.
- Κατάρτιση του ΕΣΠΑ, σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους εταίρους του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και η διαβίβαση και διαπραγμάτευση του με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Στρατηγική παρακολούθηση της υλοποίησης του ΕΣΠΑ και ειδικότερα:
 - Την έκδοση κατευθυντήριων γραμμών προς τους εμπλεκόμενους φορείς στη διαχείριση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, ούτως ώστε να διασφαλίζεται η συμβατότητα της υλοποίησης των παρεμβάσεων με τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί στο ΕΣΠΑ.
 - Σύνταξη συνοπτικού τμήματος στην *Ετήσια Έκθεση Προόδου* για το *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης* για τη Στρατηγική της Λισσαβόνας, σχετικά με τη συμβολή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία στην επίτευξη των στόχων του *Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης*.
 - Σύνταξη και υποβολή συνοπτικής έκθεσης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το αργότερο έως το τέλος του 2009 και του 2012, η οποία θα περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τη συμβολή των προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία όσον αφορά, (α) την υλοποίηση των στόχων της πολιτικής για τη συνοχή, όπως ορίζονται

στη Συνθήκη, (β) την εκπλήρωση των καθηκόντων των Ταμείων, όπως ορίζονται στο Γενικό Κανονισμό, (γ) την υλοποίηση των προτεραιοτήτων που αναλύονται στις κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής και προσδιορίζονται στις προτεραιότητες που θέτει το ΕΣΠΑ και (δ) την υλοποίηση του στόχου για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης για την επίτευξη των στόχων των Ολοκληρωμένων Κατευθυντήριων Γραμμών για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση.

- Συντονισμό του προγραμματισμού των παρεμβάσεων που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής.
- Συντονισμό του προγραμματισμού και της εφαρμογής μεταξύ των Προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας, καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και άλλων υφιστάμενων χρηματοδοτικών μέσων στα πλαίσια των οποίων παρέχεται χρηματοδότηση από την ΕΕ.
- Συνολική ευθύνη για τη διαμόρφωση των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου των παρεμβάσεων που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και την υποβολή των σχετικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στα πλαίσια αυτά το Γραφείο Προγραμματισμού θα έχει την ευθύνη για τη θέσπιση κανόνων για τη λειτουργία των Αρχών που θα εμπλέκονται στη διαχείριση και έλεγχο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, καθώς και για τη θέσπιση του πλαισίου που θα διέπει τις σχέσεις μεταξύ τους, καθώς και τις σχέσεις τους με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Συντονισμός των διακρατικών συνεργασιών με Κράτη-Μέλη της ΕΕ σε θέματα Πολιτικής Συνοχής.
- Εκπροσώπηση της Κύπρου στην Επιτροπή Συντονισμού των Ταμείων, η οποία σύμφωνα με το Άρθρο 104 του Γενικού Κανονισμού, θα επικουρεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Θα έχει επίσης την ευθύνη για το συντονισμό της εκπροσώπησης της Κύπρου σε όλες τις Επιτροπές και Ομάδες Εργασίας της ΕΕ σε θέματα της Πολιτικής Συνοχής και των Ταμείων.
- Η παρακολούθηση και συντονισμός θεμάτων που αφορούν τις Δημοσιονομικές Προοπτικές και τον Προϋπολογισμό της ΕΕ σε σχέση με την Πολιτική Συνοχής.

7.3. Συντονισμός με Εθνικές Πολιτικές και το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης

7.3.1 Συντονισμός με Εθνικές Πολιτικές

Ο συντονισμός μεταξύ της υλοποίησης του ΕΣΠΑ και των σχετικών εθνικών, τομεακών και περιφερειακών πολιτικών και γενικότερα η συνοχή της αναπτυξιακής διαδικασίας θα διασφαλίζεται κυρίως από το Γραφείο Προγραμματισμού, σε συνεργασία με τους υφιστάμενους μηχανισμούς συντονισμού της κυβερνητικής πολιτικής. Το Γραφείο Προγραμματισμού, πέραν του ρόλου του ως Εθνική Αρχή και Διαχειριστική Αρχή, αποτελεί τον κύριο φορέα προγραμματισμού και συντονισμού της Κυβέρνησης.

Όσον αφορά την περίοδο 2007-2013, η συνοχή της αναπτυξιακής πολιτικής, σε προγραμματικό επίπεδο, διασφαλίζεται μέσω της απόλυτης συνάφειας του ΕΣΠΑ με το

Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης 2007-2013. Στη διαδικασία υλοποίησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, το Γραφείο Προγραμματισμού θα διασφαλίζει τη συνέργεια μεταξύ των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων και των εθνικών πολιτικών. Επίσης, οι φορείς που θα έχουν την ευθύνη για την ένταξη των έργων στα Επιχειρησιακά Προγράμματα, θα διασφαλίζουν μέσω της διαδικασίας αξιολόγησης ότι τα έργα θα συνεισφέρουν στην επίτευξη των στόχων του ΕΣΠΑ και του Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης.

7.3.2 Συντονισμός και Συνεκτικότητα με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης

Η συνοχή και η συνεκτικότητα της εφαρμογής του ΕΣΠΑ με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης (ΕΠΜ) για τη στρατηγική της Λισσαβόνας διασφαλίζεται μέσω της ουσιαστικής συμμετοχής του Γραφείου Προγραμματισμού στο μηχανισμό που λειτουργεί για το συντονισμό και παρακολούθηση του Εθνικού Προγράμματος και παράλληλα μέσω της συμμετοχής του Υπουργείου Οικονομικών, στο οποίο εμπίπτει η ευθύνη για το ΕΠΜ, στα συντονιστικά όργανα για το σχεδιασμό και παρακολούθηση της αξιοποίησης των πόρων της Πολιτικής Συνοχής. Ειδικότερα, το Γραφείο Προγραμματισμού συμμετέχει τόσο στη Συντονιστική Επιτροπή όσο και σε διάφορες επιμέρους τεχνικές επιτροπές του ΕΠΜ. Παράλληλα το Υπουργείο Οικονομικών, συμμετέχει στη Επιτροπή του Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης (βλέπε Κεφάλαιο 1) και θα συμμετέχει στη *Συντονιστική Επιτροπή Πολιτικής Συνοχής* και στην ενιαία Επιτροπή Παρακολούθησης των δυο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Ταυτόχρονα υπάρχει συνεχής επικοινωνία και συνεργασία των δυο αρμοδίων υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών και του Γραφείου Προγραμματισμού, και λειτουργεί προς τούτο ειδική επιτροπή (Ad Hoc Committee).

7.4 Συντονισμός με το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ)

Αναφορικά με τη συμπληρωματικότητα των Εθνικών Στρατηγικών Σχεδίων και των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης και Αλιείας με το ΕΣΠΑ και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα έγγραφα αυτά ετοιμάζονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος σε στενή συνεργασία με όλες τις εμπλεκόμενες στο θέμα υπηρεσίες και φορείς. Το Γραφείο Προγραμματισμού συμμετέχει σε όλη τη διαδικασία ετοιμασίας τους, ενώ όταν ολοκληρωθούν θα υποβληθούν στο Γραφείο Προγραμματισμού για τελικό έλεγχο και έγκριση. Μια από τις σημαντικότερες πτυχές του ελέγχου που θα διεξάγει το Γραφείο Προγραμματισμού είναι η συμπληρωματικότητα των στόχων και προτεραιοτήτων που θα περιλαμβάνονται στα προγράμματα, με εκείνους που θα περιλαμβάνονται στο ΕΣΠΑ.

Ο συντονισμός και η συμπληρωματικότητα θα διασφαλίζεται και στο στάδιο της υλοποίησης μέσω:

- Της αμοιβαίας συμμετοχής εκπροσώπων των εμπλεκόμενων Υπουργείων και Φορέων στις αρμόδιες Επιτροπές Παρακολούθησης.

- Της συγκρότησης και τακτής λειτουργίας Επιτροπής Ανάπτυξης της Υπαίθρου, η οποία θα απαρτίζεται από υψηλόβαθμα στελέχη του Γραφείου Προγραμματισμού, του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, του Υπουργείου Εσωτερικών και άλλων εμπλεκόμενων φορέων.

7.5 Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου

7.5.1 Γενικά

Το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ) για τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013 βασίζεται στο υφιστάμενο σύστημα της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου, έτσι ώστε να αξιοποιηθεί πλήρως η αποκτηθείσα εμπειρία, να αξιοποιηθούν τα δυνατά σημεία του και να διασφαλιστεί η ομαλή μετάβαση από το ένα σύστημα στο άλλο. Παράλληλα όμως γίνονται οι αναγκαίες διαφοροποιήσεις στο όλο σύστημα ώστε να αντιμετωπιστούν οι διαπιστωθείσες αδυναμίες στη τρέχουσα προγραμματική περίοδο και να διασφαλιστεί η συμμόρφωση του με τις απαιτήσεις των Κανονισμών της νέας περιόδου και των νέων δεδομένων που δημιουργούνται από αυτές.

Βασικές παράμετροι των διαφοροποιήσεων που θα επέλθουν στο ΣΔΕ στη νέα προγραμματική περίοδο είναι αφενός η περαιτέρω αποκέντρωση ορισμένων διαχειριστικών καθηκόντων και η αποφυγή διπλοεργασιών και αφετέρου η ενίσχυση της υποστήριξης των κεντρικών υποστηρικτικών δομών και μηχανισμών προς τους φορείς υλοποίησης.

Τονίζεται ότι για την εξειδίκευση του ΣΔΕ θα ληφθούν υπόψη τα πορίσματα της μελέτης αξιολόγησης του υφιστάμενου συστήματος, η οποία διενεργείται από εξωτερικούς συμβούλους και βρίσκεται σε εξέλιξη. Σκοπός της εν λόγω μελέτης, είναι η βελτίωση του υφιστάμενου συστήματος και η προσαρμογή του στις απαιτήσεις της νέας προγραμματικής περιόδου, όπως αυτές αποτυπώνονται στο Γενικό Κανονισμό των Διαρθρωτικών Ταμείων και στο προσχέδιο του Αναλυτικού Εφαρμοστικού Κανονισμού.

7.5.2 Εμπλεκόμενοι Φορείς - Καθήκοντα και Αρμοδιότητες

Διαχειριστική Αρχή

Ως κοινή **Διαχειριστική Αρχή** ορίζεται το **Γραφείο Προγραμματισμού** και για τα δύο Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ.

Τα κύρια καθήκοντα της Διαχειριστικής Αρχής περιλαμβάνουν:

- Κατάρτιση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (αρχικών και αναθεωρημένων).
- Ανάθεση των αξιολογήσεων που προβλέπονται στο πρόγραμμα αξιολογήσεων, παρακολούθηση της υλοποίησής τους και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων.
- Έκδοση κατευθυντήριων γραμμών και οδηγιών για θέματα πληροφόρησης και δημοσιότητας – Συντονισμός των δράσεων πληροφόρησης και δημοσιότητας.

- Έκδοση κατευθυντήριων γραμμών και οδηγιών για το πλαίσιο αξιολόγησης και επιλογής έργων προς ένταξη στα Επιχειρησιακά Προγράμματα.
- Συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων και έκδοση κατευθυντήριων γραμμών και οδηγιών για την παρακολούθηση της υλοποίησης των έργων.
- Διαχείριση του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος.
- Προεδρία και υποστήριξη της Επιτροπής Παρακολούθησης.
- Υποβολή Ετήσιας και Τελικής Έκθεσης Εκτέλεσης των Προγραμμάτων στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Κατευθυντήριες γραμμές και πλαίσιο επιτόπιων επιβεβαιώσεων – Συμμετοχή στον καθορισμό κατάλληλων διαδρομών ελέγχου (σε συνεργασία με την Αρχή Ελέγχου).
- Γενικότερη ευθύνη για τη διασφάλιση της κανονικότητας και νομιμότητας των δαπανών.

Φορείς Διαχείρισης (Ενδιάμεσοι Φορείς)

Ορισμένες υπηρεσίες διαφόρων Υπουργείων, αρμοδίων για επί μέρους τομεακές πολιτικές (π.χ. μεταφορές, περιβάλλον κλπ.) ή/και υπηρεσίες με σημαντική εμπειρία σε οριζόντια θέματα (π.χ. οικονομικοί έλεγχοι, ποιοτικοί έλεγχοι μεγάλων τεχνικών έργων κλπ.) ορίζονται ως *Φορείς Διαχείρισης*, οι οποίοι θα λειτουργούν ως *Ενδιάμεσοι Φορείς*, στους οποίους θα εκχωρηθούν καθήκοντα της Διαχειριστικής Αρχής, με βάση τις πρόνοιες του άρθρου 59 παρ. 2 του Γενικού Κανονισμού 1083/2006.

Τα καθήκοντα που πρόκειται να εκχωρηθούν από τη Διαχειριστική Αρχή στους *Φορείς Διαχείρισης* θα περιλαμβάνουν ενδεικτικά, μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

- Αξιολόγηση και ένταξη (έγκριση) των έργων, με βάση τα εγκεκριμένα από την Επιτροπή Παρακολούθησης κριτήρια ένταξης έργων και μέσα στα πλαίσια που θα καθορίσει η Διαχειριστική Αρχή.
- Παρακολούθηση της έγκαιρης και αποτελεσματικής υλοποίησης των έργων.
- Διενέργεια των επί τόπου επαληθεύσεων των έργων των Δικαιούχων και επικύρωση των Μηνιαίων Δελτίων Δαπανών.
- Διάθεση των κονδυλίων/πληρωμές.
- Συμβολή στην ετοιμασία της Ετήσιας και Τελικής Έκθεσης Εκτέλεσης.
- Διενέργεια των δράσεων πληροφόρησης και δημοσιότητας των έργων των Δικαιούχων.

Τα καθήκοντα των Φορέων Διαχείρισης είναι δυνατόν να διαφοροποιούνται ανάλογα με τη φύση του τομέα ευθύνης τους ή/και το Ταμείο από το οποίο συγχρηματοδοτούνται τα έργα. Τονίζεται ότι τα καθήκοντα των *Φορέων Διαχείρισης* θα οριστικοποιηθούν στις Διατάξεις Εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Με βάση το τελικό περιεχόμενο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων θα καθοριστούν τα Υπουργεία / Υπηρεσίες στους οποίους θα ανατεθούν τα καθήκοντα των Φορέων Διαχείρισης.

Αρχή Πιστοποίησης

Ως **Αρχή Πιστοποίησης** ορίζεται το **Γενικό Λογιστήριο**. Το Γενικό Λογιστήριο ορίζεται επίσης και ως ο φορέας που θα παραλαμβάνει τις πληρωμές από την ΕΕ.

Η **Αρχή Πιστοποίησης**, από κοινού με τη Διαχειριστική Αρχή, έχει την ευθύνη της χρηστής οικονομικής διαχείρισης για το σύνολο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Στα πλαίσια του ρόλου της, η Αρχή Πιστοποίησης θα αναλάβει και άλλες ευθύνες/καθήκοντα (προετοιμασία εθνικών κανόνων επιλεξιμότητας, διαχείριση παρατυπιών και ανάκτηση ποσών κλπ.). Τα λεπτομερή καθήκοντα της Αρχής Πιστοποίησης θα καθοριστούν με βάση τις πρόνοιες του Γενικού Κανονισμού 1083/2006 και του Εφαρμοστικού Κανονισμού.

Αρχή Ελέγχου

Ως **Αρχή Ελέγχου** ορίζεται η **Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου**.

Η **Αρχή Ελέγχου** θα αναλάβει τα κρίσιμα καθήκοντα της πιστοποίησης του συνολικού συστήματος διαχείρισης και ελέγχου, το συντονισμό των ελέγχων και την επεξεργασία ολοκληρωμένης στρατηγικής ελέγχων (ανάλυση κινδύνων, μέθοδος δειγματοληψίας κλπ.). Τα λεπτομερή καθήκοντα της Αρχής Ελέγχου θα καθοριστούν με βάση τις πρόνοιες του Γενικού Κανονισμού 1083/2006 και του Εφαρμοστικού Κανονισμού.

7.5.3. Μέτρα ενίσχυσης της διαχειριστικής ικανότητας και επάρκειας των εμπλεκόμενων φορέων

Κεντρική επιδίωξη του ΣΔΕ είναι η μεγαλύτερη δυνατή απλοποίηση των διαδικασιών και η επαρκής, κατάλληλη και έγκαιρη στελέχωση/οργάνωση των εμπλεκόμενων φορέων. Τα μέτρα για την επίτευξη του σκοπού αυτού περιλαμβάνουν:

- Ορισμό μικρού αριθμού ικανών, ισχυρών και πιστοποιημένων Φορέων Υλοποίησης που θα παρέχουν τα εχέγγυα αποτελεσματικής υλοποίησης των έργων που αναλαμβάνουν. Για το σκοπό ετοιμάζεται από εξωτερικούς συμβούλους ένα πλαίσιο αξιολόγησης δυνητικών Φορέων Υλοποίησης / Δικαιούχων.
- Ενίσχυση (ποιοτική και ποσοτική) του ανθρώπινου δυναμικού των εμπλεκόμενων φορέων, με έμφαση στους Φορείς Υλοποίησης (π.χ. μέσω της πρόσληψης εξωτερικών συμβούλων από τον ιδιωτικό τομέα ή/και εκτάκτων Λειτουργιών).
- Ενδυνάμωση των μηχανισμών παροχής ουσιαστικής και πρακτικής υποστήριξης των Φορέων Διαχείρισης (Ενδιάμεσων Φορέων), των Φορέων Υλοποίησης και των Δικαιούχων των δυο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, στην οργάνωση τους, στο σχεδιασμό και ωρίμανση των έργων, καθώς και την υλοποίησή τους. Για το σκοπό αυτό θα προσληφθούν εξωτερικοί σύμβουλοι με τις αναγκαίες δεξιότητες.

- Περαιτέρω εξορθολογισμό και απλοποίηση των διαδικασιών μέσω:
 - Απλοποίησης των διαδικασιών ένταξης έργων με στόχο την αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων και επίσπευση της αξιοποίησης των πόρων και απορρόφησης των κονδυλίων.
 - Απλοποίησης των διαδικασιών ελέγχων δαπανών με στόχο επίσης την αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων και επίσπευση της αξιοποίησης των πόρων και απορρόφησης των κονδυλίων.
 - Βελτίωσης και τυποποίησης των μεθόδων και δεικτών παρακολούθησης.
- Προσαρμογή / απλοποίηση του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ) στα δεδομένα της νέας περιόδου λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες του κάθε Ταμείου και την ανάγκη για έγκαιρη εισαγωγή στοιχείων και σύνταξη εκθέσεων (Reporting).

7.5.4 Δημόσιες Συμβάσεις

Στην υλοποίηση των έργων θα διασφαλίζεται η τήρηση των όρων και των γενικών αρχών της Συνθήκης της ΕΕ, των Κοινοτικών Οδηγιών που αφορούν τις διαδικασίες προκήρυξης και κατάρτισης των δημοσίων συμβάσεων, καθώς και της εναρμονισμένης εθνικής νομοθεσίας από τις Αναθέτουσες Αρχές. Για τον σκοπό αυτό η Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους θα πιστοποιεί την τήρηση των σχετικών κανόνων για κάθε έργο.

Η Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων πέραν από την πιστοποίηση θα παρέχει επαρκή βοήθεια στις Αναθέτουσες Αρχές στην όλη διαδικασία προκήρυξης και κατάρτισης των Δημοσίων Συμβάσεων. Παράλληλα, ετοιμάζονται νέα ειδικά εγχειρίδια για το σκοπό αυτό.

7.5.5 Κρατικές Ενισχύσεις

Με βάση την εθνική νομοθεσία, ο Έφορος Κρατικών Ενισχύσεων έχει την ευθύνη για την τήρηση των όρων και των γενικών αρχών της Συνθήκης της ΕΕ, καθώς και των κατευθυντηρίων γραμμών και κανονισμών σχετικά με τις Κρατικές Ενισχύσεις, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για περιφερειακές ενισχύσεις, του κανόνα “de minimis”, καθώς και των καθεστώτων ενισχύσεων που καλύπτονται στο πλαίσιο κανονισμών εξαιρέσεων. Ο Έφορος Ελέγχου Κρατικών Ενισχύσεων διαθέτει τους καταλλήλους μηχανισμούς και τα ειδικά εργαλεία για παρακολούθηση της λειτουργίας των καθεστώτων ενίσχυσης.

Σε κάθε περίπτωση οι αρμόδιοι φορείς για τη διαχείριση των προγραμμάτων θα διασφαλίζουν ότι οι Φορείς Υλοποίησης/Δικαιούχοι υποβάλλουν τις πληροφορίες σχετικά με τα έργα που περιλαμβάνουν κρατικές ενισχύσεις, στον Έφορο Ελέγχου Κρατικών Ενισχύσεων για έγκριση. Κανένα έργο που περιλαμβάνει καθεστώς ενίσχυσης δεν θα τυγχάνει χρηματοδοτικής συνδρομής χωρίς την πιστοποίηση (σε ειδικό τυποποιημένο έγγραφο) του Εφόρου Ελέγχου Κρατικών Ενισχύσεων.

Οι διαδικασίες για τη χορήγηση των κρατικών ενισχύσεων θα είναι, κατά το δυνατόν, απλές, διαφανείς και φιλικές προς τους Δικαιούχους.

Σύνθεση Συμβουλευτικής Επιτροπής Προγραμματισμού*

Πρόεδρος: Γενικός Διευθυντής Γραφείου Προγραμματισμού

Μέλη:

Πρόεδρος Ένωσης Δήμων Κύπρου
 Πρόεδρος Ένωσης Κοινοτήτων Κύπρου
 Διοικητής Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου
 Γενικός Ελεγκτής
 Γενικός Διευθυντής Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος
 Γενικός Διευθυντής Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης
 Γενικός Διευθυντής Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού
 Γενικός Διευθυντής Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
 Γενικός Διευθυντής Υπουργείου Εσωτερικών
 Γενικός Διευθυντής Υπουργείου Οικονομικών
 Γενικός Διευθυντής Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού
 Γενικός Διευθυντής Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων
 Γενικός Διευθυντής Υπουργείου Υγείας
 Γενικός Λογιστής
 Γενικός Διευθυντής Αρχής Λιμένων Κύπρου
 Γενικός Διευθυντής Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού
 Γενικός Διευθυντής Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου
 Γενικός Διευθυντής Αρχής Τηλεπικοινωνιών Κύπρου
 Γενικός Διευθυντής Αρχής Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού
 Πρύτανης Πανεπιστημίου Κύπρου
 Πρόεδρος Προσωρινής Διοικούσας Επιτροπής Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου
 Πρόεδρος Κυπριακού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου
 Πρόεδρος Ομοσπονδίας Εργοδοτών και Βιομηχάνων
 Πρόεδρος Επιστημονικού Τεχνικού Επιμελητηρίου Κύπρου
 Πρόεδρος Οργανισμού Νεολαίας
 Πρόεδρος Εθνικού Μηχανισμού για τα Δικαιώματα της Γυναίκας
 Πρόεδρος Παγκύπριου Συμβουλίου Ευημερίας
 Γενικός Γραμματέας ΠΑΣΥΔΥ
 Γενικός Γραμματέας Παγκύπριας Εργατικής Ομοσπονδίας (ΠΕΟ)
 Γενικός Γραμματέας Συνομοσπονδίας Εργατών Κύπρου (ΣΕΚ)
 Γενικός Γραμματέας Δημοκρατικής Εργατικής Ομοσπονδίας Κύπρου (ΔΕΟΚ)
 Γενικός Γραμματέας ΠΕΚ
 Γενικός Γραμματέας Παναγροτικού
 Γενικός Γραμματέας Αγροτικής
 Γενικός Γραμματέας ΕΚΑ
 Γενικός Γραμματέας ΠΟΒΕΚ
 Πρόεδρος Ομοσπονδίας Περιβαλλοντικών και Οικολογικών Οργανώσεων
 Γενικός Γραμματέας Κυπριακού Συνδέσμου Καταναλωτών
 Έφορος Δημοσίων Ενισχύσεων
 Γενικός Διευθυντής Ιδρύματος Προώθησης Έρευνας

* Στη Συμβουλευτική Επιτροπή Προγραμματισμού είναι δυνατό να κληθούν και εκπρόσωποι άλλων φορέων καθώς και εμπειρογνώμονες ανάλογα, με τα θέματα της ημερήσιας διάταξης της.

Δείκτες και Ποσοτικοποίηση των Στόχων

Η υλοποίηση των παρεμβάσεων στα πλαίσια θεματικών προτεραιοτήτων της στρατηγικής του ΕΣΠΑ, θα συμβάλουν στην επίτευξη των ευρύτερων αναπτυξιακών στόχων της Κύπρου και κατά επέκταση στους στρατηγικούς στόχους της Ένωσης. Παρόλο ότι η εκτίμηση των επιπτώσεων της υλοποίησης της στρατηγικής του ΕΣΠΑ και ο υπολογισμός της ακριβούς συμβολής τους στους αναπτυξιακούς στόχους δεν είναι πάντα εφικτή, παρουσιάζονται ορισμένοι βασικοί δείκτες και ποσοτικοποιημένοι στόχοι οι οποίοι αντλήθηκαν κυρίως από το *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης*.

Ειδικότερα σε επίπεδο ΕΣΠΑ παρατίθενται πιο κάτω οι ακόλουθοι δείκτες, οι οποίοι θα επιτρέπουν τη στρατηγική παρακολούθηση της υλοποίησης των παρεμβάσεων που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΓΠΑ, το Ταμείο Συνοχής και το ΕΚΤ:

- **Ρυθμός Αύξησης του ΑΕΠ:** Η υλοποίηση όλων των παρεμβάσεων του ΕΣΠΑ θα συμβάλλει στην επίτευξη μέσου ετήσιου ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ 4,2%, ο οποίος έχει τεθεί ως στόχος στο *Αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σύγκλισης 2005-2009*.
- **Απασχόληση:** Οι δείκτες-στόχοι που τίθενται είναι εκείνοι που έχουν καθοριστεί στο *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης*, πιο συγκεκριμένα η αύξηση του ποσοστού της συνολικής απασχόλησης και η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών. Επίσης θα επιχειρηθεί η ποσοτικοποίηση της αύξησης του ποσοστού συμμετοχής των νέων ηλικίας 15-24 ετών.
- **Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη - Καινοτομία :** Ο δείκτης-στόχος που τίθεται είναι η αύξηση στις συνολικές δαπάνες για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ όπως έχει καθοριστεί στο *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης* και καταγραφεί στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2006.
- **Αειφόρος Ανάπτυξη – Περιβάλλον:** Καθορίζονται δυο δείκτες- στόχοι: **α)** συνολικός εξυπηρετούμενος πληθυσμός από Χώρους Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων που θα δημιουργηθούν και **β)** αύξηση του ποσοστού των μετακινήσεων που πραγματοποιούνται με δημόσια μέσα μεταφοράς στο 10% έναντι 2% που εκτιμάται σήμερα, που θα προκύψει από την υλοποίηση των παρεμβάσεων για ενίσχυση των βιώσιμων δημόσιων μεταφορών παράλληλα με την υλοποίηση και άλλων παρεμβάσεων που θα χρηματοδοτηθούν από εθνικούς πόρους της Κύπρου.
- **Προσβασιμότητα – Μεταφορές:** Τίθενται δυο δείκτες – στόχοι αποτελέσματος : **α)** Η αύξηση της συνολικής δυναμικότητας των λιμένων της χώρας και **β)** η αύξηση των αυτοκινητοδρόμων της χώρας
- **Κοινωνική Συνοχή:** Ως δείκτης – στόχος για τις παρεμβάσεις που αναφέρονται στην κοινωνική συνοχή καθορίζεται η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των ατόμων ευπαθών κοινωνικά ομάδων.

Πίνακας 1: Ποσοτικοποιημένοι Στόχοι

Δείκτης	Μονάδα μέτρησης	Τιμή Βάσης	Τιμή Στόχος	Πηγή
Ετήσιος ρυθμός αύξησης ΑΕΠ	%	3,80%	4,2%	EUROSTAT (2005), Στόχος με βάση το <i>Αναθεωρημένο Πρόγραμμα Σύγκλισης 2005-2009</i>
Αύξηση του ποσοστού απασχόλησης	%	68,5%	71%	EUROSTAT (2006), Στόχος με βάση το <i>Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης</i>
Αύξηση του ποσοστού απασχόλησης γυναικών	%	58,40%	63%	EUROSTAT (2006), στόχος με βάση το <i>Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης</i>
Αύξηση του ποσοστού απασχόλησης νέων	%	36,6%	*	EUROSTAT (2006)
Δαπάνη για Έρευνα και Ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ	%	0,37%	1,00%	EUROSTAT (2004), Στόχος με βάση το <i>Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης</i>
Εξυπηρετούμενος πληθυσμός από Χώρους Υγειονομικής Ταφής	πλήθος κατοίκων	26,6%	100%	Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Υπουργείο Εσωτερικών
Αύξηση συνολικού μήκους αυτοκινητόδρομων	χλμ.	276	3,10%	Τμήμα Δημοσίων Έργων (2004)
Αύξηση δυναμικότητας λιμένων	TEUs		*	Αρχή Λιμένων Κύπρου
Αύξηση του ποσοστού των μετακινήσεων μέσω του Συστήματος Δημοσίων Μεταφορών	%	2,00%	10,00%	Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων. Στόχος με βάση το <i>Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρύθμισης</i>
Αύξηση του ποσοστού συμμετοχής ατόμων ευπαθών κοινωνικά ομάδων	%	*	*	Υπ. Εργασίας, ΥΚΕ

* θα ποσοτικοποιηθούν στο άμεσο χρονικό διάστημα

Επίσης, στα πλαίσια του ΕΣΠΑ θα παρακολουθούνται κάποιοι δείκτες συγκυρίας (context indicators), οι οποίοι αποτυπώνουν την υφιστάμενη κατάσταση, δεδομένου όμως ότι επηρεάζονται και από παράγοντες εκτός ΕΣΠΑ, δεν στοχοθετούνται.

Πίνακας 2: Δείκτες Συγκυρίας (Context Indicators)

Δείκτης	Τιμή Βάσης	Έτος Αναφοράς	Πηγή
Παραγωγικότητα (ως % του μέσου όρου της ΕΕ25)	76,5	2005	Eurostat 2006
Επιχειρηματικότητα (% αυτοαπασχολούμενων στο σύνολο του εργατικού δυναμικού)	23,5	2004	Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2004
Γυναικεία Επιχειρηματικότητα (% γυναικών στο σύνολο των αυτοαπασχολούμενων)	15,7	2004	Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού 2004
Ανεργία Γυναικών	6,5	2005	Eurostat 2006
Ανεργία Νέων (ηλικίας 15-24)	13,9	2005	Eurostat 2006
Δια Βίου Μάθηση (% πληθυσμού ηλικίας 25-64 που συμμετέχει σε προγράμματα δια βίου μάθησης)	5,9	2005	Eurostat 2006
Κίνδυνος φτώχειας (%)	15,3	2005	Eurostat 2006
Ετήσια δαπάνη για ΕΤΑ που προέρχεται από ιδιωτικές επιχειρήσεις (%)	28	2003	Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου
Συνεισφορά Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην συνολική κατανάλωση ενέργειας (%)	4	2004	Ίδρυμα Ενέργειας Κύπρου 2006